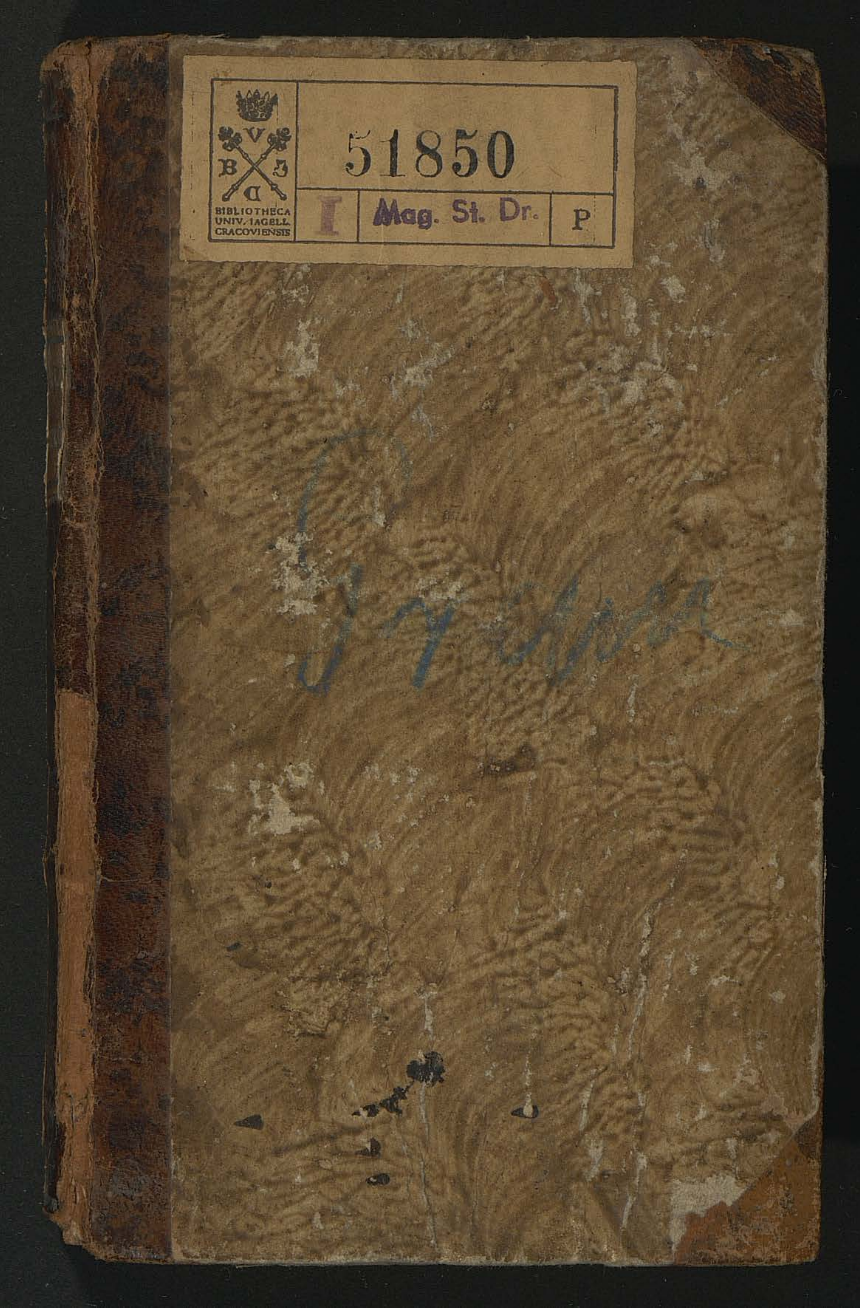
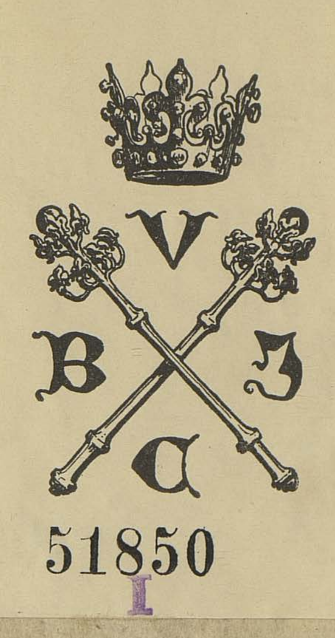
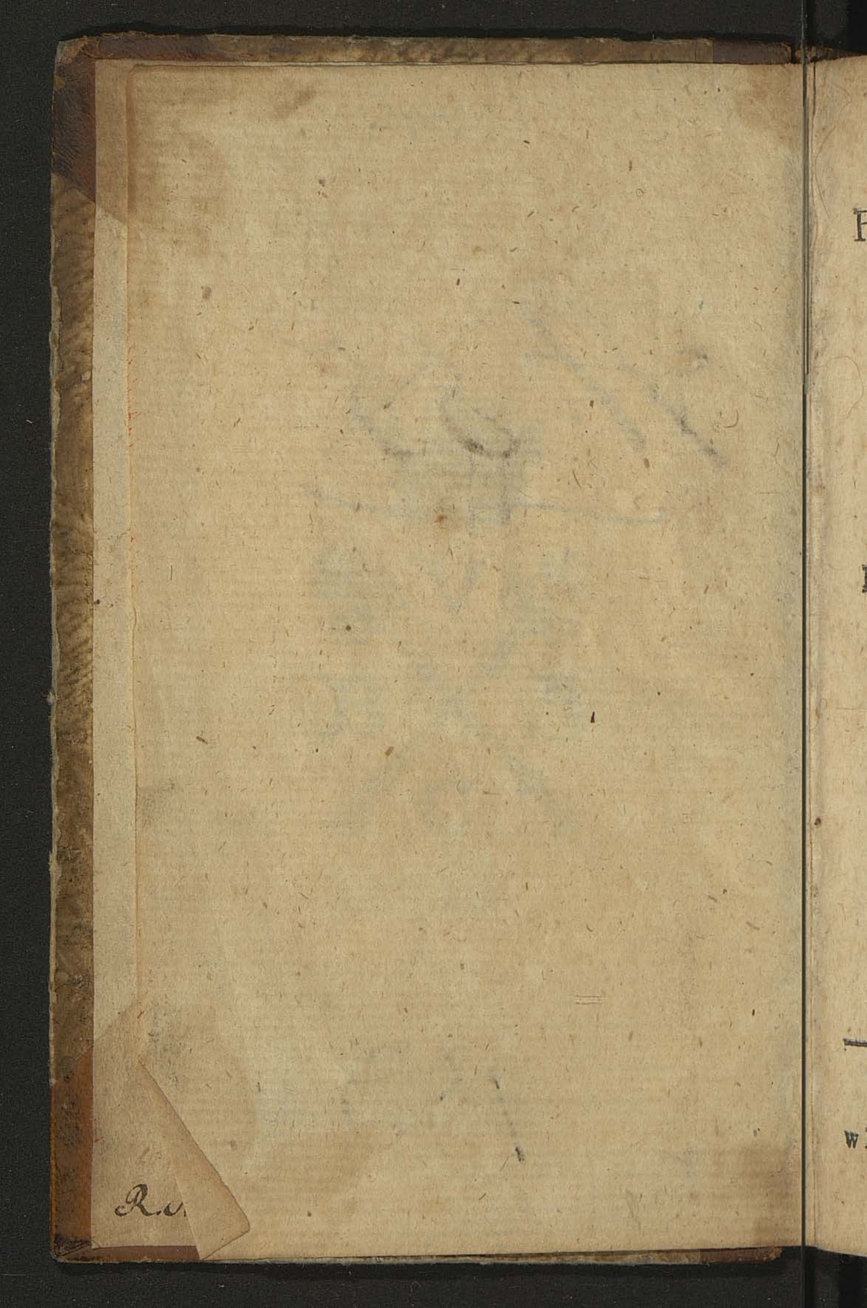

BIBLIOTHECA
UNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS
51850
I
Mag. St. Dr.
P

V
B J
C
51850
I

GRAMMATYKA
FRANCUZKO-POLSKA,

Albo sposób naydoskonalszy do nauczenia się

TAK

POLAKOWI FRANCUZKIEGO,

JAKO TEŻ

FRANCUZOWI POLSKIEGO

JĘZYKA.

Dla wygody uczących ſię do Druku

PODANA.

W WARSZAWIE 1789.

w Drukarni J. K. Mci i Rzplitey u XX. *Schol: Piar.*

57850
I

CZĘŚĆ PIERWSZA
O Ortografii Francuzkiey.
Która się dzieli na pięć Rozdziałów.

ROZDZIAŁ I.
O Kryskach Francuzkich.

TU nayprzód należy namienić, że Francuzi zażywaią kilkunastu krysek, z których trzy zowią się akcenty. *Jeden* zowią *grave*, toiest ciężki, pisze się nad wokalami tak: à è *Drugi* zowią *aigu*, toiest ostry, á é *Trzeci* zowią *circonflexe*, toiest oboiętny, albo dachowaty, pisze się nad wokalami tak: â ê î ô û. *Czwartą* kryskę zowią apostrof, który się kładzie przy rożnych literach, miasto odrzuconych wokal, tak naprzykład: miasto *la*, *le*, *me*, *te*, *se*, *ne*, *que*, *je*, *si*, *entre*, *quelque*, *jusque*, gubiąc wokalę, pisze się tak: *l' m' t' s' q' j' s' entr' quelqu' jusqu'*. *Piątą* kryską można nazwać dwa punkta nad wokalą, które są znakiem, że owa niemi znaczona wokala, nie wchodzi z drugą w dyftong, ale czyni osobną syllabę, nap: *reüssi*, czytałoby się iak Polskie *russy*, gdyby nie te kropki, dla których trzeba czytać *reussy*. *Szósta* kryska się znayduie pisana powzdłuż między literami, która iest znakiem, że się z różnych słów czyni iedno, nap: *entre-prendre*, *entend-il*, *commence-t-on*. *Siodma* kryska iest znacząca pytanie, a ta się w każdym ięzyku pisze tak ? *Osma* znacząca peryod,

toiest: skończenie sensu, i ta się pisze w każdym ięzyku, tak. *Dziewiąta* znacząca spocznienie mowy, ta się zowie komma z Greckiego, iakoby ucinek, pisze się tak, *Dziesiąta* się pisze tak: znaczy pół sensu, zowie się dwa punkta. *Jedenasta* taka ! znaczy znaczne okrzyknienie. *Dwunasta* taka ; zowią ią Łacinnicy *media nota*, iey używanie iest prawie iedno co i dwu punktów takich : *Trzynasta* taka - napisana na końcu wiersza, znaczy, że termin iest nieskończony, toiest przecięty, iż się nie mógł zmieścić na tym wierszu, którego się nie godzi przecinać, póki się cała syllaba nie skończy.

ROZDZIAŁ II.

O Literach ogólnie, i o Wokalach z osobna.

Litery u Francuzów są też, co i u Polaków, okrom *w*, miasto którego oni zażywaią takiego *v*. *K* też rzadko się znayduie, miasto którego zażywaią *c*, a mieyscem *q*, co się niżey obiaśni. Nad to Francuzi maią dwie joty, i dwoie *u*, z których tak pisane *j y* zowią konsonami, o czym szerzey potym.

Litery się naypierwszód dzielą na wokale, i konsony. Wokale tak nazwane z łaciny, toiest: przez się brzmiące, albo swoy własny głos maiące, są te sześć: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, *y*; wszystkie zaś insze są konsonanty; tak nazwane z łaciny, to iest nie przez się, ale współ brzmiące, gdyżby się nie wymawiały bez wokal.

H u Francuzów częścią iest konsoną, częścią nieznaczną aspiracyą, o czym szerzey niżey.

Te odtrąciwszy, inszych wszystkich Francuzi zażywaią, iednak w niektórych wielką od Pola-

ków

ków różnicę maią w pronuncyacyi, toiest w wymawianiu. Co aby się dobrze zrozumiało, każdą z osobna opiszę, wziąwszy osobliwy impet z przykładów Autora *de Saint Amour*, który mi się ze wszystkich Języka Francuzkiego Grammatyków zdaie naydoskonalszy.

A.

Litera *A* ma iednę tylko pronuncyacyą taką, iako Polskie akcentowane, chyba kiedy wchodzi w dyftong, to ma odmianę, o którey pod dyftongami.

Przedłuża się w mowie, będąc znaczona akcentem dachowatym; nap: *qu'il donnât*, by dał, *nous donnâmes*, daliśmy.

Naostatek wiedzieć należy, że w artykule *la* ginie, ale się miasto niego pisze apostrof, kiedy następuie wokala, nap: *l'obeissance* posłuszeństwo, *l'utilité*, pożytek.

E.

Literę *E* Francuzi dzielą nayprzód na niewieście, i męzkie. Niewieścim to zowią, które cale milczy; inaczey go też zowią Francuzkim, albowiem samemu temu Narodowi iest własne. Milczeć zaś powinno wszędy na końcu terminów, kiedy iest nie akcentowane; nap: *bonne* dobra, *sainte* święta, *juste* sprawiedliwa, *douce* słodka, czytay: bąn, seńt, żust, dus.

Nie wszędzie iednak daremne takie *e*, bo między inszemi funkcyami swemi i to czyni, że się w wierszu na syllabę liczy, i mówi, i śpiewa, ale skurczonemi ustami, i prędko zbiega.

Milczy się też i we śrzodku, albo się przynaymniey bardzo krótko, i głucho mówi, kiedy się bez niego konsonanty wyrazić mogą, nap: *recevoir*

ode-

odebrać, *revenir* wrócić się, czytay *reswoar*, *rewnir*. I dlatego się też zowie toż *bref*, i *muet*, toiest: krótkie, i głuche.

Ale notuy, iż przed wokalami, i temi konsonantami *c. d. f. l r t. z* w iednym terminie z nim będącemi, wymawiać się powinno iak pierwsze mezkie, nap: *Creature* stworzenie, *créer* stworzyć, *reiterer* powtórzyć, *reüssir* wskórać, *bled* zboże *avec* z, *clef* klucz, *Michel* Michał, *premier* pierwszy, *respect* wzgląd, *nez* nos.

Nietylko się nie mówi, ale się ani pisze na końcu w terminach iedno-syllabowych, kiedy następuie wokala; i w tych *entre* między, *quelque* niektóry, *jusque* aż: tylko się miasto niego pisze apostrof, nap: *j'aime Dieu* kocham Boga, *il t'honore*, on ciebie szanuie, *entr'autres choses* między inszemi rzeczami &c.

Mezkie *e* Francuzi dzielą na troie: *Pierwsze* zowią *fermé*, iakoby zamknięte, albo ściśnione, dlatego, że na niego nie bardzo usta otwieraią, ale ściśnionemi wymawiaią, takie iest cale podobne do Polskiego akcentowanego, które też i Francuzi tymże akcentem, toiest ostrym znaczą. Takowym się powinny znaczyć terminacye, toiest: zakończenia wszystkich uczestnictw rodzaiu cierpiącego, nap: *aimé* umiłowany, *loué* chwalony. *Item* wszystkie imiona pochodzące od łacińskich kończących się na *as*, iakoto: *Abbé* Opat, *bonté* dobroć, *charité* miłość, *dignité* godność.

Drugie (è) mezkie zowią *ouvert*, toiest otwarte, dlatego, że na niego usta lepiey otwieraią, które brzmi tak właśnie, iak Polskie nie akcentowane; a takie wyrażać trzeba wszędzie, które iest znaczone akcentem ciężkim, nap: *procès* proces,

excès

excès występek, *decès* ubycie, *accès* przybycie, *près* blisko, *après* potym, *auprès* przy, *dès* od *&c.*

Trzecie (ê) męzkie, nad którym się pisze akcent oboiętny, nie ma różnicy z drugim, tylko że się w mówieniu dłużey przeciąga niż drugie, i dlatego Francuzi go zowią *plus ouvert*, toiest bardziey otwarte. Takowe się powinno pisać w tych terminach, w których przedtym pisywali zbytecznie *s*, o którym Grammatyk *de S. Amour* świadczy, iż się albo nic, albo bardzo nieznacznie mawiało, ale tylko sprawowało przedłużenie syllaby, na którego mieyscu teraz z wielką wygodą Cudzoziemców piszą nad *e* akcent dachowaty, nap: miasto *tempeste* niepogoda, *empescher* przeszkodzić, *mesler* zmięszać, *Evesque* Biskup, *estre* &c. Pisze się *tempête*, *empêcher*, *mêler*, *Evêque*, *être*.

Położone w iedney syllabie przed *n* albo *m*, brzmi iako *a*, nap: *entre* między, *enfant* niemowlątko, *emporter* unieść, czytay: *antr*, *anfan*, *amporte*.

Jeżeli iednak przed *e* iest *i* w iedneyże syllabie, to *e* zachowuie swoie brzmienie przyrodzone, nap: *chien* pies, *chienne* suka, *le mien* moy, *la mienne* moia *&c.*

Ennemi nieprzyiaciel, czyta się obiema sposobami. Lecz imiona własne Mężów i mieysc, wszystkie zachowuią przyrodzone brzmienie w literze *e* oraz i *m.* nap: *Julien*, *Cassien*, *Adrien*, *Matuzalem*, *Jerusalem*, *Harlem*, *&c.* Toż czynią *Amen*, i *examen*.

J O T A.

Jota brzmi tak iak w Polszczyznie, ale się excypuią.

Nayprzód imiona kończące się na *in*, w których

rych się ta syllaba mówi iak Polskie *en*: nap: *vin* wino, *voisin* bliski, *chemin* droga; czytay: weń, woazeń, szmeń.

Powtóre, znaczone akcentem oboiętnym powinno się przedłużać w mowie, nap: *afin qu'il entendît*, aby usłyszał.

Potrzecie, przełożone wokalom, brzmi iak Polskie ż z akcentem ciężkim, i pisze się wtenczas wyciągnione na doł tak *j*; i iest wtenczas konsona: dlatego *ja*, *je*, *ji*, *jo*, *ju*, czytay *ża*, *że*, *ży*, *żo*, *żu*.

Nie apostrofuie się nigdzie, toiest nie odcina, tylko w partykule *si* przed pronominami *il*, *ils*, a wtenczas się za niego pisze apostrof tak: *s'il*.

W syllabach *ai oi ei*, i przed literą *l* ma osobliwą uwagę, o czym będzie niżey.

O.

Brzmienie litery *o* iest takie, iak w Polskim nie akcentowanym. Gdy iednak iest znaczone akcentem dachowatym, przedłuża się w mówieniu, a powinno się pisać miasto wyrzuconego *s* przed *o*, iakoto w tych terminach: *Apôtre* Apostoł, i *hôte* gospodarz, lub gość, miasto *Apostre*, *hoste*.

W syllabie *oi* ma inszą reflexyą, o czym będzie pod dyftongiem *oi*.

U.

Na tę literę Francuzi ściskaią usta, i mówią ią nakształt Polskiego *iu*, byle się iednak *i* nie wydawało; gdzie zaś Francuzom trzeba mówić tak *u* iako go Polacy mówią, to piszą *ou*.

Kiedy nad nim piszą daszek, to go w mowie przedłużaią, pisuie się zaś daszek miasto wyrzuconego *e*, gdzie się przedtym przed *u* pisywało, albo też na znak, iż *eu* nie brzmi, tylko iak sa-

mo *u*, nap: *afin qu'il sçût* aby wiedział, *encore qu'il connût* lubo poznał.

Położone na początku syllaby, staie się konsoną, toiest brzmi iak Polskie *w*, i pisze się wtenczas tak *v*, nap: *va ve vi vo vu, vra vre*, &c.

Ypsylon.

Tak napisane *y*, zwać trzeba ipsylon, to u Francuzów brzmi tak, iak u Polaków Jota. Zkąd pochodzi, że pospolicie Francuzi zażywaią na końcu terminów iednego za drugie.

W następuiących iednak terminach, koniecznie pisać trzeba *y*, nie *i*. *Nayprzód* w pochodzących z Greczyzny, nap: *Mystere* taiemnica, *Tyran* okrutnik.

Powtóre tam, gdzie ta wokala iest między dwiema wokalami, które są iedney dykcyi, ale różnych syllab; tak dalece, że *y* iest: natenczas prawdziwie dwoiaką jotą, z których iedna czyni dyftong z pierwszą wokalą, a druga z następuiącą; nap: w terminie dwu syllabowym *moyen* sposob, tak się ma mówić, iakoby było napisano po Francuzku *moïen*, tak też *envoyer* posłać, *employer* nakładać, *&c*: czytay: *anvoie, anploie.*

ROZDZIAŁ III.

O Likwidach.

KOnsony Francuzi według reguły Łacińskiey podzielili na Lidwidy, i Muty. Likwidy są 4. te: L, M, N, R, wszystkie insze są Muty.

Likwidy brzmią na końcu, ale się ztąd odcinaią.

Nayprzód pod literą *L*, pronomen *il* zamilcza *l* przed konsoną. Toż czynią następuiące imiona:

gentil

gentil ozdobny, *outil* instrument, *fusil* faierka, *saoul* syty, *fils* syn.

Powtóre, w następuiących brzmi iak *u*; a ponieważ przed nim iest *o*, u Francuzów zaś *ou*, waży za Polskie *u*, dlatego *col* szyia, *mol* miękki, *fol* głupi, *sol* grosz, czytać trzeba iakoby po Polsku: *ku*, *mu*, *fu*, *su*. Jakoż nowsi Pisarze Francuzscy piszą to tak, *cou*, *mou*, *fou*, *sou*.

Potrzecie, kiedy się kładzie *i* przed *l*, to się *l* nie wymawia, ieżeli przed nim iest insza wokala; *l* się zaś rozciąga, które Francuzi dlatego zowią *mouillé* toiest mokrym, bo się rozciąga nakształt rzeczy mokrych; nap: *faillir* chybić, *bouillir* wrzeć, *fille* corka, *soleil* słońce, *vermeil* rumiany, *deuil* żałoba, *ecueil* niebeśpieczne mieysce, *&c:* czytay *falli*, *bulli*, *fil*, *solel*, *vermel*, &c.

M położone po literze *o* przed *b*, albo *p*, albo *t*, albo przed drugim *m*, brzmi iak *ą*; nap: *combler* nagromadzić, *tromper* oszukać, *compter* rachować; czytay *kąble*, *trąpe*, *kąte*.

W imionach iednak własnych mieysc, i ludzi, na końcu terminu po literze *e* zachowuie przyrodzone brzmienie, nap: *Matuzalem*, *Jerusalem*.

N ma iednę osobliwość, że milczy w trzecich osobach wielkiey liczby we wszystkich czasach, gdziekolwiek iest między *e*, i *t*, nap: *ils aiment* miłuią, *ils aimerent* umiłowali, *ils aimeroient* miłowaliby, *ils aimassent* by miłowali, czytay: *izem*, *izemer*, *izemere*, *izemas*.

W terminach iednosyllabowych na końcu przed wokalą czyta się iak dwoiste, nap: *bon ami* dobry przyiaciel, czytay: *bąnami*.

Po wokali *e* albo *i* na końcu terminu brzmi iak Polskie *ę*, nap: *vin* wino, *chien* pies, *wę*, *szyę*.

R się

R się zamilcza nayprzód na końcu Infinitywów pierwszych i drugich koniugacyi, nap: *aimer* miłować, *penser* myśleć, *bâtir* budować, *avertir* napominać; czytay: *eme, panse, bati, averti.*

Powtóre, na końcu imion przyrzutnych, nap: *premier* pierwszy, *dernier* ostatni.

Potrzecie, i w istotnych okrom iednosyllabowych.

Tu nanotuy, że się postaremu nie darmo te litery piszą, bo brzmią wtenczas, gdy następuie wokała w iedney kommie, to się z nim ta na końcu położona konsona wiąże. Toż trzeba rozumieć i o Mutach, nap: *aimer un ami fidele* kochać przyiaciela wiernego; *je vous aime* ia was kocham, czytay: *eme ru nami fidel, żwu zem.*

ROZDZIAŁ IV.
O Mutach ogólnie i w osobności, i o ich brzmieniu na końcu.

MUty na końcu terminów położone milczą, ieżeli następuie konsona; z wokałami zaś w iedney kommie następuiącemi tak się wiążą, iakoby przy nich były napisane; nap: *les uns sont incapables, & les autres insensés*, insi są niepotężni, a insi szaleni, czytay: *le zunson tinkapabl, e le zotr zeńsanse.*

Odcinaią się ztąd następuiące, toiest wymawia się w nich na końcu położona konsona, choć i przed inszą konsoną.

Pod literą *B* imiona własne, iako *Job, Jacob, Joab, Aminadab*, &c.

Pod *C* imiona te: *sec* suchy, *public* publiczny, *Grec* Greczyn, albo Grecki, *Turc* Turczyn, i Turecki, *bec* nos ptaka drapieżnego, i prepozycya *avec* z. Pod

Pod *D* w terminach: *pied* noga, *grand* wielki, *quand* kiedy, albo chociażby, wymawia się iak *t*, gdy następuie wokala. Toż czyni w trzeciey osobie czasu teraźnieyszego, sposobu skazuiącego w małey liczbie słów, których *thema* iest na *dre*, gdy za tą trzecią osobą idzie wokala, nap: *prend-on?* a bierąż? *entend-il?* a czy rozumie? *pretend-elle?* a czy pretenduie ona?

W następuiących milczy, choć i przed wokalą: *le bled* zboże, *le muid* korzec, dlatego insi pisuią *le blé*, *le mui*.

Pod literą *F* *nayprzód* imiona przyrzutne, nap: *oisif* próżnuiący, *passif* cierpiący; *bref* któtki, &c.

Powtóre, wszystkie istotne, (okrom *clef* klucz) nap: *soif* pragnienie, *oeuf* iaie, *boeuf* wół.

Pod literą *G* *sang* krew.

H niemasz nigdzie na końcu, ani *P*, tylko w *beaucoup* siła, która zawsze milczy.

Q niemasz na końcu tylko w terminach: *coq* kogut, i *cinq* pięć; które brzmi zawsze tak: *kok*, *seńk*.

Pod literą *S* *nayprzód* imiona własne, nap: *Mars* za Bożka *Marsa*, i za *Margec* wzięte, *Emmaus*, *Vesuvius* &c.

Powtóre te: *lors* gdy, *puisque* ponieważ.

Pod *T* *sept* siedm, *huit* ośm, czytay *set hui*.

Pod *X* *nayprzód* imiona własne, nap: *Aiax*, *Trax* &c.

Powtóre te: *antrax* rodzay pewnych wrzodów, *perplex* zawiły, *lynx* ostrowidź, *storax* pewna żywica, *styx* piekło, *borax* pewny minerał nazwany inaczey z Greckiego *Chrysocolla*, *Phenix* ptak. A w tych wyliczonych *x* brzmi iak *ks*.

W li-

W liczbie *dix* dziesięć, zawsze milczy; ale w składnych z niey, i przed konsoną brzmi iakoby *z*, albo *s*, i tak *dix sept* siedmnaście, *dix huit* ośmnaście, *dix neuf* dziewiętnaście, czytay: *diz set*, *diz hui*, *diz nef*.

O literze *Z* w następuiącym Rozdziale traktuie się.

ROZDZIAŁ V.

O Mutach w osobności, która ma coś osobliwego będąca w śrzedku terminu.

B przed *t* znayduie się w starych Pismach; teraz nietylko się tam nie mówi, ale się ani pisze, nap: *doubter* wątpić, pisz *dôuter*.

C przed literami *e i*, brzmi iak *s*; przed inszemi zaś iak *k*, i tak syllaby *ce*, *ci*, *co*, *cu*, *cla*, *cra*, *&c*: czytay iak Polskie, *se*, *sy*, *ka*, *ko*, *ku*, *kla*, *kra*.

Potrzebuie w niektórych terminach analogia, (toiest fundament związku) który iest między terminami oryginalnemi, i od nich pochodzącemi, ażeby się mówiło *sa*, *so*, *su*, a pisało *c*, to wtenczas Francuzi albo ogonek piszą pod *c* tak (*ç*) albo wtrącaią za nim *e* tak: *cea*, *ceo*, *ceu*, nap: *il menaça*, *plaça*, on groził, ułożył; *nous menaçons*, *plaçons*, my groziemy, układamy, *garçon reçu* chłopiec, odebrany; czytay: *i menasà*, *plasà*, *nu menasą*, *plasą*, *garsą*, *resu*.

Brzmi iak *g* w terminach tych: *secret* taiemnica, *Secretaire* Sekretarz, *second* drugi, *seconder* ratować.

Przełożone literze *h*, staie się według Francuzów *doux*, czyli przyiemnym; toiest, Francuzkie *cha*, *che*, *chi*, *cho chu*, brzmi iak Polskie *sza*, *sze*,

szy,

szy, *szo*, *szu*, nap: *chaleur* ciepło, *chercher* szukać, *chiche* skąpy, *chose* rzecz, *chuchoter* szemrać.

Ale w terminach z Greczyzny pochodzących, a zwłaszcza przed literą *R*, staie się według Francuzów *dur*, czyli przykrym: toiest litery *ch*, ważą za Polskie k, nap: *chiromantie* wróżenie z ręku, *Choeur* śpiewanie huczne, *Chreme* Krzyżmo, *Chretien* Chrześcianin, *Chronique* Kronika, *Chrisolit* Kamień chzryzolit, *Jesus Christ* Chrystus Pan, (a tu notuy, iż oni nigdy nie mówią *Christ* bez *Jesus*) *Chan* Tatarski Rządca, &c.

Są iednak niektóre excypowane, toiest: lubo z Greczyzny pochodzą, a przecie w nich *ch* nie brzmi iak *k*, ale iak *sz* Polskie, a te są następuiące: *Chirurgien* Cyrulik, *Machine* Machina, *Chimere* Chimera, i wyspa nazwana *Chio*.

G położone przed literą *e* albo *i* brzmi iak Polskie *ż*, nap: *geler* marznąć, *gigot* łytka, czytay: *żele*, *żygo*.

Ga, *go*, *gu*, wymawiaią się iak w Polskim. Ale kiedy Francuzi chcą uczynić brzmienie *ża*, *że*, w tych terminach, gdzie analogia potrzebuie aby było *g*, to po *g*, kładą *e*, i tak *gea*, *geo*, brzmi, *ża*, *żo*, nap: *il mangea* iadł, *nous mangeons* iemy, czytay: *i manża*, *nu manżą*.

Kiedy zaś Francuzi chcą uczynić takie brzmienie, iak w Polskim *ge*, *gi*, to kładą *u* tak, *gue*, *gui*, nap: *guerir* uzdrowić, *guider* prowadzić, czytay: *geri*, *gide*.

Gdy *g* ma za sobą *n*, obiedwie ważą za Polskie *ń* akcentowane, nap: *Pologne* Polska, *vigne* winnica, czytay *Poloń*, *viń*.

H iak się wyżey rzekło, iest u Francuzów i wokala, i konsona. Będąc wokalą, nic nie brzmi,

tylko

tylko się dla analogii kładzie, toiest dla znaku, że i w łacinie iest w takichże terminach. Będąc konsoną, brzmi tak iak u Polaków. Waruy go iednak mówić iak Polskie *ch*, ale tak, iak się mówi w terminach Hetman, honor.

A ponieważ to się nie może regułą łatwo zamknąć, iakby rozeznać, w których terminach iest mutą, a w których wokalą, dlatego Grammatycy Francuzcy musieli wyliczyć iak naywięcey ich mogli nazbierać, w których iest mutą, przeto ie i ia tu kładę:

le hale	tchnienie, upał słoneczny, ogorzelina.	*la harangue*	mowa publiczna, albo oracya.
la bergne	wypukłość.	*le haras*	stado, klacz,
hacher	siekać.	*harasser*	osłabić.
hagard	dziki.	*harceler*	rozdrażnić.
la haye	płot.	*les hardes*	sprzęty,
le hailler	krzak.	*hardi*	śmiały.
le hannissement	rżenie.	*hardiment*	śmiele.
la hache	siekiera.	*le harnois*	siodło, albo nakrycie do czegokolwiek.
le hachis	bigos, siekanka.	*la harpe*	erfa.
le haillon	szmata.	*hâvir*	przyswędzić, albo przypalić mięsa.
le hallebarde	hałabarda.		
le hallebran	dziki kaczor.	*le havre*	port.
la halle	rynek z budami-	*hausser*	podnieść.
		haut	wysoki.
la haine	nienawiść	*la hauteur*	wysokość.
haïr.	nienawidzić,	*hautain*	górliwy, zły,
la haire	włosiennica.	*le heaume*	przyłbica.
le hameau	wioska.	*le heraut*	woźny.
la hanche	biodro.	*le heros*	rycerz.
hanter	uczęszczać.		

Ale

Ale w pochodzących od niego *h* nie iest konsoną, i dlatego się pisze *l'heroine* rycerka, *l'heroique* rycerski.

hercer	bronić, toiest bronami włoczyć.
la herce	brona do włoczenia roli.
herissonner	wzdrygać się, naieżyć się.
la herisson	ież.
le hétre	buk.
se heurter	potknąć się.
hola	słysz, albo dosyć tego.
la honte	wstyd.
le hoquet	szczkawka.
le houblon	chmiel.
la houë	grabie.
houër	grabić.
la houlette	pasterska, lub pasterki laska.
la houpe	kita, albo czub
la housse	trzepaczka.
housser	strzepać.
le houssoir	miotełka.
la houssine	rozga.
le hoyau	motyka.
la huche	dzieża.
la hune	ku masztowi szpara do uważania sterników.
la hure	dzikowa, albo szczupakowa głowa.
hurler	wyć.
le hurlement	wycie.
la Hollande	Hollandya.
la Hongrie	Węgierska ziemia.
se hater	śpieszyć się.
se hazarder	wdawać się w przypadek.

Item pochodzące od wyliczonych, nap: *la hate* pośpieszanie, *le hazard* przypadek, &c.

P między *m* i *t*, milczy, i nie piszą go nowsi Pisarze, naprzykład: *compter* liczyć, *comptons* liczmy, *exempter* obsaczyć, czytay: *konte*, *kontą*, *exante*.

Położone przed literą *h*, ważą obie za *f*, ale się to nie pisze tylko w pochodzących od Greckiego, nap: *Philosophie* Filozofia, czytay *Filozofi*.

Q w syllabach *qua*, *que*, *qui*, *quo*, *quu*, brzmi ka, ke, ki, ko, ku, nap: *quand*, *quenouille*, *quittons*.

S brzmi

S brzmi iak Polskie nie akcentowane, ale się ztąd odcina.

Nayprzód kiedy iest poiedynkowe między wokalami iedney dykcyi, to brzmi iak proste *z*, nap: *maison* dom, *saison* pora, *user* używać, czytay: *mezą*, *sezą*, *uze*.

Powtóre partykuła *si* znacząca iak, albo *ieżeli*, albo *czyli*, brzmi iak Polskie *sy*.

Potrzecie od terminów zakończonych na *s*, choć przed nim iest *konsona*, skacząc do następuiącey wokali, brzmi iak *z*, nap: *ils aiment* oni miłuią, *elles aiment* one miłuią, czytay: *i zem*, *el zem*.

T przed *i* wymawia się iak *s*, ieżeli po *i* następuie wokala, nap: *partial* udzielny, *patience* cierpliwość, *mention* wzmianka, czytay: *parsyal*, *pasyans*, *mansyą*.

Ale w imionach zakończonych na *tie*, zachowuie przyrodzone brzmienie, nap: *partie* część, *sortie* wyiście, czytay: *parti*, *sorti*.

Ztąd się znowu odcinaią imiona następuiące, toiest: że w nich *t* brzmi iako *s*, *prophetie* proroctwo, *primatie* prymacyalna godność, *Croatie* Kroacya, *Dalmatie* Dalmacya, *chiromantie* wróżenie z ręku.

X brzmi iak Polskie *ks*, nap: *Xenophon*, *Alexandre*, *extrême*, ostateczny, *extravagant* nieprzyzwoity, albo nie na czas się trafiaiący, *expert* wiadomy, *exprès* wyraźnie, *exprimer* wyrazić, &c. czytay: *Ksenofą*, *Alexandr*, *ekstrem*, *ekstrawagan*, *eksper*, &c.

Odcinaią się następuiące, w których brzmi iak *kz*; *exil* wygnanie, *exiler* na wygnaniu być, *exaucer* wysłuchać, *existence* exystencya, *exempter* odiąć, *exorde* początek, *exorcisme* exorcy-

zmowanie, *execrable* obmierzły, *exemple* przykład, *exaction* wybieranie podatków, *exercice* ćwiczenie.

W następuiących zaś brzmi iak dwoie *ss*, *soixante* sześćdziesiąt, *Bruxelles* Miasto Bruxel, *lexive* ług do mycia.

A naostatek w następuiących brzmi iakoby iedno *s*: *Xaintogne* pewna kraina, *Xaintes* ludzie z tey krainy, *excuser* wymówić kogo, albo przebaczyć komu, *expliquer* wykładać co mówią, *excommunier* wyklinać, *excrement* zbyteczna rzecz w ciele iakim; a w następuiących brzmi iako *z*, nap: *Sixieme*, *Dixieme*, *Dixaine*, *Dixenier*, szosty, dziesiąty, dziesiątek, dziesiątnik. *Item dixneuf*, *dix sept*, dziewiętnaście, siedmnaście, *dixhuit*, ośmnaście, &c.

Z ta litera, zachowuie naturalne swoie brzmienie, ale się we śrzodku terminów nie kładzie; na końcu nie brzmi, ani się wiąże z następuiącą wokalą, nap: *le nez est au milieu du visage*, nos iest we śrzodku twarzy; czytay: *le ne e to milie du wizaż*.

ROZDZIAŁ VI.

O Syllabach, zwłaszcza o konkursie wokal.

SYllaba iest iedno ruszenie ięzykiem z wydaniem głosu artykularnego, która może być lub z iedney litery, lub z wielu, nap: w imieniu niekarność, iest trzy syllaby, Mistrz, iedna.

Kiedy się dwie wokale zbiegaią na iednę syllabę, to się zowie dyftong, kiedy trzy, to tryftong, kiedy cztery, to kwadryftong albo tetraftong.

Tu

Tu następuie osobliwa reflexya o takich syllabach, co się z kilku wokal składaią, toiest o dyftongach, tryftongach, tetranftongach, o których nayprzód ogółem wiedzieć należy, iż lubo się w iedney tylko syllabie wymawiaią, ale ią przedłużaią.

Aa.

Ponieważ teraźnieysi Grammatycy ze dwoyga *Aa*, iednę tylko syllabę czynić każą przedłużoną, dlatego też i nie piszą tylko iedno *â*, ale z daszkiem, na znak wyrzuconego drugiego nap: *âge* wiek, *âron* imię Męża tak zwanego, *bâiller* ziewać, &c: miasto *aage*, *Aaron*, &c.

Ai.

Ten dyftong brzmi iak Polskie *e*, dlatego *aider* ratować, *aimer* miłować, *je ferai* uczynię, *je dirai* powiem, czytay: *ede*, *eme*, *że fere*, *że dire*.

Autor *de S. Amour*, mówi, że się *ai* w następuiących terminach czyta iak *ei*, ale *ei* trzeba chyżo złożyć na iednę syllabę, nap: *craindre* obawiać się, *vain* daremny, *main* ręka, *pain* chleb.

Położone przed *l*, zamilcza *i*, tylko się *a* wymawia, ale się *l* przedłuża, nap: *travail* praca.

Ao.

W terminach *Craon* pewne miasto, i *Laon* drugie miasto, item *faon* ieleniątko, *paon* paw, *o* cale milczy, w *saon* zaś znaczącym rzekę pewną, *a* milczy.

Aou.

W tym tryftongu *a* nic nie waży, tylko się dla dawney analogii pisze; *ou* zaś lubo przed nim iest *a*, mówi się iak Polskie *u*, nap: *Aoust*

Sierpień, *saoul* syty, *saouler* nasycić, czytay: *u*, *su*, *sule*.

Au.

Ten dyftong waży *o* przedłużone, nap: *audace* śmiałość, *autheur* sprawca, *autre* inszy, czytay: *odâs*, *otêr*, *otr*.

Ay.

Ten dyftong piszą niektórzy miasto *ai*, iednak gdy następuie wokała w iedneyże z nim dykcyi, to się i przenosi do następuiącey; *a* zaś według niektórych brzmi wtenczas iak *e*, a według inszych zachowuie przyrodzony dźwięk, nap: *ayons* mieymy, czyta się *eią*, albo *aią*.
W terminach *pays* kraina, *paysan* wieśniak, *ay* brzmi iak Polskie *ei* we dwu syllabach.

Ea.

W tym dyftongu *e* się nie czyta, iednak iest potrzebne dla analogii, żeby *g*, i *c*, miękniało; toiest: ażeby brzmiało *g*, iak *ż*: *c* zaś iak *s*, nap: *il mangea* iadł, *nous mangeames* iedliśmy, *il menacea* groził, *nous menaceames* groziliśmy, *Jean* Jan, *vengeance* zemsta, czytay: *i manża*, *nu manżam*, *i menasa*, *nu menasam*, *żan*, *vanżans*.

Eai.

Rzekło się wyżey, że *ai* okrom wyliczonych excepcyi waży *e*, i to się powiedziało, że kiedy Francuzi chcą, żeby *g* miękniało przed *a*, *o*, *u*, to po *g* kładą *e*. Teraz trzeba uważyć, że się ten tryftong nie trafia tylko po literze g. I tak wszystkie te 4. litery *geai* nieinakszy dźwięk maią, tylko iak *że*; nap: *je mangeai* iadłem, *je corrigeai* poprawiłem, *j'arrangeai* ustanowiłem, *deman-*

mangeaison świerżb, czytay: *żmanże*, *żkroiże*, *żaranże*, *demanżezą*.

Eau.

W tym tryftongu *e* teraz nic nie waży, tylko się dla dawney Ortografii pisze; *au* zaś waży to, co się wyżey powiedziało, i tak *chapeau* czapka, *manteau* płaszcz, *corbeau* kruk, czyta się: *szapo*, *manto*, *korbo*. Może się też to *e* nie pisać.

Ee.

Ten dyftong się pisywał niegdyś w tych dwu terminach *beeler* beczeć iak baran, i *beelement* beczenie, teraz się nie mówi, tylko iedno przedłużone, i pisze się z daszkiem tak: *bêler*, *bêlement*.

Ei.

W tym dyftongu się obie wokale wyrażaią, byle prędko, i w iedney syllabie, nap: *peindre* malować, *feindre* zmyślać, *enseigner* uczyć.

Kiedy się ten dyftong kładzie przed *e*, zamilcza się *i*, iako się pokazało pod opisaniem litery *l*, nap: *vermeil* rumiany, *soleil* słońce, czytay: *vermel*, *solel*.

Eo.

Ten dyftong się nie trafia, tylko w pierwszych osobach wielkiey liczby czasu ninieyszego od *temy* na *ger*, i nie mówi się *e*, lecz przecię potrzebne w pisaniu dla *g*, iako się wyżey opisało, i tak *nous menageons* ochraniamy, *jugeons* sądziemy, czytay: *nu menazą*, *ziużą*.

Eoi.

W zbieganiu się tych wokal, ledwie co słychać *e*, *oi* zaś brzmi iak polskie *oé*, nap: *seoir* siedzieć, *asseoir* posadzić, *cheoir* upaść, czytay: *soer*, *assoor*, *szoer*.

Odci-

Odcinaią się ztąd nayprzód słowa sposobu skazuiącego czasu niedoskonałego, pochodzącego od *temy* na *ger*, w których się syllaba *geoi* mówi iak polskie *że*, nap: *je mangeois* iadłem, *il mangeoit* on iadł, czytay: *żmanże*, *i manże*.

Eoie.

Na zrozumienie tego tetraftongu, który iednę syllabę czyni, trzeba, przypomnieć nayprzód to, co się powiedziało o tryftongu *eoi*, a potym zrozumieć to, co niżey będzie o dyftongu *Oi*.

Nie znayduie się ten tetraftong tylko w trzeciey osobie wielkiey liczby czasu niedoskonałego od *temy* na *ger*, gdzie się te wszystkie litery *geoie* nie mówią tylko iak polskie *że* przedłużone nieco, nap: *ils mangeoient* iedli, *vangeoient* mścili się, *jugeoient* sądzili, czytay: *i manże*, *wanże*, *ziuże*.

Eu.

Lubo Francuzcy Grammatycy piszą, że się w tym dyftongu obie litery wymawiaią, to iednak na iednę syllabę zbiiaią tak chyzo, iż się to zda być iedną literą, podobne brzmienie maiącą do polskiego *ó* akcentowanego, nieco ku brzmieniu litery *e* nachylaiącego się. Co się potrafi, kiedy Polak na akcentowane *ó*, nie całe usta otworzy, ale go przykurczonemi ustami mówić będzie, iakoto w terminach *heure* godzina, *heureux* szczęśliwy, *peur* boiaźń.

Odcinaią się ztąd następuiące, w których *o* cale milczy, *u* też nie po Polsku, ale po Francuzku brzmi, toiest skurczonemi ustami się wymawia.

Nayprzód, we wszystkich Supinach od *temy* na *cir*, iakoto *veu* obaczony, *reçeu* przyięty, *deu* winny,

winny, *conçeu* poczęty albo poięty, *apperçeu* postrzeżony, &c.

Powtóre, w przeszłych czasach nieskładanych od teyże *temy*, iakoto: *je reçeus* odebrałem, *tu reçeus* odebrałeś, *il reçeut* odebrał, &c.

Potrzecie, w drugim Imperfekcie sposobu przyłączaiącego tych słów, nap: *que je reçeusse* bym odebrał.

W tych excepcyach nowsi Pisarze nietylko nie mówią *e*, ale go rzadko piszą, kładąc miasto niego daszek nad *û*, tak: *vû*, *dû*, *reçu*, &c.

Eui.

W tym zgromadzeniu *eu*, zachowuie regułę wyżey opisaną; a ponieważ się te trzy litery nie trafiaią tylko przed *l*; *i* zaś przed *l* nie brzmi, ale daie rozciągnione brzmienie literze *l*; toć *eui* nie brzmi, tylko iak *eu* Francuzkie, nap: *deuil* żałoba, *feuille* listek, *fautueil* krzesło, czytay iakoby *del*, *fel*, *fotel*, przykurczonemi ustami.

Je.

W tym dyftongu obie się litery wymawiaią w iedney syllabie, tak iako w Polskim, iakoto *mien* moy, *tien* twoy, *bien* dobrze i dobro.

Jeu.

Na zrozumienie tego tryftongu nayprzód trzeba przypomnieć, co się rzekło o dyftongu *eu*, i o jocie, kiedy się staie konsoną; to łatwo będzie zrozumieć, czemu tak napisane *jeu* waży za Polskie *żeu*, a w niektórych *żu*. Tak zaś napisane *ieu* (toiest kiedy jota iest wokalą) brzmi iak Polskie *żé*, nap: *jeu* gra, *Dieu* Bóg, czytay: *żé*, *Diè* w idney syllabie.

Jednak w *Monsieur*, syllaba *sie*, brzmi właśnie iak w Polszczyznie, toiest: że w nim litera *s*

brzmi

brzmi iak Polskie akcentowane *ś*. Ale w wielkiey iego liczbie toiest w *Messieurs*, i w *Sieur*, syllaba *si* brzmi iak Polskie *sy*, i tak czytay: *Messye*, *Syer*.

Oe i *Oei*.

Dyftong *oe* brzmi iak Polskie akcentowane *é*: nawet się i pisząc wiąże na iednę literę, nap: *Oeconome* Ekonom, *Oeconomie* Ekonomia; jota zaś po tym dyftongu nie trafia się tylko przed *l*; a ponieważ tam jota nie powinna brzmieć, tylko sprawować, aby się *l* przedłużało, dlatego *oei* waży iedno co i *oe*, nap: *oeil* oko, *oeillet* goździk, *oeillade* mgnienie oka, czytay: *el*, *èllet*, *èliad*.

Poëte, *Poësie*, i wszystkie, w których się nad iedną z wokal piszą dwie kropki, nie czynią dyftongu, toiest: obie się wokale osobno wymawiaią.

Oeu.

Dla teyże przyczyny ten tryftong nie ma inszego brzmienia tylko iak dyftong *eu*, toiest: że się w nim *oe* staie iedną literą, i waży za *o*; i tak *boeuf* wół, *oeuf* iaie, *moeurs* obyczaie, &c: czytay nakształt *bóf*, *óf*, *mór*.

Mowię *nakształt* ó, nie cale tak, bo na *o* trzeba przybierać ust, i nachylać iego brzmienie ku *e*, niby formuiąc śrzednie brzmienie między *ó*, i *e*, czego Polską literą wyrazić nie mogę, bo żadney w Polszczyznie z takim brzmieniem niemasz.

Tu należy obserwacya imion *Coeur* serce, i *Choeur* huczne śpiewanie, z których pierwsze mówi się nakształt *kiór*, a drugie *kór*.

Oi.

Oi.

Konkurs tych wokal nie wszędzie iest dyftongiem, gdyż się obie wymawiaią czyniąc dwie syllaby; iednak w nim jota ma brzmienie Polskiego *é* akcentowanego, nap: *oiseau* ptak, *oisif* prożnuiący, *loi* prawo, *foi* wiara, *oindre* namaścić, *Roi* Król, czytay: *odzo*, *edzyf*, *loé*, *foé*, *oeúdr*, *Roé*.

Na końcu terminów pisuią też *oy* miasto *oi*; tak: *Roy*, *loy*, *moy*, *toy*, &c.

Tu obserwuy, że lubo iest nie mało Francuzów, którzy *oi* położone na końcu terminów mówią nakształt naszego *oa*; iednak to brzmienie nie uydzie we śrzodku.

W ostatniey syllabie imperfekta, skazuiącego sposobu, *oi* brzmi iak Polskie *e*; i tak *j'avois* miałem, *il avoit* miał, *j'aurois* miałbym, *il auroit* miałby, czytay: *žave*, *ilave*, *žore*, *ilore*.

Słowa *connoître* uznać, *paroître* pokazać się, albo zdawać się, i z temi, które się z nich składaią, we wszystkich czasach brzmią *oi*, iak *e*

Toż pospolicie czynią imiona narodów; nap: *les Polonois* Polacy, *les François* Francuzi, *les Anglois* Anglikowie, &c.

Ale w następuiących *oi* brzmi iak *oa*, *les Gaulois* Gaulowie, *les Danois* Duńczykowie, *les Suedois* Szwedzi, *les Hongrois* Węgry, *les Genois* Genueńczykowie.

Croire wierzyć, czyta się obiema sposobami we wszystkich czasach, w syllabie *croi* dlatego się też mówi i pisze *creance*, albo *croyance* wierzenie.

Pochodzące od temy *être*, wszędzie *oi* brzmi według politycznieyszych Francuzów iak *oa*; iakoto *sois* bądź, *qu'il soit* niech on będzie, *soyons* bądźmy, &c; czytay: *soa*, *kisoa*, *soią*.

Nastę-

Następuiące *etroit* ścisły, *foible* słaby, *froid* zimno i zimny, *adroit* dowcipny, *droit* prosty, brzmią przez *e*; ale *droit* znacząc *prawo*, brzmi przez *oa*.

Kończące się na *que*, wymawiaią zupełnie *oi*, iako *heröique* rycerski, czytay *heroik*; i dlatego też trzeba nad *ö* pisać dwie kropki.

Oie.

Ten tryftong się trafia w trzeciey osobie wielkiey liczby Imperfektów sposobu skazuiącego i przyłączaiącego, na którego zrozumienie dość będzie przypomnieć, co iest rzeczono o tetraftongu *eoie*, i o dyftongu *oi*; a tak iawno będzie, że *ils avoient* mieli, *ils aimoient* miłowali, *ils auroient* mieliby, powinny się czytać tak: *izawe*, *izeme*, *izore*.

W imionach iednak brzmi iak *oé*, dlatego *oie* gęś, *joie* radość, *monoie* moneta, *proie* łup, toiest zdobycz, czytay: *oé*, *żoé*, *proé*, *monoé*.

Oue.

Z tych trzech wokal nie czyni się nigdy iedna syllaba, ale *ou* brzmi iako się wyżey opisało; *e* zaś zachowuie swoię naturę, i dlatego się piszą dwie kropki nad *ë*, aby znak był, iż się z nim *u* nie wiąże, ani się staie konsoną; naprzykład, *mouëlle* szpik, *fouëtter* rozgami ociąć, *la bouë* motyka, *la mouë* wargatość, *la rouë* koło, *le fouët* bicz, czytay: *muel*, *fuette*, &c.

Oui.

W tym tryftongu *oui* brzmi tak, iako się wyżey o nim mówiło; jota się zaś przerzuca do następuiącey syllaby, i brzmi według natury swoiey, wyiąwszy przed *l*, gdzie się sprawuie, iako się

wyżey

wyżey namieniło pod literą *l*; *u* też lubo się inaczey pisze, nie tak iak konsona *v*, ieszcze ie okrom tego dla wygody Cudzoziemców języka się uczących pospolicie znaczą dwiema kropkami, na znak tego, że się nie wiąże z literą *i*, nap: *foüir* kopać, *foüine* kuna, *foüiller* szperać, *grenoüille* żabka, *moüiller* zmoczyć, *soüiller* pokalać, czytay: *fuì*, *fuin*, *fullie*, *grenul*, *sullie*.

Ue.

Ten dyftong się nie trafia tylko po *g*, i po *q*, o czym się iuż wyżey powiedziało, i tak *gue*, *que* brzmią *ge*, *ke*, nap: *guerir* leczyć, *guet* straż, *longue* długa, *langue* język, *querir* szukać, czytay: *geri*, *ge*, *lang*, *long*, *keri*.

I tu się chroń pisać *v* miasto *u*, boby się powinno mówić *we*.

Uei.

Ten tryftong się nie znayduie, tylko po literze *g* przed *l*. Rzekło się, iż się *u* miesza między *g* i *e*, aby się mówiło *ge*; rzekło się też, że *i* przed *l* nie brzmi, tylko czyni, aby się *i* rozciągło mówiło, niby za nim było *i*, teraz się łatwo domyślić, iż następuiące przykłady, i insze podobne, iakoto: *orgueil* pycha, *orgueilleux* pyszny, *recueil* zbieranie, *recueillir* zbierać, *cercueil* mary, czytaią się tak: *orgel*, *orgellió*, *rekól*, *rekólli*, *serkól*.

Ueu.

Z reflexyi pod regułą napisaney łatwo poznać, co znaczy pierwsze *u*, ponieważ się ten tryftong nie trafia tylko po literze *g* i *q*. Co zaś waży *eu*, iuż się powiedziało. I tak łatwo zrozumieć, że *rigueur* ostrość albo surowość, *vigueur*

czer-

czerstwość, *longueur* długość, *langueur* mdłość, *queuë* ogon, i insze podobne, czytaią się: *rigór*, *vigór*, *longór*, *langór*, *kó*

Ui.

Ten dyftong się trafia albo po literze *g*, o czym się iuż dość rzekło wyżey, albo po konsonie *v*, zkąd się łatwo domyślić, że *gui* lep, *guide* przewodnik, *vuide* prożny, *vuider* wyprożnić, i insze tym podobne, trzeba czytać: *gi*, *gid*, *wid*, *wide*.

W imionach *nuit* noc, *fruit* owoc, wyraża się dwiema syllabami.

Uoie.

To drugie zgromadzenie czterech wokal w iednę syllabę, nie znayduie się tylko w trzeciey osobie wielkiey liczby Imperfekta sposobu skazuiącego od *temy* na *guer* i na *quer*; iako nap: są *haranguer* Kazanie powiadać, *marquer* znaczyć, gdzie analogia potrzebuie, ażeby mogło brzmieć polskie *gie*, *kie*. Ostatek liter w tey syllabie zwyczayna konjugacyi terminacya pisać każe tak: *ils haranguoient* oni kazali, *marquoient* znaczyli, *distinguoient* rozróżniali, *se moquoient* żartowali, czytay: *i harangie*, *markie*, *distingie*, *se mokie*.

Yeu.

W tym konkursie niemasz nic osobliwego, tylko do dyftongu *eu*, o którym się iuż traktowało, przyłożenie ipsylona, który się wymawia nie razem z dyftongiem *eu*, ale w pierwszey syllabie tak iako w Polszczyznie, i tak *les yeux* oczy, *joyeux* wesoły, *yeuse* złotowierzb, czytay: *le zyó*, *żóió*, *yóz*.

Na

Naostatek syllaba *cti* położona przed wokalą, brzmi iak *xy*, nap: *correction* poprawa; przed konsoną zas brzmi *kti* albo *ti*, nap: *pratique*, czytay: *praktyk*, albo *fratik*.

CZĘŚĆ DRUGA.

CHAPITRE PREMIER.

Des parties du Discours.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

O częściach Dyskursu.

DYskurs iest komponowany z frazesów. Frazesy są komponowane z słów. Słowa z syllab. Syllaby z liter.

Litery są znaki, albo charaktery, które potrzebne są do formowania syllab i słów.

Syllaba iest iedna część słowa, która się powinna wymówić iednym brzmieniem, iakoto vérité, *iest komponowane z trzech syllab* vé-ri-té.

Czasem iedno słowo iest komponowane z iedney tylko syllaby; które to słowo zowie się iedno-syllabowe, iako Roi *Król,* foi *wiara, &c.*

Słowo iest iedna mowa, która się mówi w iedney, albo w wielu syllabach, iakoto: Roi, vérité.

Frazes iest komponowany z wielu słów, w których staie się cały sens, iakoto: où avez-vous été aujour d'huy, *gdzieś Waszeć był dziś &c.*

Wszystek dyskurs iest komponowany z dziewięciu części, które są:

Arti-

Articulus, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Adverbium, Præpositio, Conjunctio, Intejectio.

Artykuł, Imię, Namiestnictwo, Słowo, Uczestnictwo, Przysłowie, Prepozycya lub Przekładanie, Konjunkcya lub Złączenie, Interjekcya lub Wtrącenie.

Le Nom, le Pronom, le Verbe, le Participe, l'Adverbe, la Preposition, la Conjunction, l'Interjection.

CHAPITRE II. *ROZDZIAŁ II.*

De l'Article. *O Artykule.*

ARtykuł iest iedna partykuła, lub cząstka komponowana, albo z iedney litery z apostrofem, albo ze dwóch, albo ze trzech liter.

Artykuł powinien zawsze przodkować Imiona, żeby znać przez to, iakiego są rodzaiu, w iakiey liczbie, i w iakim kazusie, czyli spadku.

Artykuły wszystkie te są: le, *co znaczy rodzay męzki,* la, *co znaczy rodzay białogłowski.*

L', le, la, les, *znaczą mianuiący i oskarżaiący spadek;* De, du, de l', de la, des, *znaczą rodzący i oddalaiący spadek,* à, au, à l', à la, aux, *znaczą oddawaiący spadek. Wzywaiący zaś spadek żadnego nie ma artykułu, oprócz interjekcyi* o!

L', le, la, de, du, de l', de la, à, à l', au, à la, *znaczą małą liczbę.*

Les, des, aux, *znaczą wielką liczbę.*

Dwa są Artykuły: ieden determinowany, drugi niedeterminowany.

Arty-

Artykuł determinowany iest ten, który się kładzie przed Imientem, żeby znać, iakiego iest rodzaiu, naprzykład: le *albo* un, *znaczy męzki rodzay, nap.*

le Prince *Xiąże.*
un cheval *koń, &c.*

przez te Artykuły le *i* un *znać, że* Prince *i* cheval *są rodzaiu męzkiego.* La *albo* une *znaczą białogłowski rodzay, nap.*

la Princesse *Xiężna.*
une maison *dóm, &c.*

przez te Artykuły la *i* un *znać, że* Princesse *i* maison, *są rodzaiu białogłowskiego.*

Te tylko Artykuły deklinuią się.

Artykuł niedeterminowany iest ten, który się bez odmienności kładzie przed rodzaiem męzkim i białogłowskim, małą i wielką liczbą; iest ich tylko trzy, toiest: de, à, de, *albo* par.

de *znaczy spadek rodzący.*
à *znaczy dawaiący.*
de *albo* par *znaczy oddalaiący.*

Artykułu niedeterminowanego zażywaią do deklinowania Imion, które Artykułów w mianuiącym i oskarżaiącym spadku nie maią: iakoto: Imiona Aniołów, Ludzi, Miast, Miesięców, i wszystkie Namiestnictwa, n. p. Michel *Michał,* Pierre *Piotr,* Paul *Paweł,* Janvier *Styczeń,* Fevrier *Luty,* moi *ia,* toi *ty,* lui *on,* elle *ona,* nous *my,* vous *wy,* eux *oni,* ce, celui, cet *ten,* elles *ona,* celle, cette *ta,* cela *to,* ceux *ci,* celles *te,* quoi *co,* qui, quel *który, kto,* quelle *która.*

Quel *i* quelle, *mogą być deklinowane Artykułem determinowanym, bo mówi się* lequel, la-

quelle;

quelle; du quel, de la quelle; au quel, à la quelle.

Może się kłaść Artykuł niedeterminowany, i przed każdym imieniem, kiedy się dwa trafią imiona istotne, z których iedno będzie w rodzącym spadku, n. p. mówi się.

Une livre de pain, *funt chleba.*
une bouteille de vin, *flaszka wina.*
une chapeau de laine. *kapelusz wełniany.*

Żeby uczynić Artykuł niedeterminowany łatwym, i żeby można go bez trudności od Artykułu determinowanego rozeznać, pamiętać trzeba, że tylko de *i* a, *są Artykuły niedeterminowane.*

Deklinacya Artykułu niedeterminowanego.

Sin: N. Tout *wszystek;* G. de tout *wszystkiego;* Dat. à tout *wszystkiemu.*
Plur: N. Ac. Tous *wszyscy;* G. Abl. de tous *wszystkich;* Dat. à tous *wszystkim;* &c.

Także Toute *wszystka;* de toute *wszystkiey;* à toute *wszystkiey;* toute *wszystkę;* de toute *wszystkiey;* de toutes *wszystkich, od wszystkich;* à toutes *wszystkim.*

Artykuł determinowany męzki, tak się deklinuie.

Mała liczba.

Nom.	le,	l'	*ten.*
Gen.	du,	de l'	*tego.*
Dat.	au,	à l'	*temu.*
Acc.	le,	l'	*ten, tego.*
Voc.	o!		*o!*
Abl.	du,	de l'	*od tego.*

Arty-

Artykuł determinowany białogłowski.

Mała liczba.

Nom. Acc.	la,	l'	*ta, tę, ta.*
Gen. Abl.	de la,	de l'	*tey, od tey.*
Dat.	à la,	à l'	*tey.*
Voc.	o!		*o!*

Wielka liczba męzkiego i białogłowskiego Artykułu.

Nom. Acc.	les,	*ci, te, tych, ich.*
Gen. Abl.	des,	*tych, od tych.*
Dat.	aux,	*tym.*
Voc.	o!	*o!*

Sześć są kazusy albo spadki, które są: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, Ablativus.

Mianuiący, Rodzący, Dawaiący, Oskarżaiący, Wzywaiący, Oddalaiący.

Nominatif, Genitif, Datif, Accusatif, Vocatif, Ablatif.

Dwa są tylko rodzaie w ięzyku Francuzkim, toiest: Męzki i Białogłowski.

Rodzay męzki iest naznaczony Artykułem le, *albo* un; *Rodzay białogłowski iest naznaczony Artykułem* la *albo* une.

Dwie są liczby, toiest: mała i wielka. Mała liczba iest, kiedy o iedney rzeczy się mówi, n. p. *kiedy mówią,* le Prince *Xiąże, o iednym tylko Xiążęciu mówię,* la chambre *izba, o iedney tylko izbie mówię, &c.*

Wielka liczba iest, kiedy o wielu rzeczach się mówi, n. p. *kiedy mówię,* les Princes *Xiążęta, o wielu Xiążętach mówię,* les chambres *izby, o wielu izbach mówię, &c.*

Te dwie licxby, toiest: małą liczbę i wielką, będę często znaczył temi słowami. Singulier, Plu-

 rier,

rier, *lub przez abbrewiacye*, sing. plur. Singu-lier, *będzie znaczyło małą liczbę*, plurier, *będzie znaczyło wielką liczbę.*

Także spadków takowemi partykułami, nom. *mianuiący*; gen. *rodzący*; dat. *dawaiący*; acc. *oskarżaiący*; voc. *wzywaiący*; abl. *oddalaiący*; *albo też iedną tylko literą*, *N. G. D. A. V. A.*

CHAPITRE III. Du Nom, & de ses declinaisons.

ROZDZIAŁ III. O Imieniu, i deklinacyach iego.

IMię iest to, co wszystkim rzeczom kładzie, i wyraża nazwisko, n. p.

Dieu,	*Bóg.*
un Ange,	*Anioł.*
un homme,	*Człowiek.*
le ciel,	*Niebo.*
la terre,	*ziemia.*
la mer,	*morze.*
l' air,	*powietrze.*
le feu,	*ogień.*
un cheval,	*koń.*
bon,	*dobry.*
mêchant,	*zły, &c.*

Dwoiakie Imię, toiest: Istotne, albo Substantivum, *drugie przydatne, albo* Adjectivum.

Imię Substantivum *lub istotne, toiest, co kładzie imię rzeczy tak, że może zaraz znać rzecz tę, która się mianuie*, n. p.

le Roi,	*Król.*
la Reine,	*Królowa.*
la maison,	*dóm*
le livre,	*Xięga, &c.*

Znak

Znać zaraz przez to, że to iest Król, Królowa, Dóm, Xięga, &c.

Imię Adjectivum, *lubo przydatne iest to, co nic samo przez się nie znaczy: ale gdy się znaczy, albo przykładane będzie Imieniu istotnemu, natenczas iego istność, własność, i okoliczność iaką wyraża, naprzykład: kiedy się tylko mówi* grand *wielki*, petit *mały*, beau *piękny*, rouge *czerwony, nie można znać co iest wielkie, małe, piękne, czerwone, ieżeli się nie przydaie Imię istności; ale ieżeli się przyłącza wraz* grand Roi *wielki Król*, petit homme *mały człowiek;* beau cheval *piękny koń;* drap rouge *sukno czerwone, to zaraz będzie znać, kto iest wielki, kto mały, kto piękny, i co czerwone, toż się staie ze wszystkich imion przydatnych.*

Imiona tak istotne, iak przydatne, nie deklinuią się same przez się, iako w Łacińskim i Polskim ięzyku, toiest: że iak się nayduią w mianuiącym spadku, tak i we wszystkich spadkach też zachowuią terminacyą, w żadnym się spadku nie odmieniaią.

Artykuł tylko deklinuie się iakoto: Nom. Le Roi *Król. G.* du Roi *Króla. D.* au Roi *Królowi. Ac.* le Roi *Króla. V.* Roi *Królu. Abl.* du Roi *od Króla. N.* les Rois *Królowie. G.* des Rois *Królów. Dat.* aux Rois *Królem. Acc.* les Rois *Królów. Vocat.* Rois *Królowie. Abl.* des Rois *od Królów.* Także: *Nom.* la Reine *Królowa. G.* de la Reine *Królowy. D.* à la Reine *Królowy. Ac.* la Reine *Królowę. V.* Reine *Królowo. Abl.* de la Reine *od Królowy. Nom.* les Reines *Królowe. Gen.* des Reines *Królowych. Dat.* aux Reines *Królowom. Ac.* les Reines *Królowe.*

lowe. Voc. Reines *Królowe. Abl.* des Reines *od Królowych, &c.*

Imię istotne ma tylko ieden rodzay, toiest: albo męzki, albo białogłowski, n. p. le ciel *niebo,* la terre *ziemia,* ciel *iest męzkiego rodzaiu, a* terre *iest białogłowskiego.*

Imię zaś przydatne ma dwa rodzaie, żeby się zgadzało z imieniem istotnym, n. p. un homme prudent *mąż rostopny,* une femme prudente *białogłowa rostropna, &c.*

Niektóre są imiona przydatne, które nic nieodmieniaiąc, są męzkiego i białogłowskiego rodzaiu, takoto te, które się na e *kończą, n. p.* Illustre *Jaśnie Wielmożny, iasny, iasna,* sage *mądry, mądra,* admirable *dziwny, dziwna,* rouge *czerwony, czerwona, &c.*

Imiona wszystkie przydatne, które się nie kończą literą e, *maią dwie terminacye, żeby znać iakiego są rodzaiu,* n. p. *żeby białogłowski rodzay rozeznać od męzkiego, przydać* e *trzeba, n. p.*

bon,	*dobry, dobre.*
bonne,	*dobra.*
grand,	*wielki.*
grande,	*wielka, &c.*

Które się kończą dyftongiem eau *w męzkim rodzaiu, to się kończą w białogłowskim na* elle.

beau,	*piękny.*
belle,	*piękna.*
nouveau,	*nowy.*
nouvelle,	*nowa, &c.*

Też imiona na eau *się terminuiące, kiedy następuie imię istotne męzkiego rodzaiu zaczynaiące się literą przez się brzmiącą, albo też literą* h, *kiedy*

kiedy same h *nie iest literą* consonans, *to się* eau *przemienia na* el, *n. p.*

bel esprit, *piękny rozum.*
bel homme, *piękny człowiek.*
nie beau esprit, *ani* beau homme, &c.

Ale kiedy takowe imiona kładą się przed temi przydatnemi, to swoię naturalną zachowuią terminacyą imiona przydatne, n. p.

il a l'esprit beau, *ma rozum piękny.*
cet homme est beau, *ten człowiek ies piękny.*
nie esprit bel, *ani* homme bel, &c.

Imiona przydatne, które się na x *terminuią w męzkim rodzaiu, literę* x *przemieniaią w syllabę* se *w białogłowskim,* n. p.

heureux, *szczęśliwy.*
heureuse, *szczęśliwa.*
lumineux, *iasny.*
lumineuse, *iasna, &c.*

Takie imiona nie odmieniaią się w wielkiey liczbie, n. p. *mówi się w małey liczbie* heureux *szczęśliwy, i w wielkiey także liczbie* heureux *szczęśliwi;* lumineux *iasny,* lumineux *iaśni.*

Wszystkie niemal Imiona tak istotne, iak przydatne przyczynione są iednym s *w wielkiey liczbie,* n. p.

le pere	*oyciec.*	les peres	*oycowie.*
la mere	*matka.*	les meres	*matki.*
le fils	*syn.*	les fils	*synowie.*
bon	*dobry.*	bons	*dobrzy.*
grand	*wielki.*	grands	*wielcy.*

Które się imiona terminuią na s *w małey liczbie, tęż terminacyą zachowuią w wielkiey liczbie bez odmienności, n. p.* le fils, les fils, &c.

Które

Które zaś imiona maią terminacyą na eau, *to iuż nie* s *ale* x *trzeba im przyczynić*, n. p.

le chapeau,	*kapelusz.*
les chapeaux,	*kapelusze.*
le manteau,	*płaszcz.*
les manteaux.	*płaszcze.*
beau,	*piękny.*
beaux,	*piękni, &c.*

A które się terminuią na al *w małey liczbie, to w wielkiey na* aux *terminuią*, n. p.

le cheval,	*koń.*
les chevaux,	*konie.*
l'animal,	*zwierzę*
les animaux,	*zwierzęta.*
journal,	*dzienny.*
journaux,	*dzienni.*

Które także imiona maią x *na końcu w małey liczbie, też terminacyą zachowuią w wielkiey*, n. p.

un choux,	*iedna kapusta.*
les choux, *albo* des choux,	*kapusty, kapusta.*

Deklinacye, lub przemiany Imion przez spadki:

Singulier.	Plurier.
N. le pere *oyciec.*	*N.* les peres *oycowie.*
G. du pere *oyca.*	*G.* des peres *oyców.*
D. au pere *oycu.*	*D.* aux peres *oycom.*
A. le pere *oyca.*	*A.* les peres *oyców.*
V. o! pere *o! oycze.*	*V.* o! peres *o! oycowie.*
A. du pere *od oyca.*	*A.* des peres *od oyców.*

Singulier.	Plurier.
N. la mere *matka.*	*N.* les meres *matki.*
G. de la mere *matki.*	*G.* des meres *matek.*

D. à la

D. à la mere *matce.*	*D.* aux meres *matkom.*
A la mere *matkę.*	*A.* les meres *matki.*
V. o! mere *o! matko.*	*V.* o! meres *o! matki.*
A. de la mere *od matki.*	*A.* des meres *od matek.*

Singulier.

Nom. Acc.	l'homme	*człowiek, człowieka.*
Gen. Abl.	de l'homme	*człowieka, od człowieka.*
Dat.	à l'homme	*człowiekowi.*
Voc.	o! homme	*o! człowieku.*

Plurier.

Nom. Acc.	les hommes	*ludzie, ludzi.*
Gen. Abl	des hommes	*ludzi, od ludzi.*
Voc.	o! hommes	*o! ludzie.*

Le monde *świat*, *bierze się często za ludzie*, *n. p.* il y eut grand monde, *albo* beaucoup de monde, *było tam siła ludzi.*

Singulier.

Nom. Acc.	le manteau	*płaszcz.*
Gen. Abl.	du manteau	*płaszcza, od płaszcza.*
Dat.	au manteau	*płaszczowi.*
Voc.	o! manteau	*o! płaszczu.*

Plurier

Nom. Acc.	les manteaux	*płaszcze.*
Gen. Abl.	des manteaux	*płaszczów, od płaszczów.*
Dat.	aux manteaux	*płaszczom.*
Voc.	o! manteaux	*o! płaszcze.*

Singulier.

Nom. Acc.	le cheval	*koń, konia.*
Gen. Abl.	du cheval	*konia, od konia.*
Dat.	au cheval	*koniowi.*
Voc.	o! cheval	*o! koniu.*

Plurier.

Nom. Acc.	les chevaux	*konie, koni.*
Gen. Abl.	des chevaux	*koni, od koni.*

Dat.

Dat. aux cheveaux *koniom.*
Voc. o! cheveaux *o! konie.*

Singulier.

Nom. Acc. l'ame *dusza, duszę.*
Gen. Abl. de l'ame *duszę, od duszy.*
Dat. à l'ame *duszy.*
Voc. o! ame *o! duszo.*

Plurier.

Nom. Acc. les ames *dusze, dusze.*
Gen. Abl. des ames *dusz, od dusz.*
Dat. aux ames *duszom.*
Voc. o! ames *o! dusze.*

Imiona przydatne, tak się deklinuią.

Singulier.

Nom. le bon, la bonne *dobry, dobra.*
Gen. du bon, de la bonne *dobrego, dobrey.*
Dat. au bon, à la bonne *dobremu, dobrey.*
Acc. le bon, la bonne *dobrego, dobrą.*
Voc. o! bon, bonne *o! dobry, dobra.*
Abl. du bon, de la bonne *od dobrego, od dobrey.*

Plurier.

N. Ac. les bons, les bonnes *dobrzy, dobre.*
G. Abl. des bons, des bonnes *dobrych, od dobrych.*
V. o! bons, o! bonnes *o! dobrzy, o! dobre.*

Singulier.

N. le meilleur, la meilleure *lepszy, lepsza.*
G. de meilleur, de la meilleure *lepszego, lepszey.*
D. au meilleur, à la meilleure *lepszemu, lepszey.*
A. le meilleur, la meilleure *lepszego, lepszą.*
V. o! meilleur, o! meilleure *o! lepszy, o! lepsza.*
A. du meilleur, de la meilleure *od lepszego, od (lepszey.*

Plu-

Plurier.

N. Ac. les meilleurs, les meilleurs *lepsi, lepsze.*
G. Ab. des meilleurs, des meilleurs *lepszych, od (lepszych.*
Dat. aux meilleurs, aux meilleures *lepszym.*
Voc. o! meilleurs, o! meilleures *o! lepsi, o! (lepsze.*

Wszystkie insze przydatne Imiona, deklinuią się i komparuią iakoto, co nastę puie, n. p.

Le singulier. *Mała liczba.*

N. V. Le fort, plus fort, très fort.
M. W. *Mocny, mocnieyszy, naymocnieyszy.*
La forte, plus-forte, très-forte.
Mocna, mocnieysza, naymocnieysza.
G. Ab. Du fort, du plus-fort, du très-fort.
R. Od. *Mocnego, mocnieyszego, naymocnieyszego.*
De la forte, de la plus-forte, de la très-forte.
Mocney, mocnieyszey, naymocnieyszey.
D. Au fort, au plus-fort, au très-fort.
D. *Mocnemu, mocnieyszemu, naymocnieyszemu.*
A la forte, à la plus-forte, à la très-forte.
Mocney, mocnieyszey, naymocnieyszey.
Ac. Le fort, plus-fort, très-fort.
Osk. *Mocnego, mocnieyszego, naymocnieyszego.*
La forte, plus-forte, très-forte.
Mocną, mocnieyszą, naymocnieyszą.

Le plurier. *Wielka liczba.*

N. V. Les forts, plus-forts, très-forts.
M. W. *Mocni, mocnieysi, naymocnieysi.*
Les fortes, plus-fortes, très-fortes.
Mocne, mocnieysze, naymocnieysze.
G. Ab. Des forts, des plus-forts, des très-forts.
Des fortes, des plus-fortes, des très-fortes.

R. Od. *Mocnych, mocnieyszych, naymocnieyszych.*
Dat. Aux forts, aux plus - forts, aux très-forts.
Aux fortes, aux plus-fortes, aux très-fortes.
Daw. *Mocnym, mocnieyszym, naymocnieyszym.*

Wszystkie niemal Imiona przydatne tak się deklinuią i komparuią, wyiąwszy te dwa: Bon *dobry*, mauvais *zły*, *które się inaczey komparuią*, n. p.

Bon, meilleur, très-bon.
Dobry, lepszy, naylepszy.
Bonne, meilleure, très-bonne.
Dobra, lepsza, naylepsza.
Mauvais, pire, très-mauvais.
Zły, gorszy, naygorszy.
Mauvaise, pire, très-mauvaise.
Zła, gorsza, naygorsza.

CHAPITRE IV. — *ROZDZIAŁ IV.*

Des Pronoms. — *O Namiestnictwach.*

NAmiestnictwo iest część mowy, którego, wystrzegaiąc się częstego powtarzania Imion, zażywamy miasto samych imion. Dwoiakie iest. Determinowane, iakoto: moi, je *ia;* toi, tu *ty;* lui, il *on;* elle *ona. Niedeterminowane, iakoto:* qui, le quel *który;* quel *kto*, quoi *co*, à qui *czyi*, à qui est cela? *czyież to?*

Namiestnictwa są pięciorakie, toiest: Osobiste, Personales; *Pokazuiące*, Demonstratifs; *Pytaiące, lub wywiaduiące się*, Interrogatifs; *Relacyą maiące*, Relatifs; *Osiadłość znaczące*, Possessifs; *Złączaiące*, Conjonctifs; *Namiestnictwo osobiste, iest*

to:

to: co znaczy Osoby, *iako* moi *ia*, toi *ty*, lui *on*, elle *ona*, nous *my*, vous *wy*, eux *oni*, elles *one*. *Deklinuią się przez Artykuł niedeterminowany*.

Deklinacya Namiestnićkw Osobistych.

Pierwsza osoba.

Sing.		Plur.	
N. moi, je	*ia.*	Nous	*my.*
G. de moi	*mnie.*	De nous	*nas.*
D. à moi, me	*mnie, mi.*	A nous	*nam.*
A. moi, me	*mnie, mię.*	Nous	*nas.*
Ab. de moi	*ode mnie.*	De nous	*od nas.*

Druga osoba. Sing.

N. A. Toi, tu, te	*Ty, ciebie.*
G. Ab. de toi	*ciebie, od ciebie.*
D. à toi, te	*tobie, ci.*

Plur.

N. Ac. Vous	*wy, was.*
G. Ab. de vous	*was, od was.*
D. à vous	*wam.*

Trzecia osoba męzki rodzay. Sing.

N. Ac. Lui, il, le	*on, onego, iego.*
G. Ab. de lui	*onego, od onego, od niego.*
D. à lui, lui	*onemu, iemu.*

Plur.

N. Ac. Eux, les	*oni, onych, ich.*
G. Ab. d'eux	*onych, od nich.*
D. à eux, leur	*onym, im.*

Białogłowski rodzay. Sing.

N. Ac. Elle, la	*ona, onę, ią.*
G. Ab. d'elle	*oney, od niey.*
D. à elle, lui	*oney, iey.*

Plur.

Plur.

N. Ac. Elles, les — *one, onych, ich.*
G. Ab. d'elles — *onych, od nich.*
D. à elles, leur — *onym, im.*

Sing. — Plur.

G. Ac. de soi, de se — *siebie, od siebie.*
Ac. soi, se — *siebie, się.*
D. à soi, se — *sobie.*

Uważać trzeba, że po roskazuiącym sposobie kładzie się Artykuł Namiestnictwom osobistym, n. p.

Donnes moi ce livre, *Day mi W. M. tę xiążkę.*

Commendes moi de vous servir, *Rozkaż mi W. M. służyć sobie.*

Faites nous ce plaisir, *Uczyń nam W. M. tę łaskę.*

Dites lui qu'il vienne, *Mów mu W. M. żeby przyszedł.*

Faites leur savoir ce qui se passe, *Odpowiedz im W. M. co się dzieie, &c.*

Namiestnictwa złączaiące, powinny zawsze słowo uprzedzać, i do niego się złączać, które to są: Me *mnie, mi, mię;* Te *ciebie, ci, sobie, cię;* se *siebie, się, sobie;* lui *iemu, iey;* le *tego, go;* la *ią;* nous *nas, nam;* vous *was, wam;* leur *im;* les *ich,* n. p.

Vous me ferez grand plaisir, *Uczynisz mi W. M. wielką łaskę.*

On te battera, si tu vas là, *Będą cię bić, ieżeli tam poydziesz.*

Je lui donnerai ce qu'il voudra, *Dam mu co będzie chciał.*

Ils se plaignent de vous, *skarżą się na was.*

Le

Le Maitre nous enseigne, *Mistrz nas uczy.*
Dieu vous conduisse, *Boże was prowadź.*
Dieu vous le rende, *Boże zapłać W. Mć P.*
Je les ai vû tous, *Widziałem ich wszystkih.*

Namiestnictwa Osiadłość znaczące, te są:
Mon, mien, le mien, *moy, moie.*
Ma, mienne, la mienne, *moia.*
Ton, tien, le tien, *twoy, twoie.*
Ta, tienne, la tienne, *twoia.*
Son, sien, le sien, *swoy, swoie, iego, iey.*
Sa, sienne, la sienne, *swoia, iego, iey.*
Nôtre, le nôtre, la nôtre, *nasz, nasze, nasza.*
Vôtre, le vôtre, la vôtre, *wasz, wasze, wasza.*
Leur, le leur, la leur, *swoy, swoie, swoia, ich.*

Deklinuią się iako insze imiona, toiest: że mon, ma, ton, ta, son, sa, nôtre, vôtre, leur, *deklinuią się iako imiona przydatne, ale* le mien, le tien, le sien, le nôtre, le vôtre, la leur, *iako imiona istotne.* Mon, ma, *czyni w wielkiey liczbie* mes *moi, moie;* Ton, ta, *czyni* tes *twoi, twoie;* Son, sa, *czyni* ses *swoi, swoie, &c. G.* de mes *moich;* de tes *twoich;* de ses *swoich; D.* à mes *moim;* à tes *twoim,* à ses *swoim, &c.* Le mien, le tien, le sien, *mówi się, kiedy się sama rzecz nie wyraża, która iest moia, twoia, swoia, iego, iey;* le leur *ich,* n. p. où sont nos chapeaux? *gdzie nasze kapelusze?* les voilà, *oto są;* voilà le mien, *oto moy;* voilà le tien, *oto twoy;* voilà le sien, *oto iego;* voilà le nôtre, *oto nasz;* voilà le vôtre, *oto wasz;* voilà le leur, *oto ich, &c.*

Uważać trzeba, że kiedy kto o kim inszym powiada, a nie wyraża osoby iego, tylko rzeczy iakie iego, to te Namiestnictwa son, sa, ses, leur,

leurs,

leurs, *powinny się rozumieć po Polsku iego, albo ich*: n. p.

J'ai vu son Pere, *widziałem iego, iey Oyca*; je connois sa mere, *znam iego, iey Matkę*; je sai ses manieres, *wiem iego maniery*; on m'a dit leurs desseins, *powiadano mi ich zamysły*.

Kiedy zaś osoba się iaka wyraża, to się te Namiestnictwa powinny rozumieć po Polsku swoy, swoia, swoie; n. p.

Il m'a dit son affaire, *opowiedział mi swoię sprawę*.

Ce Monsieur m'a fait entrer dans sa chambre, *Jegomość kazał mi poyść do izby swoiey, &c.*

Uważać i to potrzeba, że nie mówi się ma, ta, sa, *przed Imionami rodzaiu białogłowskiego, zaczynaiącemi się literą* wokalną, *ale na mieyscu ich* mon, son, ton, *lubo męzkiego są rodzaiu*: n. p.

Mon ame, *moia dusza, a nie*, ma ame.
Ton, amie, *twoia przyiaciołka*
Son ennemie, *swoia nieprzyiaciołka*.
Mon hôtesse, *moia gospodyni*.
Son impieté, *iego, iey niezbożność, &c.*

Namiestnictwa pokazuiące te są, i tak się deklinuią.

Sing. *Męzkiego rodzaiu.*

N. Ac. celui, ce, cet, *ten, ow, tego, owego.*
celui-ci *ten to*; celui la *tamten*.
G. Abl. de celui, de ce, de cet, *tego, od tego.*
Dat. à celui, à ce, à cet, *temu, owemu.*

Białogłowskiego rodzaiu.

N. Ac. celle, cette, *ta, owa, tę, owę.*
celle-ci, *ta to*, celle-là, *tamta*.

Gen.

G. Abl. de celle, de cette, *tey*, *od tey*.
D. à celle, à cette, *tey*, *owey*.
Plur. *Męzkiego i Białogłowskiego rodzaiu.*
N. Ac. ceux, ces, celles, *ci*, *owi*, *te*, *owe*.
G. Abl. de ceux, ces, celles, *tych*, *owych*, *od tych*.
Dat. à ceux, à ces, à celles, *tym*, *owym*.
celui-ci, *tenże*, celui-là, *tamten*.
celle-ci, *taż to*, celle-là, *tamta*.
celui-ci fut heureux, celui-là malheureux, *ten to był szczęśliwy*, *a tamten nieszczęśliwy*.
Ceux-ci font bien, ceux-là font mal, *ci dobrze czynią*, *a tamci źle czynią*, &c.

Zażywaią ce *przed Imionami*, *co się zaczynaią literą* consonantem : *n. p.*
ce Prince *ten Xiąże*, *&c.*

Zażywaią zaś cet *przed zaczynaiącemi się imionami literą* wokalną: *n. p.*
Cet esprit *ten rozum*.
Cet homme *ten człowiek*, *&c.*

Namiestnictwa pytaiące, *takowe są:* n. p.
Qui *kto*, *kogo?* qui est là *któż tam?* qui est ce *któż?*
Quel homme est ce-là? *có to za człowiek? coż za człowiek?*
Que faites vous? *co W. M. P. robisz?*
Quelles affaires avez vous dans cet endroit-là? *co tam masz za potrzeby na tamtym mieyscu?*

Namiestnictwa relacyą maiące, *albo* relativa, *te są*, *i tak się deklinuią:*
Sing. *Mezkiego rodzaiu.*
N. Qui, lequel, *który*, *co*.
G. de qui, du quel, dont, *którego*.

Dat.

D. à qui, au quel, *któremu.*
A. que, lequel, *którego, co.*
Ab. de qui, du quel, dont, *od którego.*

Plur.

N. Qui, lesquels, *którzy, co.*
G. de qui, dont, desquels, *których.*
D. à qui, aux quels, *którym.*
A. que, lesques, *których, co.*
Ab. de qui, dont, desquels, *od których.*

Białogłowskiego rodzaiu.

N. Qui, laquelle, *która, co.*
G. de qui, de laquelle, dont, *którey.*
D. à qui, à laquelle, *którey.*
Ac. que, laquelle, *którą, co.*
Ab. de qui, de laquelle, dont, *od którey.*

Plur.

N. Qui, lesquelles, *które, co.*
G. de qui, desquelles, *których.*
D. à qui, aux quelles, *którym.*
Ac. que, lesquelles, *które, co.*
Ab. de qui, desquelles, *od których.*

A tu widać, że Qui *i* que, *są męzkiego i białogłowskiego rodzaiu, iako i małey, i wielkiey liczby, tak też i* dont: *n. p.*

L'homme, qui à été ici, *człowiek, który tu był.*
La main, qui écrit, *ręka, która pisze.*
Le cheval, que j'achete, *koń, którego kupuię.*
Les livres, que je lis, *xięgi, które czytam.*
Ceux, qui font cela, *ci, którzy to czynią.*
Celles, qui ont été là, *te, które tam były.*
La chose, dont on m'a parlé, *rzecz, o którey mi mówiono.*
C'est dont je me soucie peu, *ia o to mało dbam.*

N. Ac.

N. Ac. Quoi *co*, quelque chose, *cokolwiek.*
G. Ab. de quoi, *czego*, *od czego*; de quelque chose, *czegokolwiek*
Dat. à quoi, *czemu*; à quelque chose, *czemukolwiek.*

J'ai quelque chose à vous dire, *mam W. Mć P. coś mówić.*

Cet homme-là a de quoi, il est à son aise, *ten człowiek ma się dobrze.*

Il m'a donné quelque chose, *dał mi cokolwiek.*

Namiestnictwa, które są także Imionami przydatnemi, te są: Tout *wszystek*, toute *wszystka*, tout *wszystko*, de tout *wszystkiego*, à tout *wszystkiemu*, &c.

Châque *i* châcun, *każdy*, châcune *każda*, autre *inszy*, *insza*; un autre *drugi*; une autre *druga*; quelqu'un, un certain, *niektóry*, *ieden pewny*; quelconque, *ktokolwiek*; qui, que ce soit, *ktorykolwiek*; personne, pas un *nikt*; nul *żaden*; le même *tenże*; la même *taże*; autrui *cudzy*; les biens d'autrui, *cudze dobra*; tout le monde, *wszystek świat.* Tout *często się bierze za* châque *każdy*, *n. p.* tout homme qui . . . *za* châque homme, qui . . . *każdy człowiek, który.*

Tout les hommes, *wszyscy mężowie.*

Toutes les femmes, *wszystkie białogłowy.*

Toute la terre, *wszystka ziemia.*

Châque personne, *każda osoba.*

Châcun doit faire son devoir, *każdy powinien swoię powinność uczynić.*

Quiconque fait cela, fait bien, *ktokolwiek to czyni, dobrze czyni*

Personne n'a fait cela, *żaden tego nie uczynił.*

Je n'ai vû personne, *nie widziałem nikogo.*

Il n'y en a pas un d'entre eux, qui le veüille, *żaden z nich tego niechce.*

Il ne faut pas desirer le bien d'autrui, *nie trzeba żądać dobra cudzego.*

Y a-t-il eu ici quelqu'un? *a był tu kto?*

Tous les Ecoliers sont-ils obligez d'étudier? *każdy student powinienże się uczyć?* tous? *każdy?*

Que donne t-on à chaque Ecolier pour apprendre? *co zadaią każdemu studentowi do nauczenia się.*

On les a vû tous dans une chambre, *widziano ich wszystkich w iedney izbie.*

On n'a pas voulu donner à tout, ce qu'ils vouloient, *niechciano dać wszystkim, czego chcieli.*

Il étoit tout seul, *był sam ieden.*

Personne ne lui nuisoit, *nikt mu nie szkodził.*

CHAPITRE V. — *ROZDZIAŁ V.*

Des Verbes, & de leurs Conjugaisons. — *O Słowach, i ich Konjugacyach.*

SŁowo, Verbum, *iest to, co wykłada, i wyraża wszystkie akcye, co się mogą czynić, iakoto:* aimer *kochać*, chanter *śpiewać*, rire *śmiać się*, dormir *spać*, courir *biegać*, nourrir *karmić*, enseigner *uczyć*, voir *widzieć*, savoir *wiedzieć*, &c.

Słowo iest w czasie teraźnieyszym, albo w przeszłym, albo w przyszłym; kładzie się zwyczaynie iedno osobiste Namiestnictwo przed słowem, kiedy niemasz samego imienia, iakoto: je chante *ia śpiewam*, tu chante *ty śpiewasz*, il, elle chante, *on, ona śpiewa*, je chantois, j'ai chanté, *ia śpiewałem,*

łem, je chanterai, *ia będę śpiewał*, nous chanterons, *my będziemy śpiewać*, vous chanterez, *wy będziecie śpiewać*, ils chanteront, *oni będą śpiewać*. *Temi przykładami dobrze widać odmienności czasów.*

Ta odmienność czasu zowie się po Grammatycku Konjugacyą.

Konjugacya *słów iest złożona ze czterech części, toiest: z sposobów, czasów, osob, i liczby.*

Sposob *iest termin Grammatycki, którego zażywaią, żeby znać, iakim sposobem może się co czynić.*

Akcya może być uczyniona pięcią sposobami, iakoto: skazuiąc, roskazuiąc, żądaiąc, przyłączaiąc, nie determinuiąc, a te sposoby zowią się:

Skazuiący, roskazuiący, żądaiący, przyłączaiący, niedeterminuiący, lub nieograniczony.

Indicativus, Imperativus, Optativus, Subjunctivus, Infinitivus. Indicatif, Imperatif, Optatif, Subjonctif, Infinitif.

Skazuiący *sposob pokazuie, kiedy się akcya staie, czyli w czasie teraźnieyszym, czyli w przeszłym, czyli w przyszłym, n. p.* Je chante *śpiewam*, j'ai chanté *śpiewałem*, je chanterai *będę śpiewał; poznać można temi przykładami czas teraźnieyszy, przeszły, i przyszły.*

Roskazuiący *sposob, znaczy akcyą słowa rozkazuiąc, albo zakazuiąc, n. p.* chante *śpieway*, ne chante pas *nie śpieway*, chantez *śpiewaycie*, ne chantez pas *nie śpiewaycie.*

Żądaiący *sposob, wyraża akcyą słowa żądaniem lub życzeniem, n. p.* Plût à Dieu que j'eusse cinquante mille livres de rente, j'irois volontier à Rome. *Bogdaybym miał pięćdziesiąt tysięcy intra-*

 ty,

ty, to bym chętnie do Rzymu poiachał, albo si j'avois, *gdybym miał.*

Przyłączaiący *iest tak nazwany, że z siebie samego żadnego nie czyni sensu, ieżeli nie iest złączony z skazuiącym sposobem, lub przed nim, lub za nim, iakoto:* que je fasse, *niech czynię;* que je lise, *niech czytam;* que je chante, *niech śpiewam. Te przykłady sensu nie czynią, ieżeli się nie kładzie przed niemi, albo za niemi, skazuiący sposob, n. p.*

Il pretend que je fasse mon devoir.
pretenduie żebym uczynił moię powinność.
Il veut que je lise un livre.
chce żebym xiążkę czytał.
Il faut que je chante aujourd'hui.
trzeba żebym dziś śpiewał.

Pamiętać trzeba, że przyłączaiący sposob następuie zwyczaynie po tych Konjunkcyach lub złączeniach, que, afin que, pourvû que, *żeby byli, byle, n p.*

Je ne crois pas que tu fasse cela,
nie wierze, żebyś to uczynił.
J'ai été là, afin qu'il vienne,
byłem tam, aby on przyszedł.
Il fera cela, pourvû qu'il le veüille.
uczyni on to byle chciał.

Nieograniczony *sposob, lub niedeterminuiący, reprezentuie akcyą słowa, nie znacząc ani czasu, ani osoby, ani liczby; iakoto:* écrire *pisać,* lire *czytać;* croire *wierzyć. Nie można znać w którym czasie ta akcya pisania, i czytania, i wierzenia powinna być uczyniona, ani która osoba ma ią uczynić.*

Czas *znaczy, kiedy się rzecz dzieie.*

Słowa trzy czasy maią, które są: teraźnieyszy, przeszły, i przyszły.

Teraźnieyszy *czas znaczy akcyą dopiero się dzieiącą, iakoto:* je chante *śpiewam*, je vais à l'Eglise *idę do Kościoła*, pourquoi faites-vous cela, *dlaczego W. M. P. to czynisz, &c.*

Przeszły *czas znaczy akcyą iuż przeszłą, iakoto:* je chantois *śpiewałem*, j'ai chanté, je chantai, *śpiewałem kiedyś;* j'avois chanté, *śpiewałem był.*

Te przykłady dosyć pokazuią, że iedna akcya może być przeszła czterema sposobami, zkąd pochodzi, że w ięzyku Francuzkim cztery są przeszłe czasy, które są:

1. *Przeszły czas niedoskonały.*
2. *Przeszły czas doskonały złożony.*
3. *Przeszły czas doskonały determinowany prosty.*
4. *Przeszły czas więcey niż doskonały.*

Przeszły niedoskonały, znaczy akcye co się wyrażaią iakoby przeszłe, które w samey rzeczy ieszcze nie przeszły: naprzykład: je lisois, quand vous étes entré, *czytałem, kiedyś W. M. P. wszedł: to słowo,* je lisois *czytałem, znaczy, że ta akcya czytania ieszcze się była nieskończyła.*

Przeszły złożony doskonały, wyraża akcye wcale i doskonale przeszłe, na przykład: j'ai parlé *gadałem*, j'ai dit *mówiłem*, j'ai fait *uczyniłem.*

Przeszły determinowany doskonały prosty, znaczy i determinuie czas, rok, i dzień, kiedy się akcya stała, iakoto: je chantai hier *śpiewałem wczora*, je fus hier à la ville, *byłem wczora w mieście;* il joüa l'année passée, & perdit tout son argent, *grał w przeszłym roku, i wszystkie pieniądze przegrał.*

Zaży-

Zażywaią czasu determinowanego do relacyi, historyi iakiey: n p.

Le Roi fut l'année passée en campagne, il prit plusieures villes, il conquit des Provinces, il defit les Ennemis, qui se defendirent vigoureusement, il remporta la victoire, il mit la terreur chez tous les voisins, & leur fit enfin accepter la paix de la maniere qu'il voulut

Król był w przeszłym roku na kampanii, odebrał wiele Miast, dostał Prowincye, zniosł (zwyciężył) nieprzyiacioł, którzy się mężnie bronili, odniosł (otrzymał) zwycięztwo, uczynił postrach między Sąsiadami, i musieli na ostatku przyiąć pokoy według iego woli.

Wszystkie słowa tego przykładu, są w przeszłym czasie determinowanym prostym. Ci, którzy po Łacinie nie umieią, nie łatwo mogą rozeznawać przeszły czas niedoskonały od czasu determinuiącego; ale żeby ich niełatwości ułatwić, niech przeczytaią tę następuiącą przestrogę:

Uważaycie, że przeszły czas niedoskonały może się przywłaszczyć czasowi, który przeszedł: i czasowi, który ieszcze trwa, bo może się mówić: J'écrivois hier, *pisałem wczora*, j'écrivois aujourd'hui, *pisałem dziś;* tu lisois hier, *czytałeś wczora;* tu lisois aujourd'hui, *czytałeś dziś.*

Przeciwnie zaś temu, przeszły czas determinowany, nie przywłaszcza się tylko czasowi przeszłemu, a nigdy czasowi ieszcze trwaiącemu, może się dobrze mówić: j'écrivis hier, je lus hier, *ale się nie może mówić;* j'écrivis aujourd'hui, je lus aujourd'hui, &c.

Przeszły czas więcey niż doskonały, znaczy nietylko akcyą doskonale przeszłą, ale ieszcze znać

przez

przez niego, że iuż się była skończyła pierwey niż ta, o którey się mówił zaczęło: n. p.

J'avois soupé, quand vous étes venu, *było u mnie po wieczerzy, kiedyś W. M. P. przyszedł.*

J'avois deja fini ma lettre, quand il m'a prié de faire ses complimens.

Iużem był skończył List moy, kiedy on mnie prosił, bym się kłaniał.

J'étois revenu de la promenade, quand-il-a commencé à pleuvoir.

Powróciłem był z przechadzki, kiedy począł deszcz padać, &c.

Persony lub Osoby, *zawsze słowu powinny przodkować, byle nie w interrogacyach, czyli w pytaniach.*

Czasy słów są komponowane z trzech Osob, które są: Pierwsza, która zawsze iest wyrażona przez je *ia, w małey liczbie;* nous *my, w wielkiey liczbie; iakoto:* je chante *ia śpiewam,* nous chantons *my śpiewamy.*

Druga iest naznaczona przez tu *ty, w małey liczbie;* vous *wy, w wielkiey; iakoto:* tu chante *ty śpiewasz,* vous chantez *wy śpiewacie.*

Trzecia Osoba iest naznaczona przez il *on, dla męzkiego rodzaiu w małey liczbie;* ils *oni, w wielkiey, n. p.* il chante *on śpiewa,* ils chantent *oni śpiewaią.*

Białogłowski rodzay iest naznaczony przez elle *ona, w małey liczbie; a* elles *one, w wielkiey; n. p.* Elle chante *ona śpiewa,* elles chantent *one śpiewaią,* &c.

Słowa maią dwie liczby, toiest: małą i wielką; mała liczba znaczy się, kiedy iedna tylko Osoba akcyą czyni, iakoto: j'écris, tu écris, il écrit, *ia piszę, ty piszesz, on pisze.*

Wiel-

Wielka liczba znaczy się, kiedy siła Osob akcyą czynią: n. p. nous écrivons *my piszemy*, vous écrivez *wy piszecie*, ils écrivent, *oni piszą*.

Participia, *lub* Uczestnictwa, *tak nazwane są w naturze i iakości imion przydatnych: n p.*

Chanté *śpiewany*, chantée *śpiewana*, écrit *pisany*, écrite *pisana*.

Mówi się j'ai chanté, *śpiewałem*, j'ai écrit, *pisałem; a te słowa są czyniące: mówi się też.*

un motet bien chanté, *wierszyk dobrze śpiewany*.

une chanson bien chantée, *pieśń dobrze spiewana*.

un vers bien écrit, *wiersz dobrze pisany*.

une lettre bien écrite, *litera dobrze pisana*.

Wtenczas chanté, chantée, écrit, écrite, *są imiona przydatne, i uczestnictwa, albowiem partycypuią imionom przydatnym, i słowom.*

Ponieważ żadne słowo nie może bydź konjugowane bez słowa pomocnego Avoir, *które zawsze znaczy czasy przeszłe, będąc złączone z uczestnictwem: n. p*

Je chante, *śpiewam*.
J'ai chanté, *śpiewałem*.
J'avois chanté, *śpiewałem był*.
Après avoir chanté, *śpiewawszy*.

Klucz ięzyka Francuzkiego, i naypewnieyszy sposob do poięcia prędko tegoż ięzyka iest, nauczyć się tych słów, Avoir, *i* être, *dobrze konjugować, i złączać, które to słowa zowią się* auxiliaria, *po Polsku pomocne, bo się z nich wszystkie słowa iak* activa, *tak* passiva *składaią*.

KON-

KONIUGACYA

lub złączenie słowa pomocnego. Avoir, *mieć.*

L'Indicatif, le tems present.

Skazuiący, Czas teraźnieyszy.

J'ay, *ia mam.* Nous avons, *my mamy.*
Tu as, *ty masz.* Vous avez, *wy macie.*
Il a, *on ma.* Ils ont, *oni maią.*

Le passé imparfait. *Przeszły niedoskonały.*

Singulier. Plurier.

J'avois, *miewałem.* Nous avions, *miewaliśmy.*
Tu avois, *miewałeś.* Vous aviez, *miewaliście.*
Il avoit, *on miewał,* Ils avoient, *oni miewali.*

Preterit parfait composé. *Przeszły czas doskonały złożony, albo zkomponowany.*

Singulier. Plurier.

J'ai eu, *miałem dziś.* Nous avons eu, *mieliśmy.*
Tu as eu, *miałeś.* Vou avez eu, *mieliście.*
Il a eu, *on miał.* Ils ont eu, *oni mieli.*

Preterit parfait simple, ou defini. *Przeszły doskonały prosty, lub determinowany.*

Singulier. Plurier.

J'eus hier, *miałem wczora.* Nous eûmes, *mieliśmy.*
Tu eus, *miałeś.* Vous eûtes, *mieliście.*
Il eut, *on miał.* Ils eurent, *oni mieli.*

Preterit plus que parfait.

Przeszły więcey niż doskonały.

Singulier. Plurier.

J'avois eu, *miałem był.* Nous avions eu, *mieliśmy byli.*
Tu avois eu, *miałeś był.* Vous aviez eu, *mieliście byli.*
Il avoit eu, *on miał był.* Ils avoient eu, *oni mieli byli.*

Le

Le futur.	*Czas przyszły.*
Singulier.	Plurier. (*mieli.*
J'aurai, *będę miał.*	Nous aurons, *będziemy*
Tu auras, *będziesz miał.*	Vous aurez *będziecie mieli.*
Il aura, *on będzie miał.*	Ils auront, *będą mieli.*
L'Imperatif.	*Rozkazuiący.*
Singulier.	Plurier.
Aie, *miey ty.*	Ayons, *mieymy.*
qu'il ait, *niech on ma.*	Ayez, *mieycie.* (*ią.*
	qu'ils aient, *niech oni ma-*

L'Optatif, & Subjonctif- Le present.
Pożądaiący, Złączaiący. Czas teraźnieyszy.

Singulier.	Plurier. (*mieli.*
Que j'aie, *żebym miał.*	que nous ayons, *żebyśmy*
que tu aies, *żebyś miał.*	que vous ayez, *żebyście m.*
qu'il ait, *żeby on miał.*	qu'ils aient, *żeby oni mieli.*
L'Imparfait 1.	*Czas niedoskonały* 1.
Singulier.	Plurier. (*mieli.*
Que j'eusse. *obym miał.*	que nous eussions, *obyśmy*
que tu eusses, *obyś ty miał.*	que vous eussiez, *obyś: m.*
qu'il eut, *oby on miał.*	qu'ils eussent, *żeby oni m.*
L'Imparfait 2.	*Niedoskonały* 2.
Singulier.	Plurier.
J'aurois, *miałbym.*	Nous aurions, *mielibyśmy.*
tu aurois, *miałbyś.*	vous auriez, *mielibyście.*
il auroit, *miałby.*	ils auroient, *mieliby.*
Sing:	Plur: (*mieli.*
Si j'avois, *gdybym miał.*	Si nous avions, *gdybyśmy*
Le passe parfait.	*Przeszły doskonały.*
Sing: (*żem miał.*	Plur: (*żeśmy mieli.*
Quoique j'aie eu, *chocia*	Que nous ayons eu, *chocia-*
que tu aies eu, *żeś miał.*	que vous ayez eu, *żeście m.*
qu'il ait eu, *że on miał.*	qu'ils aient eu, *że oni m.*

Plus que parfait. *Więcey niż doskonały.*

Singulier.	Plurier.
Que j'eusse eu, *obym był miał.*	Que nous eussions eu, *obyśmy byli mieli.*
que tu eusses eu, *obyś był ty miał.*	que vous eussiez eu, *obyście byli mieli.*
qu'il eût eu, *oby był on miał.*	qu'ils eussent eu, *oby oni byli mieli.*

Sing.	Plur. (*śmy byli.*
J'aurois eu, *miałbym był.*	Nous aurions eu, *mielibyśmy byli.*
tu aurois eu, *miałbyś był.*	vous auriez eu, *mielibyście byli.*
il auroit eu, *miałby był.*	ils auroient eu, *mieliby oni byli.*

Sing. (*miał.*	Plur. (*śmy byli mieli.*
Si j'avois eu, *gdybym był*	Si nous avions eu, *gdyby-*

Le futur. *Przyszły czas.*

Sing.	Plur.
Quand j'aurai, *gdy będę miał.*	que nous aurons, *gdy będziemy mieli.*
que tu auras, *będziesz m:*	que vous aurez, *gdy będziecie mieli.*
qu'il aura, *będzie miał.*	qu'ils auront, *gdy będą mieli.*

Sing. (*dę miał.*	Plur. (*będziemy mieli.*
Quand j'aurai eu, *gdy bę-*	Que nous aurons eu, *gdy*
que tu auras eu, *gdy będziesz miał.*	que vous aurez eu, *gdy będziecie mieli.*
qu'il aura eu, *gdy będzie miał.*	qu'ils auront eu, *gdy będą mieli.*

L'Infinitif. *Sposób nieograniczony.*

Avoir, *mieć*	Ayant, en ayant, *maiąc.*
Avoir eu, *miawszy.*	à avoir,) *do mienia.*
Aprés avoir eu,) *iż kto*	pour avoir,)
ayant eu,) *miał.*	

Uważać trzeba, że czasem słowo przełoży się osobie, a to w interrogacyach, i dziwowaniu się, n. p.

ai-je?	*a mamże?*
as-tu?	*a maszże?*
a-t-il?	*a masz on?*
est-il possible?	*a podobnaż to?*

KONIUGACYA *słowa pomocnego.* Etre *Bydź.*

L'Indicatif. Les tems préſent.

Skazuiący ſpoſob. Czas teraźnieyſzy.

Singulier.	Plurier.
Je suis, *iestem.*	Nous sommes, *iesteśmy.*
tu es, *iesteś*	vous êtes, *iesteście.*
il est, *on iest.*	ils sont, *oni są.*

Paſsé, ou preterit Imparfait. *Przeſzły niedoskonały.*

Sing.	Plur.
J'étois, *byłem.*	Nous étions, *byliśmy.*
tu étois, *byłeś.*	vous étiez, *byliście.*
il étoit, *on był.*	ils étoient, *oni byli.*

Paſsé parfait composé. *Przeſzły doſkonały złożony.*

Sing.	Plur.
J'ai été *byłem dziś.*	Nous avons été, *byliśmy.*
tu as été, *byłeś.*	vous avez été, *byliście.*
il a été, *on był.*	ils ont été, *oni byli.*

Paſsé parfait ſimple. *Przeſzły doſkonały prosty.*

Sing.	Plur.
Je fus hier, *byłem wczora.*	Nous fûmes, *byliśmy.*
tu fus, *byłeś.*	vous fûtes, *byliście.*
il fut, *on był.*	ils furent, *oni byli.*

Plus que parfait. *Więcey niż doſkonały.*

Sing.	Plur.
J'avois été, *byłem był.*	Nous avions été, *byliśmy byli.*
tu avois été, *byłeś był.*	vous aviez été, *byliście byli.*
il avoit été, *on był.*	ils avoient été, *oni byli.*

Futur

Futur. *Czas przyszły.*

Singulier.	Plurier.
Je serai, *będę.*	Nous serons, *będziemy.*
tu seras, *będziesz.*	vous serez, *będziecie.*
il sera, *on będzie.*	ils seront, *oni będą.*

L'Imperatif. *Rozkazuiący sposob.*

Sing.	Plur.
Sois, *bądź ty.*	Soyons, *bądźmy.*
qu'il soit, *niech on będzie.*	soyez, *bądźcie*
	qu'ils soient, *niech oni będą.*

Optatif, & Subjonctif. *Ządaiący, i złączaiący.*

Sing.	Plur.
Que je sois, *żebym był.*	Que nous soyons, *żebyśmy byli.*
que su sois, *żebyś był.*	que vous soyez, *żebyście b:*
qu'il soit, *żeby on był.*	qu'ils soient, *żeby byli.*

Tems Imparfait. *Niedoskonały.*

Sing.	Plur.
Que je fusse, *obym ia był.*	Que nous fussions, *obyśmy byli.*
que tu fusses, *obyś był.*	que vous fussiez, *obyście by:*
qu'ils fût, *oby on był.*	qu'ils fussent, *oby oni byli.*

Tems incertain. *Czas niepewny.*

Sing.	Plur.
Je serois, *iabym był.*	Nous serions, *bylibyśmy.*
tu serois, *tybyś był.*	vous seriez, *bylibyście.*
il seroit, *onby był.*	ils seroient, *byliby.*

Passé parfait. *Przeszły doskonały.*

Sing.	Plur.
Quoique j'aie été, *chociażem był.*	Que nous ayons été, *chociażeśmy byli.*
que tu aies été, *żeś był.*	que vous ayez été, *żeście b:*
qu'il ait été, *że on był.*	qu'ils aient été, *że oni byli.*

Uważać, że po złączeniu, si, *kładzie się zawsze słowo w skazuiącym sposobie, iakoto:* Sing.

Singulier.	Plurier. (byli.
Si j'étois, *gdybym był.*	Si nous étions, *gdybyśmy*

Plus que parfait. *Więcey niż doſkonały.*

Sing. (był.	Plur. śmy byli.
Que j'eusse été, *obym ia*	que nous eussions été, *oby-*
que tu eusses été, *obyś ty był.*	que vous eussiez été, *obyście byli.*
qu'il eût été, *oby on był*	qu'ils eussent été, *oby byli.*

Sing	Plur. (śmy byli.
J'aurois été, *byłbym był*	Nous aurions été, *byliby-*
tu aurois été, *byłbyś był.*	vous auriez été, *bylibyście byli.*
il auroit été, *byłby był.*	ils auroient été, *byliby byli.*

Sing. (był.	Plur. (śmy byli.
Si j'avois été, *gdybym*	Si nous avions été, *gdyby-*

Le futur. *Czas przyszły.*

Sing.	Plur.
Quand je serai, *gdy ia będę.*	Que nous serons, *gdy my będziemy.*
que tu seras, *gdy ty będziesz.*	que vous serez, *gdy wy będziecie.*
qu'il sera, *gdy on będzie.*	qu'ils seront, *gdy oni będą.*

Sing.	Plur.
Quand j'aurai été, *gdy ia będę.*	Que nous aurons, été, *gdy będziemy.*
que tu auras été, *gdy będziesz.*	que vous aurez été, *gdy będziecie.*
qu'il aura été, *gdy będzie.*	qu'ils auront été, *gdy będą.*

L'Infinitif. *Nieograniczony ſpoſob.*

Etre.	*Bydź.*
ayant été, après avoir été,	*bywszy.*
étant, en étant,	*będąc.*
à être, pour être,	*do bycia, co ma bydź.*

DES VERBES ACTIFS.

O SŁOWACH CZYNIĄCYCH.

O nachylaniu regularnym.

Następuie FORMA pierwszey Konjugacyi na słowo czyniące.

Do tey Konjugacyi należą wszystkie słowa, któ-rych się tema kończy na syllabę er, *nap:* regner *królować;* commander *roskazywać;* juger *sądzić; &c.*

Tu naypierwey wiedzieć potrzeba, iż się Supin w tey Konjugacyi staie z temy, odrzucaiąc literę r, *ale nad ostatnim* e *kładąc akcent ostry tak:* é.

Sposobu skazuiącego, Czas teraźnieyszy.

Formuie się z temy odmieniaiąc syllabę er, *na te syllaby co tu następuią:*

1. e, *naprzykład* commande, *roskazuię.*
2. es, *nap:* commandes, *roskazuiesz.*
3. e, *nap:* commande, *roskazuie.*

Plurier.

1. ons, *nap:* commandons, *roskazuiemy.*
2. ez, *nap:* commandez, *roskazuiecie.*
3. ent, *nap;* commandent, *roskazuią.*

Czas niedoskonały.

Formuie się z pierwszey Osoby czasu obecnego wielkiey liczby, odmieniaiąc ons *na następuiące syllaby.*

Singulier.

1. ois, *nap:* commandois, *roskazywałem.*
2. ois, *nap:* commandois, *roskazywałeś.*
3. oit, *nap:* commandoit, *roskazywał.*

Plu-

Plurier.

1. ions, nap: commandions, *roskazywaliśmy.*
2. iez, *nap:* commandiez, *roskazywaliście.*
3. oient, *nap:* commandoient, *roskazywali.*

Czas doskonały niesk ładany.

Formuie się z temy odmieniaiąc syllabę er, *na te co tu następuią:*

Singulier.

1. ai, *nap:* commandai, *roskazałem.*
2. as, *nap:* commandas, *roskazałeś.*
3. a *nap:* commanda, *roskazał.*

Plurier.

1. âmes, *nap:* commandâmes, *roskazaliśmy.*
2. âtes, *nap:* commandâtes, *roskazaliście.*
3. erent, *nap:* commanderent, *roskazali.*

Czas doskonały składany.

Rzekło się wyżey, iż się wszystkie słowa czyniące posiłkuią czasami słowa Avoir, *a z oddzielnych niektóre tim, a insze słowem* Etre. *Już się też namieniło pod słowem* Avoir, *iż się ten czas posiłkuie z czasu obecnego. Supin zaś od każdego słowa kłaść się powinien iego własny. Naprzykład tu.*

Singulier.

1. j'ai, commandé, *roskazałem.*
2. tu as, commandé, *roskazałeś.*
3. il a, commandé, *roskazał.*

Plurier.

1. nous avons commandé, *roskazaliśmy.*
2. vous avez commandé, *roskazaliście.*
3. ils ont commandé, *roskazali.*

Czas dawno przeszły.

Już to tak będzie w każdey Konjugacyi, i w każdym słowie, że iak w przeszłych czasach następuie

stępuie Imperfekt za teraźnieyszym, tak i w składanych; i tak tu będzie.

J'avois commandé, *roskazałem był.*
tu avois commandé, *roskazałeś był.*
il avoit commandé, *roskazał był.*
nous avions commandé, *roskazaliśmy byli.*
vous aviez commandé, *roskazaliście byli.*
ils avoient commandé, *roskazali byli.*

Czas przyszły.

Formuie się z temy, przydaiąc do niey następuiące syllaby.

1. ai, *nap:* commanderai, *będę roskazywał, albo roskażę.*
2. as, *nap:* commanderas, *będziesz roskazywał.*
3. a, *nap:* commandera, *będzie roskazywał.*

Plurier.

1. ons *nap:* commanderons, *będziemy roskazywali, albo roskażemy.*
2. ez *nap:* commanderez, *będziecie roskazywali.*
3. ont *nap:* commanderont, *będą roskazywali.*

Sposob roskazuiący.

W tey formie iest z gruntu tak, iako czas teraźnieyszy sposobu skazuiącego, tylko że się w pierwszych dwu Osobach Pronomina *opuszczaią, a w trzeciey miasto Polskiego* niech, *przed pronominami kładzie się* qu' *tak.*

Singulier.

2. commande, *roskazuy, albo roskaż.*
3. qu'il commande, *niech on roskazuie, albo roskaże.*
qu'elle commande, *niech ona roskazuie, albo &c.*

Plurier.

1. commandons, *roskazuymy, albo &c.*
2. commandez, *roskazuycie, albo &c.*

3. qu'ils commandent, *niech oni roskażą &c.*
qu'elles commandent, *niech one &c.*

Sposobu przyłączaiącego czas teraźnieyszy.

W tey formie cale taki powinien bydź w małey liczbie we wszystkich Osobach, iako trzecia Osoba w czasie teraźnieyszym sposobu skazuiącego. W wielkiey zaś liczbie w pierwszych dwu Osobach przybywa i *przed* ons *i* ez, *trzecia taka tu, iak i tamta.*

Singulier.

1. commande, *rozkazuię.*
2. commandes, *roskazuiesz.*
3. commande, *roskazuie.*

Plurier.

1. commandions, *roskazuiemy.*
2. commandiez, *roskazuiecie.*
3. commandent, *roskazuią.*

Pierwszy Imperfekt.

Formuie się tu z futuru skazuiącego, odmieniaiąc ai, *na syllaby następuiące*

Singulier.

1. ois *nap:* commanderois, *roskazywałbym.*
2. ois *nap:* commanderois, *roskazywałbyś.*
3. oit *nap:* commanderoit, *roskazywałby.*

Plurier.

1. ions *nap:* commanderions, *roskazywalibyśmy.*
2. iez *nap:* commanderiez, *roskazywalibyście.*
3. oient *nap:* commanderoient, *roskazywaliby.*

Drugi Imperfekt

Formuie się z drugiey osoby czasu przeszłego prostego małey liczby sposobu skazuiącego, przydaiąc syllaby następuiące, tak.

Singulier.

1. se *nap:* commandasse, *by roskazywał.*

2. ses

2. ses *nap:* commandasses, *byś roskazywał.*
3. ât *nap:* commandât, *by roskazywał.*

Plurier.

1. sions *nap:* commandassions, *byśmy roskazywali.*
2. siez *nap:* commandassiez, *byście roskazywali.*
3. sent *nap:* commandassent, *by roskazywali.*

Perfekt, i insze następuiące czasy, składaią się tym porządkiem, który się wyraził przed słowem Avoir *tak:*

Singulier.

j'aie commandé, *roskazałem.*
tu aies commandé, *roskazałeś.*
il ait commandé, *roskazał.*
elle ait commandé, *roskazała.*

Plurier.

nous ayons commandé, *roskazaliśmy.*
vous ayez commandé, *roskazaliście.*
ils aient commandé, *roskazali.*
elles aient commandé, *roskazały.*

Perfekt pierwszy dawno przeszły.

j'aurois commandé, *roskazałbym był.*
tu aurois commandé, *roskazałbyś był.*
il auroit commandé, *roskazałby był.*
elle auroit commandé, *roskazałaby była.*

nous aurions commandé, *roskazalibyśmy byli.*
vous auriez commandé, *roskazalibyście byli.*
ils auroient commandé, *oniby byli roskazali.*
elles auroient commandé, *oneby były roskazały.*

Drugi perfekt dawno przeszły.

j'eusse commandé, *bym był roskazał.*
tu eusse commandé, *byś był roskazał.*
il eût commandé, *by on był roskazał.*
elle eût commandé, *by ona była roskazała.*

nous eussions commandé, *byśmy byli roskazali.*
vous eussiez commandé, *byście byli roskazali.*
ils eussent commandé, *by byli roskazali.*
elles eussent commandé, *by były roskazały.*

Czas przyszły

j'aurai commandé, *roskażę albo będę roskazywał.*
tu auras commandé, *roskażesz albo &c.*
il aura commandé, *on roskaże albo &c.*
elle aura commandé, *ona roskaże albo &c.*
nous aurons commandé, *roskażemy albo &c.*
vous aurez commandé, *roskażecie albo &c.*
ils auront commandé, *oni roskażą albo &c.*
elles auront commandé, *oni roskażą albo &c.*

Sposobu nieograniczonego.

Czas teraźnieyszy, albo tema commander, *roskazywać.*

Czas przeszły.

A ten się bierze i za doskonały, i za niedoskonały, posiłkuie się samą temą Avoir *z Supinem słowa własnego, iako tu:* avoir commandé, *iż się roskazywało.*

Uczestnictwa.

Czas obecny się formuie we wszystkich formach z sposobu skazuiącego czasu teraźnieyszego wielkiey liczby, odmieniaiąc ons *na* ant, *iako tu od* commandons, *będzie,* commandant, *roskazuiący.*

Czas przyszły składa się z Uczestnictwa obecnego słowa posiłkuiącego, i z Supinu słowa własnego tak: ayant commandé, *roskazawszy.*

Ten Łacinnicy tłómaczą przez Passif, *ale w Francuzkim tak iako i w Polskim iest rodzaiu czyniącego.*

Gerondifs.

Wszędzie się troie składaią z temy, a czwarte z Ucze-

z *Uczestnictwa obecnego*, , *iako się iuż pod słowem* Avoir *pokazało, tak*:

Pour commander, *dla roskazywania*, de commander *do roskazywania*, à commander *ku roskazywaniu*, en commandant *roskazuiąc*.

FORMA drugiey Konjugacyi na słowa czyniące.

Do tey Konjugacyi należą wszystkie słowa, których tema iest zakończona na takie ir, *przed którym niemasz* o, *iakoto* avertir, *napominać*, batir *budować*, ternir *kalać*, reüssir *wskórać &c.*

Supin w tey formie bywa z temy, odrzuciwszy literę r, *z końca: tak* averti, bati, *&c.*

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy formuie się z temy, odmieniaiąc syllabę ir *na następuiące!*

1. is *nap*: avertis, *napominam*.
2. is *nap*: avertis, *napominasz*.
3. it *nap*: avertit, *napomina*.
1. issions *nap*: avertissions, *napominamy*.
2. issez *nap*: avertissez, *napominacie*.
3. issent *nap*: avertissent, *napominaią*.

Imperfekt się tu tak formuie iak w pierwszey Konjugacyi, toiest: odmieniaiąc ons *na następuiące syllaby tak*:

1. ois *nap*: avertissois, *napominałem*.
2. ois *nap*: avertissois, *napominałeś*.
3. oit *nap*: avertissoit. *napominał*.
1. issions *nap*: aversissions, *napominaliśmy*.
2. issiez *nap*: avertissiez, *napominaliście*.
3. issoient *nap*: avertissoient, *napominali*.

Perfekt prosty formuie się tu z temy, odmieniaiąc syllabę ir, *na następuiące syllaby, tak*:

1. is *nap*: avertis, *napominałem*.

2. is

2. is *nap:* avertis, *napominałeś.*
3. it *nap:* avertit, *napominał*
1. imes *nap:* avertîmes, *napominaliśmy.*
2. ites *nap:* avertîtes, *napominaliście.*
3. irent *nap:* avertirent. *napominali.*

Perfekt składany, i insze czasy składane, formuią się tu, albo raczey składaią, tąż proporcyą, co i w pierwszey formie. Zaczym się ani tu, ani w pierwszych formach o nich więcey pisać nie będzie, gdyż się tegoż łatwo domyślić.

Futur formuie się z temy, przyczyniaiąc te syllaby; co w pierwszey formie, tak:

1. ai *nap:* avertirai, *napomnę, albo będę napominał.*
2. as *nap:* avertiras, *napomnisz, albo &c.*
3. a *nap:* avertira, *napomni, albo &c*
1. ons *nap:* avertirons, *napomniemy, albo &c.*
2. ez *nap:* avertirez, *napomniecie &c.*
3. ont *nap:* avertiront, *napomną &c.*

Sposob roskazuiący.

W małey liczbie druga Osoba iest taka, iak druga w sposobie skazuiącym małey liczby czasu niniejszego. Ale trzecia bierze się z wielkiey liczby, trzeciey Osoby, czasu i sposobu tegoż, odrzucaiąc litery nt.

Wielka zaś liczba zawsze tu iest taka, iako i tam wielka, tak:

2. avertis, *napomniy, i napominay.*
3. qu'il avertisse, *niech on napomni.*
qu'elle avertisse, *niech ona napomni.*
1. avertissons, *napomniymy, i napominaymy.*
2. avertissez, *napomniycie, i napominaycie.*
3. qu'ils avertissent, *niech oni napomną.*
qu'elles avertissent, *niech one &c.*

Sposo-

Sposobu przyłączaiącego.

Czas teraźnieyszy w małey liczbie bierze wszystkie Osoby, z trzeciey Sposobu rozkazuiącego małey liczby, a wielka formuie się z wielkiey roskazuiącego, przydaiąc i przed ons, *i przed* ez, *tak:*

1. avertisse, *napominam.*
2. avertisses, *napominasz.*
3. avertisse, *napomina.*
1. avertissions, *napominamy.*
2. avertissiez, *napominacie.*
3. avertissent,. *napominaią.*

Imperfekt pierwszy tak się tu formuie, iak w pierwszey formie, toiest: z Futuru odmieniaiąc ai, *na następuiące:*

1. ois *nap:* avertirois, *napomniałbym.*
2. ois *nap:* avertirois, *napomniałbyś.*
3. oit *nap:* avertiroit, *napomniałby.*
1. ions *nap:* avertirions, *napomnielibyśmy.*
2. iez *nap:* avertiriez, *napomnielibyście.*
3. oient *nap:* avertiroient, *napomnieliby.*

Imperfekt drugi tak się też tu formuie, iak w pierwszey formie, toiest: z drugiey Osoby czasu doskonałego przeszłego, sposobu skazuiącego, odmieniaiąc is, *na następuiące syllaby:*

1. isse *nap:* avertisse, *bym napominał.*
2. isses *nap:* avertisses, *byś napominał.*
3. it *nap;* avertît, *by napominał.*
1. issions *nap:* avertissions, *byśmy napominali.*
2. issiez *nap:* avertissiez, *byście napominali.*
3. issent *nap:* avertissent, *by napominali.*

Perfekt, i insze czasy składane tego i nieograniczonego sposobu odsyłam do reguł pod słowem avoir, *i pod pierwszą swoią położonych, nap:* j'ai averti *napomniałem &c:* j'aurois averti, *napomniał-*

mniałbym był &c: j'eusse averti, *bym był napomniał;* j'aurai averti, *napomnę, albo będę napominał;* avoir averti, *iże się napominało;* avertissant, *napominaiący;* ayant averti, *albo* après avoir averti, *napomniawszy; &c: &c.*

FORMA trzeciey Konjugacyi na słowa czyniące.

Do tey Konjugacyi należą słowa zakończone na takie ir, *przed którym iest* o, *iako są* recevoir, *odebrać;* appercevoir, *postrzegać;* concevoir, *poymować, albo począć w żywocie &c.*

Supin w tey formie będzie, odrzuciwszy z temy oir, *a z konsony* v, *uczynić trzeba wokalę* u, *i tak będzie* reçu, *odebrany;* apperçu, *postrzeżony;* conçu, *poięty, poczęty.*

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny formuie się odmieniaiąc z temy syllaby evoir, *na następuiące, gdzie aby* c *miękniało, pamiętay pod nim pisać ogonek* ç.

1.	ois *nap:*	reçois,	*odbieram.*
2.	ois *nap:*	reçois,	*odbierasz.*
3.	oit *nap:*	reçoit,	*odbiera.*
1.	evons *nap:*	recevons,	*odbieramy.*
2.	evez *nap:*	recevez,	*odbieracie.*
3.	oivent *nap:*	reçoivent,	*odbieraią.*

Imperfekt się tu formuie tak iako i w pierwszych formach, toiest: odmieniaiąc ons *na następuiące:*

1.	ois *nap:*	recevois,	*odbierałem.*
2.	ois *nap:*	recevois,	*odbierałeś.*
3.	oit *nap:*	recevoit,	*odbierał.*
1.	ions *nap:*	recevions,	*odbieraliśmy.*
2.	iez *nap:*	receviez,	*odbieraliście.*
3.	oient *nap:*	recevoient,	*odbierali.*

Per-

Perfekt się też tu formuie z temy odmieniaiąc syllaby voir, *na następuiące:*

1.	us	*nap:* reçus,	*odebrałem.*
2.	us	*nap:* reçus,	*odebrałeś.*
3.	ut	*nap:* reçut,	*odebrał.*
1.	ûmes	*nap:* reçumes,	*odebraliśmy.*
2.	ûtes	*nap:* reçûtes,	*odebraliście.*
3.	urent	*nap:* reçurent,	*odebrali.*

Z czasami składanemi referować się do reguł pod pierwszemi formami opisanych potrzeba.

Futur się też tu formuie z temy, ale tylko oir *odmieniaiąc na następuiące:*

1.	rai	*nap:* recevrai,	*odbiorę, albo będę odbierał.*
2.	ras	*nap:* recevras,	*odbierzesz, albo &c.*
3.	ra	*nap:* recevra,	*odbierze, albo &c.*
1.	rons	*nap:* recevrons,	*odbierzemy &c.*
2.	rez	*nap:* recevrez,	*odbierzecie &c.*
3.	ront	*nap:* recevront,	*odbiorą &c.*

Sposob roskazuiący.

Formuie się tu tak cale iako w drugiey formie, naprzykład.

2.		reçois,	*odbierz, i odbieray.*
3.	qu'il	reçoive,	*niech on odbiera.*
	qu'elle	reçoive,	*niech ona odbiera.*
1.		recevons,	*odbierzmy, i odbieraymy.*
2.		recevez,	*odbierzcie, i &c.*
3.	qu'ils	reçoivent,	*niech oni odbierą &c.*

Sposobu przyłączaiącego.

Czas teraźnieyszy tak się tu formuie, iak i w drugiey Konjugacyi, naprzykład:

1.	reçoive,	*odbieram.*
2.	reçoives,	*odbierasz.*
3.	reçoive,	*odbiera.*

1. re-

1. recevions, *odbieramy.*
2. recevez, *odbieracie.*
3. reçoivent, *odbieraią.*

Imperfekt pierwszy tak iako w pierwszych Formach, z futura: naprzykład:

1. recevrois, *odebrałbym.*
2. recevrois, *odebrałbyś.*
3. recevroit, *odebrałby.*
1. recevrions, *odebralibyśmy.*
2. recevriez, *odebralibyście.*
3. recevroient, *odebraliby.*

Imperfekt drugi tak też iako w pierwszych Formach, odmieniaiąc syllabę us *na następuiące, tak:*

1. usse *nap:* reçusse, *bym odebrał.*
2. usses *nap:* reçusses, *byś odebrał.*
3. ût *nap:* reçût, *by odebrał.*
1. ussions *nap:* reçussions, *byśmy odebrali.*
2. ussiez *nap:* reçussiez, *byście odebrali.*
3. ussent *nap:* reçussent, *by odebrali.*

Czasy składane zachowuią proporcyą reguł pod pierwszemi formami opisanych.

Przestrzegam tu, aby się nie zawodzić na opinii Duchenbillota, który za formę z tey Konjugacyi położył słowo lire, dire, ecrire, *lubo te wszystkie według pospolitszey Grammatyków nauki nie do trzeciey, ale do czwartey formy należą, a co większa, iż są bardzo irregularne.*

FORMA czwartey Konjugacyi
na słowa czyniące.

Do tey Konjugacyi należą słowa zakończone na re, *nap:* tendre *ciągnąć,* entendre *rozumieć, i słuchać;* rendre *oddać;* batre *bić &c.*

Supin się tu staie odmieniaiąc z temy syllabę re *na* u; *iako* tendu, rendu, entendu.

Sposo-

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy formuie się z temy, odmieniaiąc syllabę re, *na następuiące syllaby. Może się też w pierwszych dwu Osobach małey liczby opuszczać muta przez* s.

Singulier.

1. s	*nap:* rends,	*oddaię.*
2. s	*nap:* rends,	*oddaiesz.*
3. d	*nap:* rend,	*oddaie.*

Plurier.

1. ons	*nap:* rendons,	*oddaiemy.*
2. ez	*nap:* rendez,	*oddaiecie.*
3. ent	*nap:* rendent,	*oddaią.*

Imperfekt się tu formuie tak iako w inszych formach, odmieniaiąc ons *na* ois, &c.

Perfekt prosty także z temy, odmieniaiąc syllabę re, *na następuiące:*

1. is	*nap:* rendis,	*oddałem.*
2. is	*nap:* rendis,	*oddałeś.*
3. it	*nap:* rendit,	*oddał.*
1. îmes	*nap:* rendîmes,	*oddaliśmy.*
2. îtes	*nap:* rendîtes,	*oddaliście.*
3. irent	*nap:* rendirent,	*oddali.*

Perfekt składany, i insze czasy składane, zachowuią proporcyą reguł pod wyższemi formami opisanych.

Futur tu także z temy odmieniaiąc literę e, *na następuiące:*

1. ai	*nap:* rendrai,	*oddam, albo będę oddawał.*
2. as	*nap:* rendras,	*oddasz, albo &c.*
3. a	*nap:* rendra,	*odda.*
1. ons	*nap:* rendrons,	*oddamy.*
2. ez	*nap:* rendrez,	*oddacie.*
3. ont	*nap:* rendront,	*oddadzą.*

Spo-

Sposob roskazuiący.

Cale się tu tak formuie, iak pod trzecią formą naprzykład :

2.	rends,	*odday, i oddaway.*
3. qu'il	rende,	*niech on &c.*
qu'elle	rende,	*niech ona &c.*
1.	rendons,	*oddaymy, i oddawaymy.*
2.	rendez,	*oddaycie, i oddawaycie.*
3. qu'il	rendent,	*niech oni oddaią &c.*
qu'elles	rendent,	*niech one &c.*

Sposobu przyłączaiącego.

Czas obecny z gruntu się tu formuie na tę proporcyą iak w drugiey formie, naprzykład :

1.	rende,	*oddaię.*
2.	rendes,	*oddaiesz.*
3.	rende,	*oddaie.*
1.	rendions,	*oddaiemy.*
2.	rendiez,	*oddaiecie.*
3.	rendent,	*oddaią.*

Czas niedoskonały pierwszy tak, iak w inszych formach odmieniaiąc Futurowe ai *na* ois, *&c*

Czas niedoskonały drugi, także na proporcyą inszych form odmieniaiąc syllabę is, *na następuiące, tak :*

1. isse	*nap:*	rendisse,	*bym oddał.*
2. isses	*nap:*	rendisses,	*byś oddał.*
3. it	*nap:*	rendit,	*by oddał.*
1. issions	*nap:*	rendissions,	*byśmy oddali.*
2. issiez	*nap:*	rendissiez,	*byście oddali.*
3. issent	*nap:*	rendissent,	*by oddali.*

O czasach składaiących iuż się powiedziało.

Nastę-

Następuie FORMA nachylona
Słów cierpiących.

Słowa cierpiące nie maią własney formy u Francuzów, iednak to nadgradzaią dwoiako.

Nayprzód przydaiąc do czasów słowo être, *Uczestnictwo cierpiącego słowa, którego znaczenia zażyć potrzeba odmieniaiąc liczby, i rodzaie według potrzeby, tak iako i w Polskim, naprzykład.*

Ja iestem umiłowany, je suis aimé.
ia iestem umiłowana, je suis aimée.
my iesteśmy umiłowani, nous sommes aimés
my iesteśmy umiłowane, nous sommes aimées.

I tak przez wszystkie sposoby, i czasy, słowa être, *taż się proporcya zachowuie.*

Druga FORMA nachylona
Słów cierpiących.

Jest nakształt drugiey Polskiey, z tą różnicą, że w Polskim zażywamy na to słów czyniących trzeciey Osoby z każdego czasu z wielkiey liczby, bez Pronominów; ale przecię może się kłaść imię. Francuzi zaś to wyrażaią także przez czyniące słowa, i przez trzecią też Osobę z każdego czasu, ale przez małą liczbę, i nietylko bez Pronominów, ale też i bez imion, przekładaiąc tylko partykułę on, *albo* l'on. *Chyba w pytaniu, albo w małey parentezie, to też tu tę partykułę na końcu kładą. A to iest iedno co* Impersonel Passif. *To wszystko się z przykładów następuiących iaśniey zrozumie.*

Sposobu skazuiącego.
Czas obecny.

Mnie szanuią, napominaią, odbieraią, słuchaią.
On m'honore, avertit, reçoit, entend.
Ciebie szanuią &c. On t'honore, &c.

Jego

Jego szanuią &c.	On l'honore &c.
Nas szanuią &c.	On nous honore &c.
Was szanuią &c.	On vous honore &c.
Ich szanuią &c.	On les honore &c.

Czas niedoskonały, albo uczęszczaiący.

Mnie szanowano, napominano, odbierano, słuchano.

On m'honoroit, avertissoit, recevoit, entendoit, &c.

Tę proporcyą trzeba zachowywać aż do samego końca.

FORMA konjugowania słów oddzielonych iest ta, co i czyniących, tylko że wszystkie, które znaczą ruszanie, supplementuią się słowem être, *iako są te.*

Aborder	*przybić.*	accoucher	*porodzić.*
aller	*iść.*	arriver	*przypaść.*
ascender	*wstąpić.*	choir	*upaść.*
croitre	*rość*	dechoir	*spaść.*
déscendre	*zstąpić.*	devenir	*stać się.*
echoir	*spaść.*	monter	*wniść, wleść.*
mourir	*umierać.*	naitre	*rodzić się.*
partir	*odieżdżać.*	parvenir	*doyść.*
retourner	*powrócić*	sortir	*wyniść.*
venir	*przyiść &c.*	revenir	*powrócić.*

Następuiące zaś supplementuią się słowem Avoir.

Combatre	*woiować.*	profiter	*pożytkować.*
crier	*wołać.*	servir	*służyć.*
diner	*obiadować.*	trainer	*długo trwać.*
éclater	*błyskać.*	convenir	*zgodzić się.*
fuir	*uciekać.*	dejeuner	*śniadać.*
mentir	*kłamać.*	dormir	*spać.*
paroître	*ukazać się.*	faloir	*potrzebować.*
pouvoir	*modz*	joüer	*grać.*

pan-

pancher	*nakłaniać się.*	trembler	*trząść się.*
plaire	*podobać się.*	valoir	*ważyć za co.*
presider	*prezydować.*	vieillir	*zestarzeć się.*
rire	*śmiać się.*	vivre	*żyć.*
souper	*wieczerzać.*		

Następuiące mogą się obiema słowy supplementować.

courir	*bieżeć.*	crever	*rospuknąć się.*
demeurer	*mieszkać.*	empirer	*psować.*
entrer	*wniść.*	muer	*wypierzyć się.*
passer	*przyiść.*	reculer	*ustąpić.*
tomber	*upaść.*		

FORMA Konjugowania Recyproków.

Reciproca, *po Francuzku* Reflechis *zowią się u Francuzów te, które się tak nachylaią iako czyniące, ale przybieraią* Pronomina *Osobiste w spadku oskarżaiącym.*

Nayprzód: ze wszystkich czyniących mogą się stać Reciproca, *kiedy akcya, toiest dzieło czyniącego, nie pochodzi od niego do czego inszego, ale się odwraca na niego samego, co się w Polskim wyraża przez Pronomen* się, *albo* sobie *przy każdey Osobie; u Francuzów się zaś* Pronomina *do Osob odmieniaią, i tak się mówią: ia siebie i sobie,* je me; *ty sobie i siebie,* tu te; *on i ona sobie i siebie,* il se; elle se; *my sobie i siebie,* nous, nous; *my sobie i siebie,* vous, vous; *oni i one sobie i siebie,* ils se, elles se; *naprzykład.*

Ja sobie robię, ia siebie żywię.
Je me travaille, je me nourris.
Ty sobie robisz, ty się żywisz.
Tu te travaille, tu te nourris.

On

On sobie robi, on się żywi.
Il se travaille, il se nourrit.
My sobie robiemy, my się żywiemy.
Nous nous travaillons, nous nous nourrissons.
Wy sobie robicie, wy się żywicie.
Vous vous travaillez, vous vous nourrissez.
Oni sobie robią, oni się żywią.
Ils se travaillent, ils se nourrissent.

Tę proporcyą zachować trzeba, aż do końca, ale okrom tego wiedzieć trzeba, iż się tu czasy składane choć i w czyniących słowach supplementuią czasami słowa être: *naprzykład.*

Czas przeszły doskonały składany.

Jam sobie robił, iam się żywił.
Je me suis travaillé, je me suis nourri.
Tyś sobie robił, tyś się żywił.
Tu t'es travaillé, tu t'es nourri.
On sobie robił, on się żywił.
Il s'est travaillé, il s'est nourri.

I iuż w tey proporcyi aż do samego końca niemasz nic odmiennego, tylko że się w roskazuiącym te pronomina *za słowem kładą w pierwszych dwu Osobach, a nad to druga Osoba, miasto* te, *ma* toi, *nap:* couches toi, *leż;* qu'il se couche, *niech on leży.* Couchons nous, *leżmy;* couchez vous, *leżcie;* qu'ils se couchent, *niech oni leżą. To też tak: rob sobie,* travaille toi, *żyw się,* nourris toi, *niech on sobie robi,* qu'il se travaille, *niech on się żywi,* qu'il se nourrisse.

Tu notuy, iż są w Francuzkim niektóre Reciproca, *choć w Polskim nie są także; co poznasz, kiedy przy temie w Dykcyonarzu iest partykuła* se; *nap:*

nap: leżeć, se coucher. *Z tego tedy* coucher, *i z inszych Recyprokowanych, żaden się czas nie kładzie bez terminów Recyprokowania. Możemyć też i w Polszczyznie mówić: ia sobie leżę, ty sobie leżysz &c: ale też wolno, opuściwszy* pronomina, *mówić: leżę, leżysz, leży; u nich zaś źleby to brzmiało bez pomienionych pronominów.*

O nachyleniu Słów Irregularnych.

Nayprzód tu generalnie wiedzieć należy, iż kiedy słowo proste iest Irregularne, to i wszystkie z niego składane, są takież.

Pod pierwszą formą niemasz, tylko samo aller *iść, albo poyść, które się nie może regularnie nachylać: ma iednak niektóre czasy regularne*

Notuy i to, iż aby nie przedłużać bez potrzeby, nie będę w żadnym Irregularnym kładł czasów regularnych, ani tych, które się od inszych Irregularnych formuią. Nie rozumiey iednak przeto, żeby ich nie było, (okrom kilku defektowych, co się specyfikować będzie) ale ich sobie uformuy.

Aller, *iść, albo poyść.*

Skazuiącego.

Obecny.

je	vais, *albo* je vas,	*idę.*
tu	vas,	*idziesz.*
il	va,	*idzie.*
nous	allons,	*idziemy.*
vous	allez,	*idziecie.*
ils	vont,	*idą.*
Przyszły	j'irai,	*poydę.*

Notuy to, że kiedy pierwsza osoba iest Irregularna, tam i insze od niey trzeba też Irregularnie zaczynać; ale kadencya, toiest zakończenia regularne czynić; iako tu: tu iras, *ty poydziesz;* il

ira, *on poydzie*, nous irons, *my poydziemy*; vous irez, *wy poydziecie &c.*

Sposob roskazuiący.

Va, *idź*; qu'il aille, *niech on idzie.*

W wielkiey liczbie pierwsze dwie regularne; trzecia qu'ils aillent.

Jestem cale beśpieczny o dobrym napisaniu formowania Konjugacyi, przeto lubo niektórzy Grammatycy specyfikowali, które czasy regularne, a które nie; ia to opuszczam, i do formacyi Tyrona odsyłam, same tylko początki Irregularne przywodząc.

To słowo się może stać Recyprokiem, ale osobliwym: gdyż nietylko pronominów, albo zaimków oblikwów dobiera, ale też i partykuły en, *iednak wtenczas nie znaczy* iść, *ale* odeyść, *tak:*

je m'en vais,	*odchodzę.*
tu t'en vas,	*odchodzisz.*
il s'en va,	*odchodzi.*
nous nous en allons,	*odchodziemy.*
vous vous en allez,	*odchodzicie.*
ils s'en vont,	*odchodzą.*

W tey Formie Roskazuiący sposob tak się wyraża.

Vas t'en,	*odeydź.*
qu'il s'en aille,	*niech on odeydzie.*
qu'elle s'en aille,	*niech ona odeydzie.*
allons nous en,	*odeydźmy.*
allez vous en,	*odeydźcie.*
qu'ils s'en aillent,	*niech oni odeydą.*
qu'elles s'en aillent,	*niech one &c.*

Jeżeli mu się zaś przydaie negacya, to tym porządkiem układa się.

nie odchodź,	ne t'en vas point.

niech

niech on nie odchodzi,	qu'il ne s'en aille point.
nie odchodźmy.	ne nous en allons point.
nie odchodźcie,	ne vous en allez point.
niech oni nie odchodzą,	qu'ils ne s'en aillent point.

Fourchu *Supin irregularny od regularnego* Fourcher.

Mówi się le chemin fourchu, *droga krzyżowa.*

Słowa laisser, *zaniechać, ma futur* laîrai, *lecz lepiey* laisserai.

W inszych wszystkich pierwszey Formy słowach wolno nie pisać w futurze e *przed* rai, *ponieważ i w mowie tak iest krótkie, iż go niektórzy prawie nic nie wymawiaią, nap:* Donrai, aimrai, pensrai; *miasto* donnerai, aimerai, penserai.

Od słowa raser *golić, znayduie się Supin* ras, *okrom regularnego.*

Pod drugą FORMĄ słowa Irregularne są następuiące.

Accourir *przybiedz, tak iak* Courir.
Acquerir *dostać, tak iak* Querir.
Bouillir *wrzeć, kipić.*

Czas obecny, je bous, tu bous, il bout, nous bouillons, &c.

Przeszły: je bouillirai *kształtniey niż* bourrai.

Supin okrom bouilli *ma* boulu.

Conquerir *nabywać, iak* Querir.
Courir *biegać, i bieżeć. Supin* Couru.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je cours, nous courrons.
Preterit. Je courus. Futur. Je courrai.
Couvrir *nakryć, i nakrywać, tak iak* Ouvrir.
Cueillir *zbierać, zebrać.*

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je cueille, nous cueillons.

Decouvrir *odkryć*, *iak* Couvrir.

Dormir *spać.*

Sposobu skazuiącego.

Czas ninieyszy. Je dors, nous dormons.

Supplementuie się słowem, Avoir.

Fuir, *uciekać.*

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy. Nous fuyons.

Faillir, *zbłądzić*, *chybić.*

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je faux, tu faux, il faut, nous faillons.

Futur. Faudrai *kształtniey niż* faillirai.

Gesir, *leżeć.*

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy. Je gis, nous gissons.

Mówi się za niego, être couché.

Haïr, *nienawidzieć.*

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je hais, tu hais, il hait, nous haissons, vous haissez, ils haïssent, *i tak daley &c.*

Przypomniy sobie, że dwie kropki nad jotą to czynią, ab y się jota z następuiącą literą związała.

Investir *osadzić*, *iako* vêtir.

Issir *pochodzić*, *nieużywane zostawiło Supin* issu.

Mentir, *kłamać.*

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je ments, nous mentons.

Posiłkuie się słowem avoir.

Mourir, *umierać.* *Supin* mort.

Sposo-

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy. Je meurs, nous mourons, ils meurent.

Preterit. Je mourus. *Futur.* Je mourrai.

O tym słowie notuy, iż miasto takiey Polszczyzny byłem blisko śmierci, Francuzi mawiaią; j'étois mort, *umarłem był:*

Mówią też: je me meurs, *umieram, ale się w inszych Osobach, i czasach nie recyprokuie.*

Obtenir, *otrzymać, iako* Tenir.

Offrir, *ofiarować. Supin.* Offert.

Ouvrir, *otworzyć. Supin.* Ouvert.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. J'offre, j'ouvre; nous offrons, nous ouvrons.

Oüir, *słyszeć.*

Nic się z niego nie używa, tylko Supin ze słowem dire, *tak* j'ai oüi dire, *słyszałem iż mówią. Znaydnie się iednak w starych pismach.*

Czas obecny. J'ois, t'ois, il oit, nous oyons, &c.

Przyszły. J'orrai, *albo* oüirai.

Partir, *odchodzić, albo odieżdżać.*

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je parts, nous partons.

Parvenir, *dostąpić, iako* venir.

Prevenir, *poprzedzać, iako* venir.

Provenir, *pochodzić od czego, iak* venir.

Puir, *śmierdzieć, czyli bardziey* puer.

Sposobu oskazuiącego.

Czas obecny. Je pus, tu pus, il put, nous puons.

Perfekt. Je pus, tu pus. *Futur.* Purai.

Teraz

Teraz się nic z niego nie używa, albo miasto niego mówi się Sentir mauvais.

Querir *szukać. Supin miało* quis.

To słowo, okrom samey temy, nie iest w używaniu, iednakże iest z niego kilka składanych używanych, a wszystkie się na iego kadencye Konjuguią, dlatego go trzeba umieć.

Sposobu skazuiącego.

Czas ninieyszy. Je quiers, tu quiers, il quiert, nous querons, vous quérez, ils quierent.

Preterit. Je quis. *Futur.* Je querrai.

Mawiało się też w temie Querre. *Pochodzących od siebie.*

Reconvenir, *wzaiemnie znaydować, iako* venir.

Recourir, *uciekać się, iak* Courir.

Recueillir, *zbierać, iak* Cueillir.

Redevenir, *stać się znowu, iak* Venir.

Repentir, *żałować, okrom tego, że iest regularne, nachyla się też iak* Sentir.

Requerir, *wymagać, iak* Querir.

Ressentir, *bardzo uczuć, iako* Sentir.

Retenir, *wstrzymać, iako* Tenir.

Revêtir, *przewdziać się, iako* Vêtir.

Revenir, *powrócić się, iak* Venir.

Secourir, *ratować, iak* Courir.

Sentir, *czuć.*

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je sens, nous sentons.

Servir, *służyć.*

Sposobu skazuiącego.

Czas ninieyszy. Je sers, nous servons.

Posiłkuie się słowem. Avoir.

Sortir, *wychodzić, wynosić się.*

Spo-

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je sors, nous sortons.

Souffrir, *znosić, ponosić, zcierpieć, wytrzymać, iak* Offrir.

Soutenir, *wstrzymać, iak* Tenir.

Subvenir, *ratować, iak* Venir.

Survenir, *nadeyść, iak* Venir.

Tenir, *trzymać. Supin* tenu.

i Venir, *przychodzić. Supin* venu.

Czas ninieyszy. Je tiens, viens, nous tenons, venons, ils tiennent, viennent.

Preterit. Je tins, vins, nous tînmes, vînmes.

Futur. Je tiendrai, viendrai.

Vêtir, *wdziewać. Supin.* Vêtu, je vêts *wdziewam,* nous vêtons, *wdziewamy.*

SŁOWA Irregularne trzeciey Konjugacyi.

Asseoir, *siedzieć. Supin.* assis.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. J'assieds, tu assieds, nous asseyons.

☞ *Używa także i recyproku.* Je m'assieds *&c.*

Preterit. J'assis. *Futur.* J'asserai, *albo* assoirai.

Posiłkuie się słowem être.

Jest figury składaney, ale iego proste seoir *wywietrzało.*

Chaloir *dbać, iest nie używane, zostawiło partycyp,* chaland *dbały.*

Choir, *upaść* je chois *albo* chée *upadam,* tu chée, nous cheons; je cherai *upadnę.*

Dechoir, *spaść, tak iak,* Choir. *Supin.* Déchu.

Devoir, *musieć, albo powinien bydź. Supin.* Du.

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy. Je dois, nous devons, ils doivent.

Prete-

Preterit: Je dus. *Futur.* Je devrai.

Supplementuie się słowem Avoir.

Emouvoir *poruszać, iako* Mouvoir.

Falloir, *bydź potrzeba. Supin* fallu.

To słowo iest nie osobiste, to iest tylko się przez samę trzecią Osobę małey liczby nachyla.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Il faut, *potrzeba iest.*

Przyszły niedoskonały. Il failloit, *trzeba było.*

Perfekt prosty. Il fallut, *trzeba było.*

Składane czasy się supplementuią słowem Avoir.

Futur. Il faudra, *trzeba będzie.*

Roskazuiąc, albo raczey dopuszczaiąc.

Qu'il faille, *niech będzie potrzeba.*

Przyłączaiącego sposobu.

Czas obecny. Qu'il faille, *potrzeba.*

Imperfekt 1. Il faudroit, *trzebaby.*

Imperfekt 2. Il fallût, *trzebaby.*

Sam Infinitif tego słowa nie iest w używaniu, ale miasto niego kładą être necessaire.

Mouvoir, *ruszać. Supin* mu.

Sposobu skazuiącego.

Czas ninieyszy. Je meus, nous mouvons, ils meuvent.

Przeszły. Je mus, nous mûmes, &c.

Pouvoir, *modz. Supin* pu.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je peux, tu peux, il peut, nous pouvons, vous pouvez, ils peuvent.

Perfekt prosty. Je pus, nous pûmes.

Futur. Je pourrai.

To słowo się posiłkuie słowem Avoir.

Sposobu roskazuiącego to słowo w żadnym ięzyku z ordynacyi natury mieć nie może.

Sposobu przyłączaiącego.

Czas ninieyszy. Je puisse, nous puissions.

Tu trzeba notować, że gdy się czas ninieyszy bierze z negacyą tak: nie mogę, *to Francuzi za to słowo zażywaią słowa* Sçavoir *w czasie przeszłym, tak:* je ne saurois pas, *to iest nie umiałbym.*

Prevoir, *przed czasem iako postrzegać, iako* voir.

Promouvoir, *pomykać, iako* Mouvoir.

Ravoir, *odzyskać, nie konjuguie się.*

Seoir, *siedzieć, nie bardzo używane; bierze się za niego* Asseoir, *i iednako się nachylaią.*

Sçavoir *albo* Savoir *wiedzieć i umieć.*

Supin su.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je sçais, nous sçavons, ils sçavent.

Preterit. Je sçus. *Futur.* Je sçaurai.

Sposob roskazuiący.

Sçais, *wiedz,* qu'il sçache, *niech on wie.*

Sçachons, *wiedzmy,* sçachez, qu'ils sçachent.

Uczestnictwa obecne. Sçachant.

Notuy, iż iako w temie, tak i przez całe słowo miasto syllaby sça, *piszą* sa.

Zadne słowo nie iest tak bardzo irregularne, iakoto.

Souloir, *zwyknąć; nie używane, tylko* nous soulons, *i z niego formowane; nadgradzaią się słowem:* avoir coûtume.

Surseoir, *odłożyć na czas, albo uspokoić się, dać czemu pokoy, iako* Seoir.

Valoir, *ważyć; czyli bydź wart czego.*

Supin valu.

Sposo-

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy. Je vaux, nous valons.

Preterit. Je valus. *Futur.* Je vaudrai.

To słowo się supplementuie słowem avoir.

Sposobu roskazuiącego w żadnym ięzyku mieć nie może.

Sposobu przyłączaiącego.

Czas obecny. Je vaille, nous vaillons, ils vaillent.

Voir, *widzieć. Supin* vu.

Sposobu skazuiącego.

Czas ninieyszy. Je vois, nous voyons.

Preterit. Je vis. *Futur.* Je verrai.

Vouloir, *chcieć. Supin* Voulu.

Sposobu skazuiącego.

Czas ninieyszy. Je veux, nous voulons, ils veulent.

Preterit. Je voulus. *Futur.* Je voudrai.

Supplementuie się słowem Avoir.

Sposob roskazuiący.

Veux, *chciey*; qu'il veuille, *niech on chce.*

SŁOWA Irregularne czwartego nachylania.

Absoudre, *rozgrzeszyć*, *iako* Soudre.

Adjoindre, *przyłączyć*, *iak* Joindre.

Admettre, *przypuścić*, *iak* Mettre.

Apprendre, *nauczyć się*, *iako* Prendre.

Attraire, *pociągnąć*, *iako* Traire.

Boire, *pić*. *Supin* bu.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je bois, nous buvons, ils boivent.

Preterit. Je bus. *Futur.* Je boirai.

Buire,

Bruire, *odbrzmiewać; nie mą nic, tylko partycyp:* bruyant.

Ceindre, *opasać. Supin* Ceint.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je ceins, nous ceignons.

Preterit. Je ceignis.

Tak też wiele zakończonych na dre, *iako* Craindre, *obawiać się;* atteindre, *dotknąć, dostąpić;* astreindre, *ścisnąć;* empreindre, *wlepić;* enfraindre, *wyłamać;* eteindre, *zgasić;* feindre, *zmyślić;* joindre, *złączyć;* oindre, *smarować, namaścić;* peindre, *malować;* plaindre, *skarżyć się;* poindre, *kłuć się;* restreindre, *ścisnąć;* teindre, *farbować, i z tych składane.*

Circoncire, *obrzezać. Supin* circonci.

Nous circoncisons, *my obrzezuiemy.*

Clorre, *zamknąć, zawierać. Supin* clos.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je clos, nous cluons, *albo* closons.

Tak też składane inclurre, *zamknąć;* exclurre, *wygonić, wyiąć, odłączyć;* conclurre, *zamknąć, albo skończyć. Zachowuiąc wszędzie* u *miasto* o, *które iest w prostym* Clorre.

Commettre, *popełnić, iako* Mettre.

Complaindre, *żalić się, iako* Plaindre.

Complaire, *podobać się, iako* Plaire.

Conduire, *prowadzić, iako* Cuire.

Confire, *smażyć. Supin* Confit.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je confis, nous confisons.

Conjoindre, *złączyć, iako* Joindre.

Connoitre, *znać, poznać. Supin.* Connu.

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy Je connois, nous connoissons.
Preterit. Je connu.

Ucząc się tego słowa, przypomniy, iż w nim oi wszędzie brzmi iak e.

Contre-faire, *sprzeciwiać się, albo chcieć podobnie czynić, iako* Faire.
Convaincre, *zwyciężać, iako* Vaincre.
Coudre, *szyć. Supin* Cousu.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je cous, nous cousons.
Preterit. Je cousus.
Croire, *wierzać, wierzyć. Supin* cru.

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy. Je crois, nous croyons.
Preterit. Je crus.

To słowo się posiłkuie słowem Avoir, *a pamiętay, iż w nim* oi *wszędzie brzmi* oa.

Croitre, *rość. Supin* cru.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je crais, nous craissons, ai, *iak* e *brzmi.*
Preterit. Je crus.

I to się supplementuie słowem Avoir.

Cuire, *gotować ieść. Supin* cuit, nous cuisons, *gotuiemy*, je cuis, *albo* cuisis, *nagotowałem.*
Tak też nie używane Duire, *i z niego składane* Conduire, Reduire, Detruire, Instruire, Luire, Nuire, *i wszystkie zakończone na* uire.
Defaire, *zbyć się, iako* Faire.
Demettre, *spuścić, iako* Mettre.
Deplaire, *nieupodobać się, iako* Plaire.
Detordre, *okręcić, iako* Tordre.
Dire, *mówić, powiadać. Supin* dit.

Spo-

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je dis, nous disons, vous dites, ils disent.

Preterit. Je dis.

Supplementuie się słowem Avoir.

Dissoudre, *rospasać, rozłączyć, iak* Soudre.

Distraire, *rezerwać, iako* Traire.

Duire, *wywietrzałe, iako* Cuire.

Ecrire, *pisać. Supin* écrit.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. J'écris, nous écrivons.

Preterit. J'écrivis.

Elire, *obrać, iako* Lire.

Entre-mettre, *w środek wpuścić, iak* Mettre.

Entre-prendre, *przedsięwziąść, iak* Prendre.

Extraire, *wyciągnąć, iako* Traire.

Faire, *czynić, roskazać, sprawić, iak* Faire.

Sposobu skazuiącego.

Czas ninieyszy. Je fais, nous faisons, vous faites, ils font.

Preterit. Je fis.

Sposob roskazuiący.

Qu'il fasse, qu'ils fassent; *piszą też* face, facent.

Sposob przyłączaiący.

Nous fassions, vous fassiez.

For-clorre, *spędzić, odgonić, iak* Clorre.

For-faire, *zasłużyć na karanie, iak* Faire.

Frire, *smażyć. Supin* fris.

Je fris, *smażę;* nous frions, *smażemy.*

Częściey się za niego używa Fricasser.

Instruire, *nauczać, iako* Cuire.

Interdire, *zakazać, iako* Dire.

Introduire, *wprowadzić, iako* Duire.

Joindre, *złączyć, iako* Ceindre.

Lire, *czytać. Supin* lu.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je lis, nous lisons.

Preterit. Je lus.

Luire, *świecić, iako* Cuire.

Maudire, *przeklinać, iako* Dire.

Medire, *obmawiać, iako* Dire.

Méprendre, *błądzić, dać się oszukać, iak* Prendre.

Mettre, *położyć, kłaść. Supin* mis.

Sposobu skazuiącego.

Czas ninieyszy. Je mets, nous mettons.

Preterit. Je mis.

Mipartir, *na pół rozdzielić, iako* Partir.

Moudre, *mleć. Supin* moulu, moulons, *mielemy.*

Naître, *rodzić się. Supin* né.

Czas teraźnieyszy. Je nais, nous naissons.

Preterit. Je naquis.

Nuire, *szkodzić, iako* Cuire.

Omettre, *opuścić, przestąpić, iak* Mettre.

Paitre, *paść, paszą dać;* Je pais, *pasę*, nous paissons, *pasiemy. Preterita prostego, i czasów składanych nie ma; zażywa* repus *od* repaitre, *które ma Supin* repu.

Parfaire, *skończyć, dokończyć, iak* Faire.

Paraître, *pokazywać się, wydawać się, zdawać się. Supin* paru.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je parois, nous paroissons.

Preterit. Je parus.

Supplementuie się słowem Avoir, *a przypomniy, iż w nim* oi *wszędzie brzmi* e.

Permettre, *dopuścić, iako* Mettre.

Plaire, *podobać się. Supin* plu.

Sposobu skazuiącego.

Czas ninieyszy. Je plais, nous plaisons.

Preterit. Je plus.

Portraire, *odmalować*, *iako* Traire.
Prefire le jour *dzień naznaczyć*, *iako* Confire.
Prendre, *brać*, *wziąść*. *Supin* pris.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je prends, il prend, nous prenons, ils prennent.
Preterit. Je pris.
Produire, *wystawić*, *zrodzić*, *iako* Duire.
Promettre, *obiecować*, *iako* Mettre.
Proscrire, *wymazać*, *iako* Ecrire.
Rare, *golić*, *wywietrzałe*. *Supin* ras *albo* rais *albo* rez.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je rai, nous rayons.
Perfekt. Je raiai.

Za to słowo teraz używaią Raser.

Reconnoitre, *rozeznać*, *zawdzięczać*, *iak* connoitre.
Reduire, *przynieść*, *odprowadzić*, *iak* Duire.
Refaire, *posilić*, *odnowić*, *iak* Faire.
Relire, *znowu czytać*, *znowu obrać*, *iak* Lire.
Reluire, *znowu iaśnieć*, *błyskać*, *iak* Luire.
Resoudre, *rostrząśnąć*, *iak* Soudre.
Se Resoudre, *odważyć się*, *iak* Soudre.
Revendre, *przekupować*, *iak* Vendre.
Rire, *śmiać się*. *Supin* Ri
Je ris, *śmieię się*; nous rions, *śmieiemy się*.
Preterit. Je ris.
Satisfaire, *ukontentować*, *iako* Faire.
Semondre, *na wesele zapraszać*. *Supin* Semonnu, *i* semonu.
Nous semonnons, *my zapraszamy*. *Preterit.* Je semonnis.
Soudre, *rozwiązać*, *ale za niego używańsze*, Resoudre.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je sous, nous solvons, ils solvent, *albo* soudent.

Pre-

Preterit. Sous. *Supin* sou.
Soumettre, *poddać pod moc*, *iako* Mettre.
Sourire, *uśmiechać się*, *iako* Rire.
Soudre, *wyniknąć.* *Supin.* Sours.
Soûcrire, *podpisać*, *iak* Ecrire.
Soustraire, *odsaczyć*, *oderwać*, *iako* Traire.
Suffire, *wystarczyć*, *iako* Confire.
Suivre, *naśladować.* *Supin.* Suivi.
Je suis, *naśladuię*; nous suivons.
Preterit. Je suivis.
Surcroitre, *przyrość*, *nadrość*, *iako* Croitre.
Surdire, *nad taxę zdrożyć*, *wbić w cenę*, *iak* Dire.
Surfaire, *drogo cenić*, *iako* Faire.
Surprendre, *zdradą napaść*, *iak* Prendre.
Survivre, *żyć pokim*, *iak* Vivre.
Se Taire, *milczeć.* *Supin.* Tu.
Nous taisons, *milczemy.* *Preterit.* Je tus.
Tire, *tkać*, *po tkacku robić.* *Supin.* Tissu.
Je tis, *tkam*, nous tissons, *tkamy.*
Perf. Je tissus, *albo* tissu.
Tordre, *kręcić.* *Supin.* Tors.
Traire, *ciągnąć.* *Supin.* Trais.
Sposobu skazuiącego.
Czas obecny. Je trais, nous trayons, *ale się go nie używa*, *ani składanych z niego*, *okrom temy i Supina.*
Transcire, *przepisać*, *iak* Ecrire.
Trasmettre, *przełożyć na insze mieysce*, *iak* Mettre.
Vaincre, *zwyciężyć.* *Supin.* Vaincu.
Nous vainquons, *zwyciężamy*; je vainquis, *zwyciężyłem.*
Miasto niego częściey w używaniu Surmonter.
Vivre, *żyć.* *Supin.* Vecu.

Je vis, *żyię;* nous vivons, *żyiemy.*
Preterit. Je vecus, *i* vequis.

SŁOWA Osob nie maiące, wyrażaią się przez partykułę on, *na przykład: mówi się.*

On dit, *mówią, powiadaią.*
On disoit, *mówiono.*
On a dit, *mówiono przedtym.*
On avoit dit, *mówiono było.*
On dira, *będą mówić.*
Qu'on dise, *niech mówią.*
Qu'on dit, *niechby mówiono.*
On diroit, *mówionoby.*
On auroit dit, *mówionoby było.*
Qu'on eût dit, *niechby było mówiono.*
Quoiqu'on ait dit, *lubo mówiono.*
Quand on aura dit, *gdy się będzie mówiło.*
Il faut, *trzeba.*
Il faloit, *trzeba było.*
Il a falu aujourdh'ui, *trzeba było dzisiay.*
Il falut hier, *trzeba było wczora.*
Il avoit falu, *było trzeba było.*
Il faudra, *trzeba będzie.*
Qu'il faille, *niech będzie trzeba.*
Qu'il falût, *niechay trzeba.*
Qu'il eût falu, *niechby było trzeba.*
Il faudroit, *trzebaby.*
Il auroit falu, *trzebaby było.*
Quand il faudra, *kiedy będzie trzeba.*
Quand il aura falu, *gdy będzie trzeba na potym.*
Fallir, manquer, *omylić się.*
I y a, il y en a, *iest.*
Il y avoit, il y en avoit, *bywało, było.*
Il y a eu, il y en a eu aujourd'hui, *było dziś.*
Il y eut, il y en eut hier, *było wczora.*
Il y avoit eu, il y en avoit eu, *było kiedyś.*

Il y aura, il y en aura, *będzie.*
Qu'il y ait, qu'il y en ait, *niech będzie.*
Qu'il y eût, qu'il y en eût, *niechby było.*
Qu'il y eut eu, qu'il y en eut eu, *niech byłoby było.*
Il y auroit, il y en auroit, *byłoby.*
Il y auroit eu, il y en auroit eu, *byłoby było.*
Quoi qu'il il y ait, qu'il y en ait, *choć iest.*
Quand il y aura eu, *gdy będzie potym.*
Y avoir, y en avoir, *bydź.*
Y avoir eu, y en avoir eu, *bywszy, iż było.*
Y ayant, y en ayant, *będąc, kiedy iest.*
Il n'y a point, il n'y en a point, *niemasz.*

Po tym słowie il y a *kładzie się często rodzący spadek, na przykład:*

Il y a du pain, *iest chleb*
Il y avoit du monde, *było ludzi, byli ludzie.*
Il y aura de l'argent, *będą pieniądze.*

Tego słowa il y en a, *nayczęściey po pytaniu w odpowiedzi zażywaią, na przykład: kiedy pyta kto,* y a-t-il? *a to iestże? odpowiadać trzeba,* oüi, il y en a, *iest, na przykład:*

y a-til des vivres? *a są pożywienia.*
oüi, il y en a? *są.*
y aura-t-il de quoi? *a będzie co.*
oüi, il y en aura? *będzie &c.*

Mówi się także, il y a grand monde, *iest wiele ludzi.*

il y a un homme, *iest ieden człowiek.*
il y a eu grand banquer, *był wielki bankiet.*

SŁOWA zaś, il est, *zażywaią do wyrażenia niektórych iakości, na przykład:*

cet homme est bon, *ten człowiek iest dobry.*
ce cheval est fort, *ten koń iess mocny*
cette personne est méchante, *ta osoba iest zła.*

Co wszystko łatwo się nauczy w konwersacyach.

SŁO-

SŁOWA nieosobiste, które się często mawiaią.

Il fait chaud, *iest ciepło.*
il faisoit chaud, *było ciepło.*
il a fait chaud, il fit chaud, *ciepło było przedtym.*
il avoit fait chaud, *bywało kiedyś ciepło.*
il fera chaud, *będzie ciepło.*
il feroit chaud, *byłoby ciepło.*
il auroit fait chaud, *byłoby było ciepło.*
plut à Dieu qu'il fût chaud, *bodayby było ciepło.*
qu'il fasse chaud, *niech będzie ciepło.*
quand il fera chaud, *kiedy ciepło będzie.*
quand il aura fait chaud, *gdy będzie wprzód ciepło.*
faire chaud, *ciepło bydź.*
il fait froid, *iest zimno.*
il faisoit froid, *zimno było.*
il a fait froid, *zimno było przedtym.*
il fit froid, *zimno było kiedyś.*
il avoit fait froid, *zimno kiedyś bywało.*
il fera froid, *będzie zimno.*
il feroit froid, *byłoby zimno.*
il auroit fait froid, *byłoby było zimno.*
qu'il fasse froid, *niech-będzie zimno.*
quand il fera froid, *kiedy zimno będzie.*
quand il aura fait froid, *kiedyby było zimno.*
faire froid, *zimno bydź.*
il pleut, il tombe de la pluîe, *deszcz pada, dżdży (się.*
il pleuvoit, *deszcz padał*
il a plu, il plut, *deszcz upadł.*
il avoit plu, *upadł był deszcz.*
il pleuvra, *upadnie deszcz, będzie deszcz padał.*
qu'il pleuve, *niech pada deszcz.*
il pleuvroit, *upadłby deszcz.*
il auroit plu, *upadłby był deszcz.*
plut à Dieu qu'il plût, *bodayby deszcz upadł.*
quand il pleuvra, *kiedy deszcz będzie.*

quand il aura plû, *kiedy deszcz upadnie.*
pleuvoir, *dżdżeć.*
après avoir plu, *potym łak deszcz upadł.*
Il neige, il tombe de la neige, *śnieg pada.*
il a neigé, il neigea, *śnieg padał.*
il neigera, *śnieg będzie padać, upadnie.*
Il tonne, *grzmi.*
il tonnoit, il tonna, *grzmiało.*
il a tonné, *zagrzmiało.*
il tonnera, *będzie grzmiało.*
tonner, *grzmieć.*
Il éclaire, il fait des éclairs, *błyska się.*
il éclairoit, il faisoit des éclairs, *błyskało się.*
il a éclairé, il a fait des éclairs, *błyskało się.*
il éclaira, il fit des éclairs, *błyskało się.*
il éclairera, il fera des éclairs, *będzie błyskało.*
éclairer, faire des éclairs, *błyskać się.*
Il gréle, il tombe de gréle, *grad pada.*
il gréloit, *grad padał.*
il gréla, il a grélé, *grad upadł.*
il avoit grélé, *grad był upadł.*
il grélera, il tombera de la gréle, *będzie grad padał.*

CHAPITRE VI. Des Participes. — ROZDZIAŁ VI O Uczestnictwach.

U*Czestnictwa, lub* Participia *tak są nazwane, dlatego, że maią część z słowami, i z imionami przydatnemi, toiest: że pochodzą od słowa, a maią też sygnifikacyą co przydatne imiona, np.*

Aimant, *kochaiąc.*
Aimé, aimée, *ukochany, ukochana.*
Enseignant, *ucząc.*
Enseigné, enseignée, *nauczony, nauczona.*
Faisant, *czyniąc.*
Fait, faite, *uczyniony, uczyniona.*
Chantant, *śpiewaiąc.*

Chan-

Chanté, chantée, *śpiewany*, *śpiewana*.

Cherchant la vertu, on ne peut s'égarer, *szukaiąc cnoty, nie można błądzić.*

Quand on est aimé de Dieu, on en est souvent châtié, *kiedy kto iest od Boga ukochany, często iest od niego karany*

CHAPITRE VII. Des Adverbes.

ROZDZIAŁ VII. O Przysłowiach.

PRzysłowie *iest mowa, przez którą lepiey się wyraża to, co słowo znaczy, i która mu dodaie więcey, albo mniey mocy w sygnifikacyi, iako to:* bien, *dobrze;* mal, *źle;* mieux, *lepiey;* pire, *gorzey;* fidelement, *wiernie;* clairement, *iasno &c. Naprzykład: niech kto mówi:* j'enseigne, *uczę; iuż ia wiem że uczy, ale niewiem iak, aż kiedy przyłoży* bien, *dobrze; to dopiero wiem, że dobrze uczy, mówi się tedy* j'enseigne bien, *uczę dobrze &c.*

Przysłowia *są różne, iakoto proste, które z samych siebie pochodzą, i do czasu należą. Naprzykład:* Aujourd'hui, *dzisiay;* hier, *wczora;* avanthier, *onegday, ongi,* demain, *iutro;* après demain, *po iutrze;* tout à l'heure, *zaraz;* présentement, *teraz;* il y a long tems, *dawno;* tous présentement, il n'y a qu'un moment, *dopiero teraz;* dejà, *iuż;* avant, *przedtym;* autrefois, *kiedyś;* souvent, *często;* souvent fois, *częstokroć;* après, *potym;* vite, vitement, *prędko, chyżo;* au plus vite, *iako nayprędzey;* cependant, *tym czasem;* pendant que, *poki;* jamais, *nigdy;* toûjours, *zawsze;* jusqu'à ce que, *poki aż;* dans un clein d'oeil, *w mgnieniu oka;* quand, *kiedy &c.*

Przysłowia *złożone, albo zkomponowane z przydatnych imion formuią się, przydaiąc partykułę* ment,

mało

mało co odmieniaiąc, *albo cale nic: na przykład*:
Sage, *mądry*; sagement, *mądrze*.

Prudent, *rostropny*; prudemment, *rostropnie*; grand, *wielki*; grandement, *wielce*; heureux, *szczęśliwy*; heureusement, *szczęśliwie*; noble, *Szlachetny*; noblement, *szlachetnie &c.*

Przysłowia *wielkość znaczące te są:*

Combien, *iak wiele*; beaucoup, *wiele*; tant, *tyle*, *tak wiele*; trop, *nazbyt*; peu, *trochę mało*; assez, *dość*; pas assez, *nie dość*, tant que, *ile tyle*; beaucoup trop, *bardzo wiele*; trop peu, *bardzo mało*; autant, *ile tyle*, *tak wiele &c.*

Po tych Przysłowiach powinny bydź imiona w rodzącym spadku; na przykład:

Combien d'aunes, *wiele łokci*.
beaucoup de monde, *wiele ludzi*.
tant d'argent, *tak wiele pieniędzy*.
peu de bonnheur, *mało szczęścia*.
un peu de pain, *trochę chleba &c.*

Przysłowia *znaczące mieysce*, *te są:*

Où, *gdzie*, *dokąd*; d'où, *zkąd*; par où, *którędy*; de quel côté, *na którą stronę*; vers, du côté, *ku*; jusqu'où, *aż gdzie*, *aż dokąd*, *iak daleko*; auprès, tout ici près, proche, pas loin, *blisko*, *zaraz tu*, *nie daleko*; loin, *daleko*; ici, *tu*; là, *tam*; par ici, *tu tędy*; par là, *tamtędy*; là haut, *na górze*; là bas, *na dole*; d'ici, *tu ztąd*; de là, *ztamtąd*; jusqu'ici, *aż tu*; jusque là, *aż tam*; dehors, *na dworze*; dedans, *wewnątrz*; par le dehors, en dehors, *powierzchownie*, *powierzchu*.

Przysłowia *iakość znaczące*.

Bien, *dobrze*, mieux, *lepiey*; encore mieux, *ieszcze lepiey*: très bien, fort bien, *bardzo dobrze*; le mieux qui se puisse, *iak naylepiey*; mal, *źle*; plus mal, pire, pis, *gorzey*; encore pire, encore

pis,

pis, *ieszcze gorzey*; & qui pis est, *a co naygorzey*, au pis aller, *iuże choćby i źle było*; très mal, fort mal, *bardzo źle*; de mieux en mieux, *co raz to lepiey*; de pis en pis, de pire en pire, *co raz to gorzey*; fort, fortement, *mocno*; adroitement, *rostropnie*; vertueusement, en homme vertueux, *cnotliwie, iako cnotliwy człowiek &c.*

Przysłowia *asskurowanie, lub potwierdzenie znaczące.*

Oui c'est vrai, *ale tak iest, prawda to*; or, *zaś*; à la verité, en verité, certes, certainement, assurement, *prawda, pewna, prawdziwie*; il n'y a rien de plus sur, de plus assuré, de plus vrai, *niemasz nic pewnieyszego, nic prawdziwszego*; justement, à point, *właśnie, należycie*; par ma foi, en conscience, *pod sumnieniem moim &c.*

Przysłowia *negowanie, albo sprzeczanie znaczące*

Non, non pas, non point, pas, point, ne, point du tout, *nie*; rien, *nic*; rien du tout, *całe nic*; Avez vous été là? *byłeś W. M. P. tam?* non, *nie*; Ne faites pas cela, *nie czyń W. M. P. tego*; je ne veux pas, *niechcę &c.*

Przysłowia *rozmnożenie, umnieyszenie, i miarkowanie znaczące, te są:*

Plus, d'avantage, *więcey, bardziey*; encore, *ieszcze*; trop, *nazbyt*; *bardzo wiele*; assez, suffisement, *dosyć*; peu, *mało*; un peu, *trochę*; pas beaucoup, pas trop, *nie bardzo, nie wiele*; moins, *mniey*; tout beau, tout doucement, bellement, *pomału, powoli*; là là, *iak tak*; peu à peu, *potrosze &c.*

Przysłowia *znaczenia dobrego, i złego.*

Dieu veüille que, *day Boże żeby*; Plut à Dieu que, *boday*; à Dieu, *bądź łaskaw, zostań się z Bogiem*; Dieu vous assiste, *Boże was wspomoż*:

Dieu

Dieu vous benisse, *Boże was błogosław*; Dieu vous donne bonne santé, *Boże wam day dobre zdrowie*; allez, Dieu vous conduisse, *paydźcie z Panem Bogiem*; va que Dieu te punisse, *niech Bóg cię skarze &c.*

Przysłowia *napominania*.

Courage, *nuże nu, śmiele, odważnie*; allons, levez vous, de bout, *nuże nu, wstańże*; vite, vite! depechez vous, *nu ieno prędko! nie bawcie się*; vitement, *chyżo*; très-humblement, de grace, *uniżenie*; intimement, du fond du coeur, *uprzeymie z serca*; cordialement, d'une affection sincere, de bon coeur, *serdecznie, szczerze, szczerym affektem*.

Pour l'amour de Dieu ne faites pas cela!
Dla miłości Bożey, nie czyń W. M P. tego!
Prenez garde à vous! *strzeż się W. M. P.!*

Przysłowia *położenia, i iestu*.

A la brune, *w pociemku*.
sans lumiere, *bez światła*.
à tâtons, *omackiem, po omacku*.
à quatre pied, *na czterech nogach*.
sur les genoux, *na kolanach*.
en se rouillant, *taczaiąc się*.
en cachette, *pokątnie, kryiomo*.
en plein jour, *w dzień*.

Przysłowia *podobieństwa*.

Ainsi, *tak*; tout ainsi, tout de même, toute la même chose, *właśnie tak, iednakowo*; comme, *iako*; tout ainsi que, *właśnie tak, iak*; quasi, presque, *mało nie tak, ledwo nie tak*; comme si, *iakoby*.

Przysłowia *równanie znaczące*.

Autant, *tyle*; autant de fois que, *ile tyle, ile razy*; pair, *cetno*; non pair, *licho*; du pair, *równo*; autant, ni plus, ni moins, *tyle ani więcey, ani mniey*; plus, *więcey*; tant plus, *tym więcey, tym bar-*

bardziey; plus on en a, plus on en veut avoir, *im więcey maią, tym więcey mieć chcą;* assez, c'est assez, *dosyć;* beaucoup, *wiele;* trop, *nazbyt;* par paire, *po parze;* de pair, *równo.*

Przysłowia *przedawania, i kupowania.*

Combien, *wiele;* combien cela? combien vaut cela? *co za to? wiele za to?* il vaut tant, *tyle warto;* c'est trop, *bardzo to wiele;* combien voulez vous pour cela? *co za to, wiele W. M. P. za to chcesz?* j'en veux tant, *tyle, tak wiele ia chcę, &c.*

Przysłowia *pytania.*

Et bien? *nu a cóż?* pourquoi, *czemu, dlaczego?* c'est pourquoi, c'est pour cela que, *dlatego że?* eh bien quand donc? *a nuż, kiedyż?* comment, *iako?* quand, *kiedy?* n'est il pas vrai, *a nie prawdaż to?* n'est ce pas, n'est ce pas ainsi? *a nie tak?* n'est ce pas la même chose? *a nie iednakož to? wszak to iedno?* est-il passible? *czy podobna?* voülez vous parier, je parie que, *o zakład, że?* donc, *kiedy, &c.*

Przysłowia *odbierania.*

Volontier, volontairement, très volontier, de bon coeur, de tout mon coeur, *chętnie, ochotnie z radością?* plus-tôt, *raczey, prędzey?* & même, *i owszem?* quand même, *choćby?* au contraire, *przeciwnym sposobem;* je serois bien aise, *radbym* reciproquement, mutuellement, pareillement; *wzaiemnie.*

Przysłowia *sposoby na pytanie, znaczące.*

Comment, *iako?* de quelle maniere? *iakim kształtem?* de quel moien? *iakim sposobem?* est-ce proprement ainsi? *właśnież tak;* tout au moins, *przynaymniey;* de quelque maniere que ce soit, *iakożkolwiek;* autrement, *inaczey;* pour quelle cause? *dla iakiey przyczyny?* quoi? *cóż?* n'est-il

pas

pas vrai? *a nie prawdaż to?* n'est ce pas ainsi? *a nie iestże to tak?*

Przysłowia *zgromadzenie, albo rozdzielenie znaczące.*

Ensemble, *wespół;* tout ensemble, *w kupie, razem, pospołu;* à part, *osobno;* particulièrement, *osobliwie;* seulement, *tylko;* non seulement, *nie tylko;* différément, distinctement, *różnie, rozdzielnie;* partie, en partie, *częścią;* alternativement, l'un après l'autre, tour à tour, châcun à son tour, *na przemiany, iedno po drugim;* en tas, en un tas, *na stusie;* de pair, *zarówno;* par troupes, *kupami &c.*

Przysłowia *wątpienia.*

Peut être, *podobno;* peut-être que, *podobno że;* c'en peut être à cause, *dlatego podobno;* par avanture, par fortune, *trefunkiem;* suppose que, *daymy to że, niech będzie to że;* sans doute, indoubitablement, *bez wątpienia;* il y a du doute, *iest wątpienie;* à peine, *ledwie, ledwo;* comme si, *iakoby &c.*

Przysłowia *pokazuiące.*

Voici, voilà, *oto;* le voici qui vient, *oto idzie!* le voila qui s'en va, *oto idzie precz;* voiez-vous, *widzisz W. M. P.*

Przysłowia *explikowania, albo wyrażenia.*

C'est à dire, c'est à savoir, *to iest, iako to;* par exemple, *na przykład?* au contraire, *i owszem przeciwnym sposobem;* donc, *tedy &c.*

Przysłowia *których często zażywaią.*

Fort, fortement, *mocno;* grandement, *wielce;* extrêmement, *bez miary, nazbyt, wielce;* souvent, *często;* serieusement, naivement, *szczerze;* infiniment, *bardzo wielce, nieskończenie;* incroïablement, *niewypowiedzianie;* inconsidérément,

sans y prendre garde, *nie ostrożnie, nie uważnie;* sans consideration, *bez uwagi;* absolument, *koniecznie;* gaïement, joïeusement, *wesoło;* tristement, *smutno;* sans y penser, *nie ostrożnie, omyłką;* obligemment, *chętnie, ochotnie,* très volontiers, *bardzo dobrze, z chęcią;* effroiablement, *strasznie;* effroiablement grand, *strasznie wielki;* cruellement, *okrutnie;* joliment, *pięknie;* bravement, genereusement, *mężnie;* magnifiquement, *wspaniale;* à peine, à grande peine, *ledwo, ledwie;* franchement, *szczerze.*

CHAPITRE VIII. *ROZDZIAŁ VIII.*

Des Præpositions. *O Przekładaniach.*

PRzekładanie *iest cząstką mowy, która się Imionom, i Namieśnictwom* przekłada *dla lepszego okoliczności opisania; kładą się także i przed słowami, które powinny bydź w nieograniczonym, lub niedeterminuiącym sposobie, iako to:* j'ai quelque chose à vous dire, *mam W. M. P. co mówić;* j'ai ici quelque chose à faire, *mam tu co do czynienia &c.*

Po przekładaniu kładą się Imiona albo w Rodzącym spadku, albo w Dawaiącym, albo Oskarżaiącym, albo w Oddalaiącym.

Przekładania, *po których kładą się Rodzący, i Oddalaiący spadek, te są:*

De ça, au deça, *nap:* au deça de Cracovie.
Z tey strony Krakowa, bliżey Krakowa.

Delà, au delà de Varsovie, *z tamtey strony Warszawy, za Warszawą, daley Warszawy.*

En présence de son maitre, *przy swoim Panie;* en ma présence, *przy mnie, przede mną.*

Auprès,

Auprès, près, *przy;* auprès de nous, *przy nas, blisko nas.*

A l'entour, au tour, *koło, około;* à l'entour, autour de cette maison, *około tego domu;* aux environs de la ville, *około Miasta.*

Le long, *nad;* le long de la riviere, *nad rzeką;* pour le prix, *za;* il en a pour le prix de son argent, *ma za swoie pieniądze.*

Proche, *blisko;* proche du logis, *blisko gospody;* tout proche, pas loin, *nie daleko.*

Loin, *daleko;* loin d'ici, *daleko tu ztąd;* loin de l'Eglise, *daleko od Kościoła.*

Au prix, *przy, względem;* au prix de celà, *względem tego;* à prix, *za;* à quelque prix que ce soit, de quelque maniere que ce soit, *iakimkolwiek sposobem.*

A cause, pour l'amour, en faveur, *dla;* à cause de lui, pour l'amour de lui, en faveur de lui, *albo* en sa faveur, *dla niego.*

Vis à vis, *na przeciwko;* tout devant, *zaraz, przed;* vis à vis du château, tout devant le château, *na przeciwko zamku, zaraz przed zamkiem.*

A l'endroit, à l'envers, *przeciwko, ku. Te mówy iuż nie są w zażywaniu między politycznemi ludźmi, tylko między pospolstwem, lepiey mówić* envers, *nap:* envers moi, à mon égard, *ku mnie, dla mnie, przeciwko mnie: mówi się iednak dobrze,* c'est ainsi qu'il se comporte à l'endroit de ses amis, *tak to się on sprawuie z przyiaciołmi swemi;* au regard de cela, *z strony tego.* Au dessus, *nad;* au dessus de nous, *nad nami.* Au dessous, *pod,* au dessous de vous, *pod wami.*

Hors, dehors, *za, nad;* hors de la ville, *za miastem;* hors du bois, *za lasem;* il est allé hors la ville, *poszedł za miasto;* il demeure hors la ville, *mieszka za miastem;* cela est hors de mesure, outre mesure, *to iest bez miary, nad miarę*, au delà; *za, daley*, au delà du marché, *za rynkiem, daley rynku.*

Prepozycye, *po których kładzie się dawaiący spadek.*

Jusques, *aż poki, dokąd;* jusqu'au fauxbourg, *aż do przedmieścia;* jusqu'à demain, *aż iutro, aż do iutra* Joignant, *blisko, przy;* joignant à cela, *blisko tego, zaraz przy tym.*

Przekładania, *po których kładzie się oskarżaiący spadek.*

A, au, *w, do, nap:* il est à l'Eglise, *on iest w Kościele;* elle est allée au jardin, *ona poszła do ogrodu*

Après, *po;* après moi, *po mnie, ze mną;* Avant, devant, *przed, na przeciwko, pierwey niż;* Avant vous, *przed W. M. P., pierwey niż W. M. P.* devant la boutique *przed kramem, na przeciciwko kramu;* tout devant l'Eglise, *zaraz przed Kościołem.*

Chez, *u;* chez nous, *u nas;* chez eux, *u nich.* Contre, *przeciwko, przeciwnie;* contre lui, *przeciwko iego;* à le contrere, *przeciwnie;* contre, après, proche, *blisko;* tout contre, *blisko zaraz;* tout contre le marché, *zaraz blisko rynku;* dans dedans, en, *wewnątrz, na;* dans ma chambre, *w moiey izbie.*

Il est dedans, *iest wewnątrz;* il est en ville, *albo* dans la ville, *iest w mieście;* il est allé à la ville, *poszedł do miasta.* De, touchant, *o, z strony,*

ny, *nap:* il m'a parlé de cela, *mówił mi o tym*; Touchant ce que vous m'ecrivez, *z strony tego, co do mnie W. M. P. piszesz.*

De, *od*, *z*, *nap:* saluez le de ma part, *ukłońcie się mu ode mnie*; ce n'est pas de vous que j'ai cela, *nie od W. M. P. ia to mam*; il vient du Couvent, *idzie od Klasztoru*; il sort du bain, *z łaźni wychodzi*; de la ville à la campagne, *od miasta do wsi.* Derriere, *za*; derriere la porte, *za drzwiami*; Sur, dessus, *na*; le livre est sur la table, *xiążka iest na stole*; il est dessus le banc, *iest na ławie.* Sur, touchant, *koło, z strony*; il m'a prié sur cela, *prosił mnie z strony tego, koło iego.*

Sur le soir, *pod wieczor, nad wieczorem.* Sur ma priere, à ma priere, *na moię prozbę, na moiey prozbie*; sur ma conscience, *pod sumnieniem moim*; sur le chemin, en chemin, *na drodze, w drodze.* Au dessus, *nad*; audessus de moi, *nade mną.* Sous, dessous, *pod*; sous pretexte, *pod pretextem*; sous grosse peine, *pod wielką winą.* Dessous le lit, *pod łożkiem*; au dessous de lui, *pod nim.* Vers, envers, *ku, pzeciwko*; vers moi, envers moi, *ku mnie, przeciwko mnie*; vers la fin du mois, *ku końcowi miesiąca*; envers lui, *ku niemu.* Vers, du côté de la ville, *poszedł ku miastu.* Depuis, *od*, depuis ce têms, *od tego czasu.* Environ, *koło, około*; Environ un an, *koło iednego roku, blisko roku*, environ cela, *około tego*; environ l'hivre, *około zimy*; environ cent, *blisko sta.*

Entre; *między*; entre nous, *między nami.* Outre, *nad*, outre mesure, *nad miarę*; outre, au delà, *za, z tamtę stronę, daley*; il est passé outre, *daley poszedł.*

Outre,

Outre, excepté, hormis, à la reserve, *oprócz, wyiąwszy*; outre cela, *oprócz tego*; ils ont été tous excepté un, *byli tam wszyscy oprócz iednego*; tout ira bien à la reserve d'une chose, *wszystko dobrze będzie, wyiąwszy iednę rzecz.*

Sans, *bez*, sans moi, *beze mnie*; sans vous, *bez was.*

Par, *przez*; par moi, par mon moien, *przeze mnie, z moiey przyczyny*; par colere, *przez gniew, gniewem*; par jeu, *przez żart, żartem.* Pour, *dla, za*; pour, en la place, *za, na mieyscu*; il fait cela pour moi, en ma place, *uczynił to za mnie, na moim mieyscu.*

Pour, a cause, en faveur, *dla*, je ferai cela pour vous, à cause de vous, en faveur de vous, *uczynię to dla W. M. P.* pour un têms, *na czas*; pour le plus, *naywięcey*; intercedez pour nous, *modlcie się za nami, przyczyńcie się za nami*; pour rire, *żartem, przez żart*; Parmi, *między*; parmi tant de monde, *między tak wielą ludzi.*

Selon, *według*; selon mon opinion, *według mego zdania.*

Przestroga na kilka Przekładań.

1. *Uważać trzeba, że nie zawsze partykuła* En *iest prepozycyą, bo trafia się często, że iey zażywaią za Namieśnictwo,* relativum, *żeby nie powtarzać przeszłego słowa rzeczonego, iako to może się łatwo poznać z następuiących przykładów:*

Ce vin-là est fort bon, donnez m'en.

To wino iest bardzo dobre, daycie mi go.

Ma perte est si grande, que je ne puis m'en consoler, *to iest*: me consoler d'elle.

Moia utrata iest tak wielka, że nie mogę się po niey ucieszyć.

Si vous avez de l'argent, donnez en à cet homme.
Jeżeli W. M. P. masz pieniądze, day ie W. M. P. temu człowiekowi.

Vous me demandez un écu, & moi je vous en donne deux.
Prosisz mnie W. M. P. o ieden taler bity, a ia W. M. P. dwa daruie.

Vous avez vingt ans, & moi j'en ai trente.
Masz W. M. P. dwadzieścia lat, a ia mam trzydzieści.

Vous alliez à Rome, quand j'en revenois.
Szedłeś W. M. P. do Rzymu, kiedym się wracał ztamtąd.

En *staie się także przysłowiem, nap.*

Il faut que je m'en aille, *trzeba żebym poszedł.*

2. Pour *znaczy czasem* afin que, *po Polsku aby: naprzykład:*

Dieu nous a crêé pour le servir, *to iest:* afin que nous le servions. *Bóg nas stworzył, abyśmy mu służyli.*

Je suis venu ici pour êtudier, *albo* afin d'êtudier, *albo* afin que j'êtudie. *Jam tu przyszedł dla nauczenia się, abym się nauczył.*

Pour voir, afin de voir, *dla widzenia, aby widzieć.* Pour entendre, *dla słyszenia.*

3 Sans *łączy się z sposobem nieograniczonym słów: naprzykład.*

Je n'ai pu apprendre la mort de mon ami sans pleurer. *Nie mogłem usłyszeć o śmierci przyiaciela mego bez zapłakania,* sans verser des larmes, *bez łez wylania, aż musiałem płakać.*

Il a fait ce chemin sans se lasser.
Odprawił tę drogę bez fatygi.
Il a entrepris son voiage sans m'en parler.
Podiął się swey drogi bez opowiedzenia mi się.
Vous ne devez rien entreprendre sans demander conseil. *Niepowinniście się niczego podiąć bez rady, nie prosiwszy wprzód o poradę, nie poradziwszy się.*
Il a fait cela sans en être prié. *Uczynił to bez proszenia, nie uproszony, choć go nie proszono.*
Mówi się także sans que: *naprzykład.*
Ne faites rien sans qu'on vous le commande.
Nie czyńcie nic bez rozkazania.
Sans que tu étois pareseux, *albo* si ce n'étoit que tu étois paresseux. *Kiedyby nie to, żeś był leniwym.*

4. *Niektóre prepozycye bywaią Imionami istotnemi rodzaiu Męzkiego, które są:*
Le dehors, *strona powierzchowna.*
Le dedans, *część wewnętrzna.*
Le devant, *przod, przodek.*
Le derriere, *tył, zad.*
Le dessus, *wierzch.*
Le dessous, *spod, spodnia część.*
L'envers, *nice, lewa strona; wywrot.*

CHAPITRE IX. *ROZDZIAŁ IX.*
Des Conjunctions. *O Konjunkcyach.*

KOnjunkcya *iest iedna cząstka mowy, która wszystkie części mowy pospołu złącza. Konjunkcye różne są: złączaiące, rozłączaiące, kondycyonalne, sprzeciwiaiące się, i konkluduiące.*

Konjunkcye złączaiące te są:

Et, &, *a, y*; ainsi, *tak*; aussi, *też*; or, *zaś*; même, *także*; *nap:* Pierre & Paule, *Piotr i Paweł*; & ainsi, *i tak*; & moi aussi, *i ia też*; or, il faut que cela soit, *trzeba zaś żeby to tak było*, & ce même, *i to także*; & vous Monsieur? *a W. M. Pan.*

Konjunkcye rozłączaiące.

Ou, bien, soit, *albo, lub*; ni même, *ani też*; *nap:* il faut que vous alliez là, ou lui, *trzeba żebyś W. M. P. tam poszedł, albo on*; soit bien, soit mal, *lub dobrze, lub źle*; ni vous, ni moi, *ani W. M. P. ani ia.*

Konjunkcye kondycyonalne.

Si, *ieżeli*; si non, si ne, *ieżeli nie*; pourvû que, *byle*; à condition, a la charge, *pod kondycyą żeby*; car, parceque, d'autant que, *bo, albowiem*; à cause que, *dlatego że*; puisque, *gdy, ponieważ*; tant que, *poty*; autant que, *ile*; pourtant, c'est pourquoi, *dlatego*; afin que, *aby, żeby*; *nap:* Si vous venez, vous m'obligerez, *ieżeli W. M. P. przyidziesz, będę W. M. P. obligowany.*

Si, tant, tellement, *tak dalece.*

Il est si bon, qu'il m'obligera de cette grace.
Jest on tak dobry, że mi tę łaskę wyświadczy.
Il ne sait rien si non boire.
Nie umie nic tylko pić.
Si vous ne faites cela, vous aurez tort.
Jeżeli W. M. P. tego nie uczynisz, będziesz W. M. P. winien.

Pourvû que je vienne à bout de cela, je suis content. *Byłem tego dokazał, iestem kontent.*

Je vous donne cet ecu, à condition que vous prierez Dieu pour moi. *Daię wam ten taler*

bity

bity pod tą kondycyą, że będziecie Pana Boga za mnie prosić.

Je vous dirai un secret à la charge, que vous n'en parlerez à personne. *Powiem W. M. P. ieden sekret pod tą kondycyą, że W. M. P. nic o tym ni przedkim nie będziesz mówił.*

Je n'irai pas là, car je n'ai pas le têms. *Nie poydę tam, bo czasu nie mam*

Il ne veut pas venir, à cause qu'il fait vilain têms. *Niechce przyiść dlatego, że niepogoda, że słota.*

Puisqu'il ne veut pas, qu'il reste chez lui. *Ponieważ niechce, niech siedzi u siebie.*

Tant que la pluïe durera, je ne sortirai pas. *Póki deszcz będzie, nie wynidę.*

N'étant qu'homme de bien, *albo* comme étant homme de bien, il ne doit pas faire cela. *Ile będąc poczciwym człowiekiem, nie powinien tego czynić*

C'est pourquoi vous ne devez pas l'écouter. *Dlatego niepowinieneś go W. M. P. słuchać.*

Je vous avertis de cela, afin que vous l'evitiez. *Przestrzegam M. W. P. w tym, abyś się W. M. tego chronił.*

Konjugacye sprzeciwiaiące się.

Mais, *ale, lecz;* toutefois, *iednak;* neanmoins, *iednakże, postaremu;* pourtant, *przecię;* quand, *kiedy;* bien que, quoique, encore que, *lubo, choć;* quand bien même, *choćby i tak.* Cela n'est pourtant pas méchant, *przecię to nie źle.*

Cela ne sera pas ainsi, quand bien même il le voudroit. *Nie będzie to tak, choćby i chciał.*

Konjunkcye konkluduiące, lub zamykaiące.

Donc, *tedy, więc;* enfin, *naostatek, iuż tedy, wzdy, dopiero, natychmiast;* c'est pourquoi, *dlatego, przetoż;* avec tout cela, *z tym wszystkim.*

Il faut donc faire son devoir. *Trzeba tedy swoię powinność uczynić.*

Enfin voilà qui est fait. *Już tedy się skończyło, iuż po wszystkim.*

CHAPITRE X. *ROZDZIAŁ X.*

Des Interjections. *O Interjekcyach.*

INterjekcya *iest cząstka mowy, która afekty, i passye iakie umysłu wyraża. Interjekcye podziwienia wyrażaiące, są te:*

O mon Dieu! *Boże moy!* ha! ha! *ah! ah!* Est-il possible! *czyli to podobna! a podobnaż to!* voilà qui est à merveille! *bardzo to wybornie, wyśmienicie!*

Użalaiące, i lamentuiące.

O! que je suis malheureux! *ah! ia nieszczęśliwy!* helas! je n'en puis plus! *ah! nie mogę iuż!* helas! qu'est-ce donc! *ah! cóż tedy!* helas, malheur! *niestetyż, biada!*

A l'aide, à l'aide, au meurtre! *ratuycie, gwałtu!* pour l'amour de Dieu! *dla Boga!*

Napominaiące.

Courage Monsieur! courage! *nuże M. C. Panie, nuże!* ferme, fort, vaillament! *nuże odważnie, nuże śmiele!*

Obrzydzaiące, są te:

Fi, *pfe,* fi qu'elle est laide, *pfe tak szpetna.*

Woła-

Wołaiące na kogo.

He! *hey!* Ecoutez, *słyszcie.*

Narzekaiące.

Malheur à vous! *biada wam, nieszczęście!* ha! que faites vous! *hey! co robicie!* ha! si le passé pouvois revenir, *ah! gdyby przeszłe rzeczy mogły się przywrócić.*

Ha! miserable que vous êtes, *niestetyż tobie.*

Milczenie nakazuiące.

St! *cyt!* paix, *cicho, ciszey!* tais toi, *cyt niepraw!* taisez vous, *ucisz się W. M. P.*

ZEBRANIE
KROTKICH NAUK
Jako te części mowy zgadzać się powinny.

NAUKA I.
O zgadzaniu Artykułów.

TRzeba wiedzieć, iż Imiona znaczące cztery części Ziemi, Królestwa, Państwa, Xięstwa, Margrabstwa, Hrabstwa, Rzeki, Wyspy, Góry, i iakiekolwiek Prowincye, zgadzaią się z Artykułem determinowanym. Jednak takie Imiona ten Artykuł gubią, ieżeli maią prepozycyą en, *albo* de, *nap:* j'irai en Afrique, *poydę do Afryki;* il est en Afrique, *iest w Afryce;* j'ai été en France, *byłem we Francyi;* je reviens de France, *wracam się z Francyi.*

Imię

Imię pospolite położone w iednym spadku z własnym, nie przyimuie Artykułu ; nap: troisième Auguste Roi de Pologne, *August trzeci Król Polski.*

Albo Le Roi de Pologne Auguste III. Partykuły *de*, i *des* z Rodzącym, i Oddalaiącym spadkiem iedno znaczą ; iednak sławnieysi Grammatycy nie każą kłaść *des* przed Imionami przyrzutnemi, ani *de* przed istotnemi, ale opak nap: *il i a des hommes sçavans.*

albo *il y a de savans hommes.*

są ludzie uczeni.

Po przysłowiach znaczących wielkość, albo mało czego, nie kładzie się *des*, ale *de*, by też i przed istotnemi, *nap:* iest wiele ludzi, ale mało mądrych, *il y a beaucoup d'hommes*, *mais peu de savans.*

Lubo się wiąże kilka imion przyrzutnych przy iednym istotnym, iednak się tylko raz Artykuł kładzie przed tym imieniem, które iest naypierwsze.

NAUKA II.

O zgadzaniu Imion, i porządku ich.

TU zaś generalną regułę mieć trzeba, iż pospolicie za iedno waży, lubo istotne poprzedza, lubo przyrzutne, nap: *la Sainte Ecriture*, albo *l'Ecriture Sainte*, Pismo Swięte. Ztąd się iednak odcinaią.

Nayprzód: Imiona liczby, i zaimki wszelkie powinny się kłaść przed istotnym. Naprzykład *cent ecus* sto talerów, *vingt ans* dwadzieścia lat, *mille francs* tysiąc złotych, *le deuxième jour* drugi dzień, *la troisième année* trzeci rok, *mon Maitre* moy Pan; *quel homme?* co za człowiek? *chaque*

que semaine, każdy tydzień; *quelque personne*, niektóra osoba.

Mówiąc iednak o znacznych ludziach, i o Tomach, Xięgach, Rozdziałach, liczba się kładzie na końcu. Nap: *Auguste second*, August drugi. *Louis quatorziême*, Ludwik czternasty. (*Leopold premier*, Leopold pierwszy. *Innocent treiziême*, Innocenty trzynasty. *Tome premier*, Tom pierwszy. *Livre troisiême*, Xięga trzecia. *Chapitre cinquieme*, Rozdział piąty, &c.

Powtóre: te adjektywa *tout*, *plusieurs*, *même* poprzedzaią nap: *tout homme*, każdy człowiek; *plusieurs animaux*, nie mało zwierząt; *la même personne*, taż osoba. Ale *même* znaczące *sam*, *sama*, kładą na końcu, nap: *moi même*, ia sam, *toi même*, ty sam, *lui même*, on sam, *elle même*, ona sama.

Potrzecie: Adjektywa chwalące i ganiące, nap: *un bon chien*, dobry pies; *une belle maison*, piękny dom; *un mauvais ouvrier*, ladaco robotnik. Chyba ieżeli przy tym iest słowo istotne, to pierwey będzie imię istotne, nap: *ce garçon est bon*, ten chłopiec iest dobry; *cette fille est belle*, tą panienka iest piękna.

Poczwarte: Adjektywa kolorów kładą się za istotnemi, nap: *du pain bis*, *blanc*, chleb śniady, biały; *une muraille blanchie*, ściana bielona.

Popiąte: Toż czynią Adjektywa pochodzące od przymiotów żywiołowych, nap: *le têms humide*, czas mokry; *l'eau tiede*, woda letnia; *une pluïe froide*, deszcz zimny.

Poszóste: Toż czynią Uczestnictwa, i Adjektywa pochodzące od imion własnych, nap: *le chemin*

min batu, droga bita; *un livre ouvert*, Xięga otwarta; *un rasoir tranchant*, brzytwa ostra; *la langue Françoise*, ięzyk Francuzki; *la liberté Polonaise*, wolność Polska.

W następuiących, za większy kształt szacunią przekładać imię istotne, *le repos eternel*, odpoczynek wieczny; *le bien public*, dobro pospolite; *un arbre fruitier*, drzewo urodzayne; *la terre labourable*, ziemia do uprawienia sposobna; *une foret feuilluë*, las liściasty; *un chêne branchu*, dąb gałęzisty.

W następuiących zaś opak: *Le Saint Esprit*, Duch Swięty; i pospolicie w takich gdzie trzeba tego epitetu.

Są niektóre sposoby do mówienia, w których przełożenie Adjektywa czyni wielką różność znaczenia, *naprzykład*.

une grosse femme, niewiasta gruba.
une femme grosse, niewiasta ciężarna.
une sage femme, niewiasta, co dzieci rodzące się odbiera.
une femme sage, niewiasta mądra.
un malin esprit, diaboł.
un esprit malin, złośliwy duch, albo zamysł.

Naostatek ieżeli potrzeba, żeby między imieniem przyrzutnym, i istotnym co śrzodkowało, sens powinien bydź iasny, i związek terminów tak ułożony, ażeby się żadna ekwiwokacya nie trafiła.

Miasto naszych imion przyrzutnych, pochodzących od imion istotnych Prowincyalnych, zażywaią Francuzi istotnych w rodzącym spadku, *nap:* Królestwo Hiszpańskie, *le Royaume d'Espagne*; Woysko Polskie, *l'armée de Pologne*.

Toż

Toż czynią miasto któregokolwiek naszego spadku, kiedy iest dwoie istotnych, iednę rzecz znaczących: toiest drugie imię kładą w Rodzącym; *nap:* miasto Rzym, *la ville de Rome;* poydę do miasta Rzymu, *j'irai à la ville de Rome.*

Zażywaią niektórych imion przyrzutnych, nie kładąc oczywiście istotnych, tylko się ich domyślaiąc, iako to: *la présente*, *la vôtre*, domyślać się *Epitre*, albo czego sens potrzebuie. Tak też *chercher le plus court*, szukać iak naykrótszey, to iest drogi; *coucher sur la dure*, leżeć na twardey, to iest ziemi; *chanter la basse*, *le dessus*, śpiewać dolny, górny, to iest głos: Tak też *à l'Allemande*, *à la Polonaise*, *à la Françaiſe*, *à l'Italienne*, *à l'Anglaise*, *à la Chinoise*, &c: domyślay się *façon*, albo *maniere*. Znaczy to według Francuzkiey, Polskiey, Niemieckiey, Włoskiey, Angielskiey, Chińskiey, &c: mody.

Imiona Swiętych tracą Artykuł w Rodzącym, albo raczey kładą się w Mianuiącym, będące za inszemi iedney kommy imionami; *nap:* ulica S. Jakoba, *la Ruë Saint-Jaques;* brama Swiętego Jana, *la porte Saint-Jean;* most S. Germana, *le pont Saint-Germain.*

Toż czynią imiona Miesiąców, za liczbą porządkową, *nap:* trzeciego Stycznia, *le troisiême Janvier.*

NAUKA III.

O zgadzaniu Pronominów.

TU nayprzód notuy, że Francuzi nie zażywaią zaimków drugiey Osoby małey liczby, choć do iedney Osoby mówią, chyba między Osobami,

które

które między sobą maią wielką poufałość, albo mówiąc do kogo przez wzgardę; inaczey zażywaią *albo* wielkiey liczby, bez przydania *Monsieur*, ieżeli mowa do podłey Osoby, *albo* z przydaniem *Monsieur*, kiedy mowa do człowieka śrzedniegodnego; *albo* z przydaniem *Monseigneur*, ieżeli mowa do człowieka bardzo znacznego; *albo* naostatek, przez trzecią Osobę małey liczby, z przydaniem *Vôtre &c:* applikuiąc to do różnych Stanów różnie, iako się to tu niżey w tytułach do listów wylicza. Może iednak i między *Vôtre &c:* mięszać czasem *Vous*, ale rzadko.

Damom zaś z tąż Osobą przydaią *Madame*, albo *Mademoiselle*, tak Pannie, iako i Mężatce, albo Wdowie.

Te Datywy *à moi*, *à nous*, *à toi*, *à vous*, *à lui*, *à elle*, *à eux*, *à elles*, nie kładą się przy słowach, ale wtenczas kiedy niemasz słowa, albo kiedy iest nieco odległe; nap: *à qui faut il donner ce livre? à moi*, albo tak *c'est à moi*, komuż trzeba dać tę xięgę? mnie.

Jeżeli zaś zaimków trzeba przy słowie, to się kładą przed słowem te: *me*, *te*, *lui*, *nous*, *vous*, *leur*; nap: *il me donnera*, *ce qu'il me doit*, da mi, co mi powinien.

A kiedy słowo iest w sposobie roskazuiącym, to się Datywy kładą po słowie: a miasto *me*, *te*, mówi się *moi*, *toi*, nap: *donnez moi ce que vous m'avez promis;* daycie mi, coście mi obiecali.

Jeżeli iednak więcey słów iest w Imperatywie, to okrom pierwszego, przed drugiemi kładą się: *me*, *te*, nap: powiedźcie mi, i pokażcie mi, *dites moi*, *& me montrez*.

Aku-

Akuzatywy *me*, *nous*, *te*, *vous*, *se*, *le*, *la*, *les*, kładą się przed słowami, nap: *Vôtre frere m'aime, je le cherche*, wasz brat mnie kocha, ia go szukam; *nous vous louons, & vous nous blamez*, my was chwalemy, a wy nas ganicie. Ale przy Imperatywie, w pierwszych dwu Osobach kładą *moi*, *toi*, nap: *aimez moi*, kochay mnie; *consolez nous*, pocieszcie nas. *Reflechissons nous*, obaczmy się; *qu'ils les prennent*, niech oni ich wezmą; *cherchons les*, szukaymy ich.

Partykuła zaś *se*, zawsze poprzedza słowo choć i w Imperatywie.

Imiona istotne wszelkie, położone z Zaimkami dzierżawnemi nie przyimuią artykułów, tylko na znak Rodzącego, i Oddalaiącego maią partykułę *de*; miasto Daiącego zaś partykułę *à*, w obu liczbach, nap: *de mon Pere*, moiego Oyca, *de mes freres*, od moich braci; *à nos parens*, naszym krewnym.

Jeżeli zaś wprodzie kładą imiona istotne, to zaimków trzeba zażyć uwolnionych, nap: *de ces chapeaux, celui-ci est le mien, celui là le vôtre & ceux la les leurs*. Z tych kapeluszów ten iest moy, tamten wasz, a tamte ich.

Toż się czyni, choć się imię istotne za dzierżawnym kładzie, ieżeli przed dzierżawnym iest inszy zaimek, ale bez artykułu determinowanego; nap: *ce mien couteau*, ten moy noż, *une mienne bague*, ieden moy pierścień.

Relatyf qui, nie może się kłaść na początku bez zaimków pokazuiących, ieżeli imię nie poprzedziło, *nap:* zamiast Polskiego: kto znalazł żonę dobrą, znalazł skarb nieporównany, trzeba tak przełożyć. *Celui qui a trouvé une bonne femme, a trouvé un tresor incomparable.*

NAU-

NAUKA IV.

O Zgadzaniu słów.

1. PRzypomnieć trzeba, że Francuzi słowa nie kładą bez oczywistego Nominatywa, chyba że się blisko siebie kilka słów do iednego Nominatywa należących kładzie, to położywszy Nominatyf przed pierwszym słowem, wolno go nie powtarzać: nap: *je pense, travaille, menage, conserve* &c: albo *je pense, travaille, je menage* &c: ia myślę, pracuię, ochraniam, zachowuię.

2. Jeżeli się imię kładzie w Mianuiącym; to zaimku nie trzeba: spadek zaś Mianuiący, ma mieysce przed słowem: excepcye iednak ma ta nauka.

3. Lubo Francuzi i do iedney Osoby zażywaią wielkiey liczby, iednak imiona następuiące (okrom zaimków) będą małey liczby; nap: *vous êtes un honnete homme*, iesteś poczciwy człowiek.

4. Negacya *ne* ma mieysce z spadkiem mianuiącym, i słowem, na którey doskonałość przyrzuca się iednak z tych partykuł *pas, point, jamais, personne, nul, rien, que, nullement, aucun, ni, plus, guerre, autre, goute*, ale się te różnie kładą.

5. *Point, pas, jamais, nullement, que, nul, personne, rien, guerre*, kiedy iest iaki inszy Nominatyf przed słowem, kładą się w czasach nieskładanych, nap: *je ne pense point*, nie myślę, *vous ne croyez pas*, nie wierzycie; *nous ne verrons jamais*, nie obaczemy nigdy; *il ne croiroit nullement*, niewierzyłby żadną miarą; *je n'aime que vous*, nie

kocham tylko ciebie; *nous ne voyons personne*, nie widziemy nikogo; *vous ne connaissez nul autre*, nie znacie nikogo inszego

6. *Personne*, *nul*, i *rien* poprzedzaią słowo, kiedy się staią Nominatywami, nap: *personne ne court*, nikt nie bieży; *nul ne marche*, nikt nie idze: *rien ne peut plus accabler un homme, qu'une mauvaise femme*, nic nie może bardziey utrapić człeka, iako zła żona.

7. W czasach składanych negacye *point*, *pas*, *jamais*, *guerre*, i *nullement*, maią mieysce między słowem posiłkuiącym, i między Supinem, nap: *je n'ai point appris*, nie nauczyłem się; *vous n'avez pas vu:* nie widzieliście; *il n'a jamais connu*, nigdy nie uznał; *nous n'avons nullement entendu*, nie zrozumieliśmy cale.

8. *Personne*, i *nul* będące w oskarżaiącym spadku, nie kładą się aż po wszystkich czasach składanych, toż czyni i partykuła *que*, kiedy znaczy tylko nap: *je n'ai connu personne*, nie znałem nikogo; *ils n'ont trouvé nulle chose*, niczego nie znaleźli; *nous n'avons cherché que la vertu*, nie szukaliśmy tylko cnoty.

9. Przy infinitywie, obie negacye mogą poprzedzać; nap: *il est têms de ne plus abuser les dons de Dieu*, albo *de ne pas abuser*, czas nie używać więcey na złe darów Bożych.

10. Nie kładzie się druga negacya okrom *ne*, po słowach: *savoir*, *pouvoir*.

11. Zaimki osobiste tak w daiącym, iako w oskarżaiącym, kładą się przed słowami, od których są rządzone, ale imiona w tych spadkach kładą się za słowami; *j'aime mon frere*, kocham mego brata; *mon frere m'aime*, moy brat mnie kocha;

kocha; *nous aimons nos amis*, kochamy naszych przyiacioł; *nos amis nous aiment*, nasi przyiaciele nas kochaią: *j'ai donné à mon frere*, dałem moiemu bratu; *mon frere m'a donné*, moy brat mi dał.

12. Ale przy sposobie roskazuiącym i zaimki za słowem chodzą: a w pierwszych dwu osobach małey liczby, tak w Datywie, iako w Akuzatywie, nie *me*, *te*, ale *moi*, *toi*, kładzie się, nap: *attendez moi*, czekaycie mnie; *ecoutez le*, słuchaycie go; *donnez lui*, daycie mu &c.

13 Kiedy się zaś kilka słów ciągiem kładzie w Imperatywie, to tylko po pierwszym zaimek następuie, a przed inszemi poprzedzaią, i to się nie kładzie *moi*, *toi*, ale *me*, *te*, nap: *regardez moi*, *& me dites ce que vous avez fait*, patrz na mnie, a powiedz mi coś uczynił.

14. Dla umieiących łacinę przestroga, iż Francuzi nie naśladuią Łacinników, ale Polaków mówiąc o rzeczach, które się biorą częściami, toiest: nie przez Oskarżaiący to spadek iako pospolicie, ale przez Rodzący wymawiaią; nap: day drew, *donnez du bois*, przynieś wody, *apportez de l'eau*, ukroy chleba, *coupez du pain;* naley wina, piwa &c: *verser de la bierre &c.*

15. Instrument którym się iaka rzecz robi, wyrażaią przez prepozycye *avec*, albo *de*, kiedy Instrument iest rzeczy niemey; nap: uderzył go kiiem; *il en a frappé avec un bâton*, albo *d'un bâton.*

16. Jeżeli zaś iest osoba rzeczą instrumentalną, to się wyraża z prepozycyą *par*, nap: dzieie się to Królem, Senatorami, *cela se fait par le Roi*, *par les Senateurs.*

17. Imię czasu wykładaią następuiącemi formami:

mami: czekałem go trzy godziny, *je l'ai attendu trois heures*, albo *pendant trois heures*, albo *l'espace de trois heures*.

18. Imię miary kładą w Rodzącym; nap: *haut de vingt coudes*, wysoki na 20 łokci, *large de cinq doits*, szeroki na pięć palców.

19. Na pytanie *zkąd*, Francuzi odpowiadaią przez Ablatyf bez żadney prepozycyi, tylko z artykułem przyzwoitym: nap: z miasta *de la ville*, z Paryża *de Paris*, z ogroda *du jardin*.

20. Na pytanie *gdzie*, *i dokąd*; kładą imię własne miasta w Dawaiącym; nap: w Paryżu *à Paris*, do Paryża *à Paris*.

21. Własne zaś krainy kładą się przed tym pytaniem z partykułą *en*, nap: *en France*, we Francyi, i do Francyi.

22. Lecz pospolite imię na pytanie gdzie, kładą z partykułą *dans*, nap: w niebie *dans le ciel*, w piekle, *dans l'enfer*, w mieście, *dans la ville*, w ogrodzie, *dans le jardin*. A na pytanie *dokąd*, albo czasem i na *gdzie*, odpowiadaią przez spadek dawaiący, tak: *au ciel*, do nieba; *à l'enfer*, do piekła, w piekle; *au jardin*, do ogroda, w ogrodzie; *au lit*, do łożka, w łożku; *à la ville*, do miasta, &c.

23. Na pytanie *kiedy*, odpowiadaią przez mianuiący; nap: w przeszły tydzień *la semaine passée*, w przyszły miesiąc; *le mois qui vient*.

24. Słowo istotne, zażyte zamiast: *należy*, ma Datyf; nap: nie iest to moia rzecz; zamiast: nie mnie to należy; *ce n'est pas à moi*. Jego to iest powinność, albo do niego należy, *c'est à lui*.

25. Następuiące w przykładach rządzą u nich imię osoby, w spadku daiącym, okrom iednak

oskar-

skarżaiącego, ieżeli go sens potrzebuie; nap: *demander quelque chose à quelqu'un* prosić kogo o co, albo pytać; *apprendre quelque chose à quelqu'un*, nauczyć kogo czego; *enseigner lui*, nauczać kogo; *penser*, albo *songer à quelque chose*, albo *de quelque chose*, myślić o czym; *rever*, bardzo myślić; *suppléer aux defauts*, nadgrodzić błędów; *insulter à quelqu'un*, naygrawać się z kogo, następować; *participer quelque chose*, dostać części z czego; *arriver à quelque lieu*, dostać do iakiego mieysca.

26. Niektóre zaś z czyniących, i oddzielnych słów, maią u Francuzów Genityf, iako są te: *accoucher d'un enfant*, porodzić dziecię; *se mêler des affaires*, mięszać się w sprawy; *s'approcher de quelque lieu*, zbliżyć się do iakiego mieysca, *se repentir de sa faute*, żałować za swoy występek; *se saisir de quelque chose*, opanować co, poymować co; *se defaire de quelqu'un*, zbyć się kogo; *relever de quelqu'un*, hołdować komu; *servir de l'instrument*, *de l'assaissonement &c:* bydź instrumentem, zdać się do przyprawy.

27. *Jouer* znacząc: grać w co, rządzi Datyf; nap: *jouer à la paume*, *aux cartes*, *aux dez*, grać w piłkę, w karty &c. Znacząc zaś, grać na czym; rządzi Ablatyf; nap: *jouer du lut*, *du violon*, *de l'espinette*, *de la flutte*, grać na lutni, na skrzypcach, na flecie. Znacząc zaś grać o co, rządzi Akuzatyf; na przykład: *que jouerons nous?* o co będziemy grać, albo po czemu? *jouons dix ecus*, *pistoles*, *livres*, *tinfes &c:* o dziesięć, albo po dziesięć talerów, pistolów, złotych, tynfów, &c.

28. *Prendre* z Datywem, znaczy zawsze

wziąć

wziąć za: nap: *prendre à temoin*, *à campagnon &c:* wziąć za świadka, za kompana.

29. *Changer* zamiast *troquer*, szustać się, zamieniać, zmieniać, ma oskarżaiący, nap: *changer l'epée pour des pistolets*, zamieniać szpadę za pistolety. Znacząc zaś przemienić, rządzi rodzącym; nap: *changer de chambre d'habit*, odmienić izbę, suknię &c.

30. *Etudier* uczyć się czego, ma oskarżaiący z przekładaniem *en*, nap: *etudier en droit*, *en Theologie*, *en Medecine*, uczyć się Prawa, Theologii, Medycyny.

31. *Se fier*, rządzi Datyf, albo z prepozycyą *sur*, albo *à* oskarżaiący, tak: *se fier à Dieu*, *ou sur Dieu*, ufać w Bogu.

32. Słowa znaczącee cenę, maią dwa spadki: oskarżaiący bez prepozycyi: nap: *j'ai acheté ce cheval cent ecus*, kupiłem tego konia za sto talerów; *vous estimez vôtre maison dix mille livres*, szacuiecie wasz dom dziesięć tysięcy złotych; *on vend le pain deux sous*, przedaią chleb na dwa solidy. Może się też mówić *acheter* z przełożeniem *pour* nap: *acheter pour vingt francs*, kupić za dwadzieścia złotych.

33. Słowo cierpiące wyrażone przez uczestnictwo rządzi się tak, iak w Polszczyźnie z oddaiącym, ale nad to może mieć oskarżaiący z przełożeniem *par;* nap: iestem umiłowanym od Boga, opuszczony od przyiacioł, wyszydzony od szczęścia, *je suis aimé de Dieu*, *laissé des amis*, *chicané de la fortune*, albo *par Dieu*, *par les amis*, *par la fortune*.

34. Słowa znaczące iaką passyą (to iest przymiot duszy, albo ciała) zgadzaią się tymże sposobem,

sobem, ale bez artykułu, tylko z partykułą *de*, nap: *je suis tourmenté de douleur*, albo *par douleur*, iestem strapiony boleścią.

35. Lubo każdą rzecz iednako można wyrazić słowem cierpiącym, iako i czyniącym; iednak Francuzi za kształtnieyszą szacuią, wyrażać przez słowa czyniące, chyba gdyby miała bydź iaka ekwiwokacya, to zażyć koniecznie trzeba cierpiącego: Styl zaś ieden w drugi odmienia się tak, iako i w Polszczyźnie, nap: Bóg mnie stworzył, albo ia iestem stworzony od Boga, *Dieu m'a crée*, albo *je suis crée de Dieu*.

36. Chcąc Francuzi bardzo znacznie pokazać osobę ze słowem istotnym, kładą partykuły *c'est* tak: *c'est moi, qui ai fait cela*, iam to uczynił, niby iam to iest: którym to uczynił; *c'est vous, qui avez dit ces paroles*, tyś powiedział te słowa; *c'est vous*, albo *ce sommes nous, qui avons donné cet avis*, myśmy to dali tę prawdę. Ale w wielkiey liczbie trzecią osobę wyrażaią przez *ce sont*, nap: *ce sont nos amis, qui nous defendent*, nasi to przyiaciele, co nas bronią.

37. Słowa oddzielne pospolicie w tych obu ięzykach rządzą Datyf. Jednak następuiące w przykładach rządzą u Francuzów imię osoby w oskarżaiącym; podchlebiać Panu, *flatter le maître*; służyć Bogu, *servir Dieu*; sprzyiać przyiaciołom, *favoriser les amis*.

38. Nie osobiste *il n'est*, tę ma różnicę od *il n'y a* iż się nie kładzie *il n'y a*, kiedy następuie *point* albo *que de*, nap: niemasz tak złego męża, któregoby dobra iego żona nie zmiękczyła, *il n'est point un si mechant mari, qui ne s'adoucisse par sa bonne femme*. Nic nie trzeba, tylko się pokazać

kazać dzielnym; *il n'est que de se montrer geneureux.*

39. *Uczestnictwa* czyniące naśladuią zgadzania słów od których pochodzą.

40. *Uczestnictwo* cierpiące, które się też nazywa Supinem, niby wywrotkiem, iakoby coś na wznak wywróconego, iest prawdziwie Adjektywem; a przecię się pospolicie nie odmienia, ani względem liczby, ani względem rodzaiu, będąc złożone z czasu, i słowa *avoir*, nap: *il a aimé*, on kochał, *elle a aimé*, ona kochała; *ils ont aimé*, oni ukochali; *elles ont aimé*, one ukochały.

41. Odmienia się zaś, i akkomoduie się imieniu istotnemu, lub oczywistemu, lub domniemanemu w iedneyże z nim liczbie, i rodzaiu, ieżeli iest zaimek przypominaiący, albo osobisty w spadku oskarżaiącym; nap: *le livre que j'ai lu*, xięgę którąm czytał; *la lettre que j'ai luë*, list którym czytał; *les livres que j'ai lus*, xięgi którem czytał; *je l'ai cherché*, szukałem go; *je l'ai cherchée*, szukałem iey; *je les ai cherchés*, szukałem ich to iest męszczyzn; *je les cherchées*, szukałem ich, to iest nieiwast.

42. Jeżeli zaś niemasz zaimka w oskarżaiącym, choć iest w dawaiącym, i choć iest imię w oskarżaiącym, to się wywrotek nie odmienia; nap: *Dieu nous a donné son fils*, Bóg nam dał swego Syna. *Dieu nous a donné sa grace*, Bóg nam dał swoię łaskę.

43. Nie odmienia się też, kiedy po nim tuż następuie imię przydatne, w iednym spadku z zaimkiem relatywem, albo osobistym; nap: *dans Adam Dieu nous a crée purs, & innocens*, w Adamie,

mie nas Bóg stworzył czystych, i niewinnych. *Et il nous a fait ses enfans par le Batême*, i uczynił nas swemi synami przez Chrzest.

44 Także kiedy po nim następuie nieograniczony; nap: *je les ai vu écrire*, widziałem ich piszących; *il nous a entendu parler*, słyszał nas mówiących.

45. Ztąd łatwo wnosić, czemu się *été* nie może odmieniać; albowiem zaimki, które go poprzedzaią, nie mogą bydź w oskarżaiącym. Uczestnictwo zaś cierpiące akkomoduie się liczbą, i rodzaiem swoim imieniowi istotnemu; nap: *le livre a été lu*, xięga była czytana; *la lettre a été luë*, list był czytany; *les livres ont été lus*, xięgi były czytane; *les lettres ont été luës*, listy były czytane.

46. Toż się dzieie i w Recyprokach, nap: *Caton s'est tué soi même*, Kato się sam zabił. *Lucrece s'est tuée*, Lukrecya się sama zabiła.

NAUKA V.

O rodzaiach Imion istotnych, albo Substantywów.

Reguła I.

IMiona Mężów, Aniołów, Bogów, Zwierząt; Imiona także Miesiąców, dni tygodniowych, są rodzaiu Męzkiego.

Excepcya. Ztąd się odcinaią dni świąt iakichkolwiek, które są rodzaiu niewieściego; nap: *la Sainte Martin*, dzień S. Marcina; *la Tous-Saints*, dzień Wszystkich Swiętych.

II. Imiona drzew są Męzkie, odciąwszy; *la palme*, palmowe drzewo.

III.

III. Imiona owoców są niewieście, nap: *une pomme*, iabłko.

Excepcya.

Cytron, *Cytryna.*	Limon, *Limonia.*
Marron, *wielki kasztan.*	Coin, *Pigwa.*
Raisin, *Jagoda.*	Concombre, *Ogorek.*
Abricot, *Morela.*	Oignon, *Cebula.*
Champignon, *Grzyb.*	Raifort, *Chrzan.*
Melon, *Melon.*	Gland, *Zołądź.*

Te wszystkie są rodzaiu Męzkiego.

IV. Imiona Adjektywa wzięte za Substantywa są Męzkie: nap: *l'utile* rzecz potrzebna, *l'honete* przystoyna, *le haut* wysoko, *le bas* nisko.

V. Imiona Królestw, Krain, i Miast, są także Męzkie, nap: *Dannemarc*, Dania, *le Languedoc*, Langwedocya, *le Poitou*, Piktawia, *Paris*, Paryż, *Leopol*, Lwow.

VI. Imiona Bogiń, Niewiast, i Nauk, są niewieście, nap: *Junon* Juno, *Philosophie* Filozofia.

VII. Zakończone na b, c, d, é, akcentowane, f, g, i, l, m, n, p, r, s, t, u, z, są Męzkie, nap: *plomb* ołów, *trafic* kupczenie, *pied* noga, *pré* łąka, *oeuf* iaie, *sang* krew, *joug* iarzmo, *appui* podpora, *fil* nic, *renom* sława, *vin* wino, *drap* sukno, *fer* żelazo, *excès* występek, *salut* zbawienie, *couteau* noż, *nez* nos.

Excepcyè do każdey litery

Moitié połowa, *la Franche Comté* Hrabstwo Burgundskie; i zakończone na *té*, pochodzące od łacińskich zakończonych na *tas*, iako, *volonté* wola, *santé* zdrowie, *dignité* godność, *Majesté* Maiestat. O tey literze więcey się doczytasz niżey.

Od *f*. *Clef* klucz, *nef* okręt, *soif* pragnienie.

Od

Od *i*. *Foi* wiara, *loi* prawo, *paroi* ściana, piszą się też przez ipsylon.

Od *m*. *Faim* głod.

Od *n*. Zakończone na *çon*, *ion*, *son*, nap: *leçon* lekcya, *action* sprawa, *moisson* żniwo, *raison* przyczyna, *maison* dom, i wszystkie, które pochodzą od łacińskich zakończonych na *oi*, nap: *correction* poprawa, *execution* exekucya, są niewieście, insze zaś, które nie maią podobieństwa do łacińskiego, iakoto: *poisson* ryba, *poison* trucizna, *morion* przyłbica, *bastion* szaniec, są męzkie; a te: *main* ręka, *fin* koniec, są rodzaiu niewieściego.

Od *r*. *Mer* morze, *cuiller* łyżka, *chair* mięso, *cour* dwor, *tour* wieża. Także zakończone na *eur*, iako *hauteur* wysokość, *blancheur* białość, i insze maiące podobieństwo z łacińskiemi zakończonemi na *or*, i do iako *douleur* boleść, *erreur* błąd, *chaleur* ciepło, *palleur* bladość, *longueur* długość, *largeur* szerokość, są rodzaiu niewieściego: Te zaś od wyliczonych znowu się excypuią: *honneur* sława, *bonheur* szczęśliwość, *malheur* nieszczęście, *labeur* praca, *coeur* serce, są rodzaiu Męzkiego.

Od *s*. *Une fois* raz, *vis* kluba, *brebis* owca, *fourmis* mrowka, *souris* mysz.

Od *t*. *Dent* ząb, *foret* las, *part* część, *nuit* noc, *mort* śmierć, *part* związek, *jument* klacza, *huche* dzieża.

Od *u*. *Vertu* cnota, *glu* lep, *tribu* pokolenie, *eau* woda, *peau* skóra.

VIII. Zakończone na *x*, są Niewieście, nap: *paix* pokoy, prócz *prix* zapłata, *choix* wybor.

IX. Zakończone na *se*, są rodzaiu Niewieściego, nap: *Eglise* Kościoł; takich iest naywięcey, ale

ale odcinaiących się iest nie mało, które tu kładę według porządku Alfabetu, ostatka się douczać długim używaniem trzeba.

Age, wiek.
Abime, otchłań.
Acte, sprawa.
Ambre, bursztyn.
Arbitre, zdanie.
Artifice, konszt.
Avantage, zysk.
Auditoire, zgromadzenie ludzi do słuchania.
Bagage, tłomoki.
Balustre, ganek.
Benefice, dobrodzieystwo.
Beurre, masło.
Bitume, kley.
Blâme, nagana.
Blanchissage, bielenie.
Bonace, spokoyność morza.
Branle, chwianie się.
Caducée, laska pasterska.
Calibre, linia w pół dzieląca.
Cantique, kantyczki.
Caprice, popędliwość.
Caractere, charakter.
Carnage, zaboystwo.
Carosse, kareta.
Casque, przyłbica.
Catharre, katar.
Catalogue, regestr.
Centre, centrum.
Cercle, cyrkiel.
Cable, lina okrętowa.
Change, zamiana.
Chancre, ogień piekielny
Chapitre, rozdział.
Charrage, powoz.
Charme, omamienie.
Chasse marée, rybak morski.
Chaume, źdźbło.
Chef d'Euvre, pokazanie dzieła wielkiego.
Cierge, stoczek.
Cimeterre, miecz.
Cimetiere, cmentarz.
Cloitre, zamknięcie.
Coche, wóz.
Comble, gromada czego.
Coffre, skrzynka.
Colloque, rozmowa.
Conté, rachunek.
Commerce, spółkowanie.
Concile, koncylium.
Conclave, izdebka.
Coupe-gorge, mieysce zaboystwa.
Coutre, lemiesz.
Crane, Kalwarya.
Crible, sito.

Croco-

Crocodile, krokodyl.
Coude, łokieć, to iest w ręku kość.
Courage, umysł odważny
Couvercle, pokrywka.
Cuivre, miedź.
Coure-oreille, instrument do chędożenia uszu.
Diocese, Dyecezya.
Doute, wątpliwość.
Emplatre, plastr.
Epitaphe, Epitafium.
Epithete, przydatek.
Epitholame, małżeński przypis.
Espace, przeciąg.
Exercice, zabawa, albo ćwiczenie.
Exorde, początek.
Perce oreille, instrument do przekałania dziur w uszach.
Porte feuille, instrument na listy, teka.
Faite, wierzchołek.
Fântome, fantazma, to iest mara.
Fleuve, rzeka.
Foye, wątroba.
Gage, zastaw.
Genre, rodzay.
Germe, prątek.
Geste, ruszanie ręką.
Gite, łoże.
Glaive, miecz.
Globe, kula.
Golfe, łono morskie.
Goufre, zakręt.
Hale, tchnienie, albo ogorzelina.
Havre, port. (ści.
Hemisphere, pół okrągło-
Hemistiche, pół wiersza.
Heritage, dziedzictwo.
Hermitage, pustelnicze mieszkanie.
Hommage, oddanie daniny na znak poddaństwa
Horoscope, horoskop.
Huile, oley.
Jeune, post.
Intervalle, przedział.
Langage, mowa którego ięzyka.
Lange, sukno.
Leurre, powab.
Libelle, xiążeczka.
Linge, prześcieradło.
Lumiaire, iasność.
Lustre, błysk.
Manege, końska szkoła.
Marbre, marmur.
Melange, mięszanina.
Menage, gospodarstwo.
Mensonge, kłamstwo.
Message, poselstwo.
Meuble, sprzęt.
Miracle, cud.

Mode-

Modele, forma.
Monde, świat.
Mariage, małżeństwo.
Martyre, męczeństwo.
Masque, larwa.
Monopole, skład na iednym tylko mieyscu.
Maste, nos ptaka drapieżnego.
Murmure, szemranie.
Musole, muszkuł.
Mystere, taiemnica,
Negoce, sprawowanie.
Navire, okręr.
Nombre, liczba.
Obstacle, zawada.
Ongle, pazur.
Opprobre, sromota.
Oracle, Bożków Pogańskich wyrok.
Oratoire, Oratorium.
Partage, podział.
Parterre, płac ziemi porówney, albo kwiatami sadzoney.
Participe, uczestnictwo.
Passage, przeyście.
Peigne, grzebień.
Pelerinage, pielgrzymstwo.
Pinacle, ganek.
Platre, gips.
Pleige, rękomia.
Pole, ieden z polów na Niebie.
Portique, przysionek.
Potage, polewka.
Pouce, naygrubszy pałec u ręki.
Preambule, poprzedzanie
Precipice, przepaść.
Pretexte, obłuda, przyczyna.
Principe, początek.
Privilege, przywiley.
Prodige, dziwowisko.
Proverbe, przysłowie.
Pseaume, psalm.
Pucelage, panieństwo.
Ramble, lędźwia.
Ravage, spustoszenie.
Refuge, ucieczka.
Regime, rząd.
Registre, regestr.
Regne, królowanie.
Reproche, wyrzucanie na oczy, to iest przygana.
Reste, ostatek.
Rhime, ryma.
Sable, piasek.
Sacrifice, ofiara.
Tabernacle, przybytek.
Ventre, brzuch.
Zele, żarliwość.
Zodiaque, zodyak.

TROISIEME PARTIE
ENTRETIENS
OU
DISCOURS FAMILIERS.

PREMIER DISCOURS.

Pour faire une visite le matin.

MOnsieur est-il levé?
Non Mosieur, il est encore couché.
Dort-il encore?
Non Monsieur, il est éveillé.
Peut on entrer en sa chambre?
Oüi, Monsieur, Vous le pouvez.
Bon jour Monsieur.
Comment vous portez vous?
Fort bien pour vous rendre service.
Et vous Monsieur?
Comme vous voiez Monsieur, prêt à vous rendre service.
Je vous suis bien obligé, Monsieur, de l'honneur, que vous me faites de venir si matin me rendre visite.
Quoi Monsieur! vous croiez-donc qu'il est matin?

CZĘŚĆ TRZECIA.

ROZMOWY
ALBO
DYSKURSA POSPOLITE.

PIERWSZY DYSKURS.

Do oddania wizyty ranney.

JEgo Mość wstał iuż;
Nie Mości Panie, ieszcze leży.
A śpi ieszcze?
Nie Mości Panie, iuż się obudził.
A można wniść do iego pokoiu?
Możesz WMość Pan poyść.
Dobry dzień Mości Panie.
Jak się WM. Pan masz?
Bardzo dobrze do usług WM. Pana.
A WM. Pan?
Jak mnie WM. Pan widzisz gotowego służyć WM. Panu.
Jestem wielce obligowany WM. Panu, żeś raczył tak rano mnie uczcić wizytą swoią.

A cóż Moi Panie, to WM. rozumiesz, że bardzo rano.

Widzi

Il me semble qu'il n'est pas tard.
Qu'elle heure croiez vous, qu'il est?
Je crois qu'il n'est pas encore huit heures.
Comment huit heures? il en est plus de dix.
Il est vrai, que je me couchai hier fort tard.
A quelle heure vous étes vous couché?
Il étoit plus de trois heures aprés minuit.
Et que fîtes vous donc aprés soupé?
Nous jouâmes aux cartes.
Vous jouâtes, & avec qui?
Avec des Cavaliers qui souperent avec nous.
Et qui étoient ces Cavaliers?
C'étoient tous des Etrangers.
Qui a gagné?
J'ai gagné dix ducats.
C'est fort beau, Vous avez eu du bonheur.
Et qui a perdu?
Un de ces Cavaliers a perdu quatre ducats, & l'autre en a perdu fix.
Les autres n'ont ni gagné, ni perdu.
Et bien! voulez Vous donc vous lever?
Tout à l'heure Monsieur, je m'en vais me lever.
Y-a-t-il là quelqu'un?
Que vous plait-il Monsieur?
Allons vite, donnez moi mes habits, que je m'habille.
Quel habit voulez vous mettre aujour-d'hui?
Celui que j'avois hier.
Monsieur excusez, s'il vous plait, que je ne fais pas de façon avec vous, que j'en agis si librement avec vous.

Ce n'est pas avec moi qu'il faut faire des cérémonies.

Widzi mi się, że nie późno, że ieszcze rano.
Którą WM. Pan rozumiesz bydź godzinę?
Rozumiem, że ieszcze osmey godziny niemasz.
Jako osma godzina? iest iuż więcey niż dziesiąta.
Prawdziwa to, żem się wczora bardzo późno układł.
O którey się WM. Pan godzinie układł?
Było więcey niż o trzeciey po północy.
A cóż tedy WM. Pan po wieczerzy robił?
Graliśmy w karty.
Graliście WM. Panowie, a z kim?
Z Kawalerami co z nami wieczerzą iedli.
A co za Kawalerowie byli?
Byli wszyscy Cudzoziemcy.
Któż wygrał?
Jam wygrał dziesięć czerwonych złotych.
Bardzo to piękna, miałeś WM. Pan szczęście.
A któż przegrał?
Jeden z tych Kawalerów przegrał cztery czerwone złote, drugi przegrał sześć.
Insi zaś ani wygrali, ani przegrali.
Nuż tedy? chcesz WM. Pan wstać.
Zaraz Mości Panie wstanę.
Jest tam kto!
Czegoż WM. Pan potrzebuiesz?
Nuże prędko, daycie mi suknie, niech się ubiorę.

Które WM. Pan chcesz dziś suknie wdziać.
Te co wczora miałem.
Mości Panie przebacz WM. Pan z łaski swoiey, że żadnych nie czynię z WM. Panem ceremonii, że się z WM. Panem tak bespiecznie obchodzę.
Nie trzeba zemną ceremonii czynić.

Et bien Monsieur me voilà prêt, où irons nous ?
Nous irons premierement à l'Eglise, & puis nous viendrons dejeûner.
Allons nous-en à la Paroisse, il s'y dit des Messes à tout moment.

SECOND DISCOURS.

Du dejeûné, & du diné.

MOnsieur, faites moi l'honneur de dejeûner avec moi, je Vous en prie.
Monsieur, je Vous remercie, car si je dejeûnois, je ne pourrois pas diner.

Puisque cela est ainsi Monsieur, je commenderai qu'on donne tout à l'heure à diner.
Mais pourtant nous pourrons bien manger une tranche de ce jambon en attendant le diné, & boire un verre de vin.
Il n'y a rien, Monsieur, que je ne fasse pour vous plaire.
Mangeons aussi une de ces saucisses, elles ont la mine de n'étre pas mauvaises.
Monsieur, tout cela est fort bon.
Pierre, apportez-nous du vin, & nous en versez, ensuite vous irez mettre le couvert.
Donnez du vin à Monsieur premierement.
Goûtez Monsieur de ce vin, je ne sais pas, comme il vous plaira?
Q'en dites vous Monsieur?
Il est très bon Monsieur.

Pier-

Jużem gotów Mości Panie, dokąd poydziemy?
Poydziemy naprzod do Kościoła, a potym przyydziemy na śniadanie.
Poydźmy do Fary, tam się Msze ustawicznie odprawuią.

DYSKURS DRUGI.

O śniadaniu i obiedzie.

MOści Panie uczyń mi WM. Pan ten honor ze mną śniadanie zieść, uniżenie proszę.
Dziękuię WM. Panu, nie mam zwyczaiu śniadania ieść, bo gdybym iadł śniadanie, tobym nie mógł obiadu ieść.
Ponieważ tak iest M. Panie, to rozkażę, żeby zaraz obiad dano.
Ale przecię możemy zieść sztuczkę tey szynki, nim obiad będzie, i kiliszek wina wypić.

Niemasz nic M. Panie, cobym nie uczynił dla upodobania WM. Pana.
Ziedzmy tedy którą kiełbasę; widzą się bydź nie złe.
Mości Panie, wszystko to bardzo dobre.
Pietrze, przynieście nam wina, i naleycie, potym poydziecie do stołu nakryć.
Daycie wprzód wina Jegomości.
Skosztuy WM. Pan tego wina; niewiem iak się będzie podobało.
Co WM. Pan mówisz o nim?
Jest bardzo dobre M. Panie.

Pie-

Pierre! couvrez cette autre table, & allez faire apporter le diné s'il est prêt.
Il me semble qu'il est bientôt midi.
Monsieur il est midi sonné.
Qu'on se dépêche donc de donner à diner.
Le diné est sur la table, Monsieur.
Fort bien, nous irons manger.
Assoiez Vous là Monsieur, s'il Vous plait.
Monsieur, c'est la place du Maitre de la maison, & ce seroit une incivilité à moi, que de m'y mettre, & je vous prie Monsieur de ne faire aucune cérémonie avec moi, & de vous assoir dans vôtre place.
Mais Monsieur, je vous prie, faites moi de plaisir de vous mettre dans cette place.
Non Monsieur, c'est une chose que je ne ferai point, mais vous me permettrez de me mettre ici.
Et bien Monsieur, faites ce qu'il vous plaîra.

Jacques! d'ou vient que vous n'avez pas donné des serviettes blanches?
Monsieur, elles sont encore chez la Blanchisseuse.
Pourquoi ne les avez vous pas apportées? ne saviez vous pas que je devois avoir aujour-d'hui compagnie?
Monsieur, elles étoient encore moüillées, la blanchisseuse n'a pas eu le tems de les secher.
Ces cuilliers ne sont pas nettes, ni les fourchettes, ni les couteaux, je n'aime point la malpropreté.
On les a nettoïé Monsieur, devant que de les mettre sur la table.
Elles sont bien mal nettoiées.
Mangeons Monsieur, du potage, (de la souppe) pendant qu'il est chaud, je ne sais pas s'il est à votre goût.

Pietrze, nakryicie tamten stoł, a podźcie, żeby obiad dano, ieżeli gotowy

Widzi mi się, że iuż nie daleko do południa.

Mości Panie iuż biła dwunasta.

Niechże tedy prędko daią ieść

Już iest obiad na stole M. Panie.

Bardzo dobrze, poydziemy ieść

Siedź WM. Pan tam z łaski swoiey.

Jest to Mości Panie mieysce gospodarskie, byłaby to moia nie polityka tam usieść, proszę WM. Pana, żeby żadney nie czynić ze mną ceremonii, i żeby WM. Pan na swoim usiadł mieyscu.

Ale M. Panie proszę o tę łaskę, abyś na tym tu mieyscu usiadł

Nie M. Panie, iest to rzecz, którey nie uczynię, ale pozwolisz mi WM Pan tu usieść.

Uczyń WM. Pan tedy iak się WM. Panu podoba.

Jakubie, czemużeście nie dali białych serwet.

Mości Panie ieszcze są u praczki.

Czemużeście ich nie przynieśli, alboście nie wiedzieli, że miałem dziś mieć gości?

Mości Panie były ieszcze mokre, praczka czasu nie miała ich ususzyć.

Te łyżki nieumyte, ani widelce, ani noże, a ia niechędostwa nie lubię.

Umyto ie M. Panie pierwey, niż ie na stole położono.

Bardzo źle są umyte.

Jedzmy M. Panie potaż póki iest ciepły, niewiem ieżeli przypadnie do smaku WM. Panu.

En verité Monsieur, il est excellent, mais il est bien chaud, & je me suis bien brûlé sans rien dire.
Prenez-en sur Vôtre assiette, il se refroidira plutôt.
Pierre, ôtez ce plat, & apportez le boüilli; donnez une autre assiette à Monsieur.
Versez de la bierre, & puis Vous irez querir du vin
Monsieur prenez de ce qu'il Vous plaira, cette piece de boeuf a la mine d'être bonne.
Monsieur, ne Vous embarassez point de moi, je ne suis pas une personne à me faire du tort.
Je Vous en prie Monsieur, faites comme chez vous: quand je prie un ami, je le prie de bon coeur, & je n'ai point plus grand contentement, que quand il en agit confidement avec moi.
Pierre, avez Vous apporté du vin?
Oui, Monsieur.
Rincez premierement les verres, & nous en versez, & puis vous irez nous querir d'autres plats.
Ce ragoût n'est pas mauvais, mangez en Monsieur.
Donnez moi un verre du vin.
Monsieur: je bois à Vôtre santé.
Je Vous remercie très humblement Monsieur, (je Vous rend graces.)
Otez ce boüilli, & apportez le rôti, & la fricasse de poulets.
Après diné nous irons faire un tour de promenade, (nous irons à la promenade.)
Très volontiers Monsieur.
Excusez Monsieur la pauvre chere, (ou, le pauvre traitement) que je vous ai fait.

Mon-

Prawdziwie M. Panie iest bardzo dobry, ale bardzo ciepły, i oparzyłem się dobrze, nic nie mówiąc.
Weź WM. Pan na talerz, a prędzey ostygnie.

Pietrze zdeymiycie tę misę, i przynieście sztukę mięsa: daycie Jegomości talerz inszy.
Naleycie piwa, a potym poydziecie po wino.

Mości Panie weź WM. Pan co się będzie podobało, widzi się ta sztuka mięsa bydź dobra.
Nie turbuy się WM. Pan o mnie, nie iestem taki, cobym sobie krzywdę uczynił.
Proszę WM. Pana, uczyń WM. Pan iakby u siebie samego; kiedy przyiaciela upraszam, z szczerego serca go proszę, i nie mam większego ukontentowania, iako kiedy poufale sobie ze mną poczyna.
Pietrze, iużeście wina przynieśli?
Już Mości Panie.
Umyicie nayprzód kieliszki, i naleycie nam, a zaraz poydziecie po insze potrawy.
Ta potrawa nie zła, iedz WM. Pan.
Daycie mi wina kieliszek.
Za zdrowie WM. Pana piię.

Uniżenie WM Panu dziękuię.
Weźcie ztąd sztukę mięsa, a przynieście pieczysłe i frykas z kurcząt.
Po obiedzie poydziemy na spacyer, (na przechadzkę.)
Bardzo dobrze M Panie.
Przebacz WM. Pan, żem WM. Pana na tak lichy prosił traktament.

Monsieur Vous Vous moquez donc de moi, car Vous m'avez traité en Roi.

TROISIEME DISCOURS.

Entre deux amis, qui se rencontrent.

MOnsieur Vôtre très humble serviteur.

Monsieur je suis le Vôtre de tout mon coeur.

Que nous apprenez Vous de nouveau? que dit-on de nouveau? ne savez Vous rien de nouveau?

Je n'ai pas encore lû la gazette, & je n'ai rien entendu.

Que dit-on en Cour?

On dit que le Roi doit partir bien-tôt; mais on ne sait point, où il doit aller.

Ne parle-t-on point de guerre?

Non, au contraire, on parle de la paix?

Croiez Vous, que nous aurons la paix?

On le dit, c'est un bruit tout commun.

J'ai oüi dire, que la Ville de N. est assiegée.

On le disoit, mais cela n'est pas vrai.

Venez Vous en avec moi Monsieur, je Vous en prie, si vous n'avez pas d'affaires, qui Vous retiennent.

Fort bien Monsieur; Vous puis-je servir en quelque chose?

Nous irons chez un Marchand de drap.

Voulez Vous achêter du drap?

Oüi Monsieur, j'ai envie d'en achêter.

Et bien nous irons en choisir.

Żartniesz WM. Pan tedy ze mnie, boś mnie WM. Pan po Królewsku prawie traktował.

TRZECI DYSKURS.

Między dwiema Przyiaciołami, którzy się z sobą potykaią.

UNiżony sługa WM. Pana.
I ia WM. Pana z uprzeymego affektu.
Co nam WM. Pan powiesz nowego? co słychać nowego? niemasz WM. Pan co nowego?
Nie czytałem ieszcze gazet, nic nie słyszałem.

Co mówią u Dworu?
Mówią, że Król ma wkrótce wyieżdżać: ale nie wiedzą, dokąd ma poiechać.
A o woynie nie gadaią?
Nic, i owszem o pokoiu gadaią.
Rozumiesz WM. Pan, że pokoy będziemy mieli?
Tak mówią, iak o tym i wszędzie słychać.
A iam to słyszał, że miasto N. iest oblężone.
Słychać było, ale to nie prawda.
Podź WM. Pan ze mną, uniżenie proszę, ieżeli WM. Pan niemasz zabaw, któreby WM. Pana zatrzymywały.
Bardzo dobrze Mości Panie mogę WM. Panu w czym usłużyć?
Poydziemy do Sukiennika.
Chcesz WM. Pan sukna kupić?
Tak iest Mości Panie, życzę sobie kupić.
Toć tedy poydziemy ie wybierać.

QUATRIEME DISCOURS.

Pour achéter.

MOnsieur, montrez nous un bon drap d'Hollande.
De quelle couleur en voulez Vous?
D'un beau cramoisi.
Voiez Monsieur, si celui ci Vous plaira.
La couleur me plait assez, mais le drap est un peu foible.
Montrez-en des meilleurs que Vous avez.
Tenez Monsieur, voila un des beaux, & bons draps, qu'il y ait dans la ville.
Ce drap-là me plait. Combien en voulez vous de l'aune? (combien l'aune?)
Je ne peux pas la donner à meilleur marché, qu'à trois ecus.
C'esst trop, je ne Vous en donnerai que deux.
Je ne peux pas Monsieur, j'y perdrois.
Voulez Vous que je vous dise la verité, je ne suis pas accoutumé à marchander, dites moi, je vous prie, le dernier prix, (le dernier mot.)

Je Vous l'ai dit Monsieur, il n'y a pas chelon à rabattre.
Et bien, je ne Vous en donnerai que quinze francs, car il ne vaut pas d'avantage.
Voïez Monsieur la qualité de ce drap, & Vous avouerez, qu'il est à bon marché.
Je ne Vous en donnerai pourtant pas trois écus.

J'en

CZWARTY DYSKURS.

Do kupowania.

MOści Panie, pokaż nam WM. Pan dobrego sukna Hollenderskiego.
Jakiegoż WM. Pan chcesz koloru?
Pięknego karmazynowego.
Obacz WM. Pan to, ieżeli się upodoba.
Dosyć mi się kolor podoba, ale sukno iest trochę słabe.
Pokaż WM. Pan iakie naylepsze masz.
Masz WM. Pan naypięknieysze i naylepsze sukno, iakiego w mieście niemasz.
Podoba mi się to sukno. Wiele Wmość chcesz za łokieć? (co za łokieć?)
Nie mogę go taniey dać od trzech talerów bitych.

Nazbyt to drogo, nie dam Waszmości tylko dwa.
Nie mogę Mości Panie; bobym tracił.
Chcesz Wmość Pan; żebym Wmości prawdę powiedział? nie mam tego zwyczaiu targować się, powiedz mi Wmość słowem, od czego nie może bydź.
Jużem Mmość Panu powiedział, nie mogę i szeląga odciąć.
A to nie dam Wmości tylko piętnaście złotych, bo nie kosztuie więcey.
Obacz Wmość Pan co za gatunek tego sukna, a przyznasz Wmość Pan, że tanie.
Nie dam iednak Waszmości trzech talerów bitych.

Mało

J'en rabattrai fort peu, Vous m'en donnerez dix sept tynfs.
Non Monsieur, Vous n'en aurez que quinze, voiez, si Vous le donnerez pour cela, ou non.

Combien Vous en faut-il d'aunes Monsieur?
Coupez m'en dix; & mesurez bien.
Tenez, Monsieur, Vous avez de bon drap, & bonne mesure.
Combien Vous faut-il pour cela?
Il me faut cent cinquante tynfes.
Tenez voila treize ducats, rendez moi mon reste.

Voilà un ducat, qui n'est pas de poids, donnez m'en un autre.
Tenez, en voilà un autre. A Dieu Monsieur.
Monsieur Vôtre très-humble serviteur, je vous prie de venir une autrefois chez nous.

CINQUIEME DISCOURS.

Pour se faire un habit.

IL me faut à cette heure trouver un bon Tailleur, qui me fasse bien mon habit.
Allons Monsieur; je Vous menerai chez celui, qui m'a fait mon habit, c'est un habile homme dans son métier.
Demeure t-il loïn?
Non, voilà sa maison. Entrez Monsieur.
Entrez Monsieur le premier, vous qui le connoissez.

Le

Mało co z tego wytrącę, dasz mi Wmość Pan siedmnaście tynfów.

Nie będziesz Wmość Pan miał tylko piętnaście, patrz Waszmość, ieżeli Waszmość dasz za to, albo nie.

Wiele Wmość Panu trzeba łokci?

Ukroy mi Wmość 10. łokci, a dobrze W. mierz.

Masz Wmość Pan i dobre sukno, i dobrą miarę.

Wiele Wmości za to należy?

Przychodzi mi za to sto pięćdziesiąt tynfów.

Oto masz Wmość trzynaście czerwonych złotych, odday mi Wmość resztę.

Ten czerwony złoty nie iest ważny, day mi Waszmość Pan inszy.

Naż Wmości inszy, bądź Wmość Pan zdrów.

Sługa uniżony Wmości Panu, proszę WMściom Pana drugi raz nie miiać.

PIĄTY DYSKURS.

O roskazaniu suknie sobie zrobić.

TRzeba mi teraz dobrego znaleść Krawca, któryby mi dobrze zrobił suknią.

Podźmy M. Panie, zaprowadzę WM. Pana do tego, który mi suknią zrobił, iest on dobry Rzemieślnik.

A daleko on mieszka?

Nie daleko, oto dom iego, podź Wmość Pan.

Podź W. Pan wprzód, kiedy go WM. Pan znasz.

Le maitre est-il au logis?
Oui Monsieur, que Vous plait-il?
Monsieur, me pouvez Vous faire mon habit pour les fétes?
Pourquoi non Monsieur, j'ai des ouvriers assez, pour vous le livrer, quand Vous le souhaitterez.
Prenez ma mesure, & ne me faites pas mon habit si étroit & qu'il soit bien cousu; je ne veux pas non plus qu'il soit trop large, mais qu'il soit comme il faut.
Vous serez content Monsieur, & Dimanche sans faute Vous aurez vôtre habit.
Quelle garniture voulez Vous mettre sur vôtre habit?
Une garniture d'or, ou d'argent?
Envoïez la moi demain, je Vous en prie.
Je n'y manquerai pas, je m'en vais de ce pas l'achêter.
Laissez s'il Vous plait trois écus pour la doublure, pour la soie, & pour les boutons.
Tenez les voilà. A Dieu, vôtre serviteur.

Le Tailleur rapporte l'habit.

MOnsieur soiez le bien venu; apportez Vous mon habit?
Oui Monsieur.
Vous étes un homme de parole, il me faut essaier cet habit.
Essaiez le Monsieur.
Il me semble un peu court.

Non

A iest Pan w domu?
Jest Mości Panie, czego Wmość Pan potrzebuiesz?
Mości Panie, a możesz mi Wmość suknią zrobić na święta?
Czemu nie Mości Panie, mam czeladzi dosyć, żebym Wmości Panu oddał, kiedy sobie Wmość Pan życzysz.
Weź mi Wmość miarę, a nie zrob mi Wmość ciasno, niech będzie dobrze uszyta, niechcę także, żeby była bardzo szeroka, ale żeby była tak iak trzeba.
Będziesz Wmość Pan kontent, a w Niedzielę zapewne będziesz Wmość Pan miał swoię suknią.
Co za garniturę (potrzeby) chcesz Wmość Pan mieć na swoię suknię?
Potrzeby złote, albo srebrne.
Przyszliy ie Wmość Pan iutro proszę.
Przyszlę zapewne, i zaraz idę ie kupić.

Zostaw Wmość Pan z łaski swoiey trzy talery bite na podszewkę, iedwab i guziki.
Oto masz Wmość. Uniżony sługa.

Krawiec suknią odnosi.

MOści Panie witam Wmości, (radem Wmości) przyniosłeś Wmość moię suknią?
Przyniosłem Mości Panie.
Jesteś Wmość słowny człowiek, trzeba mi iey sprobować
Sprobuy Wmość Pan.
Widzi mi się trochę krótka.

Non Monsieur, il est comme il faut, il Vous sied fort bien.

Ces manches-là me paroissent étroites.

C'est présentement la mode, on les porte étroites.

Que dites Vous de ma garniture ?

Elle est très belle, & fort riche.

Combien Vous faut-il pour la façon ?

Il me faut six écus.

Tant que cela ?

Monsieur, ce n'est pas trop, il y a bien de l'ouvrage à un tel habit.

Tenez voilà vôtre argent.

Je vous remercie Monsieur, une autre fois vous n'avez qu'à commander, & aussi-tôt vous serez servi.

SIXIEME DISCOURS.

Entre deux Soeurs.

MAdame, je Vous donne le bon jour; comment avez Vous passé la nuit ? avez Vous bien dormi ?

Pas trop bien ma Soeur, je n'ai pas bien dormi cette nuit : Et qui Vous amena ici si matin ?

Vous croiez donc Madame qu'il est matin ? faites seullement ouvrir vôtre rideau, vous verrez que vous étes une paresseuse.

J'en conviens, mais Vous étes grandement matinale; quelles sont vos desseins ?

Nie krótka Mości Panie, iest właśnie iak należy, bardzo pięknie WM Panu przystoi.
Widzą mi się te rękawy ciasne.
Teraźnieysza to iest moda, noszą ie ciaśnieysze.
Co Wmość mówisz o moiey garniturze?
Jest bardzo piękna i bogata.
Co Wmości trzeba za robotę? (wiele Wmości przychodzi za robotę?)
Przychodzi mi sześć talerów bitych.
Tak wiele (tak siła?)
Nie siła to Mości Panie, iest siła roboty koło takiey sukni
Naż Wmości pieniądze.
Dziękuię Wmości Panu, drugi raz tylko Wmość Pan rozkaż, a zaraz Wmości Panu służyć będziemy.

SZOSTY DYSKURS.

Między dwiema Siostrami.

Dobry dzień Mościa Pani Siostro; iak W. Pani tę noc przenocowała? dobrześ W. Pani spała?
Nie bardzo dobrze moia Siostrzyczko, nie dobrzem tey nocy spała: a po cóż W. Panna tak rano tu przyszła?
Rozumiesz W Pani tedy że rano? każ ieno Wm. Pani odsłonić firanki, a obaczysz Wmość Pani, że długo Wmość śpisz
Przyznaię ia to sobie, ale Wmość Panna bardzo rano wstaiesz? iakie są Wmość Panny zamysły.

Jak

Lorsque Vous serez habillée, je Vous le dirai.

Y-a-t-il long têms que Vous étes lévée.
Non, je viens de me lever; & aussi-tôt que j'ai été levée je suis venuë ici.
Et bien me voilà habillée, qu'avez Vous à me dire?
Rien autre chose, si non que je suis venuë Vous dire, qu'il y a aujour-d'hui indulgence aux Capucins, & Vous prier d'y vouloir bien venir.

Très volontiers; je m'en vais faire mettre les chevaux au carosse.
Y-a-t-il là quelqu'un?
Que souhaitez Vous Madame?
Commandez, qu'on attelle les chevaux au carosse.
On a deja attellé, le carosse est devant la porte.

Montons en carosse, montez ma Soeur.

Madame je monterai après Vous.
Faites comme il Vous plaira.
Cocher, nous irons aux Capucins.
Est-ce deja ici l'Eglise des Capucins?
Oüi Madame, descendons de carosse.
Voilà bien du monde, je ne sai comme nous pourrons entrer.
Petit garçon, marchez devant, & faites un peu ranger ce monde.
Allez vous en voir, si on dira bien-tôt la Messe.
On la va commencer tout à l'heure Madame.
Retournez, & demandez, si on dira bien-tôt la grande Messe.
Aussi-tòt que celle-ci sera finie, on la commencera.

Ma

Jak ieno się WM. Pani ubierzesz, to dopiero Wmości opowiem?
A dawnożeś Wmość Panna wstała?
Nie dawno, dopierom wstała; a iakom tylko wstała, tumem zaraz przyszła.
Nu iużem się ubrała, co mi Waszmość powiesz?

Nic inszego, tylkom przyszła Wmości Pani powiedzieć, że iest dziś odpust u OO Kapucynów i prosić Wmość Pani, żebyś chciała tam ze mną bydź.
Bardzo chętnie: każę zaraz konie do karety zaprzągać.
A iest tam kto?
Czego WM. Pani potrzebuiesz?
Każcie, żeby konie do karety zaprzężono.
Już zaprzężono Mościa Pani, kareta stoi przede drzwiami.
Wsiadaymy do karety, wsiaday Wmość Panno Siostro.
Ja po Wmość Pani wsiędę.
Czyń Wmość Panna, iak się podoba.
Stangret, poiedziemy do Kapucynów.
Już to Kościoł Kapucyński?
Już Mościa Pani, wysiadaymy z karety?
Siła tu ludzi, niewiem iak będziemy mogli daley poyść.
Chłopcze, poydź ieno przodem, i każ tym ludziom ustępować.
Podź, obacz czyli prędko Msza będzie.
Zaraz się zacznie M. Pani.
Wróć się, i spytay ieżeli będzie prędko wielka Msza.
Jak się ta skończy, zaraz się tamta zacznie.

Mościa

Ma Soeur voulez vous vous confesser?

Oüi Madame, je serois bien aise de gagner les indulgences.

Allez Vous en auprès de ce Confesseur, il confesse très bien; Pour moi je ne suis point disposée à la confession, avec cela je me couchai hier fort tard, & bue devant que de me coucher, & je crois qu'il étoit plus de minuit.

Après la benediction du très Saint Sacrement je m'en irai, & vous renverai le carosse.

Vous ferez Madame comme bon vous semblera.

A Dieu, ma Soeur, priez Dieu pour moi.

C'est mon devoir Madame.

Petit garçon restez ici, & vous viendrez avertir, quand il sera têms d'envoyer le carosse.

SEPTIEME DISCOURS.

Entre deux Dames.

MAdame, Vôtre très humble servante.

Madame, je suis la Vôtre de tout mon coeur.

Comment Vous portez vous Madame?

Fort bien, pour Vous rendre mes très humbles services; Et vous Madame comment vous portez vous?

Fort bien par la grace de Dieu: Et Madame Vôtre Mere comment se porte-t-elle présentement?

Mościa Panno Siostro, chcesz się W. Mość spowiadać?
Zyczyłabym sobie Mościa Pani odpustu dostąpić.

Podź W. Mość do tego Spowiednika, bardzo on dobry Spowiednik, a iam się do Spowiedzi nie przygotowała, a do tego nie rychłom się wczora układła, i piłam nimem się układła, a rozumiem, że było więcey niż po północy.
Po benedykcyi Nayświętszego Sakramentu poiadę: i karetę Waszmości odeszlę.
Uczynisz W. Mość Pani, co się W. Mości będzie podobało.
Sługa, moia Siostrzyczko, proś Waść Panna Boga i za mnie.
Moia to iest powinność Mościa Pani.
Chłopcze zostań się tu, a przyidziesz dać znać, kiedy będzie czas karetę odesłać.

SIODMY DYSKURS.

Między dwiema Paniami.

SŁuga nayniższa W. Mości Pani.
I ia też wzaiemnie znam się bydź sługą W. Mości Pani.
Jak się W. Mość Pani masz?
Bardzo dobrze do oddania winnych usług moich W. Mości Pani: A W. Mość Pani w iakim zostaiesz zdrowiu?
Zdrowam z łaski Bożey: Jeymość Rodzicielka W. Mości Pani w iakim iest teraz zdrowiu?

 słysza-

j'ai oüi dire, qu'elle avoit eu une attaque d'apoplexie.

Il est vrai Madame, & nous avons bien eu de la peine à l'en delivrer.

Qui est le Medecin, qu'il a traitée?

Son Medecin ordinaire.

Ce sont toûjours les meilleurs, parce qu'ils connaissent le mieux les temperamens, (les complexions,) je vous assure, que j'ai pris grande part à vôtre affliction; & si je n'avois pas été à la campagne, je vous l'aurois marqué moi-même.

Je vous suis obligée Madame; y a-t-il long têms, que vous étes revenuê de la campagne?

Trois jours seulement, & j'ai toûjours été accablée de visites.

Est-ce de vôtre maison de campagne, que viennent les fleurs de vôtre bouquet?

Non Madame, c'est de mon jardin d'ici.

Elles sont admirablement belles (d'une beauté mirable.)

Si Vous avez pour agréable Madame, nous irons nous y promener.

Volontiers Madame, vous me ferez plaisir.

Voilà un beau jardin, & d'une grande étenduê, pour étre dans la ville.

Quoi! voilà aussi un jet d'eau? plus nous avançons, plus je decouvre de beauté.

Il faut Madame que je vous montre quelque chose de curieux: Entrez, je Vous prie dans ce buis.

He Mon Dieu! je me perds, Madame, vraiment c'est un labirinthe: tirez moi de prison.

Voilà

słyszałam, że wpadła w apoplexyą.

Jest to rzecz prawdziwa Mościa Pani, i z wielkąśmy ią biedą z tego uzdrowili.
Co za Doktor Jeymość kurował?
Zwyczayny Jeymości Doktor.
Ci są zawsze naylepsi, bo się naylepiey znaią na temperamencie, (komplexyi) zapewne W. Mości powiadam; żem się wielce wespół z W. M. Panią turbowała, a gdybym była nie odiechała na wieś, samabym była to W. Mości Pani oświadczyła.
Bardzom obligowana W. Mości Pani; a dawnożeś W. Mościa Pani ze wsi powróciła?
Trzy dni dopiero, a byłam zawsze ustawicznemi zatrudniona wizytami.
Z maiętności to W. Mości Pani wychodzą te kwiaty, co są w bukiecie W. Mości Pani?
Nie Mościa Pani, ale z ogrodu mego tuteyszego.
Dziwnie są piękne (dziwney są piękności.)

Jeżeli będzie łaska W. Mości Pani, poydziemy tam się przechodzić.
Bardzo dobrze Mościa Pani, będę to miała za osobliwą od W. Mości Pani łaskę.
Piękny to ogrod i wielkiey obszerności, chociaż iest w Mieście.
A cóż to iest? fontanna? im daley zachodziemy, tym większe ozdoby widzę.
Trzeba, żebym W. Mości Pani ukazała coś niepospolitego: wniydź W. Mościa Pani proszę w ten bukszpan.
Dla Boga? Mościa Pani błądzę, prawdziwyż to labirynt? wyzwol mię W. moia M. P. z więzienia.

Voilà un Arbre bien garni de fruits.

Ce n'est rien de le voir Madame, il le faut goûter, je Vous prie mangez cette poire.

C'est un excellent fruit! je n'en ai pas encore mangé de si bon.

Puisqu'il vous agrée Madame, je Vous en enverrai.

Je vous rend graces Madame, il n'est pas nécessaire, que vous preniez tant de peine pour moi, qui ne le merite pas.

Madame, je vous en enverrai absolument, & des pavis aussi, quand ils seront mûrs.

Je Vous suis bien obligée Madame. Avez Vous encore d'autres pêches & des abricots.

Oüi Madame, pour Vôtre service, & des cerises, des prunes d'Hongrie, & des toutes sortes de pommes.

Quel arbre est cela?

C'est un poirier de bon chrêtien.

D'Eté?

Non, d'Hiver.

Il n'est point de fruits, que Vous ne trouviez pas dans ce jardin.

Où va cette porte?

C'est une serre pour mettre les orangers, les grenadiers, les jasmins, & autres arbrisseaux.

Vos orangers Vous rapportent-ils du fruit?

Non, le fruit n'en vient point en maturité, & les fleurs ne se vendent point.

O iak wiele owoców na tym drzewie?
Nic to widzieć Mościa Pani, skosztować go trzeba.

Proszę racz W. Mościa Pani zieść tę gruszkę.

Specyalny owoc! iakiegom nigdy ieszcze nie iadła.
Ponieważ tak się W. Mości Pani podoba, zechcę go W. Mości Pani posłać.

Uniżenie dziękuię W. Mci Pani, nie potrzeba, żebyś się W. Mć Pani tak dla mnie turbowała, któram tego niegodna.
Koniecznie chcę W. Mci Pani posłać także i wielkich brzoskwiń, iak będą doyrzałe.
Jestem wielce W. Mci Pani obligowana. Masz W. Mościa Pani ieszcze insze brzoskwinie, i morele.
Są do usług W. Mci Pani, i wiśnie i Węgierskie śliwy, iabłka różnego gatunku.
Co to za drzewo?
Jest to gruszka, na którey gruszki nazwane baby rodzą się.
Letnie?
Nie, ale zimowe.
Niemasz tego owocu, któregobyś W. Mć Pani nie znalazła w tym ogrodzie.
Do czego te drzwi?
Do sklepu, gdzie się chowaią drzewka pomarańczowe, granatowe, dzielsiminowe, i inne drzewka.
Pomarańczowe drzewka W. Mci Pani czy czynią pożytek iaki?
Nie, bo owoce nie przychodzą nigdy do dostałości, a kwiaty nie przedawaią się.

Masz

Avez Vous de beaux oeillets?

Oüi Madame, de tres beaux, & des tulipes les plus belles du monde; ce parterre ici est plein de renoncules, d'anémones, & de narcisses doubles.

Dans cet autres sont des jonquilles, de la giroflée double de toute façon.

Sans doute Madame Vous avez un habile Jardinier.

Oüi Madame, c'est un ancien Domestique, qui est fort affectionné, & fidele.

Madame, si je consultois mon inclination, je ne sortirois point d'ici, tant ce lieu est agréable, & la Maitresse pleine de charmes, mais le jour se baisse, & me presse de me retirer.

Madame, faites moi l'honneur de souper ici, il doit y avoir une compagnie, qui sans doute ne Vous sera pas desagréable.

La vôtre seule, Madame, est plus que suffisante pour m'arreter, si je n'avois pas des affaires qui m'obligent de me rendre au logis; j'ai donné parolle à une de mes amies de se trouver chez moi à huit heures, & il en est déjà sept & demie. Madame, puisque cela est ainsi, je ne veux pas Vous presser davantage.

Adieu Madame, vôtre obeissante servante, je Vous remercie de vôtre agréable conversation.

Madame je suis la vôtre, faites moi souvent l'honneur de venir prendre un petit divertissement dans ce jardin: je Vous en supplie.

HUITIE-

Masz W. Mościa Pani piękne goździki?

Mam Mościa Pani bardzo piękne, i tulipany, których na świecie nie naydzie ślicznieyszych, w tey kwaterze iest pełno renunkułów, anemonów, i narcyssów pełnych.

W tey drugiey są jonkwille, fiałki Włoskie pełne różnego gatunku.

Bez wątpienia musisz W. Mcia Pani dobrego mieć Ogrodnika.

Tak iest Mcia Pani, dawny to sługa, który iest domowi moiemu bardzo życzliwy i wierny.

Mościa Pani, gdybym się moich inklinacyi radziła, tobym ztąd nie wyszła, tak to mieysce iest wdzięczne, a Pani sama pełna łaskawości, ale że się dzień zchyla, to muszę odeyść.

Uczyń mi W. Mcia Pani honor ze mną zieść wieczerzą; maią bydź tu goście, (ma bydź tu kompania) która się pewnie będzie W. Mci Pani podobać.

Na samey z W. Mci Panią kompanii iest mi zadosyć, iabym się ieszcze zabawiła, gdyby moie pilne potrzeby mnie do domu nie wabiły, słowo dałam iedney dobrey przyiaciołce, żeby do mnie przyszła o osmey godzinie, a iuż iest w pół do osmey.

Taką tedy rzeczą, niechcę iuż W. Mości Pani dłużey się przykrzyć.

Sługa W. Mci Pani nayniższa, za wdzięczną uniżenie dziękuię konwersacyą.

I ia iestem W. Mości Pani sługa; uczyń mi W. Mościa Pani honor często na mały spacer, (na rekreacyą) do tego tu ogrodu przychodzić, uniżenie upraszam.

OSMY

HUITIEME DISCOURS.

Du Voïage.

MOnsieur, je Vous baise les mains, voulez vous venir demain à la foire avec moi ?
Très volontiers Monsieur, y a-t-il loin ?
Non, il n'y a que six lieuës.
Comment s'appelle cette ville ?
Elle s'appelle N.
Savez vous le chemin ?
Non, mais nous le demanderons.
Est-ce demain le jour de la foire ?
Oüi Monsieur
Et bien, il vaut donc mieux partir des aujourd'hui, afin d'être là de bonne heure.
Tout comme il vous plaira, je suis prêt.
Faites seller vôtre cheval, & me venez trouver, nous partirons tout à l'heure.
Et bien Monsieur me voila venu, partirons nous ?
Oüi Monsieur, je vous attendois.
Mon ami, par où faut il aller à N.
Tout droit Monsieur, mais quand vous serez dans la fôret, (le bois,) vous prendrez à gauche pour eviter la montagne, où il y a de mechans chemins, & quand vous aurez passé la montagne, vous reprendrez sur la droite.
N'y a-t-il point de danger dans le bois ?
Il y avoit autrefois des voleurs, (de brigans) mais présentement on n'entend plus parler.
N'y a-t-il pas de riviere à passer ?

Oüi,

OSMY DYSKURS.

O Podroży.

Witam W. Mci Pana, masz W. Mć Pan wolę iutro ze mną poiechać na iarmark?
Bardzo chętnie Mci Panie, a dalekoż to?
Nie daleko, niemasz tylko sześć mil.
Jak się zowie to miasto?
Zowie się N.
A wiesz W. Mć Pan drogę?
Niewiem, ale się pytać będziemy.
A iutro to będzie iarmark?
Tak iest Mci Panie, iutro.
Toć tedy lepiey dziś poiechać, żebyśmy tam byli zawczasu
Jak się W. Mości podoba, iam zawsze gotów.
Każ W, Mość konia siodłać, a przyieżdżay W. Mość do mnie, zaraz poiedziemy.
Nuż Mci Panie, iużem przyiechał, poiedziemy iuż?
Już Mci Panie, czekam dawno na W. Mości.
Moy przyiacielu, którędy trzeba iachać do N.
Prosto Mci Panowie, ale kiedy W. Mość będziecie w lesie, udaycie się W. Mość w lewą, żebyście W. Mość minęli górę, na którey iest zła droga, a kiedy W. Mość będziecie za górą, to w prawą W. Mościom przyidzie się udać.
A niemaszże niebeśpieczeństwa iakiego w lesie?
Bywali przedtym rozboynicy, ale teraz iuż o tym nie słychać.
A nie będzie trzeba rzeki iakiey przeiechać?

Będzie

Oüi, il y en a une., mais on la peut passer à gué, à moins que l'eau ne soit grossie; si cela est, vous irez un peu plus haut, & vous trouverez la barque, où on passe.

Adieu Maitre, nous vous remercions.

O que voilà un grand bois, & bien ennuyeux à passer.

Je commence à en appercevoir le bout.

Je vois aussi la riviere, que nous devons passer; mais l'eau me paroit bien grande, il vaut mieux aller à la barque, que de nous mettre en danger d'être noïez.

Vous dites fort bien Monsieur, car nous pourrions bien manquer le gué & tomber dans quelque fosse & nous nous perdrions nous & nos chevaux.

La barque & les passageurs sont de ce coté-ici.

Maitres! passez nous au plus vite, car nous voulons arriver de bonne heure à la ville.

Combien contez vous encore d'ici là?

Il n'y a plus qu'une petite lieuë, Vous y pouvez être dans une heure tout au plus.

NEUVIEME DISCOURS.

Du logement.

NOus voilà bien-tôt arrivez, où logerons nous? Entrons dans ce cabaret, peut-être que nous y pourrons loger.

Le Maître du logis est-il-içi?

Oüi Messieurs, que souhaittez vous?

Pou-

Będzie iedna, ale można ią w brod przeiechać, ieżeli wody nie przybyło; ale ieżeli tak będzie, wyżey W. Mość poiedziecie, i tam znaydziecie prom, gdzie przewożą.

Bądźcie łaskawi Panie, dziękuiemy W. Mości.

O iaki to las wielki i przykry do przeieżdżenia?

Już widzę z daleka koniec.

Widzę także tę rzekę, przez którą mamy iechać, ale widzi mi się woda wielka, lepiey do promu iechać, niżeli się w niebeśpieczeństwo puścić i utonąć.

Bardzo dobrze W. Mość Pan mówisz, bobyśmy mogli brod minąć i w dół wpaść, a zginęlibyśmy i z naszemi końmi.

Prom i przewoźnicy są tu na tey stronie?

Przewoźnicy! przewieźcie nas na tamtę stronę iako nayprędzey, bo chcemy przyiachać w czas do Miasta.

Wiele mil rachuiecie tu ztąd?

Jedna tylko iest mila, możecie W. Mość tam bydź naydaley za godzinę.

DZIEWIĄTY DYSKURS.

O gospodzie.

JUż nie daleko Miasto, wnet w nim będziemy, gdzie staniemy? Wieżdżaymy do tey karczmy, ieżeli możemy tam stanąć.

Jest Pan Gospodarz?

Jest Mości Panowie, czego W. Mć Państwo potrzebuiecie.

A mo-

Pouvons nous loger ici ?
Oüi Messieurs, nous avons ici tout ce qu'il faut pour vous accommoder.
Avez vous quelque chose pour souper ?
Nous en trouverons Messieurs.
Faites monter nos chevaux dans l'écurie, & leur faites donner du foin, dites au valet de l'écurie, que quand il seront un peu dellassez, il les fasse boire, & leur donne de l'avoine.
Fort bien Messieurs, vous serez contens, & vos chevaux auront toutes leurs commodités.

Quand nous aurons soupé, vous nous ferez faire nos lits, car nous avons besoins de repos.
Voulez vous Messieurs, qu'on vous donne vôtre soupé ?
Vous nous ferez plaisir, s'il est prêt.

A możemy tu stać?
Możecie W. Mość Panowie, mamy wszystko dla wygody W. Mość Państwa.
Masz W. Mość co na wieczerzą.
Dostaniemy Mości Panowie.
Każ W. Mość nasze konie zaprowadzić do stayni, i siana im każ W. Mość dać; mów W. Mość staiennemu posługaczowi, iak trochę sobie odpoczną, żeby ie napoił, i obrok im dał.
Będzie wszystko dobrze; W. Mość Państwo będziecie kontenci, i konie W. Mć Panów będą miały wszelką wygodę.
Jak tylko wieczerzą ziemy, każ nam W. Mość usłać, bo potrzebuiemy odpoczynku.
Chcecie W. Mość Panowie, żeby wieczerzą dano?

Prosiemy o tę łaskę, ieżeli gotowa wieczerza.

Zebranie niektórych Frazesów Francuzkich, albo Supplement Grammatyczny.

N'être plutot que, ledwie co tylko, iak skoro tylko, nap: *il ne fut pas plutôt mort, que l'autre fut élu*, iak tylko umarł, zaraz inszego obrano.

Venir de faire quelque chose, dopiero bydź po skończeniu czego, nap: *je viens d'écrire, de compter l'argent &c:* dopierom pisał, liczył pieniądze &c,

Marcher à la tête, prowadzić inszych, bydź wodzem iakiey kompanii.

Avoir beau, nadaremnie robić, nap: *j'ai beau de l'avoir servi*, darmom mu służył.

Homme de cheval, ieździć, tak też *homme d'esprit* dowcipny, *de qualité* godny, *de parole* słowny, *de bien* dobry &c: &c: *les filles d'honneur* frącymerki.

Mettre tout en usage, wszystkie rzeczy w ryzę wprawić, uczynić we wszystkim porządek.

Courir danger, albo *courir risque*, bydź w niebeśpieczeństwie, podawać się w niebeśpieczeństwo.

D'argent contant, pieniądze gotowe.

Etre d'intelligence avec quelqu'un mieć z kim porozumienie.

Prendre part, interessować się.

Très homme de bien, nader cnotliwy.

Force d'argent, kupa pieniędzy.
Force de soldats, dostatek żołnierzy.
Ce n'est guerre l'usage, nie iest to w używaniu.
Boire net, wypić wszystko.
Couper court, skrócić, krótko odprawiać.
Couper chemin, przebiedz drogę, albo iey skrócić.
Faire bonne chair, bankietować, używać.
Faire fête, pięknie przyiąć.
Faire gogaille, hałasować.
Faire semblant, symulować, wrzekomo czynić co, na pozór, zmyślać.
Gâgner pays, uciec na beśpieczne mieysce.
Gâgner la porte, dopaść drzwi, i tak *gagner* z inszemi imionami na toż podobieństwo znaczy.
Rendre gorge, wywomitować.
Tenir rang, bydź na urzędzie.
Trouver bocage, uciec.
Trouver bon, ou mauvais, za złe, albo dobre poczytać, tak też *trouver étrange, vilain &c:* poczytać za rzecz cudowną, podłą &c.
Avoir de quoi, mieć czym co radzić.
Etre d'avis, bydź zdania iakiego.
Etre ravi, cieszyć się.
Etre surpris, zdziwić się.
Venir à bout, dopiąć swego.
Jouër un homme, szydzić z człeka.
Jouër une piece, oszukać w czym.
Avoir bon têms, próżnować.
Rever à quelque chose, myślić bardzo nad czym.
Aller en course, udać się na rozboy morski.
Aller à rebours, opacznie postępować.
Aller par terre, upaść na ziemię.
Aller-à reculons, nazad się wrócić.
Prendre le dessus, przemódz, wziąść górę.

Faire

Faire peu de cas, za mało ważyć.
Suivre à la piste, wilczym węchem naśladować.
Faire le guet, albo *être le guet*, straż odprawiać na szpiegowaniu.
Abatre le boquet de quelqu'un, przypiąć komu popręgów, zgasić komu fantazyą.
être sur tapis! bydź obecnym.
Jouer à quite, ou à double, albo szach, albo met uczynić, albo wybrnąć, albo webrnąć.
être d'humeur de quelque chose, mieć fantazyą do czego.
Chausser les êperons à quelqu'un, przyskrzynąć kogo, nabawić go biedy.
Mettre quelqu'un aux ambies, albo *le ranger à son devoir*, przymusić kogo do iego powinności.
Il tient à moi, należy na mnie, tak też, *à toi*, *à lui*, *à nous &c:* na tobie, na nim, na nas &c.
S'enyvrer d'une bonne opinion, daremną się otuchą nadymać.
Faire quelque personage, wyrażać iaką osobę.
Faire le grand, *le Roi*, *le Philosophe &c:* udawać się znacznym, Królem, Filozofem &c.
Il ne s'en faut rien, que &c: nic nie chyba, żeby.
Faucher une besogne, chyżo sprawę iaką odprawiać.
Friser la corde, kochać się w lubieżności.
Larder avec l'épé, szpadą naszpikować, toiest: przebić.
Lever des troupes, werbować, zaciągać.
Faire bonne chair, dobrze częstować.
Faire mauvaise chair, źle częstować.
Sans marchander, nierozmyślaiąc.
Reveiller le chat, qui dort, licho uśpione zbudzić,
Rever à quelqu'un les cloux, dokuczyć komu, wyie-

wyieździć kogo, utrzeć komu rogów, powiedzieć mu pacierz, przypiąc mu popręgów
A la renverse, opacznie; *à la moderne*, według teraźnieyszey mody; *à la legere*, lekko, *homme neuf*, człowiek nie biegły, nieokrzesany, fryc.
Cheval neuf, koń nieieżdżony.
Partykuła *à* z imieniem pospolitym, albo Infinitywem położona za słowami *Etre*, albo *Avoir*, wykłada się w Polskim przez słowo, z którym owo imię ma podobieństwo, nap: *être à mépris*, bydź wzgardzonym, *avoir à mêpris*, wzgardzić; *être à contre coeur*, bydź uprzykrzonym; *avoir à contre-coeur*, mieć w nienawiści. Tak też *être & avoir à charge*, obciążyć, i bydź obciążonym. *Etre*, *avoir à craindre*, bydź strasznym, i lękać się, &c.
Jouër à quelqu'un, nacierać na kogo; *jouër son personage*, wyrażać iaką osobę; *jouër un tour à quelqu'un*, oszukać kogo.
A combien revient-il? iak wiele kosztuie.
Excusable i *pardonable*, znaczą: godzien odpuszczenia, ale się drugie nie przydaie do osob, tylko do niemych rzeczy.
Face i *visage*, znaczą twarz, ale się pierwsze nie używa o ludziach, tylko o rzeczach niemych, drugie zaś nie przekłada się do niemych.
Se faire fort, ręczyć, *demeurer court*, upaść na sprawie; a notuy, że się *fort* i *court* nie odmienia względem liczby i rodzaiu, gdyż się tu biorą adwerbialnie, nap: Mężczyzna ręczy, *un homme se fait fort*: Niewiasta ręczy, *une femme se fait fort*; ludzie ręczą, *les hommes se font fort*, *il est demeuré court*, stracił sprawę, *elle est demeurée court*, straciła sprawę.

Galant przez *t*, znaczy człowieka godnego, ale przez *d*, tak *galand* znaczy zalotnika.

Il ne s'en est guerre fallu, mało chybiało; mówi się *il me souvient*, kształtniey niż, *je me souviens*, wspominam sobie.

Cracher au nez de quelqu'un, gardzić kim.

Cracher au bassin, po niewoli zapłacić.

Graisser la patte, przekorumpować.

Se defaire de quelque chose, ou de quelqu'un, zbyć się czego, albo kogo.

Se defaire soi même, sobie samemu bezprawie uczynić.

Donner du nez en terre, upaść.

Donner carriere à son cheval, cuglów koniowi popuścić.

Se donner carriere, rozpasać się na swywolą.

Finir sa carriere, bieg swoy odprawić, skończyć.

Donner les mains à quelqu'un, sprzyiać komu.

Faire le mauvais garçon, gniewliwym się pokazać.

Se faire tenir à quatre, ziadliwie postępować.

Faire le fou, szalonym się pokazać.

Faire le suffisant, chełpić się, bydź możnym.

Faire faire, powtórzone, pierwsze znaczy roskazać, albo postarać się, drugie uczynić, zrobić; nap: *il se fit faire un habit*, roskazał sobie zrobić suknią.

Faire de petis pieds, bydź blisko połogu.

Il me fait mal de quelque chose, żałuię czego.

Faire la lessive, obmyć, oczyścić.

Faire semblant, zmyślić nieprawdziwie.

Faire tant qu'il meurt, o śmierć kogo przyprawiać.

C'est fait de lui, de moi &c: albo *C'en est fait*, iuż po nim, po mnie &c: zginął.

Avoir

Avoir de faire à quelqu'un, potrzebować od kogo pomocy.
Gagner au pied, uciec.
Manquer d'amis, szwankować na przyiaciołach.
Marcher du pair, zarówno bydź szacowanym.
Se passer de quelque chose, obeyść się bez czego.
Se passer de peu, małą rzeczą się obeyść.
Se piquer d'honneur, chciwie żądać honoru.
Se piquer de peu de chose, małą rzeczą się urazić.
Prendre à coeur, postrzedz, uważyć.
Prendre sur le fait, zapaść nad uczynkiem.
Il lui a bien prit, dobrze mu się nadało.
Prendre emul, wziąć przed się.
S'en prendre à quelqu'un, dokuczać komu.
Se prendre à rire, śmiać się.
Cela ne me revient pas, nie podoba mi się to.
Cela me revient à trois mille francs, kosztuie mię to trzy tysiące złotych.
Il ne tient pas à vous, nie na was to zawisło.
Tenir de quelqu'un, obawiać się kogo.
Trancher du brave, *du Gentil-homme &c:* udawać się cnotliwym, Szlachcicem &c.
Trancher net, *court &c:* rozdzielnie mówić, krótko &c.
Vendre en gros, przedawać całkem, ogółem, *en detail*, po trosze.
Etre en vogue, albo *voir vogue*, kwitnąć, bydź sławnym.
Batre en ruine, obalać.

CZĘŚĆ CZWARTA.
O WOKABUŁACH.

Les Equivoques François. *Ekwiwoka Francuzkie.*

LEs Equivoques sont des mots, ou qui sont écrits d'une même maniere, ou qui du moins sont d'une même prononciation, mais qui ont diverses significations.

Ekwiwoka są słowa, które albo są iednakowo pisane, albo przynaymniey iednakową maią pronuncyacyą, ale iednak różne maią sygnifikacye.

Un aûtel, *Ołtarz.*
un hôtel, *Dwór.*
un aune, *olsza.*
une aûne, *łokieć.*
un bois, *las, bor.*
un bois, *drzewo.*
du bois, *drwa.*
bois, *kiy.*
le bien, *dobro.*
bien, *dobrze.*
un charme, *grab.*
un charme, *oczarowanie.*
le chaud, *ciepło.*
la chaux, *wapno.*
la chair, *ciało.*
cher, *drogi.*
chere, *droga.*
cher, bon visage, accueil d'un ami, d'un hôte, *piękne i wdzięczne przyimowanie przyiaciela, gospodarza.*
une chaire, *ambona.*
chere, traitement à la table, *traktowanie u stołu.*
un chêne, *dąb.*
une chaine, *łańcuch.*
le Comte, *Hrabia.*

le

le comte, *rachunek.*
comtez, *rachuy*
un conte, *bayka.*
une cornette, *kornet.*
un Cornette, *Chorąży.*
un dé, *naparstek.*
un dais, *baldachim.*
un denier, *pieniądz.*
denier, *denegować.*
le droit, *prawo.*
droit, *prosty, prosto.*
un Enseigne, *Chorąży.*
une enseigne, *chorągiew.*
une enseigne, *tablica.*
enseignez, *ucz.*
un éclat de tonnere, *piorun.*
un éclat de bois, *trzaska.*
un éclair, *błyskawica.*
éclairez, *świeć.*
il éclaire, il fait des éclaires, *błyska się.*
l'eté, *lato.*
j'ai été, *byłem.*
de l'encre, *inkaust.*
une ancre, *kotwica.*
un exemple, *przykład.*
une exemple, *exemplarz.*
un fait, *uczynek.*
fait, *uczyniony.*
la fete, *święto.*
le faite, *wierzchołek.*
frais, *świeży.* (*dno.*
frais, *chłodny, chło-*

les frais, *koszty.*
froid, *zimny, zimno.*
un franc, *złoty.*
franc, *szczery.*
une greffe, *szczep.*
le greffe, *grod, plac.*
le gréle, *grad.*
il gréle, *grad pada.*
un hôte, *gospodarz.*
un hôte, *gość.*
ôtez, *zdeym.*
la jouë, *lice, jagoda.*
jouez, *gray.*
une lance, *włocznia.*
lancez, *rzucay.*
un livre, *xiążka.*
une livre, *funt.*
une livre, 4. *szostaki.*
livrez, *wyday.*
louer, *chwalić.*
louer, *naiąć.*
une manche, *rękaw.*
un manche, *toporzysko, trzonek ucha.*
un marc, *grzywna.*
une marque, *znak.*
un Marchand, *Kupiec.*
marchant, *chodzący.*
le marché, *targ.*
la marchée, *chod, chodzenie.*
le marché, *rynek.*
un mari, *mąż.*
marri, *żałosny.*

une

une marié, *mężatka.*
Marie, *Marya.*
marrie, *żałobna.*
un Martyre, *Męczennik*
un martyre, *męczeństwo.*
un Marechal, *Marszałek*
un maréchal, *kowal.*
la mémoire, *pamięć.*
un mémoire, *memoryał.*
une montre, *zegarek.*
montrez, *pokaż*
un moule, *ślimak wodny.*
un moule, *forma, kształt.*
un nom, *imię.*
non, *nie.*
une oye, *gęś.*
oye, *słysz.*
l'ouie, *słuch.*
oui, *tak.*
oui, *usłyszany.*
ouie, *usłyszana.*
un page, *paź.*
une page, *karta.*
un pas, *krok.*
pas, *nic.*
un pain, *chleb.*
un peigne, *grzebień.*
un pin, *sosna.*
peint, *malowany.*
le periode, *koniec czego.*
la periode, *peryod.*
le poid, *waga, ciężar.*
la poix, *smoła.*
du pois, *groch.*

une pierre, *kamień.*
Pierre, *Piotr.*
une porte, *drzwi.*
porte, *nieś*
un poil, *włos.*
un poele, *piec.*
une poêle, *patelnia.*
la poste, *Poczta.*
le poste, *stacya.*
le poing, *pięść.*
un point, *kropka.*
point, *nie.*
un rat, *szczur.*
ras, *ogólny.*
le sang, *krew.*
le sens, *zmysł.*
sans, *bez.*
sens, *czuy.*
cens, *sto.*
le son, *dźwięk, brzmienie.*
du son, *otręby.*
son, *swoy, iego.*
le tambour, *dobosz.*
un tambour, *bęben.*
un Temple *Kościoł.*
les temples, *skronie.*
le ton, *ton, głos.*
ton, *twoy.*
un thon, *bonk.*
un thon, *tuńczyk.*
touchant, *tykaiąc.*
touchant, *blisko.*
touchant, *z strony.*

un tour, *koło.*
un tour, *kołowrot.*
une tour, *wieża.*
un vers, *wiersz.*
vers, *ku.*
un verre, *kieliszek.*
du verre, *szkło.*
un ver, *robak.*
des vers, *robacy.*
verd, *zielony.*

Insze Imiona pochodzą od sposobów nieograniczonych słów.

Manger, *ieść.*
le manger, *iedzenie.*
boire, *pić.*
le boire, *picie.*
dormir, *spać.*
le dormir, *spanie.*
marcher, *chodzić.*
le marcher, *chod, chodzenie.*
se resouvenir, *przypomnieć sobie.*
le ressouvenir, *przypomnienie.*
être, *bydź.*
l'être, *istność.*
pouvoir, *modz, mogę.*
le pouvoir, *moc.*
vouloir, *chcieć.*
le vouloir, *chcenie, wola.*
se souvenir, *pamiętać.*
le souvenir, *pamięć.*

Nomenclature, ou Recueil de mots les plus usités, & très-necessaires à savoir.

Nomenklatura, lub zebranie słów do używania nayczęstszych, i do wiadomości bardzo potrzebnych.

CHAPITRE I. — ROZDZIAŁ I.

Des Elemens. — *O żywiołach.*

DIEU, *BOG.*
Notre Seigneur Jesus Christ, *Pan nasz Jesus Chrystus.*
Le saint Esprit, *Duch Swięty.*
La très-Sainte Trinité, *Nayświętsza Troyca.*

Les

Les Anges, *Anieli, Aniołowie.*
un Ange, *Anioł.*
les Saints, les Saintes, *Swięci, Swięte.*
les Bienhereux, les Bien hereuses, *Błogosławieni, Błogosławione.*
le Ciel, *Niebo.*
les Cieux, *Niebiosa.*
le Firmament, *Firmament.*
le Soleil, *Słońce.*
la Lune, *Xiężyc, miesiąc*
les Etoiles, *Gwiazdy.*
les rayons, *promienie.*
les Planetes, *Planety.*
une comête, *kometa.*
une éclipse, *zaćmienie.*
le Paradis, *Ray.*
les Elemens, *Zywioły.*
l'Air, *Powietrze.*
le nuës, ou nuées, *obłoki, chmury.*
la pluie, *deszcz.*
il pleut, *pada deszcz.*
le tonnere, *grzmot, grom.*
il tonne, *grzmi.*
un éclair, *błyskawica.*
il éclaire, il fait des éclairs, *błyska się.*
un éclat de tonnere, la foudre, la tempête, *piorun, burza, wicher.*
la grêle, *grad.*
il grêle, il tombe de la grêle, *grad pada.*
la nege, ou neige, *śnieg.*
il nege, il tombe de la nege, *śnieg pada, idzie śnieg.*
le vent, *wiatr.*
il vente, il fait du vent, *wieie, iest wiatr.*
il fait grand vent, *iest wielki wiatr.*
la gelée, *mroz.*
il gele, *marźnie, iest mroz.*
la glace, *lod.*
le verglas, *ślizgawica, gołoledź.*
le frimas, *śrzoń.*
le froid, la froidure, *zimno.*
il fait froid, *iest zimno.*
il fait grand froid, *iest bardzo zimno, wielkie zimno.*
le chaud, la chaleur, *ciepło.*
il fait chaud, *iest ciepło.*
il fait grand chaud, *iest gorąco.*
le brouillard, ou brollée, *mgła, pomroka.*
la rosée, *rosa.*

un atôme, *proszek.*
les volailles, *ptastwo, i inne rzeczy lataiące.*
les oiseaux, *ptacy, ptaszęta, ptastwo.*

Le feu, *ogień.*
la flamme, *płomień.*
la fumée, *dym.*
une etincelle, *iskra.*
un charbon, *węgiel.*
un tison, *głownia.*
du bois, *drwa.*
la cendre, *popioł.* (*tłość*
la lumiere, *światło, świa-*
la chaleur, *ciepło.*
l'enfer, *piekło.*
le purgatoire, *czyściec.*
les limbes, *otchłań.*
les demons, *czarci.*
le diable, *diabeł.*
le malin esprit, *zły duch.*

La terre, *ziemia.*
le monde, *świat.*
le Paradis terrestre, *Ray.*
le tremblement de terre, *trzęsienie, drżenie ziemi &c.*
le sable, *piasek.*
lieu pierreux, *kamieniste mieysce.*
les montagnes, *góry.*
les vallées, *doliny.*
la campagne, *pole.*
les champs, *pole.*
une plaine, *równina.*
étenduë de champs, *równina.*
un creux, *dół.*
les rochers, *skały.*
une pierre, *kamień.*
un caillou, *opoka.*
une pierre à feu, *krzemień, skałka.*
les pierres, *kamienie.*
les cailloux, *opoki.*
le blé, *zboże.*
les blés *zboża.*
un pré, *łąka.*
les preries, *łąki.*
un arbre, *drzewo.*
les arbres, *drzewa.*
un bois, une forét, *las, bor.*
un bocage, *gay.*
les plantes, les arbrisseaux, *krzewy, krzewina.*
les herbes, zioła.
le chemin, *droga.*
un sentier, *ścieszka.*
les hommes, *ludzie.*
les animaux, *zwierzęta.*
les bêtes, *bestye.*
les insectes rampans, *przewięziste robactwo.*
les insectes volans, *owad, lataiące robactwo.*

les villes, *miasta.*
les villages, *wsie.*
les maisons, *domy.*
L'Eau, *Woda.*
la Mer, *Morze.*
les vagues, les ondes, ou ondes, de mer, *nawałność morska, bałwany morskie.*
un fleuve, une riviére, *rzeka.*
un ruisseau, *strumień.*
un lac, *iezioro.*
un marais, *bagno, bagnisko.*
un étang, *staw.*
une piscine, un gardoir, ou reservoir, *sadzawka.*
les poissons, *ryby.*
le déluge, *potop.*

CHAPITRE II. — ROZDZIAŁ II.

Du têms & des quatre parties, ou saisons de l'année. — *O czasie i czterech częściach Roku.*

LE têms, *czas.*
l'Année, l'an, *Rok.*
le Printems, *Wiosna.*
l'Eté, *Lato.*
l'Automne, *Jesień.*
l'Hiver, *Zima.*
un mois, *Miesiąc.*
une semaine, *tydzień.*
un jour, *dzień.*
une heure, *godzina.*
une minute, *minuta.*
un quart d'heure, *kwadrans.*
un demi quart d'heure, *pół kwadransa.*
un moment, *moment, chwila.*
une demie heure, *pół godziny.*
une heure & demi, *półtory godziny.*
deux heures, & demi, *półtrzeci godziny.*
le matin, *rano.*
le midi, *południe.*
le soir, *wieczor.*
le minuit, *północ.*
demain, *iutro.*
après demain, *po iutrze.*
l'après diné, *po obiedzie.*
l'après soupé, *po wieczerzy.*
aujourd'hui, *dzisiay.*
hier, *wczora.*

avant-

Avant-hier, *onegday*, *ongi*.
l'aurore, *zorza ranna*.
le point du jour, *świt*.
le lever du soleil, *wschod słońca*.
le coucher du soleil, *zachod słońca*.
Toûjours, *zawsze*.
Jamais, *nigdy*
Continuêllement, *ustawicznie*.
Perpetuêllement, *bez przestanku*.
l'autre jour, *w tych dniach*.
Dernierement, *nie dawno*.
Il y a long têms, *już dawno*.
Il n'y a long têms, *dopiero nie dawno*.
une Fête, la Fête, *Swięto*.
un jour ouvrier, *powszedni i roboczy dzień*.

Les Jours de la semaine.
Dni Tygodniowe.

Dimanche, *Niedziela*.
Lundi, *Poniedziałek*.
Mardi, *Wtorek*.
Mercredi, *Srzoda*.
Jeudi, *Czwartek*.
Vendredi, *Piątek*.
Samedi, *Sobota*.

Le Mois *Miesiące*.

Janvier, *Styczeń*.
Février, *Luty*.
Mars, *Marzec*.
Avril, *Kwiecień*.
Mai, *May*.
Juin, *Czerwiec*.
Juillet, *Lipiec*.
Août, *Sierpień*.
Septembre, *Wrzesień*.
Octobre, *Październik*.
Novembre, *Listopad*.
Décembre, *Grudzień*.

Les Principales Fêtes de l'année.
Przednie Swięta Roczne:

Le premier jour de l'an, le nouvel an, *Nowe Lato*.

le jour des Rois,	*Trzy Królowie.*
le Chandeleur, ou Purification de nôtre Dame,	*Gromnice, albo Oczyszczenie Nayświętszey Panny.*
le Carnaval,	*Mięsopusty, Zapusty.*
le Mercredi des Cendres,	*Wstępna Srzoda, Popielec.*
le Carême,	*Wielki Post.*
les Quatre-têms,	*Suchedni*
le Dimanche des Rameaux,	*Kwietnia Niedziela.*
la semaine sainte,	*Wielki Tydzień.*
le Jeudi saint,	*Wielki Czwartek.*
le Vendredi saint,	*Wielki Piątek.*
le Samedi saint,	*Wielka Sobota.*
Pâques,	*Wielkanoc*
la Quasimodo,	*Przewodnia Niedziela.*
les Rogations,	*Krzyżowe dni.*
l'Ascension,	*Wniebowstąpienie.*
la Pentecôte,	*Zielone Swiątki.*

L'Immaculée Conception, la Nativité, la Présentation, l'Annontiation, la Visitation, la Purification, & l'Assomption.

Niepokalane Poczęcie, Narodzenie, Ofiarowanie, Zwiastowanie, Nawiedzenie, Oczyszczenie, i Wniebowzięcie.

La Saint Jean, *albo* la fête de Saint Jean, *Swięto Swiętego Jana.*

La fête de Saint Pierre & Saint Paul: *Swięto SS. Piotra i Pawła.*

La fête de Saint Jean l'Evangeliste: *Swięto Swiętego Jana Ewangelisty.*

La fête de SS. Innocens, *Swięto SS. Młodzianków, Niewiniątków.*

La Transfiguration de nôtre Seigneur, *Przemienienie Pańskie.*

la fête de la Sainte Trinité,	*Swięto SSS Troycy.*
la fête Dieu,	*Boże Ciało*
les fêtes de Nôtre Dame,	*Swięta Nayświętszey Panny.*
la Sainte Anne,	*Swiętey Anny.*
la Sainte Magdalaine,	*Swiętey Magdaleny.*
le Saint Laurent.	*Swiętego Wawrzyńca.*
le Saint Michel,	*Swiętego Michała.*
les Toussaints,	*Wszystkich Swiętych.*
le Saint André,	*Swiętego Andrzeia.*
Noél, la Nativité, ou naissance de Nôtre Seigneur Jesu Christ,	*Boże Narodzenie.*
la fête de Saint Etiênne,	*Swiętego Stefana,*
la veille ou Vigile,	*Wigilia.*
un siecle,	*wiek.*
la moisson,	*żniwo.*
la vendange,	*wina zbieranie.*
Moissoner, faire moissons,	*żąć.*
le têms de la moissons, la metive, les moissons,	*żniwo.*
vandanger, faire vandange,	*wino zbierać.*

CHA.

CHAPITRE III. — ROZDZIAŁ III.

Des Dignités Eclesiastiques. — *O Godnościach Kapłańskich.*

Le Pape, *Papież.*
Un Cardinal, *Kardynał.*
Patriarche, *Patryarcha.*
Archevêque, *Arcy-Biskup*
Evêque, *Biskup.*
Légat, *Legat.*
Vicelégat, *Wicelegat.*
Nonce, *Nuncyusz.*
Prélat, *Prałat.*
Commandeur, *Kommendarz.*
un Abbé, *Opat*
une Abbesse, *Xieni.*
un Prieur, *Przeor.*
Soûprieur, *Sub-Przeor.*
une Prieure, *Przeoryisza.*
Soûprieur, *Podprzeoryiza*
Recteur, *Rector.*
Gardien, *Gwardyan.*
Provincial, *Prowincyał.*
Deffiniteur, *Definitor.*
Général, *Generał.*
Vicaire, *Wikary.*
Official, Grand Vicaire, *Officyał, wielki Wikary.*
Doien, *Dziekan.*

Archidiacre, *Archidiakon.*
Chanoine, *Kanonik.*
Archiprêtre, *Arcy-Kapłan.*
Prêtre, *Xiądz, Kapłan.*
Aumônier, *Jałmużnik.*
Chapelain, *Kapelan.*
Prevôt, *Proboszcz.*
Curé, *Pleban.*
Predicateur, *Kaznodzieia.*
Diacre, *Dyakon.*
Soûdiacre, *Subdyakon,*
Acolite, *Akolita.*
Clerc, *Kleryk.*
Enfant de Choeur, *Choralista.*
Sacristain, *Zakrystyan.*
Musicien, *Muzykant.*
Organiste, *Organista.*
Chantre, *Kantor.*
un bedeau, *sługa Kościelny.*

Les Noms des Religieux.
Nazwiska Zakonników.

Un Augustin, *Augustyan.*
Benedictin, *Benedyktyn.*

Citeau, *Cysters.*
un Carme, *Karmelita.*

Cele-

Celestin, *Celestyn*
Dominicain, ou Jacobin, *Dominikan.*
Cordelier, ou Franciscain, *Franciszkan.*
un Capucin, *Kapucyn.*
Reformé, *Reformat.*
Recolet, *Bernardyn.*
Chartreux, *Kartuzyan.*
un Camaldule, *Kameduła*
un Minime, *Minimus.*
Premontré, *Norbertan.*
un Theatin, *Teatyn.*
Maturin, ou Pere de la redemption, de la S. Trinité, *Trynitarz.*
Jesuite, *Jezuita.*
un Pere des Ecolles piéuses, *Xiądz Szkoł Pobożnych, Piar.*
Chanoine, *Kanonik.*
Chanoine regulier, *Kanonik Regularny.*
un Hermite, *Pustelnik.*
un Religieux, *Zakonnik.*
une Religieuse, *Zakonnica.*
un Moine, *Mnich.*
une Moinesse, *Mniszka.*
le Cloitre, *Klasztor.*
le Monastere, *Monaster.*
le Couvent, *Konwent.*
un Novice, *Nowicyusz.*
un Docteur, *Doktor.*
un Frere Lai, ou Laique, *Laik.*
Soeur Converse, *Konwerska, Laiczka.*

L'Eglise & ses appartenences.
Kościoł i iego apparaty.

Un Temple, un Eglise, *Kościoł.*
le Clocher, *Dzwonica.*
les Cloches, *Dzwony.*
les Clochettes, ou sonnettes, *Dzwonki.*
un Dome, *Kopuła.*
la Croix, *Krzyż.*
les Tours, *Wieża.*
le Choeur, *Chor.*
le Sanctuaire, *Swiątnica.*
la Nef de l'Eglise depuis le sanctuaire jusqu'à la porte, *pośrzodek Kościoła od świątnicy do drzwi.*
Tribune, *Chorek.*
Parvis, *Kruchta, babiniec.*
le Proche, portique, ou la galerie, *Ganek.*
le Benitier, *Kropielnica.*

le Goupillon, *Kropidło.*
l'Eau benite, *święcona woda.*
les fonds de batême, *Chrzcielnica.*
les Autels, *Ołtarze.*
le Parement, ou devant-d'autel, *Antepedya.*
les Mappes, *Obrusy.*
le Tabernacle, *Ciborium.*
les Tableaux, ou images, *Obrazy.*
les balustres, *balasy.*
les Bancs, *ławy.*
la Chaire, *Ambona.*
les Orgues, *Organy*
le Crucifix, *Krucyfix.*
les Chandeliers, *Lichtarze.*
les Cierges, ou chandelles, *Swieca.*
les Ornemes, *Ornaty, apparaty.*
le Ciboire, *Puszka.*
le Calice, *Kielich*
les Burettes, *Ampułki.*
la Chasuble, *Ornat.*
l'Etole, *Stuła.*
le Manipule, *Manipularz*
l'Aube, *Alba.*
l'Amit, *Humerał.*
le Surplis, *Komża.*
la Chape, *Kappa.*
les Dalmatiques, *Dalmatyki*
l'Encensoir, *Turybularz.*
la Navette, *Łodka.*
la Messe, *Msza.*
le Sacrifice, *Ofiara.*
l'Hostie, *Hostya.*
Hostie consacrée, *Hostya Konsekrowana.*
Hosties non consacrées, *Opłatki, Hostye nie konsekrowane.*
les Matines, *Jutrznia.*
les heures Canoniales, *godziny Kapłańskie.*
les Vêpres, *Nieszpor.*
Complies, *Kompleta.*
l'Office Divin, *Służba Boża.*
la priere, ou oraison, *Modlitwa.*
le Rosaire, *Rożaniec.*

CHA-

CHAPITRE IV. *ROZDZIAŁ IV.*

Du manger, & du boire. *O iedzeniu i piciu.*

Les Noms de choses, qui se mangent, & boivent le plus souvent.

Nazwiska rzeczy, które się nayczęściey iedzą i piią.

Le pain, *chleb.*
un morceau du pain, *kawałek chleba.*
la croûte du pain, *skórka chleba.*
la mie, ou miette du pain, *ośrzodek chleba.*
la viande, *mięso.*
le poisson, *ryba.*
le bouilli, *mięso warzone*
la piece de boeuf, *sztuka mięsa.*
la volaille, *kury, gęsi, i inne lataiące.*
le ròt, ou rôti, *pieczenia.*
une pàte, *pasztet.*
une saucisse, *kiełbasa.*
un saucisson, *salseson.*
un boudin, *iątrznica.*
une andouille, *kiszka nadziewana.*
une sauce, *sapor, przyprawa.*
une frîcassée, *frykas.*
un ragout, *potrawa smakowita.*
un hachis, *bigos.*
un boüillon, *polewka.*
une souppe, üne potage, *potaż.*
le dessert, *wety.*
la crême, *śmietana.*
le beure, *masło.*
le lait, *mleko.*
le fromage, *ser.*
lait caillé, *zsiadłe mleko.*
les fruits, *owoce.*
la salade, *sałata.*
une rave, *rzodkiew.*
le vin, *wino.*
la bierre, *piwo.*
le miel, *miod.*
la malvoisie, *małmazya.*
l'hipocras, *pertecyment.*
le cidre, *iabłecznik.*
le poire, *gruszkowy sok.*
l'eau, *woda.*
l'eau de vie, *gorzałka.*

Ce que l'on mange à la table, pour le boüilli.

Co się warzonego iada u stołu.

Le boeuf, *wołowe mięso.*
le veau, *cielęcina.*
le mouton, *skopowina.*
l'agneau, *baranek, iagnie.*
le cochon, *wieprzowe mięso.*
le lard, le sale *słonina.*
une poule, *kura, kokosz.*
un coq, *kur, kogut.*

Ce que l'on fait rôtir.

Co bywa pieczonego.

Un aloïau, *szrzotowa pieczenia wołowa.*
une longe, de veau, *cielęca pieczenia zadnia.*
une éclange de mouton, *skopowa pieczenia zadnia.*
une epaule de mouton, *łopakta skopowa.*
des côtelettes, *schab.*
un chapon, *kapłon.*
des poulets, *kurczęta.*
des pigeonaux, *gołąbki.*
un dindon, *iendyk.*
une oie, *gęś.*
un oison, *gąsie gąska.*
un canard, *kaczor.*

(Le reste se trouve au Chapitre des oiseaux.)
(*Ostatek znayduie się w Rozdziale o ptaszkach.*)

Un lievre, *zaiąc.*
le gibier, ou venaison, *zwierzyna.*
un chevreuil, *sarn.*
une chevreuse, *sarna.*
un cerf, *ieleń.*
une biche, *łania.*

Assaisonnement des viandes & autres mets.

Przyprawy mięsa i innych potraw.

Le sel, *sol.*
le poivre, *pieprz.*
les clous de girofle, *goździki.*
la canelle, *cynamon.*
la muscade, *muszkat, muszkatowy kwiat.*

la noix muscade, *muszkatowa gałka.*
le safran, *szafran.*
l'huile d'olive, *oliwa.*
l'huile, *oley.*
la limonade, *limonia.*
les citrons, *cytryny*
les oranges, *pomarańcze.*
le vinaigre, *ocet.*
le verjus *sok winnych iagod niedoyrzałych.*
la moutarde, *musztarda.*
le réfort, *chrzan.*
les capres, *kapary.*
le fenoüil, *kopr.*
un oignon, des oignons, *cebula.*
un échalotre, *szczypior.*
les cibouls, *cebula Włoska.*
le persil, *pietruszka.*
l'ail, *czosnek.*
les champignons, *grzyby*
le laurrier, *laurowe liście.*

les raisins de carinthe, *rodzenki.*
le sucre, *cukier.*
la crême, *śmietana.*
le beure, *masło.*
les oeufs, *iayca.*
le lard, *słonina.*
la graisse, *tłustość.*
le sein d'oint, graisse de porc, de cochon, *sadło, smalec.*
un oeuf frais, *świeże iaie.*
un oeuf dur, *twarde iaie.*
des oeus pochés, *sadzone iaia.*
un oeuf molet, à la coque, *miękkie iaia.*
une omellette, *iaiecznica.*
le fromage, ou fromage, du fromage, *ser.*

Pour les jours maigres.
Na dni postne.

L'huile, *oley, i oliwa.*
les poissons, *ryby.*
un poisson, *ryba.*
une carpe, *karp.*
un brochet, *szczupak.*

(Le reste se trouve au Chapitre des Poissons.)
(Znayduie się ostatek w Rozdziale o Rybach.)

Les choux, *kapusta.*
choux cabus, ou pommez, *kapusta głowiasta.*
choux fleurs, *kalafiory.*
les poreaux, *pory, łuczek.*
les ris, *ryż*
le gru, ou gruau *kasza, krupy.*
le millet, *proso, iagły.*
les poïs, *groch.*
les feves, *bob.*
les haricots, ou pois de mai, *wielogroch.*
des epinars, *szpinak.*
la lentille, *szocewica.*
les cardes, *burakowe i karczochowe liście, kardy.*
les bettes raves, *buraki.*
les raves, *rzodkiew.*
une citroüille, *dynia, bania.*
des cocombres, *ogorki.*
un melon, *melon.*
des olives, *oliwki.*
des artichaux, *karchochy.*
des asperges, *szparagi.*
la patisserie, *ciasto.*

Pour le dessert.
Na wety.

La salade, *sałata.*
les fruits, *owoce.*
le sucre, *cukier.*
un biscuit, *biszkokt.*
du massepain, *marcepan.*
des biguets, sorte de patisserie, *kreple, pączki.*
des confiturs, *konfitury, konfekty.*
de la dragéé, *anyż cukrowy, migdały, i inne drobne cukry.*
un macaron, *makaron.*
des noix, *orzechy.*

(Les noms de fruirs se toruvent au Chapitre des Arbres.)
(*Nazwiska owoców znayduią się w Rozdziale o Drzewach.*)

Le couvert de la table.
Stołowe nakrycie.

La nappe, *obrus.*
une serviette, *serweta.*

une

une assiette, *talerz.*
un couteau, *nóż.*
une fourchette, *widelce.*
un couillier, *łyżka.*
un plat, *misa.*
un petit plat, *miska, półmisek.*
une sauciere, *przystawka.*
une saliere, *solniczka.*
une sucrier, *cukierniczka.*
un vinaigrier, *octowniczka.*
une bouteille, *flaszka.*
une écuelle, *czarka.*
une sou-couppe, *taca.*
une tasse, *czaszka.*
une gobelet, *kubek.*
un verre, *kieliszek.*
un grand verre pour la bierre, *Szklenica, szklanka.*

un pot à l'eau, *dzban.*
un petit pot, *dzbanek.*
un pot, mesure, *garniec.*
un pot, *garnek.*
un bassin, *miednica.*
une aiguiere, *nalewka.*
une pinte, demi pot, *półgarca.*
une chopine, *kwarta.*
un demi fetier, *półkwarty.*
une corneille, *koszyk.*
un met, *potrawa.*
un rechaut, *faierka.*
un chandellier *lichtarz.*
une chandelle, *świeca.*
des mouchettes, *szczypce.*
un essuiemain, *ręcznik.*
un boëte à poivre, ou autres épisseries, *korzenniczka.*

CHAPITRE V.
Des Animaux.

ROZDZIAŁ V.
O Zwierzętach.

Les Animaux Domestiques.
Domowe Zwierzęta.

Un agneau, *iagnię.*
un bêlier, *baran.*
une brebis, ou ouaille, *owca.*
un mouton, *skop.*

un âne, *osieł.*
une ânesse, *oślica.*
un ânon, *oślę.*
un boeuf, *wół.*
un veau, *cielę.*

une

une vache, *krowa.*	un chameau, *wielbłąd.*
une genisse, *iałowica.*	un taureau, *byk.*
Un cheval,	*Koń.*
Cheval hongre,	*Koń wałach.*
Cheval étalon, entier,	*Koń ogier.*
Cheval nain,	*Zmudzik.*
un bidet, petit cheval,	*Konik, koniczek.*
Cheval de main,	*Koń powodny.*
Cheval de relais,	*Koń rozsadzony.*
Cheval de carosse,	*Koń kareciany fryz.*
Cheval retif, fort en bouche.	*Koń uporny, twardo-usty.*
Cheval ombrageux,	*Koń lękliwy.*
Cheval poussif,	*Koń dychawiczny.*
Cheval bondissant,	*Skoczek.*
Cheval indomté,	*Koń nieugłaskany, nieu-ieżdżony.*
Cheval bai,	*Koń cisawy.*
Cheval bai châtain,	*Koń kasztanowaty.*
Cheval bai-brun.	*Koń cimno cisawy.*
Cheval bai-doré.	*Koń iasno cisawy.*
Cheval pie,	*Koń srokaty.*
Cheval gris,	*Koń siwy.*
Cheval gris pomelé,	*Koń siwoiabłkowaty.*
Cheval isabelle,	*Koń izabelowy, masło-waty.*
Cheval alezan,	*Koń gniady.*
Cheval alezan roux.	*Koń konopiasty.*
Cheval alezan obscur,	*Koń skaragniady.*
Cheval roan,	*Koń dropiaty.*
Cheval rubican,	*Koń dereszowaty.*
Cheval pomelé,	*Koń tarantowaty.*
Cheval cendré,	*Koń popielaty.*
Cheval paillet,	*Koń płowy, wilczaty.*

Cheval de couleur de poil de souris, *Koń myszaty.*
une rosse, une mazette, *Szkapa, zły koń.*
Cheval de pas, *Szłapak.*
Cheval de trot, *Kłusak.*
Cheval qui va l'amble, ou haquenée. *Kroczak.*
une cavalle, ou jument, *Kłacz, kobyła.*
un poulain, *Zrzebię, konik.*

Une chevre, *koza.*
un chevrau, *koźlę.*
un bouc, *kozieł, cap.*
un chien, *pies.*
chien couchant, *pies legawy, wyżeł.*
chien de chasse, *myśliwski pies.*
chien courant, *ogar.*
un dogue, *brytan.*
un barbet, *pies pływacz.*
un matin, chien de berger, *kondel, pies pasterski.*
un petit chien, *piesek.*
une chienne, *suka.*
un levrier, *chart.*
une levrette, *charcica.*
un chat, *kot.*
une chatte, *kotka.*
un chaton, petit chat, *kotek.*
un cochon, ou un pourceau, *wieprz.*
un verrat, *kiernoz.*
une truie, *świnia.*
un petit cochon, *prosię.*
un mule, *muł.*
une mulet, *mulica.*
un lapin, *królik.*

Les Animaux sauvages.
Zwierzęta dzikie, zwierze leśne.

Un bête sauvage, *dzika bestya, zwierz.*
un cerf, *ieleń.*
un fan, ou faon, *ielonek.*
une biche, *łania.*
un chevreuil, *sarn.*
un chevreuse, *sarna.*
un daim, un charnois, *koza dzika, daniel.*
un elan, *łoś.*
un bufle, *bawoł.*
un lievre, *zaiąc.*
un lapin, *królik.*

un

un elefant, *słoń.*
un herisson, *ież.*
un rat, *szczur.*
un blereau, *borsuk.*
un taison, *zbik.*
une fouine, *tchorz.*
une marte, *kuna*
une hermine, *gronostay.*
un petit gris, *popielica.*
une marteziběline, *sobol.*
un rénard, *lis, liszka.*
une bellettee, *łaska, łasica.*
une civette, *kotka wodna.*
un grifon, *gryf.*
un singe, *małpa*
une guenon, *małpeczka.*
une souris, *mysz.*
une taupe, *kret.*

Les Animaux fârouches.
Zwierzęta dzikie, i okrutne.

Un lion, *lew.*
un lionceau, *lwię.*
petit lion, *lewek.*
une lionne, ou lionnesse *lwica.*
un leopard, *lampart.*
un tigre, *tygrys.*
une tigresse, *tygrysica.*
une panthere, *ryś.*
un ours, *niedźwiedź.*
une ourse, *niedźwiedzica.*
un ourson, *niedźwiadek.*
un loup, *wilk.*
une loupe, *wilczyca.*
un loup garon, *wilkołek.*
un lou cervier, *ostrowidz.*
un licorne, *iednorożiec.*
un sanglier, *dzik.*
une sangliere, truie sâuvage, *dzika świnia.*
Defenses, dents crochues, de sanglier, *kły.*
un taureau, un boeuf sauvage, *zubr, tur.*

Les amphibies Animaux, qui vivent partie sur la terre, partie dans l'eau.
Wodnoziemne zwierzęta, które żyią częścią na ziemi, a częścią w wodzie.

Un castor, ou biebre, *bobr.*
une loutre, *wydra.*
une tortuë, *żołw.*

Les

Les Serpens, & Insectes rampans, ou reptiles.
Gadziny i robactwo przewiężiste.

Un dragon, *smok.*
un basilique, *bazyliszek.*
un aspic, *padalec.*
une vipere, *zmiia.*
un serpent, ou couleuvre, *wąż.*
un crocodile, *krokodyl.*
un lazard, & lavert, *iaszczurka.*
une salamandre, *salamandra.*
un crapaut, *żaba.*
un pou, *wesz*
une puce, *pchła.*
une grenouille, *żabka zielona, wodna*
une araignée, *paiąk.*
une chenille, *gąsienica.*
une teigne, ou tigne, *mol.*
un ciron, *mol maluszki.*
un ver, *robak.*
une cloporte, *stonog.*
un grillet, *świerszcz.*
une fourmi, *mrowka.*
un limaçon, *ślimak.*
une lende, *gnida.*
une punaise, *pluskwa.*

CHAPITRE VI. Des Oiseaux.

ROZDZIAŁ VI. O Ptastwie.

Les volailles, ou Oiseaux domestiques.
Ptastwo domowe.

Un cane, *kaczka.*
un canard, *kaczor.*
un caneton, *kaczę.*
une oie, *gęś.*
un oison, *gąsię.*
un jar, *gęsior.*
une poule, *kokosz.*
un coq, *kur, kogut.*
un poulet, *kurczę.*
un chapon, *kapłon.*
un dindon, ou coq d'Inde, *indyk.*
une poule d'Inde, *indyczka.*
un pigeon, *gołąb.*
un pigeoneau, *gołąbek, gołąbki.*

Oiseaux à manger.
Ptastwo do iedzenia.

Une becasse, *bekas.*
une becassine, *kulik.*

un

un colin, *kuliczek.*
une perdrix, *kuropatwa.*
un caille, *przepiorka.*
une faisan, *fazyan.*
une grive, *kwiczoł.*
un francolin, *iarząbek.*
un moineau, *wróbel.*
un coq de bruere, *cietrzew.*
un pigeon ramier, *grzywacz.*
un pigeon, sauvage, *dziki gołąbek.*
un tourterelle, *synogarlica.*
un outarde, *drop.*
une grue, *żoraw.*

Oiseaux d'eau.

Ptastwo wodne.

Un hallebran, *kaczor dziki.*
un cercerelle, *cyranka.*
une foulque, *łyska.*
un plongeon, *nurek.*
un cigne, *łabędź.*
un oïe sauvage, *gęś dzika.*
un veneau, *czayka.*
un moüette, *rybitw.*
une hirondelle, *iaskółka.*
un mattinet, *ierzyk.*

Oiseaux de Chasse.

Ptacy do myślistwa.

Un aigle, *orzeł.*
une aigle, *orlica.*
un aiglon, *orlik.*
un faucon, *sokoł.*
un vautour, *iastrząb.*
un epervier, *krogulec.*
un hobereau, *kaniuk.*
oiseau à faité, ou dressé, *ptak wabny, chowany.*

Oiseaux de proie & goulus.

Ptastwo drapieżne i obżarte.

L'Aigle, *orzeł.*
le corbeau, *kruk.*
la corneille, *wrona.*
une graille, grole, ou groleau, *kawa, kawka.*
un cornillas, *gawron.*
la cigogne, *Bocian.*
la pie, *sroka.*
la pie grièche, *srokosz.*
le geai, *soyka, krasowronka.*
le milan, *kania.*
le vautour, *sęp.*

le

le buse, le bousard, *kobus.*
le cercelle, *pustułka.*
le heron, *czapla.*
un butor, *bąk.*
un alcion, *zimorodek.*

Oiseaux de chant.

Ptaszęta co śpiewaią.

Un rossignol, *słowik.*
un canarin, ou serin de canarie, *kanarek.*
un serin, ou tarin, *czyż.*
une linotte, *makolągwa.*
un chardonneret, *szczygieł.*
un pinson, *zięba.*
une bergeronnete, ou haussequeue, *pliszka.*
une aloüette, *skowronek.*
un coucou, *kukułka.*
une gorge rouge, *gil.*
un loriot, *wiwilga.*
une mesange, *sikora.*
un verdier, *trznadel.*
un merle, *kos.*
un piverd, *żołna.*
un pic, *dzięciołek.*
un grimpereau, *strzyż.*
une hupe, ou pupe, *dudek.*
un roitelet, *królik.*
un etourneau, *szpak.*

Autre sorte d'oiseaux.

Ptastwo inaksze.

Une autrouche, *struś.*
un bruant, ou corlieu, *konik.*
un pelican, *pelikan.*
le phenix, *fenix.*
un perroquet, *papuga.*
un paon, *paw.*
un oiseau de paradis, *rayski ptaszek.*

Oiseaux de nuit.

Ptastwo nocne.

Un cormoran, *ślepowron.*
une hibou, *sowa.*
un chat-huant, *puhacz.*
une hurot, *puszcz.*
une huette, *puszczyk.*
une chauve-souris, *niedoperz.*
un frasaie, *kozodoy.*

Les

Les insectes volans.

Robactwo lataiące.

Une abeille à miel, *pszczoła.*
une moûche, *mucha.*
une guepe, *osa.*
un bourdon, *gzik.*
un taon, *bąk.*
un scorpion, *Niedźwiadek.*
un escabot, *krowka.*
un cousin, *komor.*
un moucheron, *muszka.*
une cantharide, *kantaryda.*
un papillon, *motyl.*
un hanneton, *chrząszcz.*
une cigale, *konik.*
une sauterelle, *szarańca.*

CHAPITRE VII. / ROZDZIAŁ VII.

Des poissons. / *O rybach.*

La baleine, *wieloryb.*
un brochet, *szczupak.*
un barbeau, ou barbuë, *barwena.*
une brame, *karaś.*
une carpe, *karp.*
une alose, *iaź.*
une anguille, *węgorz.*
un anguillon, *piskorz.*
un anchoie, *miętus.*
une lamproie *minog.*
un goujon, *kiełb.*
une loche, *śliź.*
une perche, *okoń.*
une able, ou rouget, *płocica.*
une tanche, *lin.*
un saumon, *łosoś.*
la moruë, ou moluë, *kablon.*
la merlus, ou merluche, *stokwisz.*
un maquereau, *iaszczor.*
un haran, *śledź.*
haran soret, *śledź wędzony.*
une sardine, *sardela.*
un veron, *sielawa.*
une sole, *certa.*
une plie, *fląderka.*
une truitte, *pstrąg.*
un turbot, *płaszczka.*
un quarrelet, *iazgarz.*
un surgot, *przeżuwacz.*
un munier, *głowacz.*
un écrévisse, *rak.*
un mersoüin, *świnia morska.*
un daufin, *delfin.*
le merlan, *mrzewka morska.*

un

un huitre, *ostrzyga.*
le museau, ou muste de poissons, *pysk ryby.*
les oreilles du poissons, *skrzele, uszy rybie.*
les nageoires, *skrzydła.*
l'écaille, *łuska.*
les arêtes, *kostki.*
la chair du poisson, *rybie mięso.*
une coquile de poisson, *łuska rybia.*

CHAPITRE VIII. / *ROZDZIAŁ VIII.*

Des Arbres, arbrisseaux, & fruits. / *O Drzewach, krzewinach, i owocach.*

Les Arbres fruitiers.
Drzewa owocowe.

Un Abricotier, *morela drzewo.*
un abricot, *morela owoc.*
un amandier, *migdał drzewo.*
une amande, *migdał owoc.*
un cerisier, *wiśnia drzewo.*
une cerise, *wiśnia owoc.*
une griottier, *czereśnia drzewo.*
une griotte, *czereśnia owoc.*
un merisier, *trześnia drzewo.*
une merise, *trześnia owoc.*
un châtaignier, *kasztan drzewo.*
une châtaign, *kasztan owoc.*
un mâron, *kasztan większy owoc.*
un coignier, *pigwa drzewo.*
un coing, *pigwa owoc.*
un citronier, *cytrynowe drzewo.*
un citron, *cytryna owoc.*
un oranger, *pomarańczowe drzewo.*
une orange *pomarańcza owoc.*
un dattier, ou palmier, *palma.*
une datte, *daktyl.*
un figuier, *figowe drzewo.*
une figue, *figa owoc.*

un

un grenadier, *granatowe drzewo.*
une grenade, *granatowe iabłko.*
un limonnier, *limoniowe drzewo.*
un limon, *limonia owoc.*
un meurier, *morwa drzewo.*
une meure, *morwa owoc.*
un neflier, *niesplik drzewo.*
une nefle, *niesplik owoc.*
un noisellier, ou noisettier, *orzech laskowy drzewo.*
une noisette, *orzech laskowy owoc.*
un noïer, *orzech drzewo.*
une noix, *orzech owoc.*
un olivier, *oliwa drzewo.*
une olive, *oliwa owoc.*
un pêcher, *brzoskiew.*
une pêche, *brzoskwinia.*
un prunier, *śliwa drzewo.*
une prune, *śliwa owoc.*
un pruneau, *śliwka owoc.*
un poirier, *gruszka drzewo.*
une poire, *gruszka owoc.*
poire sauvage, *leśna gruszka.*
poire muscatele, *muszkatułka.*
un pommier, *iabłonka.*
une pomme, *iabłko.*
pomme douce, *iabłko słodkie.*
pomme sure, ou aigre, *iabłko kwaśne.*
une vigne, *winnica.*
un sep de vigne, *macica winna.*
un raisin, *iagoda winna.*
un groseiller, *porzyczka drzewko.*
une groseille, *porzyczka owoc.*
groseiller piquant, *agrest drzewko.*
groseille, *agrest owoc.*
un cornoilier, *dereń.*
une cornoile, *dereniowa iagoda.*
un cormier, *iarzębina drzewo.*
une corme, *iarzębina (owoc.*

Arbres non fruitiers.

Drzewa nie owocowe.

Un obier, *leśny dereń.*
un aûne, *olsza.*
un bouleau, *brzoza.*
un chêne, *dąb.*
un gland, du gland, *żołądź.*

un

une yeuse, *więzcżołd.*
un charme, *grab.*
un fau, fouteau, ou hétre, *buk.*
un frêne, *iesion.*
un erable, *klon.*
un plane, *iawor.*
un tillot, ou tilleau, *lipa.*
un orme, ou ormeau, *wiąz.*
un peuplier, *topola.*
un tremble, *osina.*
un ficomaure, *figomorwa.*
un saux, ou saule, un çerdre, *wierzba.*
un cygrés, *cypris.*
un coudrier, *leszczyna.*
un pin, *iodła, iedlina.*
un sapin, *sosna, choina, sośnina.*
un pesse, pinastre, ou pignet, *świrk, świrczyna*
un if, *cis.*
une melese, ou larege, *modrzew.*
de l'ebene, *heban.*
du liege, *korek.*

Les Arbrisseaux.
Chrosty, Chrościna.

Le boux, *ostrokrzew.*
l'aubêpin, *głog biały.*
l'épine, *ciernie.*
le prunelier, *tarń.*
la prunelle, *tarnka.*
un églantier, rosier, sauvage, *roża polna.*
une ronce, *ieżyna.*
un buisson, *krzak.*
un rosier, *roża drzewko.*
une rose, *roża kwiat.*
le baume, *balsam.*
le buit, *bukszpan.*
la reglisse, *lukrecya.*
la canelle, *cynamon.*
la caprier, *kaparowe drzewko.*
le chevre feüille, *powoy wonny.*
un fremboisier, *malina drzewko.*
une framboise, *malina owoc.*
le gêneyre, *iałowiec.*
du guî, *iemioła.*
le lilas, *bez włoski.*
le laurier, *laur, bobkowe drzewo.*
le lierre, *bluszcz.*
le myrte, *mirt drzewko.*
le nerprun, *szakłak, szakłaczyna.*
l'osier, *łoza, łozina.*

le distache, *kłokoczyna, kłokoczka.*
le savinier, *sawina.*
le romarin, *rozmaryn.*
le genévre, ou genévrier, *iałowiec drzewko.*
du genévre grain, *iałowiec, ziarno.*
le sus, ou sureau, *bez.*
le sureau champêtre ou sauvage, *kalina.*
le fuzain, *trzmiel, trzmielina.*
le sanguin, *świdzina*
le tamaris, *tamaryszek.*
le viorne, *bordowit.*
le jonc, *sit.*
la vigne, *winnica.*
un sep de vigne, *macica winna.*
le serment, *winna rozga.*
le bourgeon, *pąk, pączek.*
le pampine, *liście winne, winny list.*
le tendron de vigne, *niteczki winne.*
le raisin, la grappe, *grono winne.*
le pepin, *iądrko.*
les branches d'arbre, *gałęzie u drzewa.*
les racines, *korzenie.*
le tronc, *pniak, pień.*
lécorce, *skóra, skórka, łyko.*
la moêlle de bois, *biel.*
un rejetton, *latorośl.*
le bouton, ou bourgeon, *pączek.*
la feüille, les feüilles, *list, liście.*
le fruit, *owoc.*
menus fruits, *iagody.*
la pêlure, la peau du fruit, *skórka, łupina.*
le noïau du fruit, *nóżka, szypułka u iagod.*
une greffe d'arbre, *latorośl do szczepienia.*
une pepiniere d'arbres, *płonnik.*
un sauvageon, ou sauvageau, *płonka.*
une ente, *szczep.*
les bleds, *zboża.*
le bled, ou blé, *zboże.*
le froment, *pszenica.*
le segle, *żyto.*
l'épeautre, *orkisz.*
l'orge, *ięczmień.*
l'avoine, *owies.*
le ris, *ryż.*
le blé sarazin, *tatarka.* blé noir, *hreczka.*
le mil, ou millet, *proso, iagły.*
le panis, *ber.*

le lin, *len.*
le chanvre, *konopie.*
la navette, *rzepnik.*
des pois, *groch.*
des feves, *bob.*
pois de mai, sorte de feves, *wielogroch.*

la lentille, la vesse, *soczowica, wyka.*
un épi de blé, la paile, *kłos, słoma.*
la bâle, ou barbe de l'epi, *ości u kłosa.*
le chaume, *ściernie, ściernisko.*

CHAPITRE IX.
Les herbes de Jardin.

ROZDZIAŁ IX.
Ogrodowe zioła.

Un chou, des choux, *kapusta.*
Choux cabus, *kapusta włoska.*
Choux crépus, *iarmuż.*
Choux fleurs, *kalafiory.*
la chicorée, *cykorya.*
l'endive, *endywia.*
l'anis, *anyż.*
l'ail, de l'ail, *czosnek.*
le fenoüil, *kopr włoski.*
des apetits, ou ciboules, *cebulki*
des oignons, ou oignon, *cebula.*
un artichau, des artichaux, *karczoch, karczochy.*
de l'avrone, *cypris.*
une asperge, des asperges, *szparag, szparagi.*
une bete-rave, des betes-râves, *burak, ćwikła.*
des porreaux, *pory.*
du raifort sauvage, *chrzan.*
des epinards, *szpinak.*
le persil, *pietruszka.*
une carote, de carotes, *marchew.*
un panai, ou pastenade, *pasternak.*
une citroüille, ou courge, *dynia, bania.*
un melon, *melon.*
un concombre, *ogórek.*
le cresson, *rzeżucha.*
un fraisier, *poziomka, ziele.*
une fraise, *poziomka iagoda.*
le houblon, *chmiel.*
un champignon, *grzyb.*

de l'oseille, *szczaw*.
la roquette, *gorczyca*.
une rave, des raves, *rozodkiew*.
naveau, navet, *brukiew*.
la marjolent, *maieran*.
la lavende, *lawenda*.
la ruë, *ruta*.
la sauge, *szałwia*.
le basilic, *bazylyka*.
le mente, *miętka*.
le serpoulet, *macierzanka*.
le pavot, *mak*.
une morille, *smardze*.
un mousseron, *rydz*.

Les herbes médicinales.
Zioła lekarskie.

L'Absinte, *piołun*.
la betoine, *betonika*.
la bistorte, *wężownik*.
la camomille, *kamomilla, psi rumian*.
la joubarbe, *rozchodnik*.
l'aloës, *aloes*.
l'angelique, *dzięgiel*.
l'arondeliere, *iaskółcze ziele*.
le capillaire, *Włoski P. Maryi*.
le console, *żywokost*.
le bouillon blanc, *dziewanna*.
le bouillon noir, le plantin, *łopian, babka*.
la diptame, *dyptan*.
la muscate, *iwa*.
l'ellebore, *ciemierzyca*.
l'epurge, *skoczek*.
le chien-dent, *bluszczoperz*.
la gentiane, *goryczka*.
la germandrée, *ożanka*.
la mauve, *ślaz*.
le marubini, *szanta biała*.
le nard, *narda*.
le melilot, *komonica*.
la melisse, *melisa, pszczelnik*.
melisse sauvage, *kadzidło*.
la mercuriale, *szczyr*.
mille feuilles, *tysiącznik*.
nicotiane, *nikocyana*.
origan, *lebiotka*.
Palma Christi, *klekotka, kleczowina*.
parietaire, *pomurze*.
pas d'ane, *podbiał*.
persicaire, *rdest*.
pervanche, *barwinek*.
petun, *tabaka*.
pîvoine, *piwonia*.

poivrette, *czarnuszka.*
polypode, *paprotek.*
pulmonée, *płucznik.*
rhubarbe, *rabarbarum.*
sanguinaire, *krwawnik.*
saxifrage, *łomikamień.*
satyrion, *storczyk.*
sené, *senes.*
sanicle, *zankiel.*
seneçon, *przymiot.*
tormentille, *tormentylla.*
serpentine, *wężownik.*

Les herbes simples.
Proste zioła.

Acanthe, *barszcz.*
aconit, *wronie oko.*
algue, *porost, gliśnik.*
aspic, *spikanarda.*
berle, *potocznik.*
blanchette, *bylica.*
la bruïere, *wzros.*
du cabaret, *kopytnik.*
calamente, *lebiodka.*
la canne, ou roseau, *trzcina.*
le chardon, *oset.*
chardon benit, *kard benedykt.*
la ciguë, *świnia weź.*
le cumin, *kmin.*
la fougere, *paproć.*
fumettere, sarrasine, *kokoric, ruta polna.*
le jonc, *sit, rogoż.*
le laceron, *mlecz.*
morele, *szaley wielki.*
moron, ou mouron, *mokrzec, kurzyślep.*
la neille, *czarnuszka.*
une ortie, *pokrzywa.*
orpin, *wronie masło.*
la parelle, *kobyli szczaw.*
le trefle, *koniczyna.*

CHAPITRE X.
Des fleurs, & des couleurs.

ROZDZIAŁ X.
O kwiatach, i kolorach.

L'amarante-passe-velours, *amarant, szarłat.*
anemone, *anemena.*
obifoint, ou bluet, *modrak.*
aube-épîne, *głogowy, kwiat.*

campanette, *dzwonki.*
crocus fleur de safran, *krokosz, szafranowy, kwiat.*
couronne imperiale, *mistrzownik.*
le lis, *lilia.*
le muguet, *konwalia.*
la rose, *roża.*
Rose à cent feuilles, *centyfolia.*
la violette, *fiałki.*
giroflée, *fiałki większe.*
eglatine, rose sauvage, *roża polna.*
hyacinte, *hiiacynt.*
le jasmin, *dzielżywin.*
une jonquille, *żonkwila.*
liseron, *powoy.*
chevre-feuille, *powoy wonny.*
lilas, *bez włoski.*
marguerite, *stokroć.*
pâquette, marguerite sauvage, *stokroć polna.*
un narcisse, *narcyz.*
un oeillet, *goździk.*
le pavot, *mak.*
la pivoine, *piwonia.*
renoncule, *renunkuł.*
le souci, *nogietek.*
tournesol, *słonecznik.*
une toubereuse, *tuberoza.*
une tulipe, *tulipan.*

Les Coleurs. *Kolory.*

Blanc, *biały.*
blanchâtre, *białawy.*
noir, *czarny.*
noirâtre, *czarniawy.*
rouge, *czerwony.*
rougeatre, *czerwonawy.*
verd, *zielony.*
verdâtre, *zielonawy.*
jaune, *żołty.*
jaunatre, *żołtawy.*
bleu, *błękitny, modry.*
bleüâtre, *modrawy.*
violet, *fiałkowy.*
couleur d'azur, *lazurowy kolor.*
de citron, *cytrynowy.*
d'orange, *pomarańczowy.*
d'écarlate, *szarłatowy.*
de minime, de musc, *pieprzowy, goździkowy.*
de pourpre, *purpurowy.*
d'aurore, *żołtogorący.*
de ponceau, *ceglasty, pons*
de rose, *rożowy.*
d'amarante, *amarantowy.*
de cerise, *wiśniowy.*
de paille, *płowy.*

de

de feu, *ognisty*.
de flamme, ou flammée, *płomienisty*.
de chair, *cielisty*.
d'olive, *oliwkowy*.
de capres, *kaparowy*.
de cendre, ou cendré, *popielaty*.
cramoisi, *karmazyn*.
un rouge, de sang, *krwawy*.
rouge vermeillon, *rumiany*.
rouge obscur, *ciemno karmazyn*.
rouge éclatant, *szarłatny*.
écarlate, *szkarłat*.
couleur de soufre, *siarczysty kolor*.
couleur changeant, *mieniony*.
gris, *siwy*.
grisatre, *szary*.
grison, *siwiec*.
gris brun, gris enfumé, *brunatny*.
gris de perle, ou blanc de perle, *perłowy*.
incarnat, *cielisty*.
incarnadin, *rożowy*.
isabelle, *izabelowy*.
brun, *dzikawy*.
basanné, *śniadawy*.
sombre, *ciemny*.
enfumé, *okopciały*.
verd-brun, *ciemnozielony*.
verd-pâle, *papuży*.
verd de poreau, *trawisty*.
bleu, *płowy*, *żołtawy*.
morne, *ciemny*.
blême, pâle, *blady*.
vermeil, *rumiany*.
clair, éclatant, *iasny*.
clairet, *blado-czerwony*.
turquin, *granatowy*.
bleu celeste, *niebieski*.
nuances de couleurs, *glans*, *odmiana farb*.

Les Odeurs. *Odory*.

L'odeur, *odor*.
les senteurs, *wonie*.
les parfums, *perfumy*.
le musc, *piżmo*.
l'ambre gris, *bursztyn*.
la pastille, *trociczka*.
l'encens, *kadzidło*.
la myrrhe, *mira*.
le genevre, *iałowiec*.
essence, *oleiek*.
eau de senteurs, *wodka pachniąca*.
le storax, *styrak*.

CHAPITRE XI. ROZDZIAŁ XI.

Des Meteaux, & Mineraux, & des pierres. O Kruszcach, Minerałach, i Kamieniach.

Le Metal, *Kruszec.*
l'or, *złoto.*
or épuré, *szczere, złoto.*
l'argent, *srebro.*
argent fin, *przednie srebro.*
de l'argent, *pieniądze.*
l'airain, *miedź.*
le cuivre, *mosiądz.*
le laiton, fil d'archal, *drot.*
le bronze, la fonte, *spiż.*
le plomb, *ołów.*
l'étain, *cyna.*
le fer, *żelazo.*
l'acier, *stal.*
fer blanc, *blacha.*
le verre, *szkło.*
la rouille, *rdza.*

Les Mineraux. *Minerały.*

Le mercure, ou vif-argent, *żywe srebro.*
l'alun, *hałun.*
orpion, orpiment, *aurypigment.*
arsenic, *arszenik.*
antimoine, *antimonium.*
l'emeril, *szmergel.*
l'ocre, *glina, brunatna farba.*
la couperose, le vitriol, *koperwas.*
l'amidon, l'empois, *krochmal.*

Les Pierres. *Kamienie.*

Une pierre, *Kamień.*
une pierrette, *kamyk.*
une pierre ponce, *kamień z piany morskiey.*
pierre à aigüiser, *osła.*
pierre de touche, *kamień probny.*
une tuille, *dachowka.*
une brique, *cegła.*
de plâtre, *gips.*
de la chaux, *wapno.*
un caillou, *opoka.*
une meule de moulin, *kamień młyński*
pierreux, *kamienisty.*

Pierres precieuses. *Drogie Kamienie.*

Un Joïau, *Kleynot.*
un diament, *dyament.*
une perle, *perła.*
une agathe, *agatek.*
un aiment, *magnes.*
de l'ambre, *bursztyn.*
chrisolithe, *chrysolit.*
le corail, *koral.*
un camaieu, ou sardoine, *sardyk, sardonik.*
la coraline, *onich.*
le cristal, *kryształ.*
écarboucle, *karbunkuł.*
grenat, ou grenate, *granatek.*
hyacinthe, *iacynt.*
le jaspe, *iaspis.*
une emeraude, *szmaragd.*
du javet, *gagatek.*
le marbre, *marmur.*
le porphire, *porfir.*
un rubis, *rubin.*
un saphir, *szafir.*
une opale, *opal.*
une sanguine, *krwawnik.*
une turquoise, *turkus.*
topaze, *topaz.*
l'ivoire, *słoniowa kość.*

Les gommes. *Gummy.*

La poix, *smoła.*
la résine, poix-résine, *żywica.*
poix de bouleau, *dziegieć.*
le camphre, *kamfora.*
la mirrhe, *mira.*
l'encens, *kadzidło.*
le vernis, *pokost.*
la cole, *kley.*

CHAPITRE XII. *ROZDZIAŁ XII.*

De la Ville, & de ses parties. *O Mieście, i częściach iego.*

Les Edifices, ou bâtimens, *budynki.*
une maison, *dom, kamienica.*
un Temple, une Eglise, *Kościoł.*
un Palais, *Pałac.*
l'Hôtel, ou la maison de ville, *Ratusz.*
Hôtel, ou maison d'un Seigneur, *Dwor.*
la Cour, ou palais, où l'on plâide, *Grod.*

l'Hô-

l'Hôpital, ou hôtel Dieu, *Szpital.*
l'Arsenal, *Cekauz.*
l'Academie, *Akademia.*
une boutique, *Kram.*
la place, lieu du marché, *Rynek.*
une place, ou carefour, *plac, szeroka ulica.*
une halle, *iatki, budki.*
la boucherie, *iatki mięsne.*
la poissonerie, *iatki rybne.*
la prison, *więzienie.*
les murailles, *mury.*
le Château, *Zamek*
la Citadelle, *Zamek wałami otoczony.*
les rampars, *wały.*
les fortifications, *fortyfikacye.*
la forteresse, *forteca.*
les bastions, *baszty.*
les tours, *wieże.*
le pavé, *bruk.*
l'egout, *rynsztok.*
la forge, *kuźnia.*
la friperie, *tandeta.*

Les bourgois. *Mieszczanie.*

Le Maire de la ville, *Burmistrz.*
un Bourgeois, *Mieszczanin.*
une Bourgeoise, *Mieszczka.*
un Marchand, *Kupiec.*
une Marchande, *Kupcowa.*
un Mercier, *Kramarz.*
une Merciere, *Kramarka.*
un Revendeur, *Przekupień.*
une Revendeuse, *Przekupka.*
les ouviers, ou gens de métier, *Rzemieślnicy.*
le Procureur fiscal, *Woyt.*
le Consul, le Sindic, *Rayca, Syndyk.*
l'Echevin, *Przysięzny.*
Receveur, Thresorier de ville, *Podskarbi mieyski.*
Secretaire, *Sekretarz.*
Notaire, *Pisarz.*
l'Assesseur, *Ławnik.*
le Tribun, *Woźny.*
les archers, *siepacze, słudzy mieyscy.*
un bourg, *miasteczko.*
une hôtellerie, ou cabaret, *austerya, karczma.*

La Maison, & ses parties.

Dom, i części iego.

Le plan de la maison, *abrys.*
le fondement, *fundament.*
la muraille, *mur.*
les parois, *ściany.*
la face, ou façade de la maison, *facyata domu.*
le plancher, *posadzka.*
le lambris, *posadzka sadzona.*
la voute, *sklepienie.*
chambre voutée, *sklep.*
un étage, *piętro.*
l'appartement, *pokoie.*
une chambre, *izba, pokoy.*
l'antichambre, *przedpokoy.*
l'allée, ou entrée de la maison, *sień.*
sale à l'entrée de la maison, *sień, wielka.*
arriere chambre, ou cabinet, *pokoik.*
cabinet, lieu retiré, *gabinet.*
la grande sale, le lieu ou l'on mange, *stołowa izba.*
une sale, *sala.*
l'alcove, *alkierz.*
la garde-robe, *westyarnia*
la depense, *śpiżarnia.*
la cuisine, *kuchnia.*
la boulangerie, *piekarnia*
le credence, *kredens.*
la cave, le celier, *piwnica.*
la galerie, *ganek.*
le galeras, *strych.*
la porte, *drzwi, furta.*
vestibule, *sień*
un guichet, *okienko.*
les gonds, *zawiasy.*
la serrure, *zamek.*
la clef, *klucz.*
le verrou, *wrzeciądz.*
le loquet, *klamka.*
la barre, *zasuwa.*
les jambages de la porte, *odrzwi.*
un cadenât, *kłodka.*
l'escalier, *schody.*
la fenêtre, *okno.*
un chassis, *rama.*
les vitres, *szklanne okna, szyby.*
un volet, *okiennica.*
une poutre, ou solive, *tragarz.*
un soliveau, *balka.*
un ai, une planche, *tarcica, deszczka.*
un chevron, *krokiew.*

des

des lattes, *łaty.*
des briques, *cegły.*
des pierres, *kamienie.*
muraille crepie, & blanchie, *tynkowany mur, i pobielany.*
le toit, *dach.*
le faîte de la maison, *wierzch domu.*
la couverture, *nakrycie.*
une tuile, *dachowka.*
un aisseau, *gónt.*
le petit lieu, ou privé, la latrine, *komora.*
le parc, ou cloison, *parkan.*

Les moeubles de la chambre.
Izby sprzęty.

Une table, *stół.*
un banc, *ława.*
un fauteuil, *krzesło.*
une chaise, *krzesełko.*
un tabouret, un siégé, *taboret, stołek.*
un escabeau, *podnożek.*
un siége pliant, *zydel.*
un cofre, *skrzynia.*
une caisse, *skrzynka.*
une cassete, *szkatułka.*
une cave garnie de bouteilles, *puzderko.*
un babu, *kufer, sepet.*
une armoire, *szafa.*
un bufer, *kredens.*
un tiroir, *szuflada.*
la tapisserie, *obicie.*
un tapis, *kobierzec.*
un lit, *łóżko, pościel.*
des rideaux, *zasłony.*
des tringles, *pręty.*
un matelas, *materac.*
des oreillers, ou coussins, *poduszki.*
un traversin, ou chevet, *wał u łóżka.*
une coete, ou lit de plume, *pierzyna.*
une paillase, *wor słomą napełniony.*
une couverture, de lit, *koc, kołdra.*
une courte-pointe, *przykrywadło, pościeli.*
un linceul, ou drap de lit, *prześcieradło.*
une bassinoire, *łożogrzey*
un pavillon, *pawilon.*
un paravent, *parawan.*
un gueridon, *gierydon.*
un portrait, *konterfekt.*
un vase, *naczynie.*
la peinture, *malowanie.*
de la broderie, *haftowanie.*

la dorure, *pozłota.*
la cheminée, *komin.*
le poêle, ou fourneau, *piec.*
une chaise percée, *stolec*
un pot de chambre, *urynał.*

La Cuisine. *Kuchnia.*

La cremaillere, *kuchenny hak.*
les chenets, ou landiers, *kuchenne wilki.*
le souflet, *miech.*
les pincettes, *kleszcze.*
l'écran, *zasłona blaszana*
le feu, *ogień.*
la fumée, *dym.*
les charbons, *węgle.*
la cendre, *popioł.*

Vaisselles de cuisine. *Naczynia kuchenne.*

Un pot, *garnek.*
une marmite, *miedziany garnek.*
l'anse du pot, *uszko u garka.*
le couvercle du pot, *pokrywka.*
la cuillier du pot, *warzecha.*
un chaudron, *kocieł.*
une chaudiere, *panewka.*
un coquemar, *dzban miedziany.*
un trépié, *trzynóg.*
une tarriere, ou tourtiere, *patelnia do tortów.*
une poële à frire, *brytwana do smażenia.*
un poëlon, *brytwanka.*
la pelle à feu, *łopatka do ognia.*
ou gril, *rost.*
une écumoire, une couloire, *durszlak.*
une ratissoire, *tarka.*
une lardoire, *szpila do szpikowania.*
la broche, *rożen.*
une lechefrite, *brytwanna.*
un mortier, *możdzierz.*
un pilon à broïer, à piler, *tłuk, tłuczek.*
une rappe, *tarka*
une rechaud, *faierka.*
une terrine, *dònica.*
un broc, *konew*
un bassin, *miednica.*

une

une cruche, *dzban.*
un seau, *wiadro.*
un torchon, *ścierka.*
le balai, *miotło.*
un cuveau, *ceber.*

Le four. *Piec.*

La pelle à four, *łopata, wiosło do wsadzania chleba.*
un bluteau, un sas, *sito.*
ramis, *rzeszoto.*
un crible, *przetak.*
une mai, ou mait, *dzieżka.*
huche, *dzieżka do mięszania ciasta.*
de la farine, *mąka.*
du levain, *kwas.*
de la pâte, *ciasto.*
du bois, *drwa.*
du charbon, *węgle.*
une coignée, *siekiera.*

La cheminée. *Komin.*

Le foier, ou l'atre, *ognisko.*
un tison, *głownia.*
une bûche, *kłoda.*
un fagot, *wiązka drzewek*
un cotret, *szczepki.*
des allumettes, *siarka.*
un fusil à batre du feu, *krzesiwo.*
de la mêche, *knot.*
de la braise, *węgle zarzyste.*
la fumée, *dym.*
la suïe, *sadze.*

Les ornemens de la cheminée. *Ozdoby komina.*

Des porcelaines, *porcelany.*
des pots de fayence, *dzbany farfurowe.*
la lumiere, *światło.*
une chandelle, *świeca.*
un cierge, *świeca woskowa.*
une bougie, *stoczek.*
une lampe, *lampa.*
une lanterne, *latarnia.*

CHA-

CHAPITRE XIII. *ROZDZIAŁ XIII.*

Du Village, & de ses parties. *O Wsi, i częściach iey.*

La metairie, *Folwark.*
la menagerie, *gospodarowanie.*
le menage, *gospodarstwo.*
les granges, batimens ou l'on serre les blez, ou autres grains, *gumno, szopy.*
le grange, ou l'on bat les blez, le grenier, *stodoła, boiowisko szpichlerz.*
l'ecurie, *staynia.*
l'étable au gros betail, *obora.*
l'étable, ou toit aux cochons, *chlew.*
le poulailler, *kurnik.*
le colombier, *gołębieniec.*
l'Hôtel, ou maison du Seigneur, *dwór.*
les cabanes, ou hutes, *chałupy.*
le cabaret, *karczma.*
un hameau, ou petit village, *wioska.*
une cloison, *parkan.*
une palissade, *wał.*
une haie, *płot.*
un marais, ou bourbier, de la boûe, *błoto, kałuża.*
lieu marecageux, *bagnisko.*
un chemin, *droga.*
une rouse, ou sentier, *ścieszka.*
un pui, *studnia.*
une fontaine, ou source, d'eau, *źrzodło, zdroy.*
les champs, ou la campagne, *pola, role.*
le gueret, ou terre labourée, *rola orana, oranie.*
un sillon, *zagon.*
les raies, *brozdy.*
une terre reposante, *ugor.*
une friche, *pustka.*
un arpent, ou journal, *staie.*
un fossé, ou fosse, *rów, fossa.*
un pont, *most.*

Les Païsans, ou Villageois.
Chłopi, Wieśniacy.

Un sujet, *poddany.*
le jardin, *ogrod.*
le jardinage, *ogrodstwo.*
jardin à fleurs, ou parterre, *ogrod włoski.*
jardin potager, *ogrod iarzynny*
une allée de jardin, *ogrodowa ulica.*
un carré, ou carreau de jardin, *kwatera ogrodowa.*
une couche, ou planche, *forma, grzęda.*
un cabinet, ou berceau de verdure, *chłodnik.*
un labirinte, *labirynt.*
un bordure de carré, *płot koło kwater.*
une fontaine, ou jet d'eau, *fontanna.*
une pépiniere, *nasiennik.*
les arbres, *drzewa.*
les herbes, *zioła.*
les fleurs, *kwiaty.*
les fruits, *owoce.*
un buisson, *krzak.*
l'ombre, *cień.*
un verger, *sad.*

Les Officiers d'une metairie.
Folwarczni Posługacze.

L'Administrateur, ou Fermier, *Administrator, Podstarości, włódarz.*
un Econome, *Ekonom.*
le Granger, *Gumienny.*
le Garde, *Stroż.*
le Berger, *Pasterz.*
la Bergere, *Pasterka.*
le boubier, berger de gros bétail, *pastuch wielkiego bydła.*
le porcher, *świniarz.*
un bâton, *kiy.*
une pannétiere, *kobiela.*
le jardinier, *ogrodnik.*
le fossoïeur, *grabarz.*
le bècheur, *zagrodnik.*
le vigneron, *winiarz.*
le metaïer, *kmieć.*
le laboureur, *oracz.*
une charuë, *pług.*
le soc de la charuë, *radło u pługa.*
le manche de la charuë, *vatad.*
une chârette, *wóz.*
un chârîot, *wozek.*

les

les roües, *koło.*
le timon, *dyszel.*
les jantes, *dzwona.*
le moïeu, *piasta.*
l'essieu, *oś.*
la herse, *brona.*
le joug, *iarżmo.*
un traineau, *sanki.*
une bêche, *rydel.*
une pelle, *łopata.*
une houê, *motyka.*
un hoîau, *motyczka.*
le sémeur, *siewiarz.*
le sarcleur, *plewiarz.*
la sarcleuse, *plewiarka.*
le moisseneur, *żeniec.*
le faucheur, *kosarz.*
le batteur de blé, *młocek.*
une faucille, *sierp.*
une faux, *kosa.*
un fleau, *cepy.*
une fourche, *widły.*
un rateau, *grabie.*
un balai, *miotła.*
un van, *opałka.*
une pelle à vanter le blé, *szufla.*
le pêcheur, *rybak co ryby łowi.*
le poissonnier, *rybak co ryby przedaie.*
la poissonniere, *rybaczka.*
le chasseur, *myśliwiec.*
l'oiseleur, *ptasznik.*
un filet, *sieć, włok.*
un hameçon, une ligne, *węda, wędka.*
un reclam, *wab.*
de la glu, *lep.*
une cage, *klatka.*

Les Officiers d'une maison.
Domowi Słudzy.

Le Marêchal, ou Maître d'hôtel, *Marszałek, starszy sługa.*
le Maître, ou Ecuïer de Cuisine, *Kuchmistrz.*
l'Ecuïer tranchant, *Krayczy.*
Ecuîer, celui qui a le soin de l'Ecurie, *Koniuszy.*
le Sous-Ecuïer, *Podkoniuszy.*
l'Echanson, *Podczaszy.*
le Sommelier, *Piwniczny.*
le Depensier, *Szafarz.*
le Credencier, *Kredencerz.*
le Cüisinier, *Kucharz.*
le Marmiton, *Kuchta.*
un Serviteur, *Sługa.*

un

un Page, *Paź.*
un valet de chambre, *Pokoiowy.*
un Laquais, *Lokay.*
un Cocher, *Stangret.*
un Postillon, *Foryś.*
un Charretier, *Woźnica.*
un Palefrenier, *Masztalerz.*
le Huissier, *Odźwierny.*
le Concierge, *Burgrabia.*
un Valet, *Służący.*
une Servante, *Służebnica.*
une Cüisiniere, *Kucharka.*
un Valet de cabaret, *Szynkarz.*
une Servante de cabaret, *Szynkarka.*
le Maître, *Pan.*
la Maitresse, *Pani.*

CHAPITRE XIV. Des Arts, & Materies.

ROZDZIAŁ XIV. O Naukach, i Rzemiosłach.

Un Apoticaire, *Aptekarz.*
un Chirurgien, *Cerulik.*
uu Medecin, *Doktor.*
un Architecte, *Architekt.*
un Ingenieur, *Indzinier.*
un Marinier, ou nautonnier, *Zeglarz.*
un Pilote, *Sternik.*
un Capitaine de navire, *Szyper.*
un Matelot, *Flis.*
un Batelier, *Przewoźnik.*
un navire, *okręt.*
un bâteau, *łodź.*
un grand bâteau, *szkuta.*
un barque, *przewoz.*
une gondole, *czołn.*
un Pientre, *Malarz.*
un peinceau, *pęzel.*
un Sculpteur, *Snycerz.*
un Graveur, *Sztukator.*
un Imprimeur, *Drukarz.*
un Libraire, *Xięgarz.*
un Relieur de livres, *Introligator.*
un Monoïeur, *Mincarz.*
un Orfevre, *Złotnik.*
un Jouailler, *Jubiler.*
un Ecrivain, *Pisarz.*
un Marchand, *Kupiec.*
un Postillion, *Pocztarz.*
un Messager, *Posłaniec.*
un Barbier, *Balwierz.*
une Blanschiseuse, *Praczka.*

un

un Boucher, *Rzeźnik.*
un Boulanger, *Piekarz.*
un Patissier, *Pasztetnik.*
un Cabaretier, *Karczmarz.*
un Chapelier, *Kapelusznik.*
un Menuisier, *Stolarz.*
un Charpantier, *Cieśla.*
une scie, *piła.*
un marteau, *młotek.*
une tenaille, *obcęgi.*
une teriere, *świder.*
une urille, *świderek.*
une hache, *toporek.*
une coignée, *siekiera.*
une doloire, *topor.*
un clou, *gwoźdź, ćwiek*
une cheville, *szpąga.*
un trou, *dziura.*
une ligne, *linia.*
une lime, *piłka.*
un rabot, *hebel.*
un Châron, *Kołodziey.*
un Couroîeur, *Garbarz.*
un Cordier, *Powroźnik.*
un Cordonnier, *Szwiec.*
une forme, *kopyto.*
une alêne, *szydło.*
un tranchet, *gnyp.*
un Seillier, *Siodlarz.*
un Taillieur, *Krawiec.*
une aiguille, *igła.*
un dé, *naparstek.*
des ciseaux, *nożyczki.*
du fil, *nici.*
de la soie, *iedwab.*
un fondeur, ou potier d'etain, *Konwissarz.*
un Fontainier, *Rurmistrz.*
un Forgeron, *Kuźnik.*
un Marechal, *Kowal.*
un Serrurier, *Slosarz.*
une forge, *kuźnia.*
l'enclume, *nakowalnia.*
les pincetres, *kleczcze.*
le fer, *żelazo.*
l'acier, *stal.*
un Foulon, *Farbierz.*
un Fourbisseur, faiseur, d'épées, *Szpadownik,* & de sabres, *Miecznik.*
un Fripier, *Tandeciarz.*
la friperie, *tandeta.*
un Horlogeur, *Zegarmistrz.*
une horloge, *zegar.*
une montre, *zegarek.*
un Lanternier, *Blacharz.*
une Lingere, *Szwaczka.*
un Masson, *Mularz.*
une truelle, *kielnia.*
un niveau, *waga.*
une regle, *prawidło.*
une équerre, *węgielnica.*
un levier, *drąg.*
un Meunier, *Młynarz.*

un moulin, *młyn.*
de la farine, *mąka.*
la meule du moulin, *kamień młyński.*
un Huillier, *Oleiarz.*
un Papierier, *Papiernik.*
un Passementier, *Passamannik.*
un Ouvrier en soie, *Szmuklerz.*
un Brodeur, *Haftarz.*
un Pelletier, ou Fourreur, *Kuśnierz.*
un Perruquier, *Perukarz.*
un Potier de l'argile, ou glaise, ou terre grasse, *Gancarz.*
un Verrier, *Hutarz, Hutnik.*
un Vitrier, *Szklarz.*
un Tisseran, *Tkacz.*
un Tonnelier, *Bednarz.*
un tonneau, *beczka.*
les cercles, *obręcze.*
un Tourneur, *Tokarz.*
un tour, *koło, warsztat.*
un Mercier, *Kramarz.*
un Revendeur, *Przekupnik.*
une Revendeuse, *Przekupka.*

CHAPITRE XV.

De l'homme, & de ses parties.

ROZDZIAŁ XV.

O Człowieku, i członkach iego.

Les parties exterieures, *członki powierzchowne.*
la tête, *głowa.*
le devant de la tête, *przodek głowy.*
le derriere de la tête, *tył głowy.*
le sommet de la tête, *wierzch głowy.*
le front, *czoło.*
la face, *twarz.*
les temples, ou témpes, *skronie.*
l'oreille, *ucho.*
les sourclis, *brwi:*
l'oeil, *oko.*
la paupiere, *powieka.*
le blanc des yeux, *białko w oczach.*
la prunelle de l'oeil, *źrzenica:*
le nez, *nos.*
les narines, *nozdrza.*
les jouës, *iagody, lice.*
la bouche, *gęba, usta.*
les levres, *wargi.*

les gengives, *dziąsła.*
les dents, *zęby.*
les mâchelieres, *trzonowe zęby.*
la langue, *ięzyk.*
le palais de la bouche, *podniebienie u gęby.*
la machoire, *szczeka.*
le menton, *podbrodek.*
la barbe, *broda.*
le col, ou cou, *szyia.*
le gosier, ou gorge, *gardło.*
le sein, *łono, zanadrze.*
les mamelles, ou tetons, *piersi, cycki.*
le ventre, *brzuch.*
le nombril, *pępek.*
le bras, *bark.*
le coude, *łokieć.*
l'aisselle, *pacha.*
la main, *ręka.*
le poing, ou poignet, *pięść.*
une poignée, *garść.*
la paume de la main, *dłoń.*
les doits, *palce.*
le pouce, *palec wielki.*
les ongles, *paznogcie.*
les epaules, *ramiona.*
le dos, *grzbiet.*
le rable, l'endroît, *lędzwie.*
des reins, *polędwica.*
le côté, *bok.*
les côtes, ou flancs, *boki.*
les fesses, *pośladek.*
le fondement, *odbyt.*
la cuisse, *udo.*
les hanches, *biodra.*
le genou, ou genoüil, *kolano.*
le jarret, *podkolanek.*
la jambe, *goleń.*
le gras de la jambe, *łyst.*
les chevilles du pié, *kostki u nogi.*
le pié, ou pied, *noga.*
la plante du pié, *podeszwa.*
le talon, *pięta.*
un orteil, *palec u nogi.*
la peau, *skóra.*
la petite peau, *skórka.*
les cheveux, *włosy.*
la moustache, *wąsy.*
un ongle, *paznogieć.*

Les parties interieures.
Części wnętrzne.

Le corps, ou cors, *ciało.*
la chair, *mięso.*
la graisse, *tłustość, sadło.*

le tendron de l'oreille, ou du nez, *chrząstka.*
les membres, *członki.*
les nerfs, *suche żyły.*
les veines, ou venes, *żyły.*
les arteres, *żyłki pulsowe.*
un os, *kość.*
la moëelle, *szpik.*
le crane, *czaszka.*
l'épine du dos, *pacierz*
les cotes, *żebra.*
l'os de l'épaule, *łopatka.*
le coeur, *serce.*
le fiel, *żółć.*
le foie, *wątroba.*
le poûmon, *płuca.*
la rate, *śledziona.*
les reins, *nerki.*
le cerveau, ou la cervelle, *mózg.*
l'estomach, *żołądek.*
les boïaux, ou intestins, *ielita, trzewa.*
les tripes, *kiszki.*
les entrailles, *wnętrzności.*
le sang, *krew.*
le lait, *mleko.*
la sueur, *pot.*
la pituite, *flegma.*
la salive, *ślina.*
les larmes, ou pleurs, *łzy.*

Les cinq sens de nature.
Pięć zmysłów natury

La vüe, *widzenie.*
l'oüie, *słyszenie.*
l'odorat, *powonienie.*
le gôut, *smak.*
l'attouchement, *dotykanie.*

Les qualités du Corps humain.
Przymioty Ciała ludzkiego.

La santé, *zdrowie.*
la force, *moc, siła.*
la beauté, *piękność.*
la taille, *postać.*
belle taille, *uroda.*
la mine du visage, *mina, twarzy składność.*
mine d'un honnéte homme, *podobieństwo poczciwego, człowieka.*
le teint, la couleur, *kolor, cera.*
la bonne grace du visage, *wdzięczność twarzy*
teint vermeil du visage, *rumianość twarzy.*

l'ame,

l'ame, *dusza.*
l'esprit, *rozum.*
l'entendement, *dowcip.*
la sagesse, *mądrość.*
l'adresse, *bystrość dowcipu.*
la prudence, *rostropność.*
la memoire, *pamięć.*
la docilité, *poiętność.*
l'ingenuité *przemysł.*
la justesse, l'honnétété, *uczciwość, składność.*
la subtilité, *subtelność rozumu.*
la naiveté, ou simplicité, *prostota, szczerość.*
la bienseance, *przystoyność.*
la civilité, *obyczayność.*
la gravité, *powaga.*
la justice, *sprawiedliwość.*
la bonté, *dobroć.*
l'affabilité, *rozmowność, łagodność.*
la bienfaisance, *dobroczynność.*
la bienveillance, *życzliwość.*
le courage, *śmiałość.*
la courtoisie, *polityka.*
la vertu, *cnota.* (*nie.*
la gratitude, *zawdzięcze-*

Les defauts, & maladies du corps humain.
Defekta, i choroby ciała ludzkiego.

Les rides, *zmarszczki.*
la lentile, tache rossâtre du visage, *piegi.*
la chassie, *oczu płynienie.*
une verruë, ou porreau, *brodawka.*
la taye en l'oeil, *bielmo w oku.*
le tintouin dans l'oreille, *brzmienie w uchu.*

Defauts notables. *Znaczne defekta.*

L'Aveuglement, *ślepota, zaślepienie.*
la sourdité, *głuchota.*
la laideur, *szpetność.*
la foiblesse, *słabość.*
la maigreur, *chudość.*
un bosse, *garb.*
aveugle, *ślepy.*
borgne, *ślepy na iedno oko, iednooki.*
boiteux, *chromy, kulawy.*
bossu, *garbaty.*
begue, *szepleń, zaiąkliwy*

chas-

chassieux, *kto iest oczu płynących.*
chauve, *łysy.*
camus, *nosa płaskatego.*
debile, foible, *słaby.*
estropié, *okaliczony.*
impotant, perclus, *kaleka, niedołężny.*
louche, *zyzowaty.*
laid, *szpetny.*
maigre, *chudy.*
manchot, *kikut, iednoręki.*
muet, *niemy.*
sourd, *głuchy.*
phlegmatique, *flegmatyk.*
un geant, *olbrzym.*
un nain, *karzeł.*

Les maladies. *Choroby.*

L'apoplexie, *apoplexya.*
la fievre, *febra, gorączka.*
fievre continue, *febra iednostayna.*
fievre quotidienne, *febra codzienna.*
fievre ardente, *gorączka ciężka.*
fievre chaude, *gorączka, maligna.*
fievre quarte, tierce, double tierce, *kwartanna, albo czwartaczka, tercyana, iednodzienna.*
febricitant, *gorączkę maiący.*
le rûme, ou catarre, *katar, kaszel.*
le rûmatisme, *ryma.*
l'enrûmure, *sapka.*
enrûmé, *katar maiący.*
la colique, *kolka.*
convulsion, contraction des nerfs, *skurczenie członków.*
une crise, *choroby odmiany.*
dissenterie, ou flux de ventre, *dyssenterya, biegunka.*
douleur de dens, *bolenie zębów.*
epilepsie, haut mal, mal caduc, *wielka choroba.*
un erisipele, *roża choroba.*
le cancer, *kancer.*
le flux de sang, *krwawa biegunka.*
la goute, *gościec.*
goute aux mains, *chiragra.*
goute aux piez, *podagra.*
gouteux, *gościowaty.*

disło-

dislocation de membres, *wywinienie członków.*
ebullition du sang, *zapalenie krwie.*
la pierre, du gravelle, *kamień.*
les hemeroides, *krwotok.*
l'hydropisie, ou enflure, *puchlina.*
la jaunisse, *żółtaczka.*
l'indigestion, *niestrawność.*
la letargie, *śpiączka.*
la lepre, *trąd.*
la migraine, mal de tête, *głowy bolenie.*
palpitation de coeur, *serca drżenie.*
pamoison, evanoüissement, *mdłość.*
la paralisie, *paraliż.*
paralitique, *paraliżem zarażony.*
la peste, *morowe powietrze.*
la contagion, *zaraza.*
pestifere, *powietrzem zarażony.*
phrenesie, ou delire, *szaleństwo w chorobie.*
pleuresie, *boków ból.*
phtisie, ou héctique, *suchoty.*
maladie de poumon, *płucna choroba.*
poumonique, malade de poumon, *płucną chorobę cierpiący.*
difficulté d'halene, *dychawica.*
atteint de difficulté d'halene, poussif, *dychawiczny.*
mal de rate, *śledziony ból.*
la rougeole, *odra.*
la petite verole, *ospa.*
la sciatique, *scyatyka.*
vomissement, *womit.*
étourdissement, tournement de tête, *zawrócenie głowy.*
une plaie, ou ulcere, *rana.*
la boue, pus d'ulcere, *ropa, gnoy od rany.*
cicatrice, *blizna, szrama.*
abscez, *otok.*
un froncle, ou clou, *wrzod.*
les étrouelles, *gruczoły.*
chancre, *szkorbut.*
feu volage, *piekielny ogień.*
dartre, *liszay.*
la galle, ou rogne, *świerzb, parchy.*

une

une verruë, ou porreau, *brodawka.*
rupture, *ruptura.*
mértrissure, *siność.*
froissement, contusion, *stłuczenie.*
égratignure, *zadarcie.*
écorchure, *z skóry obłupienie.*
coupure, *zarznięcie.*
un souflet, *policzek.*

Les Medicamens. *Lekarstwa.*

Une medecine, *lekarstwo.*
le remede, *leczenie.*
des remedes, *leki.*
des pilules, *pigułki.*
une decoction, *dekokt.*
de la tisane, *tyzana.*
du miel, *miod.*
un julep, *ulepek.*
du sirop, *syrop.*
de la theriaque, *dryakiew.*
de l'orvietan, *orwietan.*
des tablettes, *kołaczki.*
de la poudre, *proszek.*
la dose, *dozys.*
la diete, *dyeta.*
une confection, *konfekt.*
gargarysme, *gargaryzowanie.*
des vantouses, *bańki.*
des sangsues, *piiawki.*
une saignée, *krwi puszczenie.*
de l'onguent, *maść.*
une emplâtre, *plaster.*
une tente, *fleytuch.*
une lancette, *puszczadło.*
un lavement, ou clystere, *klystera, enema.*
une seringue, *rurka do klystery.*
un raisoir, *brzytew.*
la mort, *śmierć.*
le trépas, *zeyście z świata.*
un cadavre, ou corps mort, *trup, ciało umarłe.*

Les defauts de l'ame. *Defekta duszne.*

Le vice, *występek.*
la folie, *głupstwo.*
la radoterie, betise, stupidité, niaiserie, *szaleństwo, nikczemność.*

finesse, duplicité, ruse, *frantostwo, chytrość.*
malice, mechanceté, *złość, złośliwość.*
effronterie, *zuchwałość, niewstyd.*
extravagance, *szaleństwo*
impertinence, *bałamuctwo, co nic do rzeczy.*
imprudence, *nieuwaga, nieostrożność.*
legerté, *lekkość.*
negligence, *niedbalstwo.*
temerité, *zuchwałość.*
trahison, *zdrada.*
tromperie, *oszukanie.*
friponerie, *sztuka na złe.*
ingratitude, *niewdzięczność.*
bizarrerie, *niestateczność.*
badinerie, *swawola.*
arrogance, orgueil, *pycha.*
obstination, opiniâtreté, *upor.*
vanité, *próżność.*

Les Passions. *Passye.*

L'amour, *miłość.*
la haine, *nienawiść.*
la crainte, *boiaźń.*
le desir, *chęć, życzenie.*
l'esperance, *nadzieia.*
le desespoir, *desperacya.*
la hardiesse, *śmiałość.*
la timidité, *nieśmiałość.*
la honte, *wstyd.*
la colere, *gniew.*
la rage, *wścieczenie.*
la fureur, *zapalczywość.*
la joïe, *wesołość.*
la tristesse, *smutek.*
la constance, *statek.*
l'inconstance, *niestatek.*
la patience, *cierpliwość.*
l'impatience, *niecierpliwość.*
l'indignation, *rozgniewanie.*
le depit, *rozgniewanie, dąsanie.*
la peur, ou l'effroi, *strach.*
le chagrin, ou souci, *frasunek, utrapienie.*
oppression, *ucisk, oppressya.*
emulation, jalousie, *zazdrość, prześladowanie.*
pitié, compassion, *litość.*
misericorde, *miłosierdzie.*
la douleur, *ból, boleść.*

Les Conditions des hommes.
Stany Ludzi.

Un homme Noble, *Szlachetny człowiek.*
un Gentil-homme, *Szlachcic.*
privé, ou particulier, *prywatny, partykularz.*
roturier, grossier, *chłop, prostak, grubian.*
un paîsan, *wieśniak.*
une paîsanne, *wieśniaczka.*
un bourgeois, *Mieszczanin.*
une bourgeoise, *Mieszczka.*
un artisan, homme de metier, *rzemieślnik.*
un homme docte, ou savant, *umieiętny, uczony.*
un ignorant, *nieuk.*
un idiot, *tępy.*
un riche, *bogaty.*
un pauvre, *ubogi.*

Les Dignités. *Godności.*

L'Empereur, *Cesarz.*
l'Imperatrice, *Cesarzowa.*
le Roi, *Król.*
la Reine, *Królowa.*
un Prince, *Xiążę.*
une Princesse, *Xiężna.*
un Prince du sang, *Królewic.*
une Princesse, du sang, *Królewna.*
un Duc, *Xiążę.*
une Duchesse, *Xiężna.*
un Marquis, *Markiz.*
une Marquise, *Markizowa.*
un Comte, *Hrabia.*
une Comtesse, *Hrabina.*
un Baron, *Szlachcic wolny sobie.*
une Baronne, *Szlachcianka.*
un Seigneur, *zacny Pan.*
une Dame, *zacna Dama, Pani.*
une Demoiselle, *Panna zacna.*
Noble, *Szlachcic herbowny.*
un Palatin, *Woiewoda.*
une Palatine, *Woiewodzina.*
un Castellan, *Kasztelan.*
une Castellane, *Kasztelanowa.*

un Staroste, un Gouverneur, ou juge souverain de la noblesse, *Starosta.*
une Starostine, *Starościna.*
le Marêchal, *Marszałek.*
le Chancelier, *Kanclerz.*
un Senateur, *Senator.*
une Senatrice, *Senatorka*
le Chambellan, *Podkomorzy.*
le Grand Veneur, *Łowczy.*
le Grand Enseigne, *Chorąży.*
l'Echanson, *Podczaszy.*
le Grand Panetier, *Stolnik.*
le Maitre d'hotel, *Kuchmistrz.*
le Fourier, ou Marêchal des logis, *Stanowniczy*
le grand Ecuïer, *Koniuszy.*
Ecuïer tranchant, *Krayczy.*
le grand General, *Hetman.*
un General, *Generał.*
un Capitaine, *Wódz.*
un Lieutenant, *Porucznik.*
un Cornete, *Chorąży iedney kompanii.*
un Caporal, chef d'une escoüade, *Kapral.*
un Soldat, ou Gendarme, *Zołnierz.*
un cavalier, homme de cheval, *konny, raytar.*
un lancier, *halabardnik.*
un cuirassier, *pancernik.*

La Parenté, ou consaguinité.
Pokrewieństwo.

Le Trisaïeul, *Prapradziad.*
le Bisaïeul, *Pradziad.*
l'Aïeul, ou grand Pere, *Dziad.*
le Pere, *Ojciec.*
le Fils, *Syn.*
le petit Fils, *Wnuk.*
le Fils du petit fils, *Prawnuk.*
le Frere, *Brat.*
Frere uterin, demifrere, *przyrodni Brat.*
le Cousin germain, *Stryieczny, lub Wuieczny Brat.*

un Cousin, ou Parent, *Krewny*.
l'Oncle Paternel, *Stryi*
l'Oncle Maternel, *Wuy*.
le Neveu, *Synowiec, Bratanek, Siestrzeniec*.
la Trisaïeule, *Prapra-baba*.
la Bisaïeule, *Prababa*.
l'Aïeule, ou grande Mere, *Babka*
la Mere, *Matka*.
la Fille, *Córka*.
la petite Fille, *Wnuczka*
Fille de la petite fille, *Prawnuczka*.
la Soeur, *Siostra*.
la Cousine germaine, *Stryieczna, lub Wuieczna Siostra*.
une Cousine, ou parente, *Krewna*.
la Tante, soeur du pere, *Stryienka*.
la Tante, soeur de la Mere, *Ciotka*.
la Niece, *Synowica, Siestrzenica*.

Les âges. *Lata*.

Un enfant, *dziecię*.
l'enfance, *dzieciństwo*.
la jeunesse, *młodość*.
la vieillesse, *starość*.
un garçon, *chłopiec*.
Garçon, jeune homme, qui n'est point encore, marié, *młodzian*.
Jeune homme marié, *nowożeniec*.
Homme fait, *Mąż*.
un vieillard, *starzec*.
une vieille femme, *stara białogłowa*.
une vieille, *baba*.
le Pere de famille, *gospodarz*.
la mere de famille, *gospodyni*.
le fils ainé, *starszy syn*.
le cadet, *naymłodszy*.
une fille, ou vierge, *Panna, Dziewica*
un Homme, *Mąż, męszczyzna*.
une femme, *białogłowa*.
l'epoux, *oblubieniec*.
l'epouse, *oblubienica*.
le mari, *mąż*.
la femme, *żona*.
une nourrice, *mamka*.
une sage-femme, *baba*.
un homme veuf, *wdowiec*
une veuve, *wdowa*.
l'heritier, *dziedzic*.

un

un Tuteur, ou Curateur, *Opiekun*.
une Tutrice, *Opiekunka*.
un batard, *Bękart*.
un orfelin, *sierota*.
un jumeau, *bliźnię*.
le beau Pere, *Oyczym*.
la belle Mere, *Macocha*.
le gendre, ou beau fils, *Zięć*.
un beau fils, *Pasierb*.
la bru, ou belle fille, *Synowa*.
une belle fille, *Pasierbica*.
le beau frere, *Szwagier*.
la belle soeur, *Bratowa*.
le Parrain, *Oyciec chrzesny*.
la Marreine, *Matka chrzesna*.
le Filleul, *Syn chrzesny*.
la Filleulle, *Corka chrzesna*.
le compere, *kum, kmotr*.
la commere, *kuma*.

CHAPITRE XVI. — *ROZDZIAŁ XVI.*

Des Etoffes, & Habits. — *O Materyach, i Sukniach.*

Etoffe, *materya*.
du drap, *sukno*.
Drap d'Espagne, de France, d'Angleterre, d'Hollande, &c. *Sukno Hiszpańskie, Francuzkie, Angielskie, Hollenderskie, &c.*
gros drap, *grube sukno*.
drap de soie, etoffe de soie, *materya iedwabna*
du tafetas, *kitayka*.
du velours, *axamit*
du brocard, *złotogłów*.
du damas, *adamaszek*.
du satin, *atłas*.
de la moire, *mora*.
de la gase, *gaza*.
crepe, ou crépon, du raz, *krepa, kałamayka*.
de la serge, du bouracan, *sarża, rasa, burkatela*.
de camelot, *kamlot*.
de la panne, ou tripe de velours, *plisia*.
de l'etamine, *kromras*.
du droguet, *droiet*.
du coton, *bawełna*.

etoffe,

etoffe, ou toile de coton, *bagazya.*
de la furaine, *bąbazyn.*
de la toile, *płótno.*
toile de chanvre, *konopne płótno.*
toile de lin, *lniane, płótno.*
toile de Hollande, *Hollenderskie płótno.*
toile fine, *cieńkie płótno.*
grosse toile, *grube płótno.*
etoffe fine & deliée, *materya cieńka.*
grosse etoffe, *materya gruba.*
du trelis, *drylich.*
du linge, *chusty.*
de la fourure, *futro.*

Assortismens d'habits.
Potrzeby do sukien.

Les boutons, *guziki.*
des boucles, *pętlice.*
les boutonnieres, *dziurki*
un bordure, *obszywanie.*
une frange, *frandzla.*
une dentele, de la dentele, *korony.*
un ruban, *wstęga.*
du ruban, des rubans, *wstęgi.*
un passement, *passaman.*
Passemens d'argent, de soie, *passamany srebrne, iedwabne.*
un galon, *galon.*
un petit cordon, *sznurek.*
de la broderie, *haftowanie.*
de la soie, *iedwab.*
du fil, *nici.*
la garniture, *potrzeby.*

Habits d'homme. *Odzienie męzkie.*

Habillement de tête, *głowy odzianie.*
un chapeau, *kapelusz.*
un castor, *bobrowy kapelusz.*
un loutre, *wydrowy kapelusz.*
cordon de chapeau, *binda.*
panache, plume, *strusie pioro.*
un bonnet, *czapka.*
bonnet carré, *bieret.*
une robe, *suknia.*
un just'au corps, *suknia wierzchnia.*
une camisolle, *kamizelka*

un

un chemisette, *kawtanik.*
une robe longue à la polonoise, *kontusz.*
une hongroise, *węgierka.*
une robe fourée de coton, *kawtan.*
une robe longue, doublée, *żupan.*
une ceinture, *pas.*
une culotte, *pludry.*
des poches, *kieszenie.*
des bas, *pończochy.*
une chemise, *koszula.*
des manches, *rękawy.*
des manchettes, *mankietki.*
de jarretieres, *podwiązki.*
des chaussettes, *pończochy płócienne.*
des chaussons, *szkarpetki*
des souliers, *trzewiki.*
des bottes, ou botines, *bóty.*
de pantoufles, *pantofle.*
des gans, *rękawice.*
des mitaines, *rękawice nie palcate.*
un mouchoir, *chustka.*
une cravate, *alsztuk.*
un rabat, ou colet, *kołnierz.*
un manteau, *płaszcz.*
une casaque, *opończa.*
un casaquin, *saian.*
un mantelet, ou petit manteau, *płaszczyk.*
une choupelande, *gunia.*
une fourure, *futro.*
un sabre, *szabla.*
une epée, *szpada.*
un foureau, *pochwy.*
un ceinturon, ou baudrier, *pendent.*
des ceinturons, *paski.*

Pour monter à cheval.
De wsiadania na konia.

Les eperons, *ostrogi.*
le fouet, *kańczug.*
une verge, ou houssine, *rozga.*
les pistolets, *pistolety.*
les foureau, *olstra.*
la bride, *uzdeczka.*
la sele, *siodło, kulbaka.*
les sangles, *popręgi.*
les étriers, *strzemiona.*
les botes, *bóty.*
le cousin, ou coussinet, *poduszka.*
la housse, *płat.*
petit metales qu'on met sous la sele, *woyłok.*
le liçon, *uździenica.*

Habil-

Habillemens de femmes.
Białogłowskie stroie.

Une coëfe, *kwef.*
une fontage, *fontaż.*
une créte, *czub.*
des boucles, ou pendans d'oreilles, *kółka, zausznice.*
un colier de perle, d'ambre, de corail, &c. *sznurek pereł, bursztynu, koralu, &c.*
une chaîne, ou chaînette d'or, *łańcuszek złoty.*
les traisses, ou cheveux tressés, *warkocz włosy splecione.*
la frisure, *trefienie włosów.*
un bourlet, *kółko.*
des cornettes, *kornety.*
un bonnet, *bonecik.*
un peignoir, *podwłośnik.*
une guimpe, *zatyczka.*
un voile, *zawicie, welon.*
une écharpe, *szarpa.*
une aiguille de tête, *iglica.*
un mouchoir de cou, *chustka na szyię.*
un couvre-chef, *czepiec.*
une capeline, *duszek.*
une cape, ou capot, *podwika.*
un bandeau, *bandela.*
un manteau, *płaszczyk.*
une robe de chambre, *robdeszambr.*
une jupe, *spodnica.*
un cors de jupe, *sznurówka.*
un just'au corps, *kawalerka.*
un tablier, *fartuch.*
un busc, *brykla*
un manchon, *rękaw.*
des gans, *rękawice.*
une ceinture, *pas.*
une busquiere, *załoszka.*
des brassolets, *brassolety, manele.*
des joïaux, *kleynoty.*
une bague, *pierścień.*
des bagues, *pierścienie.*
un anneau, *obrączka.*
des pierreries, *kamienie drogie,*
un évantail, *wachlarz.*
une masque, *maszkarka.*
un parasol, *umbrakulum.*
la toilette, *tuwalnia.*
un peloton, *iadwiszka.*
un étuit à aiguilles, *igielniczek.*
un étuit à cisaux, & à couteaux, *nożenki.*

un étuit à cuillier, & à fourchettes, *sztuciec.*
un miroir, *zwierciadło.*
une coeffure, un garniture de tête, *cały stroy do głowy.*
une boete, *puzderko.*
une cassete, *szkatułka.*
une montre, *zegarek.*
de la toile, *płótno.*
une chemise, *koszula.*
des bas, *pończochy.*
des souliers, *trzewiki.*
des pantoufles, *pantofle.*
une quenouille, *kądziel.*
un fuseau, *wrzeciono.*
un roüet, *kołowrot.*
de la filasse, *przędziwo.*
de la laine, *wełna.*
du lin, *len.*
du chanvre, *konopie.*
du savon, *mydło.*
de l'empois, *krochmal.*
des mouches, *muszki.*
du fard, *farba.*
de la poudre, *puder.*
de l'essence, *pachnący oleiek.*
du fil, *nici.*
de la soie, *iedwak.*

Vêtemens d'enfans.
Odzienie dziecinne.

Un beguin, *czapeczka.*
une robette, ou petite robe, *sukienka.*
un berceau, *kolebka.*
de langes, ou drapelets, *pielucha.*
une bande, un bandeau, *pas.*
un joüet, *cacko.*
un hochet, *grzegotka.*

Pour d'étude. *Do nauki.*

Un Livre, *Xięga.*
un petit livre, *xiążka.*
du papier, *papier.*
un cahier, ou feüille de papier, *sextern, arkusz.*
un feüillet, *kartka.*
un billet, *karteczka pisana.*
la couverture du livre, *xięgi oprawa.*
les fermoirs, *klauzury.*
une plume, *pioro.*
de l'encre, *inkaust.*
une écritoire, *kałamarz.*
un canif, *temporalik, scyzoryk.*

un poudrier, *piaseczniczka.*
de la poudre, *proch albo piasek.*
un porte-feüille, *teka.*
du parchemin, *pargamin*
du craïon, *ołówek.*
de la craïe, *kreda.*
de la cire, *wosk.*
un cachet, *pieczęć.*
une lettre, *list*
des tablettes, *pugillares.*
une leçon, *lekcya.*
la traduction, *wyłożenie, tradukcya.*

Instrumens de Musique.
Instrumenta Muzyczne.

Un violon, *skrzypce.*
un viole, *wiola.*
un lut, *lutnia.*
une guitarre, ou guiterre, *cytra, cytera.*
une flute, *flet, surma.*
un flageolet, *piszczałka.*
un haut bois, *oboy.*
un sifre, *fayfer.*
un clairon, *puzan.*
une cornemuse, ou musette, *dudy.*
un trompette, *trąby.*
un orgue, des orgues, *organy.*
une épinette, *klawikord, szpinet.*
un clavessin, *klawicymbał.*
le clavier, *klawisze.*
une charpe, *harfa.*
un tambour, *bęben.*
des timbales, *kotły.*
une cloche, *dzwon.*
une clochette, *dzwonek.*

Les jeux. *Gry.*

Un jeu, *gra.*
des cartes, *karty.*
un damier, *warcabnica.*
des dames, *warcaby.*
de échats, *szachy.*
des quilles, *kręgle.*
des boules, *kule, piły.*
la comedie, *komedya.*
la danse, le balet, *taniec.*
le festin, ou banquet, *bankiet.*
le divertissement, *rekreacya, uciecha.*
la raillerie, *żart.*
jöüer, *grać.*
danser, *tańcować.*

CHA,

CHAPITRE XVII. *ROZDZIAŁ XVII.*

Des Nombres. *O Liczbach.*

1. Un, une, *ieden, iedna.*
2. deux, *dwa, dwie.*
3. trois, trzy.
4. quatre, *cztery.*
5. cinq, *pięć.*
6. six, *sześć.*
7. set, *siedm.*
8. huit, *ośm.*
9. neuf, *dziewięć.*
10. dix, *dziesięć.*
11. onze, *iedenaście.*
12. douze, *dwanaście.*
13. treize, *trzynaście.*
14. quatorze, *czternaście.*
15. quinze, *piętnaście.*
16. seize, *szesnaście.*
17. dix-set, *siedmnaście.*
18. dix-huit, *ośmnaście.*
19. dix-nef, *dziewiętnaście.*
20. vint, *dwadzieścia.*
21. vint & un, *dwadzieścia ieden.*
22. vint & deux, *dwadzieścia dwa.*
23. vint & trois, *dwadzieścia i trzy.*
24. vint & quatre, *dwadzieścia i cztery.*
25. vint & cinq, *dwadzieścia i pięć.*
26. vint & six, *dwadzieścia i sześć.*
27. vint & set, *dwadzieścia i siedm.*
28. vint & huit, *dwadzieścia i ośm.*
29. vint & neuf, *dwadzieścia i dziewięć.*
30. trente, *trzydzieści.*
31. trente & un, *trzydzieści i ieden.*
32. trente & deux, *trzydzieści i dwa.*
40. quarante, *czterdzieści.*
50. cinquante, *pięćdziesiąt.*
60. soixante, *sześćdziesiąt.*
70. septante, ou soixante & dix, *siedmdziesiąt.*

Kiedy tego słowa zażywaią soixante & dix, *to trzeba liczyć takim porządkiem.*

71. Soixante & onze, *siedmdziesiąt i ieden.*
72. soixante & douze, *siedmdziesiąt i dwa.*

73. soixante & treize, *siedmdziesiąt i trzy*, *&c.*
80. quatrevint, *ośmdziesiąt*.
90. nonante, ou quatrevint dix, *dziewięćdziesiąt*.
100. cent, *sto*.
200. deux cent, *dwieście*
300. trois cent, *trzysta*.
400. quatre cent, *czterysta*.
500. cinq cent, *pięćset*.
600. six cent, *sześćset*.
1000. mille, *tysiąc*.
2000. deux mille, *dwa tysiące*.
10,000. dix mille, *dziesięć tysięcy*.
100,000. cent mille, *sto tysięcy*.
200,000. deux cent mille, *dwakroć sto tysięcy*.
1,000,000. million, *milion*.
10,000,000. dix millions, *dziesięć milionów*.
100,000,000. cent millions, *sto milionów*.

Le premier, *pierwszy*.
le second, *drugi*.
deuziéme, *wtóry*
le troisiéme, *trzeci*.
quatrieme, *czwarty*.
cinquiéme, *piąty*.
sixiéme, *szosty*.
setiéme, *siodmy*.
huitiéme, *osmy*.
neuviéme, *dziewiąty*.
dixiéme, *dziesiąty*
vintiéme, *dwudziesty*.
trentiéme, *trzydziesty*.
quarantiéme, *czterdziesty*.
cinquantiéme, *pięćdziesiąty*.
centiéme, *setny*.
millieme, *tysiączny*.
premiérement, en premier lieu, *nayprzód*, *naypierwey*.
secondement, en second lieu, *powtóre*, *powtórnie*.
troisiémement, *potrzecie*.
la premiere fois, *pierwszy raz*.
la seconde fois, *drugi raz*.
la troisiéme fois, *trzeci raz*.
un à un à la fois, *poiednemu*.
deux à deux, *po dwóch*.
deux à la fois, *dwa razem*

trois à trois, trois à la fois, *po trzech, trzech razem.*

ensuite, aprês cela, *potym.*

CHAPITRE XVIII.

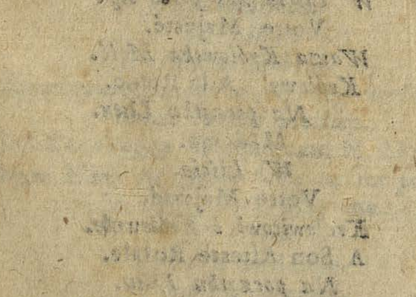
Des Noms de quelques Nations.

ROZDZIAŁ XVIII.

O Nazwiskach niektórych Narodów.

Un François, *Francuz.*
un Polonois, *Polak.*
un Allemand, *Niemiec.*
un Italien, *Włoch.*
un Espagnol, *Hiszpan.*
un Anglois, *Angielczyk.*
un Ecossois, *Szkot.*
un Danois, *Duńczyk.*
un Suedois, *Szwed.*
un Portugais, *Portugalczyk.*

un Hongrois, *Węgrzyn.*
un Moscovit, *Moskal.*
un Lithuanien, *Litwin.*
un Russien, *Rusin.*
un Savoyard, *Sabaudczyk.*
un Maure, *Murzyn.*
un Turc, *Turczyn.*
un Tartare, *Tatar, Turczyn.*

LA MANIERE
D'INTITULER
Les LETTRES.

SPOSOB
DO INTYTUŁOWANIA.
LISTOW.

Oycu Swiętemu, daie się takowy tytuł.
A Sa Sainteté, *albo* au Saint Pere le Pape.
Na początku Listu, albo Suppliki pisze się.
Saint Pere.
W Liście.
Votre Sainteté.
Krolowi daie się takowy tytuł.
Au Roi.
Na początku Listu, lub Suppliki.
Sire, *iakoby: Nayiaśnieyszy Krolu.*
W Liście zaś pisze się:
Votre Majésté.
Wasza Krolewska Mość.
Krolowy. A la Reine.
Na początku Listu.
Madame.
W Liście.
Votre Majésté.
Krolewicowi i Krolewnie.
A Son Altesse Roïale.
Na początku Listu.
Monseigneur, Madame.

W Li-

W Liście.
Votre Altesse Roïale.
Xiężęciu i Xiężnie.
A son Altesse Monseigneur le Prince.
Madame la Princesse N.
Na początku Listu.
Monseigneur, Madame.
Na początku Listu.
Monseigneur, Madame.
W Liście..
Votre Altesse.
Kardynałowi.
A Son Eminence Monseigneur
Illustrissime & Reverendissime Cardinal.
Na początkn Listu.
Monseigneur.
W Liście.
Votre Eminence.
Arcy-Biskupowi i Biskupowi.
A Sa Grandeur Monseigneur Illustrissime & Reverendissime Archevéque N.
Na początku Listu.
Monseigneur.
W Liście.
Votre Grandeur.
Senatorowi, Senatorce, i Panu wielkiemu, tamże i Pani wielkiey.
A Son Excellence Monseigneur N. Madame N.
Potym kładą się tytuły iakie są na początku.
Monseigneur, Madame.
W Liście.
Votre Excellence.
Panu Prywatnemu.
à Monsieur Monsieur N.

Także

Także do Pani prywatney.
à Madame Madame N.
Na początku Listu.
Monsieur, Madame.
W Liście Vous, *a często powtarzać* Monsieur, Madame.
Zakonnikowi.
Au Reverend Pere le très-Reverend Pere N.
Na początku Listu.
Mon très-Reverend Pere.
Do Zakonnicy.
A la Reverende Mere,
La três Reverende Mere N.
Na początku Listu.
Ma très-Reverende Mere.
Xiędzu Swieckiemu.
à Monsieur.
Monsieur N. tres digne Prétre.
Kończy się List do Króla.
De Votre Majesté.
Le très humble & très obeissant serviteur, & suiet N.
Do Kardynała.
De Votre Eminence.
Do Arcy Biskupa i Biskupa.
De Votre Grandeur.
Do Xiążęcia.
De Votre Altesse.
Do Senatora.
De Votre Excellence le très-humble & très obeissant serviteur N.
Do Partykularnego.
Monsieur.
Votre très-humble & très-obeissant seviteur N.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0022352

